HEEMKUNDE-KRING V. HOMBEEK
HOEMBEKA

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
13de jaargang 1998 * Nr. 1 * Zomernummer

125 jaar gemeenteschool in de Bankstraat

In 1873 verrees deze nieuwe school in de Bankstraat naar het plan (1871) van architect Blomme van de provincie Antwerpen. Ze had slechts twee klassen en een woning voor de onderwijzeres Sophie Lemesle. Deze school, enkel voor meisjes werd vijf jaar later uitgebreid met de rechter vleugel en huis voor de onderwijzer. Zo ontstond de huidige school die nu Esdoornschool heet.

verantwoordelijk uitgever; Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel. 015 / 42.33.26

afgiftekantoor
MECHELEN 1

't Ridderke

Een edele strijd op 't veld van eer
werd vele jaren uitgevochten
en de geschied'nis van weleer
was voer voor wie het boekje kochten.

Maar 't ridderschap is niet alleen
een tijd van steek- en minnespelen.
Tornooien kunnen ook wel eens
de Commandeur de heupen strelen.

Hoe edelmoedig 't spel ook is,
met zoveel inzet, zonder zwichten,
des Ridder's bittere lafenis
is het besef van hogere plichten.

Voor droeve arbeid niet gezwicht
zweert 't Ridderke, bewust van schulden,
een dure eed in dit gedicht;
het oud blazoen weer te vergulden !

Dat de belangstelling voor het heemkundig tijdschrift groot is, hebben we kunnen ervaren aan de vele vragen en telefoontjes die de redactie en vele bestuursleden hebben gekregen. Het langer uitblijven verontrustte onze leden. We hebben daar enkel maar begrip voor. We nemen de draad weer op en werken er aan om alles terug in de oude plooien te krijgen. Dit jaar verschijnen twee afleveringen. Vanaf volgend jaar willen we terug op het ritme komen van trimestriële afleveringen. Het lidmaatschap van 1997 wordt aldus geacht voor twee jaar te gelden met een doorlopend abonnement op 't Ridderke tot einde 1998.

DE KRINGWERKING

ACTIVITEITEN IN 1998

Ook dit jaar heeft de vereniging niet stil gezeten. Dan praten we niet over het niet zo zichtbare werk zoals de prestaties van de werkers van de groep **Archief**, die orde hebben gebracht in de oude parochieregisters, ook van Leest, en ze nauwkeurig controleerden ten bate van de familievorsers. Het fotoarchief werd bijgewerkt en grotendeels op computer gebracht. Teksten werden voorbereid en stambomen verder uitgewerkt. Zo worden momenteel vier belangrijke Hombeekse familiestammen opgezocht: de familie Teughels (verdere uitwerking van de gepubliceerde stam in 't Ridderke), de familie Meuldermans/Muyldermans, de familie Goovaerts/ Goeyvaerts, de familie Verlinden e.a.

De belangrijkste ativiteiten voor de leden waren de zeer gewaardeerde voordracht op 27 maart door Lic. **Jeroen Van Der Auwera** over "**SOT ENDE SIMPEL**", openbare krankzinnigenzorg te Mechelen in de 18de eeuw, het nu stilaan traditioneel evenement van **DAUWTRAPPEN** in de vroege morgen van 1 mei, maar vooral **de REIS NAAR FRANKRIJK.** De veertig deelnemers hebben de laatste zonnige dagen van mei kunnen meepikken wat deze cultuurreis een extra dimensie gaf. We verkenden de plaatsen Arras, Amiens, Eu, Dieppe, Varengueville, Fécamp, Jumièges, Rouen, Gerberoy, Beauvais en Compiègne. Dit bood een harmonieuze afwisseling van natuur en cultuur. Deze reis verliep zo vlot zonder wanklank zodat ze wellicht de evenwichtigste en ook de meest geslaagde reis van Hoembeka tot nu toe mag genoemd worden.

Hiermee is de kous niet af. Hoembeka zal een najaar beleven dat nog zindert van activiteiten waarop we u nu reeds uitnodigen.

FIETSTOCHT OP 30 AUGUSTUS

Wie de reeds 40 inschrijvers nog wil vergezellen op de fietstocht langsheen rustieke wegen in het **Zenne- en Dijledal** kan zich nog melden bij Georges Nachtergaele, Fr.Reyniersstraat 4, Hombeek.
Samenkomst aan het Cultuurhuis Leliëndaal om 10 uur. Terug tegen 17.00 uur.
Om 12.30 is er bevoorrading aan de Midzeelhoeve in St.Kathelijne-Waver. We eten naar keuze, spek met eieren, uitsmijter of omelet met tomaat en een drank naar keuze. We bezoeken er de tentoonstelling over Mechelse kant. In de namiddag gaat de fietstocht langs de ruines van de abdij van Roosendael waar we een kort bezoek afleggen, gegidst door ons medelid Dianne Van der Jeught – Kockelkoren.
Deelneme in de kosten : 200 frank

ALGEMENE VERGADERING OP 11 SEPTEMBER

De leden worden uitgenodigd om 20.00 uur in het Cultuurhuis. De video's en de foto's van de reis naar Piccardië en Normandië worden getoond. De verdere activiteiten, in het bijzonder de reis 1999 worden besproken. Hoembeka zorgt voor een verrassing.

BEZOEK AAN DUFFEL OP ZATERDAG 12 SEPTEMBER

We trekken vaak naar verre oorden maar kennen onze buurgemeentes maar amper. Om 8.00 verzamelen we aan het Cultuurhuis om met eigen vervoer naar Duffel te gaan. We worden er gegidst door leden van de plaatselijke heemkundekring. Het middagmaal nemen we gezamenlijk maar ieder bepaalt de keuze.
Inschrijven kan bij Firmain Verlinden, stationsplein 10, Hombeek tel. 41.53.18

FLANDERS FIELDS OP 17 OKTOBER

Gert LOOSEN is onze gids op deze reis. We bezoeken onder leiding van een gids de nieuwe tentoonstelling te Diksmuide, licht middagmaal te Koekelare, bezoek aan The Fields en het museum te Ieper,
20. uur The last Post. (avondeten niet inbegrepen) We zijn terug in Hombeek rond 23.30 uur.
Inschrijven tegen **1.200 fr**. kan bij Agnes LOOSEN-LAMBRECHTS, Fr. Reyniersstr. 20, **tel. 41.74.11**

TENTOONSTELLING & INFORMATIEDAGEN MEULDERMANS/MUYLDERMANS OP ZATERDAG 25 EN ZONDAG 26 OKTOBER

Bijna twee jaar is in de schoot van Hoembeka een werkgroep de stamboom Meuldermans/Muyldermans aan het samenstellen. Dit leidt nu reeds tot het fantastisch resultaat dat er meer dan 2.000 verwanten in beschreven worden die hun oorprong vinden bij het koppel Joos Moldermans, die men ook Van Arendonck heette, en Gudula Van Eertbroeck, ca.1580. Ze woonden op Oxdonk dat toen onder de parochie Leest resorteerde.
De nakomelingen woonden niet alleen in Oxdonk en Hombeek maar verspreidden zich over het ganse land over het Mechelse, het Antwerpse, de streek van Leuven en Hoeilaart, enz.
De stam bracht bijzondere figuren voort; de bekende kanunnik Muyldermans maar ook een vermoorde jezuïet in India, de Hombeekse brigand die in de boerenkrijg sneuvelde, maar ook musici, tekstdichters, foorkramers, en zoveel meer.
Gedurende twee dagen zullen de verschillende takken van deze stam in het cultuurhuis te bekijken zijn.
Bij die gelegenheid zal het boek dat over deze stam wordt voorbereid kunnen ingezien worden en contacten gelegd om de gegevens van het boek te verbeteren of te vervolledigen.

KITSCH OF KUNST OP VRIJDAG 6 NOVEMBER

Zijn uw (antieke) voorwerpen in koper, brons of zilver zuiver kunst of kitsch ?
Hierop krijgt ge een antwoord en nog veel meer door de bekende **expert** TONY DANGIS, ondervoorzitter van de Vlaamse Tinvereniging en tinadviseur bij het Antwerps Provinciaal Sterckxhofmuseum.
Doorlopend vanaf 18.30 uur tot 20.00 uur worden uw voorwerpen aan een expertise onderworpen en dan weet ge het zeker.

Om 20.00 uur geeft onze expert een voordracht over

antiek tin

met een geïllustreerd beeld van gebruiksvoorwerpen.

Inkom 50 frank (meer informatie tel. 41.53.18)

DE SINTE-METTEVIERING OP ZONDAG 6 NOVEMBER

Ook dit jaar zal de lichtstoet met 350 kinderen weer door de straten stappen ter ere van de Sint die bereidwillig aan de armen deelde. We hebben de toezegging gekregen van het stadsbestuur dat ze een deelname in de kosten op het budget van 1999 overwegen. Misschien verleggen we onze stoet volgend jaar naar de Mechelse grote markt en zingen we : "*Geef wa, haaf wa, tot teneuste jaar nog wa* !"

THE NIGHT OF THE (HOMBEEK) PROMS OP VRIJDAG 11 DECEMBER

Wie een ludieke avond wil doorbrengen vol herinneringen aan de jaren toen Beire van Fienke nog burgemeester was, toen ze met de blokken op de deuren sloegen, toen liedjes als "*It's a long way*"" ons aan de bevrijding deden denken, toen, toen, toen . . . die kan het mee herbeleven. We zorgen voor het kader en wat animatie en de sfeer maken we al zingend door de tijdvan toen, tot nu. Verder nieuws volgt !

125 JAAR GELEDEN EEN NIEUWE SCHOOL IN DE BANKSTRAAT

Ward DE KEMPENEER

In de vroegere gemeenteschool, nu stadsschool met een nieuwe naam "De Esdoorn" wordt dit jaar feest gevierd, en terecht. In 1973, precies 125 jaar geleden, verrees op die plaats een splin-ternieuwe school.

Burgemeester Ceulemans had er hard voor moeten knokken om zijn nieuwe school te krijgen. Ze beantwoordde niet volledig aan zijn verwachtingen want zijn oorspronkelijk plan was een dubbele school voor jongens en voor meisjes. De minister bezuinigde en stond maar één vleugel toe, de linkerzijde, enkel voor de meisjes. Voor de burgemeester was dat geen punt. Hij moet gedacht hebben "langzaam maar zeker". En inderdaad vijf jaar later werd zijn oorspronkelijk plan volledig uitgevoerd en werd het gebouw voltooid in de grootte en vorm zoals het schoolgebouw daar nu staat in de typische stijl voor zijn tijd. Gelukkig bleef het gebouw bewaard.

Dit is in twee woorden het verhaal van een heugelijke realisatie die nu feestelijk herdacht wordt. In feite is het maar een fragment van onze schoolgeschiedenis waar heel wat is aan voorafgegaan. Dank zij veel zoekwerk in diverse archieven is de evolutie van het onderwijs te Hombeek redelijk goed gekend, maar nog onvoldoende om al direct **de** schoolgeschiedenis neer te zetten. We konden anderzijds deze viering niet onopgemerkt laten voorbijgaan en schetsen daarom in 't Ridderke al een vluchtig maar wellicht wat verhelderend beeld van hoe het gemeentelijk onderwijs is ontstaan en geëvolueerd in onze gemeente tot de tweede wereldoorlog.

Geraadpleegde bronnen:

Het archief van het Aartsbisdom Mechelen:
de parochiebundels, de dekenale visitaties (V58, V67, V65, V73)
Het Stadsarchief van Mechelen:
De gemeente Hombeek, het oud archief van Hom-beek-Brabant
Het Archief van de Provincie Antwerpen:
Hombeek, school (bundel 1 tot 10)
Het archief van Hoembeka:
De gemeenteraadsverslagen van Hombeek (kopie)
De verslagen van de Schepenraad van Hombeek (kopie)

De evolutie van het plaatselijk onderwijs kan in vijf periodes worden ingedeeld:

1. Een eerste vorm van onderwijs op initiatief en gestimuleerd door de geestelijke overheid. Het stond onder de verantwoordelijkheid van de pastoor van de parochie en werd grotendeels bekostigd door parochiale weldoeners. Deze vorm van onderricht zowel voor jongens als voor meisjes heeft meer dan 250 jaar geduurd.

2. Het gemeentelijk onderwijs dat er in principe gekomen is kort na 1796, bij de Franse overheersing. De verantwoordelijkheid voor onderwijs ging nu liggen bij de burgemeester en de bestuurders van de gemeente Hombeek. In werkelijkheid bleef eerst alles bij het oude en pas in de Hollandse tijd kwam daar verandering in.
Vanaf 1825 werden alle jongens en meisjes enkel onderwezen in de ene gemeenteschool.

3. In een derde periode is er naast de gemeenteschool terug een parochie- of vrije school opgericht. Dit gebeurde tijdens de beruchte schoolstrijd van 1879. Gedurende een korte tijd waren er in Hombeek dan twee scholen waar zowel aan jongens als aan meisjes onderricht gegeven werd.

4. Daarna kwam er een compromisperiode die bijna honderd jaar geduurd heeft, van 1885 tot na de fusie van 1976, waar beide scholen toch behouden bleven maar in de gemeenteschool werd uitsluitend onderwijs aan de jongens gegeven en in de parochieschool werden de meisjes onderricht en de kleuters opgevangen.

5. Tenslotte is na de fusie alles terug geëvolueerd naar twee volwaardige scholen, zowel voor jongens als voor meisjes.

1. Een eerste parochie-onderwijs

Het is moeilijk te achterhalen vanaf wanneer juist in Hombeek onderwezen werd. Het staat vast dat er in de Bourgondische tijd reeds een voorname school was voor de opleiding van juffrouwen. Dit gebeurde in het klooster van de Norbertinessen van Leliëndaal dat aan de boorden van de Zenne gelegen was, op de grens van Hombeek en Leest. In deze elitaire kostschool genoten de dochters van edellieden en rijke notabelen er onderwijs in het Latijn. De gewone dorpsbewoner stond ver af van wat er gebeurde in de rijkere kringen. De kasteelheren in de hoven aan de Zenne hadden in deze periode weinig of geen kontact met het plattelandse parochieleven. Was er dan toen niet het minste onderwijs voor de gewone dorpelingen? Vermoedelijk wel maar beperkt en zeker is er in de loop der 16de eeuw in Hombeek onderwijs geweest dat voor iedereen open stond.

De burgerstrijd rond 1570 tussen Katholieken en Gereformeerden heeft Hombeek in de grootste ellende aller tijden gestort. De dorpen in de omgeving van de stad Mechelen werden ofwel verwoest door de Calvinistische belegeraars ofwel door de katholieke belegerden om zodoende de vijand elke schuilplaats te ontzeggen. De Kerk, het klooster, de molens het hele dorp werd verwoest en platgebrand. De bevolking was gedecimeerd. De gevluchte burgers schuilden met de parochieherder in de stad. Van onderwijs was er geen spraak meer.

Kort voor 1600 kregen de kinderen terug onderricht in Hombeek maar koster Daems die ook onderwijzer was verbleef nog te Mechelen. In 1598 normaliseerde de toestand en werd de school heropend. Dan volgde gedurende een lange periode de ene koster de andere op met de bijkomende taak van onderwijzer. Eerst werd in de kerk nog les gegeven maar deze was erg beschadigd en zag er erbarmelijk uit Het dak lag open en er waren geen ruiten meer. De meester stalde er zijn koeien in. Een tijd later verbeterde de toestand toen Adam Van Beveren tot koster en onderwijzer van de parochie werd aangesteld. Hij kreeg van de pastoor een grondstuk in pacht om er een huis op te bouwen waarin ook de school moest worden ondergebracht. Dit gebeurde in 1611. Men spreekt in de teksten van een klein gebouwtje dat op de hoek van het kerkhof heeft gestaan. Dit bescheiden lemen huisje was het eerste echte klaslokaal voor de lokale jeugd en heeft meer dan honderd jaar dienst gedaan.

De koster-onderwijzer bezat en bewoonde dit huis maar het stond op kerkelijke grond. Hij was verplicht een tuin en boomgaard aan te leggen waarin ook aanschouwelijk onderwijs moest gegeven worden. Wat er onderwezen werd was eerder godvruchtig geïnspireerd. Het werd gezegd dat de koster instond om de kinderen "*het cleyn dingh en het cijfer*" bij te brengen wat niets minder of meer betekende dan leren lezen, schrijven en rekenen. De gebruikte leerstof was karig en, aan de hand van het lijstje van onderwijsboeken die gebruikt werden, mag men aannemen dat het onderricht in de christelijke leer de voornaamste plaats kreeg. De catechismus, de bijbel, de heiligenlevens waren een basis. Er was ook een profaan boekje met name "*Spieghel der Jonckheyt*" dat de jongeren beliefde op te voeden in wellevendheid.

De onderwijzer werd voor zijn prestaties vergoed. Het karig loon werd gehaald uit de tienden, een inkomen van de pastoor getrokken uit de belasting op kerkgronden en -goederen. Het onderwijs was kosteloos voor de kinderen uit arme gezinnen. Hiervoor werd de onderwijzer vergoed met geld van de zogenaamde Heilige Geesttafel, een kerkelijke liefdadigheidsvoorziening. De kinderen van de rijkere boeren daarentegen betaalden schoolgeld naar rato van het inkomen. De maatstaf hiervoor was het aantal ploegen die hun ouders bezaten.

Meester Adam Van Beveren is gedurende 61 jaar onderwijzer geweest maar stierf in armoede. Zijn drankzucht was daar niet vreemd aan. Op het schoolhuis dat hij bouwde moest hij gaan lenen bij de kerkfabriek. Hij kon de lening niet afbetalen en zo kwam de school in volle eigendom aan de kerk. Na hem volgden nog enkele kosters-schoolmeesters die het huis dan gratis mochten betrekken mits vermindering op het loon. Het moet moeilijk geweest zijn begin 1700 om een goede koster en onderwijzer te vinden. Een zekere tijd werden jonge priesters uit Mechelen met deze taak belast tot de smid van het dorp, Jan Lambrechts, zich bereid verklaarde met zijn ambacht ook nog de taak van koster en van schoolmeester te combineren. De kwaliteit van het onderwijs zal wel navenant geweest zijn alhoewel in de kerkelijke verslagen zijn ijver en vakkundigheid soms positief maar meestal negatief beoordeeld werd. Een feit is dat in die jaren een zekere Willem Buelens zich ook ging inlaten met het onderwijs van de kinderen. Er was spraak van een tweede school die op het Brabantse Hombeek geopend werd zonder enige erkenning noch van de Kerk noch van de heer van Op-Hombeek.

De volgende schoolmeester was Philip Vekemans, de neef van meester en smid Jan Lambrechts. Hij kocht een mooie boerderij vlak onder de kerktoren. Het was ook een bekende herberg en het vergaderlokaal van de Hombeekse schuttersgilde. Daar werd voortaan onderricht gegeven. Het was, na het kerkgebouw, het tweede schoollokaal.

Hombeek kende toen zijn eerste schoolstrijd. De school die Buelens op eigen houtje een tijdje geleden was begonnen op Brabant, kende blijkbaar veel succes. Dat was niet naar de zin van

Vekemans die hem als een onwettelijke concurrent voor de schepenbank van Hombeek-Brabant liet oproepen. Er kwam een veroordeling maar Buelens weigerde zelfs te verschijnen of de boete te betalen, die zo hoog opliep dat zijn goederen verbeurd verklaard werden. Toen de uitdagende schoolmeester en schepen Vekemans triomferend rondliep op de openbare verkoop, werd hij door vrienden van Buelens hardhandig aangepakt en zwaar toegetakeld. Dit was het einde van de tweede school die buiten het dorp gelegen was. De veroordeling van Buelens zette kwaad bloed bij de inwoners van Hombeek-Brabant, die zich toen scherp hebben gekeerd tegen hun schepenen. Dit voorval verhoogde maar bij deze mensen die men van *den achteruit* pleegde te noemen, een nog lang sluimerende frustratie.

Gedurende veertig jaar heeft Philip Vekemans de Hombeekse jeugd onderwezen. De laatste jaren van zijn leven werden vertroebeld door politieke onlusten en door tweemaal een Franse inval. Kort na de tweede bezetting van 1796 volgde de godsdienstvervolging en het verzet van het kleinere boerenvolk. De pastoor werd verbannen en stierf. Het einde van het Ancien Régime moest dan ook een punt zetten achter een eeuwenlang parochiaal schoolwezen.

2. Het gemeentelijk onderwijs

De zoon van meester Willem Vekemans volgde zijn vader op. Hij was 29 jaar als de gehate wet der "*conscrits*" werd uitgevaardigd maar hij ontsnapte door zijn hogere leeftijd aan de verplichte legerdienst onder Napoleon. Het nieuwe regime kwam de zakelijke koster niet ongelegen en hij werd de eerste "*Agent National*" van de gemeente. Uit de geconfisceerde kerkgoederen verwierf hij de gronden rond de kerk die aan zijn geërfde woning en herberg paalden. Hij klom snel op in de rij der notabelen tot één der voornaamste burgers van de gemeente.

Het onderricht heeft in deze beroerde periode rond de eeuwwisseling zeker erg geleden of werd wellicht stilgelegd gedurende enkele jaren. We missen de verslagen van de kerkvisites uit die tijd en daardoor ook de beoordeling over de kwaliteit van het onderwijs en over de onderwijzer zelf.

Na het concordaat in 1803 normaliseerde de toestand ook politiek. Er kwam een nieuwe staatsindeling en de verantwoordelijkheid en de kosten voor het plaatselijk lager onderwijs gingen bij de gezagdragers van de gemeente liggen. In wezen veranderde niet veel in Hombeek. De oude draad werd weer opgenomen en meester Vekemans heeft het onderricht gaan verder zetten in zijn herberg. 's Avonds werd het klaslokaal de vertrouwde gelagzaal waar gedronken werd en gerookt. 's Morgens werden de tafels zo goed en zo kwaad als het kon geruimd, het spuugsel van de vloeren geschrobd, de vensters opengezet om uit te luchtten en . . . de school kon beginnen. Alle kinderen, jongens en meisjes, ongeacht de leeftijd zaten samen in eenzelfde lokaal. Het lesgeven gebeurde alternatief voor gevorderden en voor beginnelingen.

Een echte ommekeer in het lokaal onderwijs is er maar gekomen ten tijde van de Hollandse periode (1815-1830) onder Willem I. Hij stelde een opvallend verschil vast in zijn land tussen het Noorden (Nederland) en het Zuiden (België). Hier was een schrijnend gebrek aan gemeentescholen, vooral in gemeentes met minder dan 6.000 inwoners, de leerkrachten waren slecht of niet geschoold, de kinderen verzuimden naar de school te gaan en vooral in de zomer bleven ze thuis om op het veld te werken. Het analfabetisme in Vlaanderen was bijzonder hoog en daarvan situeerde 85 % zich op den buiten. In 1824 liet koning Willem nieuwe statuten publiceren waarin gesteld werd dat de leraars gediplomeerd zouden zijn in de normaalscholen, dat de leerstof opgelegd zou worden en pedagogisch verantwoord zou zijn, dat in de Zuidelijke provincies een onderwijsstructuur zou komen met plaatselijke gemeentescholen.

De eerste gemeenteschool in de Diepestraat

Te Hombeek wilde burgemeester Frans Ceulemans maar al te graag verbetering brengen in het onderwijs maar de toestand van de gemeentekas was te belabberd. De inkomsten van een kleine gemeente waren summier. Ze bestonden uit gemeentelasten aan de rijkste bewoners, uit opcentiemen, uit wat taksen en wegengeld om de Zennebrug te overschrijden. Reeds in 1821 werd op de budgettering een bedrag van 1645 gulden ingeschreven om een gepast grondstuk te kopen waarop de school kon opgericht worden. De eigenlijke onderhandelingen kwamen pas in 1824 op gang nadat de gemeente van de Arrondissementscommissaris de toelating gekregen had de gelden uit de verkoop van de bomen langs de vroegere heerwegen te mogen gebruiken. Vele bewoners hadden het kappen der bomen in de Franse tijd al eerder geclaimd als hun eigendom. Daarom waren deze gelden jarenlang geblokkeerd. Koster Vekemans verkocht een lap grond van zijn zwart goed in de Diepestraat. Zodoende zou de nieuwe school in zijn achtertuin komen te liggen. Het kostte nog heel wat moeite om een architect van de provincie te verplichten het werk op zich te nemen. De heer Van De Velde, ingenieur van de Waterstaat, tekende het plan dat ter zitting van 12 februari 1825 in de gemeenteraad werd goedgekeurd.

In de loop van dat jaar werd het gebouw opgetrokken dat ongeveer 9 meter lang was op 5,50 meter breed. Het had een inkom aan de achterzijde. De meester bereikte zijn school dus rechtstreeks langs het tuinpad. Er was slechts één groot lokaal, weliswaar opgedeeld in drie klassen; de beginnelingen, de middenklas en de gevorderden. De jongens en meisjes hadden ieder een kant. De nieuwe school zou maar in 1826 in gebruik genomen zijn, althans dan werden de volgende nieuwe meubelen gekocht; 7 lessenaars met 6 zitplaatsen, 7 lessenaars voor de kleinere met 8 zitplaatsen, 8 lessenaars voor de kleinsten met 7 zitplaatsen, 2 tafels met schuif, drie borden, drie kleine leerborden, *het leesmachine met alle toebehoorten* met de bijbehorende tafel, 20 letterplanken voorzien van dezelfde letters.
Er was dus meubilair voorzien voor 154 leerlingen; 42 in de hoogste klas, 56 in de middenklas en 56 in de lagere klas. In deze nieuwe school heeft Willem Vekemans nog acht jaar les gegeven. Hij stond er alleen voor om aan meer dan 100 leerlingen in drie klassen naar behoren onderwijs te verstrekken. Het zal geen sinecuur geweest zijn. Over zijn kwaliteit als lesgever weten we weinig. Er zijn geen inspectieverslagen van de provincie maar de pastoor en de deken oordelen dat hij maar een middelmatig onderwijzer was. Het moet gezegd zijn dat ze eerder de godvruchtige kwaliteiten beoordeelden van deze man die zich verrijkt had aan het kerkgoed. Bovendien zijn er maar drie visitaties bekend de drie laatste jaren dat hij in functie was.

Willem Vekemans was 65 jaar als hij stierf (1834) en zijn taak overliet aan zijn 28 jarige zoon Jan Baptist. Deze is de laatste geweest in de lange rij van kosters-schoolmeesters. Hij zou maar 10 jaar les geven en stierf in 1845 slechts 39 jaar oud. Het aantal leerlingen was intussen opgelopen tot 150 a 200. De meester achtte dan ook de tijd rijp om aan een uitbreiding van de school te denken en vroeg ook een hulponderwijzer. Burgemeester Pierre de Meester argumenteerde dat er enkel in de winter 200 leerlingen naar de school kwamen omdat er dan geen werk op het land was en dat de kinderen daar enkel kwamen om zich eens goed op te warmen. Voor een hulponderwijzer was er geen geld. Er werden toen bijkomende lessen gegeven in het Frans. Daarvoor betaalden de leerlingen 2 frank supplement.

Een slepende ziekte plaagde de meester en in 1844 kwam er uiteindelijk hulp. Jan Bt. DE BRUYN, een jonggezel van Oorderen werd aangeworven als hulp in de school en tegelijkertijd als gemeenteontvanger. Hij is de eerste gediplomeerde onderwijzer geweest te Hombeek. Hij trok een loon van 586 frank per jaar. Het jaar daarop, bij de dood van meester Vekemans, werd meester De Bruyn officieel aangesteld als onderwijzer te Hombeek.

Er tekende zich in deze tijd van groeiende politieke spanningen tussen Katholieken en Liberalen reeds een zekere wrevel af tussen het gemeentebestuur en de pastoor. De gemeente oordeelde dat de onderwijzer met zorg onderwees. De kerkelijke visitaties, die de mening van de parochiepriester verwoorden, hebben geen goed woord over voor de onderwijzer die verzuimde de kerkdiensten bij te wonen. Bovendien huisde hij in bij de weduwe Goossens , een schoonzuster van de vroegere onderwijzer, die samen met haar drie jonge dochters de herberg "*Het Bergsken*" uitbaatte vlak bij de kerk. Toen hij dan in 1851 huwde met één van hen, Maria Theresia Goossens, werd door de geestelijkheid de vrome wens uitgedrukt dat dit huwelijk hem wellicht op een meer christelijke baan zou leiden. Regelmatig richtte de meester zich tot het gemeentebestuur om een hulponderwijzer aan te stellen. Telkens werd het afgewezen omdat hiervoor geen geld beschikbaar was. Eerst werd de garde opgedragen wat toezicht te houden in de klas. Nadien werd diens vijftienjarig zoontje, Peter Jan Preutens, als helper aangeworven. Een tweede onderwijzer kwam er uiteindelijk toch in 1854.

De eerste school werd omgebouwd tot het oude gemeentehuis van Hombeek

In 1855 werd de school aan de Diepestraat vergroot aan de achterzijde (Oost) en aan de noordzijde. Er kwamen twee ingangsportalen voor elke klas, nieuwe ramen en nieuwe toiletten aan de straatzijde. De scheiding tussen de twee klassen bestond uit een wand van leem. De werken werden aangenomen door Jan Bt. De Goeyse uit Kapelle-op-den-Bos in samenwerking met Jan Bt. Phlips, smid van Hombeek voor de som van 2.600 frank.

Op 19 mei 1865 werd Jan Egied VLEMINCKX van Kalfort de nieuwe hulponderwijzer. Hij zou later hoofdonderwijzer worden in Hombeek.

De tweede gemeenteschool in de Bankstraat

Een zeer belangrijke figuur in de Hombeekse politiek is burgemeester Vincent Ceulemans geweest. Hij was geneesheer en zoon van de vorige burgemeester, Frans Ceulemans, pachter op het Hof Ter Heyde. Van bij zijn aanstelling is hij gaan ijveren voor een nieuwe en grotere school met daaraan verbonden twee woonhuizen, één voor de hoofdonderwijzer van de jongens en één voor de hoofdonderwijzeres van de meisjes. Daar er geen onmiddellijk gevolg kwam op zijn verzoek, bleef hij maar aandringen bij de commissaris van het Arrondissement. Uiteindelijk werd in mei 1871 een architect naar Hombeek gestuurd voor een verificatie van de toestand. Zijn visie over de bestaande school in de Diepestraat verwoordde hij in een brief van juni 1871 aan de gouverneur als volgt:

> *Le local se trouve dans un très bon état de solidité et de conservation et se compose d'une seule grande salle a la facade postérieure de laquelle sont adossés deux petites portails à entrée. La superficie de cette salle est de 117,84 m carré, tandis que l'école n'est habituellement fréquenté que par 50 garcons.*
> *Je proposerais par conséquense d'emprendre une largeur de 4 m² pour établir une entrée anterieure servant de vestiaire et une bibliotheque pour les livres classiques. Cette emprise faite, la salle d'école aurait encore une superficie de 88,92 m carré, soit 21,42 m carré plus que l'exigent les instructions ministrielles. Les 2 petites portailles d'entrée seraient supprimées et je proposerais de séparer le niveau de la rue au moyen d'une grille.*
> *J'annexe à la présente un plan de l'école en doubble et j'attendrais vos ordres pour m'occuper plus implement à dessiner l'école de filles.*

Hierop berichtte de gouverneur aan burgemeester Ceulemans dat zijn plan voor een dubbele school onverantwoord was en er enkel kon ingestemd worden met een nieuwe school in de Bankstraat uitsluitend bestemd voor meisjes. De bestaande school in de Diepestraat zou verder dienst doen als jongensschool. In 1872 werd het lastenboek opgesteld en werd onderhandeld met het Armenbestuur voor aankoop van de grond in de Bankstraat op de wijk "*Den Berg*" genoemd. (*De Berght*)

Er ontstond nog een oeverloze discussie over de prijs van de grond. Deze mocht volgens de schatter maximum 8.000 frank per ha kosten daar waar men 10.000 frank per ha vroeg. Uiteindelijk besliste de gemeente het verschil zelf uit eigen kas bij te betalen. Op 30 mei 1873 werd de verkoop gesloten bij notaris Cluydts te Mechelen. De opdracht werd toevertrouwd aan de aannemer Domien Jacobs van Puurs voor 15.200 frank. De bouw bestond uit twee klaslokalen, een grote van 52,50 m², een kleine van 42 m² en een woonhuis van 840 m². Een gedenksteen werd ingemetseld in de gevel tussen het tweede en derde raam dat in 1873 de ingangsdeur is geweest. Links en rechts van de inkom was er een klaslokaal. Deze gedenksteen is er nu nog.

Uit 5 kandidaten werd Juffrouw Sophie LEMESLE verkozen en aangeworgen als hoofdonderwijzeres. Ze was afkomstig van Mol maar woonde te Bonheiden. Haar zuster Julie LEMESLE werd hulponderwijzeres. In het schooljaar 1873-1874 kregen de meisjes les in de nieuwe school. Een grote verrassing stond de kinderen nog te wachten die maar met moeite de speelkoer konden bereiken die één meter boven het niveau van de klaslokalen lag. De aannemer had te scherp gerekend en weigerde deze grond af te voeren omdat deze werken niet in het bestek voorzien waren. De provincie wou de kosten ook niet voor haar rekening nemen. De gemeente heeft dan maar beroep gedaan op de boeren van het dorp om een handje toe te steken om de koer op niveau te brengen.

Hombeek had nu twee scholen maar de burgemeester gaf zich niet gewonnen en bleef hardnekkig ijveren om zijn gemeenschappelijke school er door te krijgen. In augustus 1875 hernam hij stappen bij de provincieraad omdat Hombeek ook nog geen gemeentehuis had. Hij stelde voor van de jongensschool in de Diepestraat een gemeentehuis te maken en de nieuwe meisjesschool in de Bankstraat uit te breiden voor jongens. Blijkbaar werd zijn visie gevolgd. Het werd een zoeken naar subsidies maar reeds in 1876 werden de plannen op tafel gelegd ter correctie. Zo vonden onze vroede vaderen dat een lokaal voor lichamelijke opvoeding wel noodzakelijk kon zijn voor stadskinderen maar die van den buiten hadden lichaamsbeweging genoeg. Deze nutteloze kosten moesten vermeden worden. In juli 1877 werd de opdracht geplaatst bij de firma FEREMANS van Mechelen voor een bedrag van 34.800 frank. De eigenlijke kosten voor de gemeente bedroegen 11.600 frank waarvoor een lening van 30 jaar werd aangegaan.

In 1878 had burgemeester CEULEMANS zijn droom verwezenlijkt. Zijn gemeenteschool stond er met een afdeling voor meisjes in de linkervleugel, geleid door Sophie LEMESLE en bijgestaan door haar zuster Julie, en een afdeling voor de jongens in de rechtervleugel, geleid door meester Jan Bt. DE BRUYN, bijgestaan door meester Egied VLEMINCKX.

2. Twee volwaardige scholen : gemeentelijk- en vrij onderwijs

De vredige toestand van een eenheidsschool waar alle kinderen onderwezen werden in een zelfde instelling heeft maar één schooljaar geduurd. In Hombeek had men niets liever gewenst dan dit te bestendigen maar de landspolitiek had de kaarten door mekaar geschud. De twee grote politieke formaties waren dusdanig gaan ontwikkelen dat ze in hun eigen schoot een extremistische kern hadden gecreëerd. Een te sterke polarisatie van twee groepen met een zo verschillend filosofisch waardeoordeel moest vroeg of laat tot een conflict leiden. Na de verkiezingen van juni 1878 werd door Frère-Orban een nieuw Liberaal kabinet gevormd met voor het eerst een ministerie van onderwijs, voorgezeten door de progressist Pierre Van Humbeeck. In juli 1879 laat hij de nieuwe organieke wet op het lager onderwijs publiceren in het staatsblad. Het godsdienstonderricht wordt uit het lessenpakket gelicht.

Burgemeester Vincent CEULEMANS, de graag geziene dorpsdokter en stichter van de eerste fanfare was niet bepaald de boezemvriend van pastoor Theodoor DE COSTER, een rauwe boerenzoon uit Sterrrebeek. De meeste pachters en de burgemeester, zoon van een pachter, en ook enkele grotere cafébazen waren gematigd liberaal gezind. Het was een kleine minderheid in het dorp. De grote massa had geen politieke inspraak en was gedwee volgzaam aan de wetten en kerkelijke voorschriften. Ze volgden van op afstand wel de groeiende filosofische tegenstelling en de rancuneuze tweestrijd was gretig voer in de kranten. Door de nieuwe schoolwet werd de bevolking voor het eerst politiek gesensibiliseerd maar ook zwaar onder druk gezet. Er werd van beide kanten heel wat machtsmisbruik gepleegd en wie de grootste macht had pleegde het grootste misbruik.

In augustus van datzelfde jaar 1879 gaven de beide onderwijzeressen van de meisjesafdeling, de gezusters LEMESLE, hun ontslag aan het gemeentebestuur. Ze stonden op straat zonder wedde en waren aangewezen op liefdadigheid.
De geestelijkheid riep de gelovigen op tot een heilige strijd. Twee katholieke voormannen, Frank GILLIS en Anasthase DE MEESTER, grootgrondbezitters van de gemeente wierpen zich op in de strijd en schonken grond om er een vrije school op te bouwen verder in de Bankstraat. Er werd een hulpfonds opgericht waaruit geput moest worden voor de bouw van deze school en voor het betalen van het loon der leerkrachten. We gaan niet verder in detail gaan in deze vier jaar durende gemoedsstrijd tussen het bestuur, gesteund door de regering en de parochieclerus gesteund door enkele kapitaalkrachtigen en het grootste deel van de bevolking. We beperken ons tot de feiten.

Van de 120 leerlingen in de gemeenteschool gingen er het eerste jaar 102 over naar de vrije school. In 1881 stijgt het aantal leerlingen in gemeenteschool terug tot 34. In de gemeenteschool was er een verantwoorde en goed bezochte avondklas ingericht. Deze moest onder druk de deuren sluiten bij gebrek aan voldoende leerlingen. Er kwam geen alternatief in de plaats. Tot de volgende gemeenteraadsverkiezingen van september 1884 hebben de twee scholen mekaar beconcurreerd. De volgende verkiezing met algemeen stemrecht betekende het einde van het Liberalisme in Hombeek. Het nieuwe bestuur was overwegend Katholiek.

Voor de burgemeester werd het een anticlimax. Hij had intussen ook nog zijn vrouw verloren die stierf in het kinderbed van haar tiende kindje. Hij was een gebroken man die met tegenzin zijn laatste gemeenteraad voorzat in oktober 1884. De vrije school werd officieel aangenomen als gesubsidieerde school met aan het hoofd juffrouw LEMESLE. In de gemeenteschool werd meester DE BRUYN vervangen door hulponderwijzer VLEMINCKX. DE BRUYN had de dag voordien zijn pensioen gevraagd. Zijn dochter werd ontslagen. Het godsdienstonderricht werd terug op het programma geplaatst.

3. Een aparte school voor jongens en een voor meisjes

De nieuwe burgemeester De Saegher heeft heel wat diplomatie aan de dag moeten leggen om een goede oplossing te vinden voor het vergiftigd geschenk van de twee scholen waarmee hij begenadigd was. Eerst speelden de gemeenteraadsleden met de gedachte het onderwijs terug in één instelling onder te brengen en wel in de nieuwe vrije school. Ze richtten een schrijven naar de gouverneur waarin ze stelden dat de gesubsidieerde school goed draaide en de andere school praktisch leeg stond.
Op 25 mei 1885 schreef de minister van onderwijs in zijn brief aan de gouverneur het volgende:

> *"Vous m'avez communiqué sous date du 21 avril dernier une déliberation par laquelle le Conseil Communal d' Hombeeck veut mettre en location les bâtiments disponibles de l'école communale de filles supprimée. Comme il n'est pas a prévoir que cette institution sera réorgnisée dans un avenir prochain, j'estime d'accord avec l'inspection, dont vous avez déclaré partager l'avis, que la résolution peut être soummise a*

l'approbation de la Députation Permanente du Conseil Communal.
Le Ministre de l'Intérieur et de l'Instruction."

In de rand was de vermelding geschreven:
" *L'école est convenablement installée, le bâtiment communal se trouve donc sans emploi.*"

In die jaren werd pastoor DE COSTER opgevolgd door pastoor DE BRUYN. Deze verzocht de zusters Annonciaden van Huldenberg naar Hombeek te komen om het meisjesonderricht onder hun hoede te nemen. Kort daarop werd een nieuwe school gebouwd op de Hombekerkouter en de oude school werd *patronaat*.

Meester VLEMINCKX met de 48 leerlingen uit één klas. De foto van kort na de eeuwwisseling werd vooran het schoolgebouw genomen

Gelukkig is het zover niet gekomen dank zij diplomatieke tussenkomst van de burgemeester bij zijn raadsleden. Hij wist een Salomonsoordeel te vellen waarbij de beide schoolgebouwen in functie bleven. Aan het hoofd van de vrije school stond Sophie LEMESLE en aan het hoofd van de gemeenteschool stond meester VLEMINCKX. Een logische conclusie hieruit was dat de ene voortaan meisjesschool zou worden en de andere jongensschool.
Zo geschiedde het. Zo is het gebleven tot in de zeventiger jaren na de fusie met Mechelen.

Toch is er in 1897 nog een poging geweest van het liberaal raadslid VAN DOREN om enkel de gemeenteschool te houden. Hij schreef clandestien een nota naar de minister om de slechte toestand aan te klagen in de vrije school. De brief werd op het Ministerie geklasseerd met in de rand de vermelding "*zonder gevolg*". In 1906 deed hetzelfde raadslid nog een poging om in de gemeenteschool terug ook de meisjes op te nemen omdat juffrouw Lemesle nu toch op hoge leeftijd gekomen was. Ook dit werd verworpen.

In 1899 werd Juffrouw Ida GOOVAERTS, de eerste Hombeekse gediplomeerde in het onderwijs, aangeworven tegen 1.100 frank per jaar. Ze onderrichtte nog niet schoolplichtige jongens en meisjes. Aangezien in de jongensschool twee klassen leeg stonden, werd deze klas in één hiervan ondergebracht. In de gemeenteschool werd nu aan 168 leerlingen onderwezen: hoofdonderwijzer VLEMINCKX had 40 jongens, hulponderwijzer EMMERECHTS had 64 jongens en hulponderwijzeres GOOVAERTS had 64 jongens en meisjes. In 1902 werd meester EMMERECHTS vervangen door meester Alfons MARIËN. Hij huwde enige tijd later met juffrouw Ida GOOVAERTS.

In 1907 werd na lang aandringen van de schoolopzichter uiteindelijk overgegaan tot het aanschaffen van nieuw meubilair: 100 nieuwe banken met twee zitplaatsen, vaste borden over de lengte van de muur, een trede, een lessenaar en een zetel en een thermometer, telkens voor drie klassen, een schoolapotheek en matten.

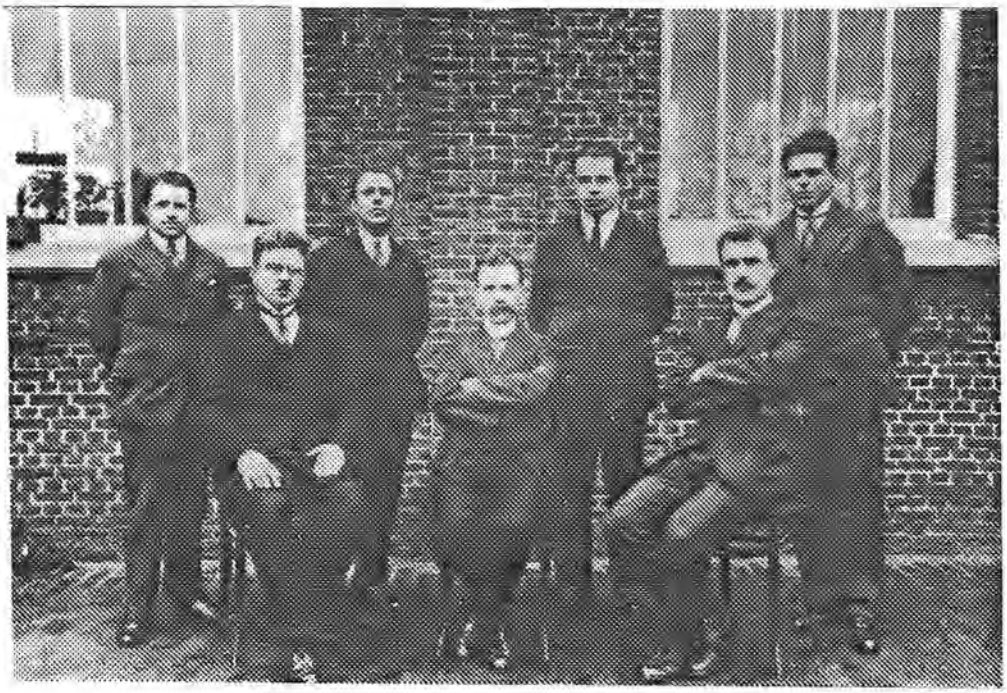
In 1913 moest opnieuw meubilair bijgekocht worden voor een vierde klas. Het aantal leerlingen was gestegen en de klassen waren overbevolkt: twee klassen van meer dan 60 leerlingen en één van meer dan 80. Tijdens de eerste wereldoorlog werd het schoolreglement aangepast. Er werden maximaal 35 dagen extra verlof toegestaan: in maart voor het planten van aardappelen, in juni voor te hooien, in juli voor de aardappeloogst. Het groot verlof was van 15 augustus tot 25 september. Er was ook een week Paasverlof en vrijaf op de feest- en kermisdagen.

Na de oorlog werd aan bijbouwen gedacht omdat een vijfde klas noodzakelijk werd. Hiervoor werd meester GEERAERTS van Mechelen aangetrokken. Burgemeester COOLS dacht er aanvankelijk aan de school hoger op te trekken om twee klassen in te richten op een verdieping. De provinciale bouwmeester besliste de twee klassen achteraan bij te bouwen. Er werd toen ook een gebouwtje voor medisch toezicht opgericht en de koer werd heraangelegd en van nieuwe toiletten voorzien. In de twintiger jaren steeg het aantal leerlingen zo fel dat een zesde klas moest geopend worden. Achtereenvolgens werden nieuwe jonge leerkrachten aangeworven; Louis HENDRICKX, Eugeen GOOVAERTS, Alfons HELLEMANS, Frans VAN DEN BOSCH en Emiel BERTENS.
Meester MARIËN werd uitsluitend belast met de organisatorische opdracht van hoofdonderwijzer en toezichthouder. Deze toestand bleef onveranderd gedurende wel twintig jaar.

Aan de klaslokalen veranderde niets meer maar de beide woningen waarin meester Mariën en meester Bertens woonden, ieder met een gezin van zes kinderen, werden in 1928 aangepast aan de noodwendigheden van een moderne tijd.

Het vaste team van leerkrachten op korte tijd in dienst getreden in de twintiger jaren was een waarborg voor een jong, dynamisch en degelijk onderwijs in de jongensschool. De plotse impuls bij hun aantreden is de mooie kant van de medaille geweest maar ze had ook een keerzijde: ze werden tegelijk oud. Na de tweede wereldoorlog moest aan vervanging gedacht en hun afscheid kwam snel. Eén voor één namen ze afscheid en zijn ze in stilte heengegaan.

Het oude schoolgebouw daarentegen bleef overeind en de gerenoveerde voorgevel is een duidelijk merkpunt in ons dorp. Achter deze gevel werd geschiedenis gemaakt en hij verbergt een stuk wel en wee waaraan velen die er school liepen met een zeker heimwee teruggedenken. Achter diezelfde gevel verrees recent een modern klassencomplex waarin energiek gewerkt wordt aan de opvoeding van de nieuwe jeugd die er op zijn beurt geschiedenis maakt.

De leraars voor 1940 : Emiel Bertens, Alfons Mariën, Theofiel Geeraerts, Alfons Hellemans, Louis Hendrickx, Frans Van Den Bossche

BAKHUIZEN EN BAKHOVENS
te Hombeek en Kapalle o/d Bos

Marie-Louise Teughels
François Van de Jeught

Naar aanleiding van het artikel over de bakhuizen en bakovens te Hombeek en Kapelle-op-den-Bos in de vorige editie van 't Ridderke, schreef Marie-Louise Teughels de redactie een brief, waarvoor wij haar oprecht danken. Door haar mededeling kan aan de inventaris van de bakhuizen te Hombeek nog een exemplaar toegevoegd worden. Zij citeert o.a. een uitdrukking van haar moeder Augusta De Wit in verband met het broodbakken, die de redactie onbekend was, maar die François Van der Jeught bij na-vraag kon toelichten. Haar brief is hier integraal opgenomen, aangevuld met de verduidelijking.

Het tweede luik van deze bijdrage handelt over het Pesthuis, een recent, zeer mooi gerestaureerd 16de eeuws pand op het domein van de voormalige cisterciënzerinnenabdij Roosendael te Sint-Katelijne-Waver aan de Lange Zandstraat bij Walem. Het zou zijn benaming te danken hebben aan de overlevering dat hier pestlijders werden verzorgd.

Tijdens de opzoekingen en de inventarisatie van de bakhuizen kwam François Van der Jeught tot een andere benadering en formuleerde hij een nieuwe hypothese over de oorspronkelijke bestemming van dit Pesthuis[1]. Een illustratie tot wat heemkunde kan leiden.

Nog een bakhuis te Hombeek **De brief van Marie-Louise Teughels**

Bij de inventaris van de nog bestaande bakhuizen te Hombeek kan er een bijgevoegd worden. Het bakhuis bevindt zich in de Diepestraat achter de huizen 7 en 9. Oorspronkelijk was het een laag bakhuis met zadeldak, maar in het jaar 1938 is er een verdiep opgetrokken om als duivenhok dienst te doen voor mijn vader Louis Teughels, die duivenliefhebber was.

De bakoven werd door mijn grootmoeder, Virginie Candries, gebruikt. Niet alleen voor eigen gebruik maar ik denk ook voor de verkoop in haar winkel.

Mijn vader vertelde altijd dat in de koude wintermaanden een clochard kwam overnachten om aldus warm te hebben. Overdag ging die klusjes opknappen bij de boeren en verbleef in de bosjes aan de Zenne.

In de oorlog 1940-1945 heeft mijn moeder, Augusta De Wit, er elke week brood in gebakken. De capaciteit van de oven was 22 broden. Vele van onze buren brachten dan hun brooddeeg, om mee in de oven te kunnen bakken.

Een kleine anekdote:
Op voorhand werd dan onderling afgesproken hoeveel broden iedereen mocht meebrengen. Maar af en toe gebeurde het dat er iemand ***"zijn bakker verdronken"*** *had. Dus moest mijn moeder met de broden goochelen om ze toch nog allemaal in de oven te krijgen.*

Moeder stookte de oven heet met mutsaards van sprokkelhout. Wanneer het hout bijna volledig opgebrand was en er alleen nog wat houtskool overbleef ***"reukelde"*** *zij, zodat de houtskool over heel de oven verspreid werd. Op die manier hadden de stenen overal dezelfde hitte.*

De broden werden in de oven geschoven op een platte plank met een lange stok. Wanneer al de broden in de oven zaten werd de ovendeur gesloten en volledig met klei dichtgemetseld.

Marie-Louise Teughels verduidelijkte de uitdrukking ***zijn bakker verdrinken*** of ***versmoren*** als volgt: zij herinnerde zich dat haar moeder deze gebruikte wanneer bij het aanmaken van het deeg te veel water was gebruikt. Het deeg werd dan te plat zodat er meel bij moest. Werd ***de maalder versmoord***, dan was hetzelfde euvel gebeurd maar was er geen meel meer voorhanden om het deeg goed te krijgen[2]. Het gevolg was hoe dan ook dat er méér deeg ontstond dan voorzien. Men kon dan óf grotere, óf meer broden kneden. Haar moeder had in dat geval alle moeite om de broden in de oven te krijgen.

Dr. Jozef Weyns vermeldt in zijn boek *Bakhuis en broodbakken in Vlaanderen* de uitdrukking gebruikt te Rotselaar: *Giet niet te veel water, anders* ***heeft de bakker de maalder verdronken***, maar verduidelijkt niet wat het gevolg was en wat moest gedaan worden[3].

Mia Keuleers vertelde dat ze soms nog zegt: ***Ik heb den bakker verdronken*** wanneer zij voor de aanmaak van het deeg wat te veel water toevoegde[4].

Te Kapelle-op-den-Bos is deze uitdrukking door Frans Clerbout ook gekend. Zijn schoonmoeder Leontine Apers zegde hem vaak wanneer hij brood ging bakken: ***Frans, ge moet zien dat de ge de mulder niet verdrinkt***. Hij bevestigde dat het ook ging om een teveel aan water bij het meel, een te grote verdunning van de gist, met als gevolg dat het deeg te plat was en opnieuw meel diende toegevoegd[5].

Het Pesthuis van de abdij van Roosendael

Een nieuwe hypothese over de oorspronkelijke bestemming van het gebouw.

Naar aanleiding van de inventarisatie van de nog bestaande bakhuizen en bakovens te Hombeek en Kapelle-op-den-Bos (met de fusiegemeenten Nieuwenrode en Ramsdonk) werd de publicatie van Jozef Weyns: *Bakhuis en broodbakken in Vlaanderen* geraadpleegd.

Aan het slot van het hoofdstuk over de etymologie van de benamingen oven, ovenbuur e.a., vermeldt de auteur *de zeer eigenaardige benaming:* ***pesterie*** *(1472 Opwijk) wat ook 'bakkerij, ovenbuur'* [zou] *betekenen*. Hij verwijst naar een artikel in Eigen Schoon en de Brabander van 1955[6].

Onder de titel: *Uit oude papieren. Een staat van goederen uit Opwijk 28 sept. 1427.* noteert A. de Vos in dit tijdschrift o.a. de inventaris van de bezittingen van de familie van Nieuwenhove en citeert op p. 130:

> *Eerst eene stede staende ten Nieuwenhove in de prochie van Opwijc, daer de selve Jan op woent, ontrent een half buenre groot lettel min ofte meer, met eene woenhuse, een dwerse camere, ene poorte voor thof, eene scure met ij voorhuusen, een oud huus ende eene* ***pesterie*** *der op staende.*

De auteur stelt in een voetnoot dat een ***pesterie*** een bakkerij of ovenbuur was, zonder enige bronvermelding, net of (in 1955)de precieze betekenis van dit woord hem duidelijk was[7].

Het Middelnederlandsch woordenboek bevestigt de verklaring: *een bakkerij, Eene afleiding van o*[ud]*fra*[ns] ***pestier****, dat wel naast* ***pestre*** *en* ***pesteur*** *zal bestaan hebben.* Verder betekent ***pester****: bakker*, ***pesterscap****: broodbakkerij (1249)* en tenslotte ***pestier****: baktrog waarin het brooddeeg gekneed wordt*[8].

Zeer vaak, zoals bijvoorbeeld ook in de brochure van de Open Monumentendag van 9 september 1990, wordt vermeld dat het Pesthuis, daterend uit de 16de eeuw, zijn benaming zou te danken hebben aan de overlevering dat de pestlijders hier werden verzorgd. De ligging, ver van alle ander abdijgebouwen, kon deze bewering staven gezien het de gewoonte was zieken in quarantaine te houden. Ook fungeerde het gebouw als pakhuis of stapelplaats (wat uit archeologisch onderzoek werd opgemaakt o.a. door de aanwezigheid van de kelderruimten en het haventje). Vrij recent werd het Pesthuis verbouwd tot een oranjerie[9].

Jozef Weyns noteert dat het brandgevaar bij bakhuizen en -ovens groot was omdat na elk heet stoken van de oven de gloeiende kolen en asse moest uitgetrokken worden, wat veel gensters veroorzaakte. Om deze reden ordonneerden de overheden (o.a. stads- en dorpsbesturen) dat deze gebouwen op een veilige afstand van o.a. daken moesten staan en legden zij bij het gebruik van ovens allerhande

verplichtingen op. De vroegste vermeldingen, die de auteur in dit verband vond, dateren uit 1325-1326 in de stadsrekeningen van Gent. Hij citeert ook uit een ordonnantie van 1768 van de abdis van Munsterbilzen dat

> *geene back-ovens noch backhuysen (...) het sy by den naght ofte dagh sullen mogen gebruyckt worden om vlas, kemp ofte kempinne op wat maniere het sij te droegen, ten sy dat soodaenige backovens, backhuysen (...) ten minsten sestigh voeten van allen gebouw (...) sullen afgelegen sijn...*

Indien deze zaken er niet in gedroogd werden, volstond een afstand van 30 voet. De drossaard visiteerde deze bakhuizen, die niet alleen gebruikt werden om brood te bakken, maar ook bijvoorbeeld om zaden, veldvruchten en fruit te drogen[10].

Anderzijds bleek het niet ongewoon dat het bakhuis werd gebruikt om zieken te verzorgen: het was Jozef Weyns bekend dat voor de behandeling van reuma men in de nog warme oven kroop en dit ook een goede methode was *tegen slepende verkoudheden, kwade hoest e.d. kwalen*[11].

Het Pesthuis op het domein van de abdij van Roosendael lag afgelegen van de hoofdgebouwen. Er is in de kelderruimte bij het archeologisch onderzoek een grote haard teruggevonden met een (nu afgebroken) schouw aan de buitenzijde. Deze gegevens, samen met de etymologische betekenis van de benaming Pesthuis kunnen erop wijzen dat het gebouw de *pesterie*, het bakhuis was van de abdij.

De overlevering dat in dit gebouw zieken verzorgd werden is zeer realistisch, maar het is een bijkomstige en occasionele bestemming geweest.

Het lijkt inderdaad onwaarschijnlijk dat het Pesthuis oorspronkelijk gebouwd en ingericht werd om zieken te verzorgen. De kloosterlingen van de abdij van Roosendael waren cisterciënzerinnen, behorend tot een contemplatieve orde, die zich in regel niet bezighielden met de (georganiseerde) ziekenzorg. Dit was het exclusieve werkterrein van de Cellebroeders: zij deden thuisverzorging van zieken, bejaarden en pestlijders; zij begroeven doden en verzorgden vanaf de 16de eeuw ook krankzinnigen[12].

Blijft uiteraard nog het toetsen van al deze elementen aan de resultaten van het bouwhistorisch onderzoek van het Pesthuis om werkelijk een volledig inzicht te krijgen in dit mooi gerestaureerde historisch pand van de abdij van Roosendael.

François VAN DER JEUGHT.

Voetnoten :

[1] Deze bijdrage verscheen in: JKE-Mozaïk, driemaandelijks tijdschrift van de VZW Jeugd en Cultureel Erfgoed, Mechelen, jg. 10, nr. 2, 1997, p.1-3 onder de titel: Het Pesthuis van Roosendael. Een nieuwe hypothese over de oorspronkelijke bestemming van het gebouw.
W. TIRI, S. DE DECKER e.a., Roosendael onderzocht. (Muur)arche-ologisch onderzoek van het voormalige adbissenkwartier, uitgave in eigen beheer, s.d. (1997), s.p.

[2] Mededeling van Marie-Louise Teughels op 13/1/1998.

[3] J. WEYNS, Bakhuis en broodbakken in Vlaanderen, Sint-Martens-Latem, 1963, p. 45.

[4] Mededeling van Mia Keuleers op 14/1/1998.

[5] Mededeling van Frans CLERBOUT op 13/1/1998.

[6] J. WEYNS, o.c., p. 10. Foutief staat het jaartal 1472 vermeld.

[7] A. DE VOS, Uit oude papieren. Een staat van goederen uit Opwijk. 28 sept. 1427, in: Eigen Schoon en de Brabander, dl. 28, 1955, p. 128-133.

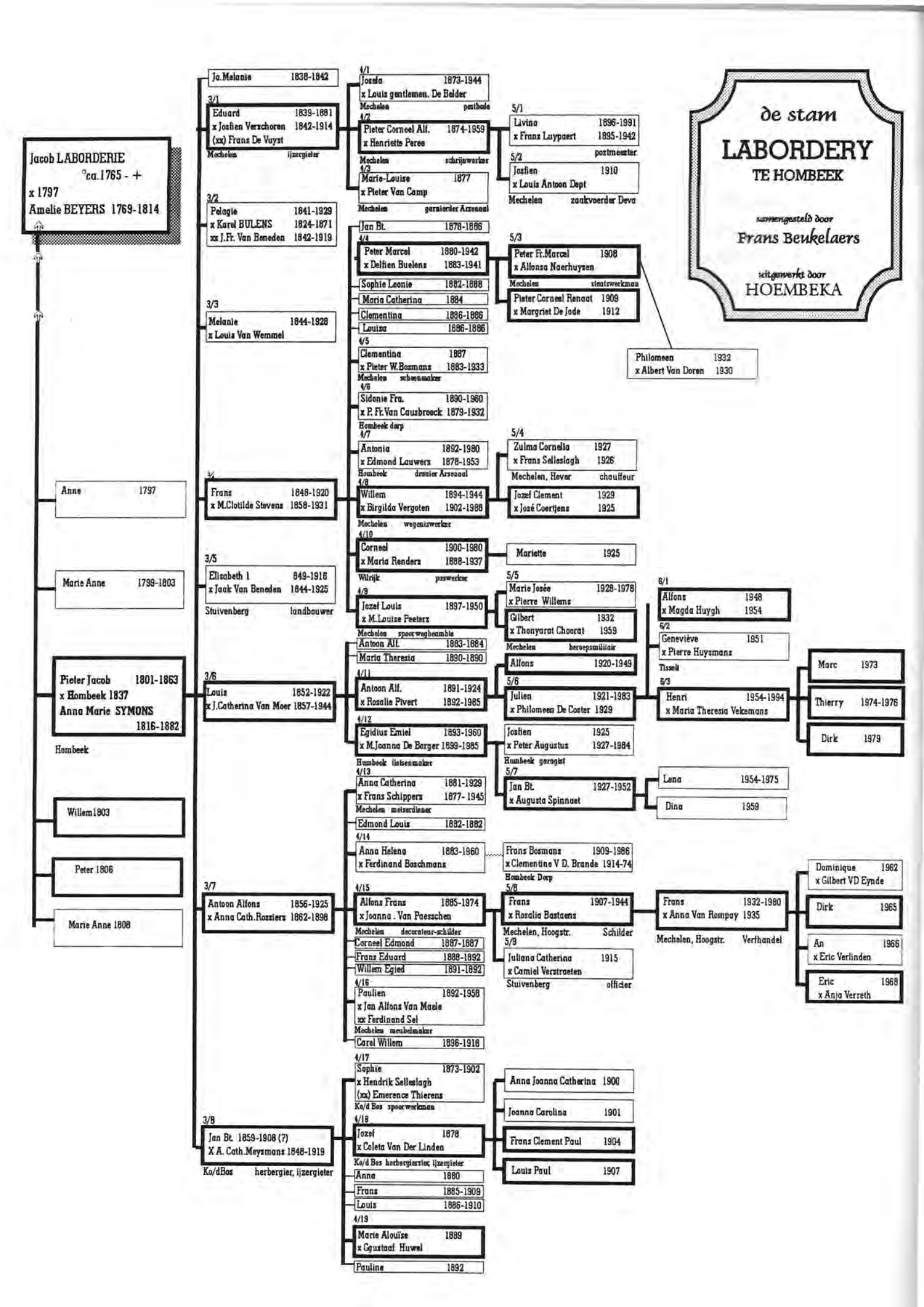
[8] E. VERWIJS en J. VERDAM, Middelnederlandsch woordenboek, dl. VI, 's-Gravenhage, 1907, kol. 310.

[9] Brochure over het domein Roosendael ter gelegenheid van de Open Monumentendag, 9 september 1990, uitgave in eigen beheer van de VZW ROOSENDAEL, s.p.

[10] J. WEYNS, o.c., p. 13.

[11] J. WEYNS, o.c., p. 67.

[12] J. VAN DER AUWERA, "Sot ende simpel, wesende arm ende sonder middelen". Openbare krankzinnigenzorg te Mechelen in de 18de eeuw, onuitgeg. licentiaatsverhandeling o.l.v. Prof. Dr. H. Soly, VUB, academiejaar 1995-1996, p. 104-106.

de stam
LABORDERY
TE HOMBEEK
samengesteld door
Frans Beukelaers
uitgewerkt door
HOEMBEKA
Jacob LABORDERIE
°ca.1765 - +
x 1797
Amelie BEYERS 1769-1814
Anne 1797
Marie Anne 1799-1803
Pieter Jacob 1801-1863
x Hombeek 1837
Anna Marie SYMONS
1816-1882
Hombeek
Willem1803
Peter 1806
Marie Anne 1808
Ja.Melanie 1838-1842
3/1
Eduard 1839-1881
x Josfien Verschoren 1842-1914
(xx) Frans De Vuyst
Mechelen ijzergieter
3/2
Pelagie 1841-1929
x Karel BULENS 1824-1871
xx J.Fr. Van Beneden 1842-1919
3/3
Melanie 1844-1928
x Louis Van Wemmel
3/4
Frans 1848-1920
x M.Clotilde Stevens 1858-1931
3/5
Elisabeth 1 849-1916
x Jaak Van Beneden 1844-1925
Stuivenberg landbouwer
3/6
Louis 1852-1922
x J.Catherina Van Moer 1857-1944
3/7
Antoon Alfons 1856-1925
x Anna Cath.Rossiers 1862-1898
3/8
Jan Bt. 1859-1908 (?)
X A. Cath.Meysmans 1848-1919
Ka/dBos herbergier, ijzergieter
4/1
Josefa 1873-1944
x Louis gentlemen. De Belder
Mechelen postbode
4/2
Pieter Corneel Alf. 1874-1959
x Henriette Peree
Mechelen schrijnwerker
4/3
Marie-Louise 1877
x Pieter Van Camp
Mechelen garnierder Arsenaal
Jan Bt. 1878-1866
4/4
Peter Marcel 1880-1942
x Delfien Buelens 1883-1941
Sophie Leonie 1882-1888
Maria Catherina 1884
Clementina 1886-1886
Louisa 1886-1886
4/5
Clementina 1887
x Pieter W.Bosmans 1883-1933
Mechelen schoenmaker
4/6
Sidonie Fra. 1890-1960
x P. Fr.Van Causbroeck 1879-1932
Hombeek dorp
4/7
Antonia 1892-1980
x Edmond Lauwers 1878-1953
Hombeek drunier Arsenaal
4/8
Willem 1894-1944
x Birgilda Vergoten 1902-1988
Mechelen wegenswerker
4/10
Corneel 1900-1980
x Maria Renders 1888-1937
Wilrijk paswerker
4/9
Jozef Louis 1897-1950
x M.Louise Peeters
Mechelen spoorwegbeambte
Antoon Alf. 1883-1884
Maria Theresia 1890-1890
4/11
Antoon Alf. 1891-1924
x Rosalie Pivert 1892-1985
4/12
Egidius Emiel 1893-1960
x M.Joanna De Berger 1899-1985
Humbeek tietsenmaker
4/13
Anna Catherina 1881-1929
x Frans Schippers 1877- 1945
Mechelen meterdiener
Edmond Louis 1882-1882
4/14
Anna Helena 1883-1960
x Ferdinand Boschmans
4/15
Alfons Frans 1885-1974
x Joanna . Van Paesschen
Mechelen decorateur-schilder
Corneel Edmond 1887-1887
Frans Eduard 1888-1892
Willem Egied 1891-1892
4/16
Paulien 1892-1958
x Jan Alfons Van Maele
xx Ferdinand Sel
Mechelen meubelmaker
Carel Willem 1896-1918
4/17
Sophie 1873-1902
x Hendrik Selleslagh
(xx) Emerence Thierens
Ka/d Bos spoorwerkman
4/18
Jozef 1878
x Coleta Van Der Linden
Ka/d Bos herbergierster, ijzergieter
Anna 1880
Frans 1885-1909
Louis 1886-1910
4/19
Marie Alouïse 1889
x Ggustaaf Huwel
Pauline 1892
5/1
Livina 1896-1991
x Frans Luypaert 1895-1942
postmeester
5/2
Josfien 1910
x Louis Antoon Dept
Mechelen zaakvoerder Deva
5/3
Peter Fr.Marcel 1908
x Alfonsa Naerhuysen
Mechelen staatswerkman
Pieter Corneel Renaat 1909
x Margriet De Jode 1912
Philomeen 1932
x Albert Van Doren 1930
5/4
Zulma Cornelia 1927
x Frans Selleslagh 1926
Mechelen, Hever chauffeur
Jozef Clement 1929
x José Coertjens 1925
Mariette 1925
5/5
Marie Josée 1928-1978
x Pierre Willems
Gilbert 1932
x Thonyarat Choorat 1959
Mechelen beroepsmilitair
Alfons 1920-1949
5/6
Julien 1921-1983
x Philomeen De Coster 1929
Josfien 1925
x Peter Augustus 1927-1984
Humbeek garagist
5/7
Jan Bt. 1927-1952
x Augusta Spinnoet
Lena 1954-1975
Dina 1959
5/8
Frans 1907-1944
x Rosalia Bastaens
Mechelen, Hoogstr. Schilder
5/9
Juliana Catherina 1915
x Camiel Verstraeten
Stuivenberg officier
6/1
Alfons 1948
x Magda Huygh 1954
6/2
Geneviève 1951
x Pierre Huysmans
Tisselt
6/3
Henri 1954-1994
x Maria Theresia Vekemans
Marc 1973
Thierry 1974-1976
Dirk 1979
Frans 1932-1980
x Anna Van Rompay 1935
Mechelen, Hoogstr. Verhandel
Dominique 1962
x Gilbert VD Eynde
Dirk 1965
An 1966
x Eric Verlinden
Eric 1968
x Anja Verreth
Frans Bosmans 1909-1986
x Clementine V D. Brande 1914-74
Hombeek Dorp
Anna Joanna Catherina 1900
Joanna Carolina 1901
Frans Clement Paul 1904
Louis Paul 1907

LABORDERY IN HOMBEEK :

EEN FAMILIE UIT NEDERLANDS LIMBURG MET EEN FRANS KLINKENDE NAAM

Frans Beukelaers

De naam Labordery :

Een naam die uit Hombeek verdwenen is en ook weinig voorkomt in ons land. Volgens een statistiek van de K.U. Leuven is er enkel te Mechelen een concentratie van meer dan 8 personen met deze naam. Bovendien is hij verspreid in de omgeving van Mechelen. Verder is er een uitschieter in Halle en slechts één persoon in Gent. Het staat wel vast dat alle naamdragers in België afstammen van Peter Jacob Labordery. Hij vestigde zich in Hombeek bij zijn huwelijk met Anna Maria Sijmons.

Hoe komt een man in Hombeek terecht die geboren is in het Limburgse Oost Eisden (Nederland) ? Wij kunnen maar gissen. Van één zaak zijn we zeker dat hij hier zijn geliefde vond en een gezin stichtte.

N;v;d;r;: Een feit is dat in het derde kwartaal van vorige eeuw heel wat grote werken in Hombeek plaats grepen, niet het minst de uitgraving van een nieuwe zennebedding. Hiervoor werden specialisten, vooral uit Nederland, aangetrokken. Peter Jacob was 36 jaar en heeft hier in het dorp gelogeerd. Een feit is dat de 20-jarige Anne Marie in verwachting geraakte. Waarschijnlijk had ze een verhouding met de gastarbeider maar het duurde nog maanden alvorens tot een huwelijk besloten werd. Ze trouwden in december en in januari werd het kindje geboren. We zien dat Peter Jacob ook later nog op verplaatsing ging (Luik) waarschijnlijk in dienst van dezelfde aannemer.

We hadden gehoopt de werkelijke oorsprong van deze naam te vinden. Hij klinkt zeker niet Nederlands, eerder Frans.
Prof. Dr. Frans Debrabandere van de K.U.Leuven geeft in zijn werk "*Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk*" de volgende betekenis :

Delaborde - Laborde - Laborderie - Labordery komt van een plaatsnaam in Oost-Frankrijk **Borile** : landhuis, boerderij.
1638 Roelant Laborde, Killem Frans-Vlaanderen.

In Frankrijk vindt men deze naam vaker terug.

Hôtel-Restaurant
Laborderie
**
PARC AVEC PISCINE
CALME - CONFORT
SPÉCIALITÉS DU PÉRIGORD
24620 TAMNIÈS-EN-PÉRIGORD - Tél. : 53.29.68.59
R.C. SARLAT B 316 608 791 Fax. : 53.29.65.31

Iemand uit de Belgische familie ontdekte in Frankrijk ooit een Hotel-Restaurant met de naam ***Laborderie,*** geschreven dus met "ie" achteraan in plaats van "y". Het is dezelfde schrijfwijze als deze waarmee onze Jacobus Laborderie, de stamvader in Nederland ondertekende.

Deze Jacobus Laborderie was niet de enige met die naam in Nederlands Limburg. Immers bij de doop van zijn eerste kind is een zekere Petrus Laborderie de peter van de dopeling, waarschijnlijk zijn broer. Dit wijst er op dat minstens twee leden van het gezin of misschien meerdere verwanten rond 1797 naar onze gewesten zijn uitgeweken. Dat is niet zo verwonderlijk in deze tijd van Franse bezetting. Opmerkelijk is ook dat wij in de beroepen van deze stam zeer veel metaalbewerkers en aanverwanten terugvinden.

1. Jacobus Laborderie.

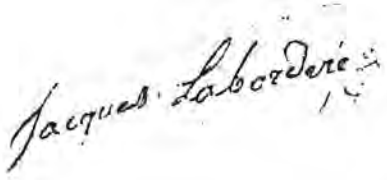
Vermoedelijk is hij geboren in Frankrijk rond 1765. (Hij wordt vermeld 72 jaar te zijn in 1837 bij het huwelijk van zijn zoon Pieter Jacob in Hombeek)

Hij kerkelijk huwelijk werd ingezegend te Breust op 6 februari 1797 met **Amelia Beyers**
Getuigen :Jan Kaelen en Anne Willems
Zij was geboren te Breust 28.6.1769 als de dochter van Wilhelmus Beyers en Maria Anna Moor,.
Doopheffers: Philippus IJlen en Maria Janssen
En ze is overleden te Oost Eisden op 26.5.1814, slechts 45 jaar oud.

De kinderen van
Jacob LABORDERIE-Amelie BEYERS waren:

1. **Anne Laborderie**
   °Breust 13.3.1797,
   ss: Petrus Laborderie en Maria Ida Beyers
2. **Marie Anne Labordery**
   °25.10.1799 +Eysden 14.2.1803,
   ss: Henricus Kaelen en Margarethe Beyers.
   De aangifte van geboorte op de Burgerlijke Stand gebeurde op 3.11.1799 door W. Beyers, grootvader.
3. **Pieter Jacob Labordery** (volgt 2/1)
   °Oost Eisden 21.4.1801, +Hombeek 4.10.1863)
   gehuwd te Hombeek op 14.12.1837 met
   Anna Maria Sijmons
   °Hombeek 5.2.1816, +Hombeek 19.6.1882)
4. **Willem Laborderie**
   °Oost Eisden 22.8.1803.
   Hij was dagloner volgens de militaire archieven en geschikt voor militaire dienst.
5. **N Labordery** (°/+ 25.7.1805)
6. **Peter Labordery** °Oost Eisden 5.11.1806
7. **Marie Anna Labordery**
   °Oost Eisden 27.9.1808, + (?)Eisden 1811
   (volgens de klapper, maar geen akte).

De akten van de Burgerlijke Stand in Oost Eisden zijn zeer vaag en onduidelijk. Jacob Laborderie was er hand-werker. Anderzijds moet hij zeker school gelopen hebben gezien de ondertekening van de geboorte-akte van zijn zoon Pieter Jacob in 1801 met een zeer mooi handschrift

Het handschrift van Jacques Laborderie is sierlijk en gesteld in het moderne letterschrift dat vroeger in Frankrijk in gebruik was dan bij ons. Dit getuigt toch dat deze jonge man een zekere opvoeding genoten had maar door omstandigheden hier verzeild.

Na het overlijden van zijn vrouw Amelie Beyers moet Hij uit Oost Eisden vertrokken zijn vermits geen enkel spoor van overlijden gevonden werd. Ook geen gegevens van de kinderen werden aangetroffen; mogelijk hertrouwde hij.

2/1 Pieter Jacob Labordery

°Oost Eisden (Ned.) 21.4.1801,
+Hombeek 4.10.1863

Hij was reeds 36 jaar bij zijn huwelijk te (Hombeek 14.12.1837) met de amper 21-jarige **Anna Maria Sijmons** (°Homb. 5.2.1816, +Homb. 19.6.1882), de oudste dochter van Joannes Baptist Sijmons en Joanna Catharina Teugels.

De getuigen bij het huwelijk waren: Joannes Baptist Teugels, 47 jaar, landbouwer, Cornelius Delahaye, 44 jaar schoenmaker, Jacobus Moortgat, 45 jaar, wever, Jacobus Preutens, veldwachter. De bruid en de bruidegom, de moeder van de bruid en de 3de getuige konden niet schrijven en ondertekenden de trouwakte niet.

Jacob Labordery, zijn 72 jarige vader kon niet aanwezig zijn bij de trouwpartij maar gaf toestemming tot het huwelijk bij notariële verklaring.
In een bijlage zat het militie-attest van Pieter Jacob met volgende gegevens :
"bij de loting trok hij nr 7 en werd niet opgeroepen. De persoonsbeschrijving : lang 1,60 m, gezicht rond, voorhoofd laag, ogen grijs, neus groot, mond middelmatig, haar bruin, wenkbrauwen bruin."

Het gezin heeft in het Dorp te Hombeek gewoond. De langste tijd hebben ze gehuurd van de heer Lecandelé van Humbeek. Hij bezat o.m. de drie kleine woningen in de toenmalige Broekstraat (tussen "Den Haas en "Het Zonneken").
Ze woonden tussenin ook een tijd in een huis in het Dorp, eigendom van de Kerkfabriek
(akte van Notaris Fremie , Mechelen, 18.9.1843)
Bij een publieke verkoop ten huize van de familie Asseberghs in 1845 kocht Petrus Labordery drie hemden voor de som van 4 frank.

Het gezin Pieter Jacob Labordery – Maria Sijmons telde volgende kinderen:

1. **Joanna Melania Labordery**
   °Hombeek 23.1.1838, +Hombeek 23.3.1842.
   (De geboorteaangifte gebeurde door grootvader Sijmons, daar de vader in Luik verbleef.)
2. **Eduardus Labordery** (zie 3/1)
   °Hombeek 16.10.1839, +Mechelen 8.11.1881.
3. **Pelagia Labordery** (zie 3/2)
   °Hombeek 29.11.1841, +Mechelen 8.6.1929.
4. **Melanie Labordery** (zie 3/3)
   °Hombeek 21.3.1844, +Mechelen 18.12.1928.
5. **Franciscus Labordery** (zie 3/4)
   °Hombeek 5.3.1847, +Hombeek 19.3.1920.
6. **Elisabeth Labordery** (zie 3/5)
   °Hombeek 21.12.1849, +Mechelen 25.12.1916.
7. **Ludovicus Labordery** (zie 3/6)
   °Hombeek 26.3.1852 en +Humbeek 1.5.1922.
8. NN Labordery (doodgeboren zoon 30.10.1854

9. **Antoon Alfons Labordery** (zie 3/7)
°Hombeek 20.6.1856 en +Mechelen 7.7.1925
10. **Joannes Baptist Labordery** (zie 3/8)
°Homb. 9.5.1859 en +Vilvoorde vóór 24.4.1909

3/1 Eduard Labordery

°Hombeek 16.10.1839, +Mechelen 8.11.1881
x Mechelen op 5.10.1870 met
Maria Josephina Verschoren
°Duffel 3.1.1842, +Duffel 10.9.1914
dochter van Adrien en Petronella Gielis.
In 1870 woonden zij op het O.L.Vrouwkerkhof te Mechelen. Hij was ijzergieter, zij breister.

De weduwe Maria Verschoren hertrouwde te Mechelen op 1.3.1883 met Frans De Vuyst °Streypen 13.1.1841 en +Mechelen 10.11.1917.

De kinderen uit het gezin Eduard Labordery-Verschoren :

1. N Labordery, (doodgeboren zoon 12.11.1871)
2. **Josepha Petronella Amelie** (zie 4/1)
°Mechelen 13.4.1873, +Mechelen 11.3.1944
3. **Pierre Corneille Alphonse** (zie 4/2)
°Mechelen 28.10.1874 en +Mechelen 23.8.1959
4. **Marie Louise** (zie4/3)
°Mechelen 28.1.1877 +onbekend

3/2 Pelagia Labordery

°Hombeek 29.11.1841, +Mechelen 8.6.1929
x Heffen 15.12.1869 met
Carolus Josephus Bulens
°Heffen 30.4.1824, +Heffen 16.3.1871,
zoon van Peter Jan en Magd. Van Campenhout.
Hij was landbouwer en woonde in Heffen Wijk A nr 30.

Kinderen :
1. **Antonia Nathalie Labordery**
°Hombeek 7.6.1866
(onwettig, erkend bij huwelijk)
2. **Maria Hortencia Bulens**
°Heffen 11.10.1870 ,+Duffel 17.2.1931
3. **Joanna Labordery**
°Heffen 14.4.1873, +Heffen 27.4.1873
(onwettig)
4. **Joannes Baptist Labordery**
°Heffen 31.10.1875, +Heffen 28.11.1875
(onwettig)

Pelagia Labordery huwde een tweede maal te Heffen op 1.6.1876 met
Jan Frans Van Beneden
°Mechelen 8.4.1842, +Mechelen 4.8.1919.
Zoon van Petrus Joannes Van Beneden en van Joanna Maria Van Beneden,
(tt: Jan Fredericus Van Beneden en Ludovicus Labordery).
Hij was landbouwer en in 1919 woonden zij in de Bergestraat 11 te Mechelen.

Kinderen :
1. **Pieter Jan Van Beneden**
°Mechelen 10.12.1877
x Mechelen op 22.9.1900 met
Lenia Virginia Scheers
°Mechelen 11.5.1880, + Mech. 11.8.1927
xx Mechelen op 1.9.1930 met
Emerencia De Croes
°Mechelen, 19.5.1889, Wed Louis Van Beersel
2. **Louise Celine Van Beneden**
°Mechelen 28.9.1879
x Mechelen op 5.1.1901 met
Emiel Karel Constantijn Frans Delin
°St. Amands 27.7.1874, wdnr. Victoria Dupont.
Gezin ging naar Schaarbeek op 21.2.1902.
3. **Jan Frederic Van Beneden**
°Mechelen 25.1.1881, +na 1947
x Mechelen 23.9.1901 met
Maria Theresia Goovaerts °Zemst
°2.10.1882, + na 1947.

3/3 Melanie Labordery

°Hombeek 21.3.1844, +Mechelen 18.12.1928
x **Lodewijk Van Wemmel.**
Van dit gezin werd praktisch niets teruggevonden. Melanie Labordery ging als jonge vrouw in dienst te Blaasveld. Zij kwam als weduwe in Mechelen wonen op 26.6.1905 vanuit Charleroi. Op 16.5.1907 vertrok zij naar St Katelijne Waver, Meysbroeck 227.
Zij kwam terug in Mechelen op 28.9.1922, Jodenstraat 51, waar ze bleef wonen tot bij haar overlijden.

3/4 Franciscus Labordery

Hombeek 5.3.1847, +Hombeek 19.3.1920.
x Hombeek 3.2.1879 met
Maria Clothilda Stevens
°Hombeek 30.5.1858, +Hombeek 5.6.1931,
dochter van Jan Baptist Stevens en Theresia Van Der Hooft. Hij was werkman en zij dagloonster.
Bij hun huwelijk gingen ze inwonen bij de ouders van Maria Stevens, de Bankstraat 42 te Hombeek.

Kinderen :
1. **Joannes Baptist**
°Homb. 10.4.1878, +Homb. 1.6.1886 (kroep)
(onwettig, erkend bij huwelijk)
2. **Petrus Marcel** (zie 4/4)
°Hombeek 5.1.1880, +Mechelen 2.9.1942
3. **Sophia Leonia**
°Homb. 3.3.1882, +Homb. 14.10.1888 (kroep)

4. **Maria Catharina**
°Hombeek 25.6.1884
5. **Clementia**
°Hombeek 27.6.1886, +Hombeek 3.7.1886
6. **Ludovica**
°Hombeek 27.6.1886, +Hombeek 29.6.1886
7. **Clementia** (zie 4/5)
Hombeek 6.9.1887
8. **Sidonia Francisca** (zie 4/6)
°Hombeek 25.4.1890, +Mechelen 22.3.1960
9. **Antonia** (zie 4/7)
°Hombeek 9.10.1892, +Hombeek 25.3.1980
10. **Guilhelmus** (zie 4/8)
°Hombeek 19.12.1894, +Mechelen 5.5.1944
11. Josephus Ludovicus (zie 4/9)
°Hombeek 27.4.1897
12. **Cornelius** (zie 4/10)
°Hombeek 15.11.1900, +Wilrijk 30.1.1980

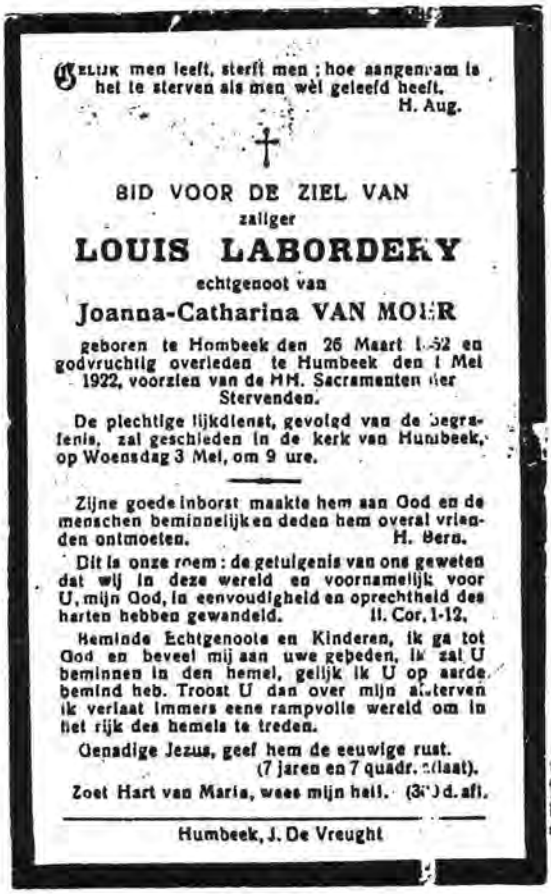
3/5 Elisabeth Labordery

°Hombeek 21.12.1849 en +Mechelen 25.12.1916
x Mechelen op 8.5.1877 met
Jaak Louis Van Beneden
°Battel 31.12.1844, +Mechelen 7.9.1925,
zoon van Petrus Joannes Van Beneden en van Joanna Maria Van Beneden.
(broer van Jan Frans Van Beneden, zie 3/2)
Waren beiden landbouwers en woonden Auwegemvaart 30 (1900), en Stuivenbergvaart 50 (1910) te Mechelen. Ze hadden geen kinderen.

3/6 Louis Labordery

°Hombeek 26.3.1852, +Humbeek 1.5.1922
x Humbeek op 6.8.1890 met
Joanna Catharina Van Moer
°Humbeek 22.8.1857, +Humbeek 3.12.1944,
dochter van Jan Baptist Van Moer en Maria Theresia Watele.
(tt: Franciscus Labordery, 43 jaar uit Hombeek
Alfons Labordery, 33 jaar uit Hombeek
Ludovicus Van Moer uit Humbeek
Egidius Van Moer uit Humbeek)
De moeder van de bruid en Egidius Van Moer konden niet schrijven en ondertekenden de huwelijksakte niet. Bij het huwelijk leverden Ludovicus Labordery en Joanna Van Moer een behoeftigheidsattest af.
Hij was smidsgast van beroep.

Kinderen :
1. **Antoon Alfons** (kind voor het huwelijk)
°Humbeek 1.12.1883, +Humbeek 20.8.1884
Ludovicus Labordery gaf het kind aan en verklaarde dat hij de vader was.
2. **Maria Theresia**
°Humbeek 2.11.1890, +Humbeek 2.11.1890
3. **Antonius Alphonsus** (zie 4/11)
°Humbeek 2.11.1891, + Humbeek 28.9.1924
4. **Egidius Emilius** (zie 4/12)
°Humbeek 16.7.1893 en +Humbeek 10.10.1960

GELIJK men leeft, sterft men ; hoe aangenaam is het te sterven als men wèl geleefd heeft.
H. Aug.

BID VOOR DE ZIEL VAN
zaliger
LOUIS LABORDERY
echtgenoot van
Joanna-Catharina VAN MOER

geboren te Hombeek den 26 Maart 1852 en godvruchtig overleden te Humbeek den 1 Mei 1922, voorzien van de HH. Sacramenten der Stervenden.

De plechtige lijkdienst, gevolgd van de begrafenis, zal geschieden in de kerk van Humbeek, op Woensdag 3 Mei, om 9 ure.

Zijne goede inborst maakte hem aan God en de menschen beminnelijk en deden hem overal vrienden ontmoeten. H. Bern.

Dit is onze roem : de getuigenis van ons geweten dat wij in deze wereld en voornamelijk voor U, mijn God, in eenvoudigheid en oprechtheid des harten hebben gewandeld. II. Cor. 1-12.

Heminde Echtgenoote en Kinderen, ik ga tot God en beveel mij aan uwe gebeden. Ik zal U beminnen in den hemel, gelijk ik U op aarde bemind heb. Troost U dan over mijn afsterven ik verlaat immers eene rampvolle wereld om in het rijk des hemels te treden.

Genadige Jezus, geef hem de eeuwige rust.
(7 jaren en 7 quadr. 2(laat).
Zoet Hart van Maria, wees mijn heil. (3[illegible] d. afl.

Humbeek, J. De Vreught

Van krachten uitgeput stierf zij in een gezegenden ouderdom en gevorderden leeftijd, zij had de volheid harer dagen bereikt.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
Joanna-Catharina VAN MOER
weduwe van
Ludovicus LABORDERY

geboren te Humbeek den 22 Augustus 1857 en aldaar zacht in den Heer ontslapen den 3 December 1944, voorzien van de H.H. Sacramenten der Stervenden.

De plechtige lijkdienst, gevolgd van de begrafenis, in de parochiale kerk van Humbeek, op Dinsdag 5 December, te 10 u.

Zalig zijn de dooden, die in den Heer sterven ; zij rusten uit van hunnen arbeid, en hun werken volgen hen. (OPENBAR. XIV 6)

De ouderdom, bereikt op den weg der rechtvaardigheid is een kroon van waardigheid. (SPR.)

Mijne krachten zijn mij ontweken, ik heb mijn loopbaan afgelegd. Geef mij, o Heer, de kroon die gij mij hebt voorbereid en neem mij op in uwe eeuwige woning.

Mijn Heer en mijn God, heilige Vader, wees nu en altijd in eeuwigheid gezegend, want gelijk Gij het wilt, zoo is het geschied en wat Gij doet is wel gedaan. (NAV. CHR. III 50)

Dierbare Familieleden, onze scheiding valt hard. - Hoeveel dank ben ik U niet verschuldigd voor al uwe zorgen en goedheid. Ik zal in den hemel dankbaar voor U bidden, opdat ik U daar allen zou wederzien.

De H. Mis is het bekwaamste middel om voor de overledenen te bidden.

3/7 Antoon Alfons Laborderie

°Hombeek 20.6.1856, +Mechelen 7.7.1925 (bij zijn dochter Pauline)
x Leest 14.2.1881 met
Anna Catharina Rosiers
°Kap.o/d Bos 21.6.1862, +Hombeek 24.7.1898 (longontsteking).
Antoon Alfons Labordery was kopergieter van beroep en bij zijn huwelijk levere hij en zijn vrouw een behoeftigheidsattest af. Antoon behoorde tot de militaire lichting van 1876, bij de loting trok hij nr 82 en was vrij.
In een studie over de cholera te Hombeek door F. Van Der Jeugt (cfr. 't Ridderke n°. van...) lezen we het volgende :

In 1892 waren er gevallen van cholera te Mechelen. Een Hombekenaar die te Mechelen werkte als blikslager werd besmet nl. Antoon Alfons Labordery, 36 jaar, wonende Hombeek Dorp 11. Het ziektegeval werd door het gemeentebestuur van Hombeek per telegram gemeld aan het Provinciebestuur. Tijdens deze epidemie stierf één Hombekenaar aan deze ziekte, terwijl vermeld wordt in een statistiek van 16 september 1892 dat Antoon Alfons Labordery herstelde van deze ziekte.

Kinderen :
1. **Anna Catharina** (zie 4/13)
   °Hombeek 5.12.1881, +Mechelen 19.1.1929
2. **Edmondus Ludovicus**
   °Homb. 18.11.1882, +Hombeek 20.11.1882
3. **Antonia Helena** (zie 4/14)
   °Hombeek 18.11.1883, +Mechelen 29.4.1960
4. **Alfonsius Franciscus** (zie 4/15)
   °Hombeek 17.12.1885, +Mechelen 16.3.1974
5. **Carolus Edmundus**
   °Hombeek 27.11.1887, +Hombeek 6.12.1887
6. **Franciscus Eduardus**
   °Homb.4.12.1888, +H. 21.9.1892 (buikloop)
7. **Gielhelmus Egidius**
   Homb. 31.3.1891, +H. 13.5.1892 (stuipen)
8. **Paulina** (zie 4/16)
   °Hombeek 23.6.1892, +Mechelen 2.2.1958
9. **Carolus Guilhelmus**
   °Hombeek 22.7.1896 ,+Woumen 15.10.1918
   Gesneuveld en begraven in Houthulst (West-Vl)

3/8 Joannes Baptist Labordery

°Hombeek 9.5.1859, +Vilvoorde voor 24.4.1909
x Leest op 20.12.1883 met
Anna Catharina Meysmans
°K. o/d Bos 23.4.1849, +K. o/d Bos 24.4.1909, dochter van Petrus Joannes en Francisca Rosiers.
Hij was arbeider en zij landbouwster.

Joannes Baptist Labordery behoorde tot de lichting 1879. Bij de loting voor militaire dienst trok hij nr 40 en werd niet opgeroepen. Het gezin woonde in 1885 te Leest, Kapellebaan wijk C nr 33. Op 10.6.1888 verhuisden zij naar Kapelle o/d Bos, Oostdijk 25 en later Oostdijk 28. Hij was dan ijzergieter en baatten een herberg uit.

Joannes Labordery verhuisde naar Vilvoorde 17.9.1908 en zijn echtgenote op 28.1.1909. Zij kwamen spoedig terug naar Kapelle o/d Bos. Merkwaardig zijn de 3 overlijdens nl: Anna Catharina Meysmans op 24.4.1909, haar zoon Franciscus nog dezelfde dag en haar moeder de dag nadien. Allen op hetzelfde adres, Westdijk 15.

Kinderen :
1. **Sophia** (zie 4/17)
   °K.o/d Bos 21.10.1873, + K. o/d Bos 13.2.1902
   onwettig, erkend bij huwelijk
2. **Josephus** (zie 4/18)
   °Leest 8.5.1879
   onwettig, erkend bij huwelijk
3. **Alina**
   °Leest 2.1.1880
   onwettig, erkend bij huwelijk.
   Ging1902 naar Schaerbeek, Leeuwstraat 1.
4. **Franciscus**
   °Leest 25.2.1885, + K.o/d Bos 24.4.1909
   ongehuwd, werkman, woonde bij zijn moeder.
5. **Ludovicus**
   °Leest 17.8.1886, +Vorst 8.7.1910
   ging in 1908 naar Vilvoorde.
6. **Maria Aloïse** (zie 4/19)
   °Kapelle o/d Bos 3.4.1889
7. **Paulina Alphonsina**
   °Kapelle o/d Bos 23.7.1892

4/1 Josephina Petronella Amelie Labordery

°Mechelen 13.4.1873, +Mechelen 11.3.1944
x Mechelen op 12.6.1899 met
Louis Joseph De Belder
°Mechelen 2.4.1873 ,+ na 1947,
Hij was postbode en zoon van Chretien De Belder en Maria Hubert.
Het gezin woonde te Mechelen achtereenvolgens in de Kazernestraat 111 (1899), op de Keldermansvest 16 (1900), in de Kazernestraat 141 (1910).
Na het overlijden van zijn echtgenote ging Louis bij zijn zoon wonen in Tienen.

Kinderen :
1. **Victor Christiaan Joseph De Belder**
   °Mechelen 17.4.1902
   Huwde te Tienen op 22.11.1938 met Jeanne Margaretha Gilis en ging daar wonen.

4/2 Pierre Corneel Alfons Labordery

°Mechelen 28.10.1874, +Mechelen 23.8.1959
x Mechelen op 24.8.1895 met
Henriette Marie Perree
°Mechelen 22.4.1876 ,+Mechelen 7.3.1964,
dochter van Felix Perree en Barbara Schaepherders.
Hij was schrijnwerker, zij arbeidster. Bij hun huwelijk woonden ze te Mechelen in de Huidevetterstrat 39, nadien op de Antwerpse steenweg 89 (1910) en in de Schijfstraat 97 (1921).

Kinderen :
1. **Livina Henriette Françoise** (zie 5/1)
   °Mechelen 5.7.1896, +Mechelen 22.9.1991
2. **Josephine Françoise** (zie 5/2)
   °Mechelen 19.8.1910

4/3 Maria Louise Labordery

°Mechelen 28.1.1877
x Mechelen 21.10.1901 met
Pieter Van Camp °Mechelen 17.6.1877,
zoon van Cornelius Franciscus en Maria Andries.
Hij was garnierder in het arsenaal. In 1901 woonden ze bij de ouders De Vuyst-Verschoren te Mechelen in de Slachthuisvest 9 en in 1910 op de Slachthuisvest 11.

Kinderen :
1. **Josephine Maria Carolina Van Camp**
   °Mechelen 25.1.1902.
   Gehuwd te Mechelen op 21.10.1929 met
   Jozef Frans Heremans
   °Walem 18.9.1902.
2. **Robert Frans Van Camp**
   °Mechelen 28.10.1907.
   Gehuwd te Mechelen 10.11.1930 met
   Carolina Peeters °Mechelen 23.6.1910.

4/4 Pieter Marcel Labordery

°Hombeek 3.1.1880, +Mechelen 2.9.1942
x Etterbeek 6.7.1907 met
Delphina Barbara Buelens
°Hombeek 14.1.1883, +Mechelen 23.3.1941,
dochter van Jozef Lodewijk en Rosalie Rijdams.
Slotenmaker, ajusteerder in het arsenaal. Woonden in 1910 in de Locomotiefstraat 6 te Mechelen.

Wim Baetens schrijft in zijn bijdrage over de Hombeekse Militairen in de Eerste Wereldoorlog (Hoembekania, deel 6) het volgende : *"Pieter Marcel Labordery, (lichting 1900, stamnum-mer 51716), deed legerdienst op 4.8.1914. Van 27.10.1914 tot 31.8.1916 zonder specifieke vermelding (was hij gewond?). Op 1.9.1916 werd hij ingedeeld bij het DOA, echter als burger (congé sans solde). Hij werkte in Le Havre en in Enge-land. Volgens zijn dossier was hij burger vanaf 17.10.1914 en had dus geen recht op frontstrepen, wat een drukke correspondentie met zich meebracht tussen zijn strijdersbond en het Ministerie.*

Kinderen :
1. **Pieter Frans Marcel** (zie 5/3)
   °Mechelen 16.5.1908
2. **Pieter Corneel Renatus**
   °Mechelen 15.10.1909
   gehuwd te Mechelen 20.4.1936
   Marguerite De Jode °Anderlecht 7.9.1912.
   Ze bleven te Mechelen in de Locomotiefstraat wonen tot 1947 en hadden geen kinderen.

4/5 Clementia Labordery

°Hombeek 6.9.1887
x Mechelen op 27.4.1914 met
Pieter Willem Joanna Jozef Boschmans
°Mechelen 29.10.1883 ,+Mechelen 2.1.1933,
zoon van Jan Boschmans en Carolina Jacops.
Hij was schoenmaker. Voor haar huwelijk was Clementia dienstmeid te Anderlecht en op een paar adressen in Mechelen. Ze woonden in 1929 op de Brusselse steenweg 163 en in 1932 op de Meysbrug 15 te Mechelen.

Kinderen :
1. Claudis Louis Boschmans
   °Ringeley (G.B.) 12.4.1916, +Antw. 22.2.1929.

4/6 Sidonia Francisca Labordery

°H. 24.4.1890, +Mech. 22.3.1960 (val keldertrap)
x Hombeek op 27.3.1920 met
Petrus Franciscus Van Causbroeck
°Hombeek 20.3.1879, +Mechelen 6.6.1932,
zoon van Ludovicus en Isabella Van Lier.
Sidonia was voor haar huwelijk dienstmeid te Mechelen in de Leopoldstraat 100. Het gezin woonde te Hombeek, Dorp 8 en op 14.3.1927 verhuisden zij naar Mechelen, Vrijbroek 10.

Kinderen :
1. **Maria Clothilda Van Causbroeck**
   °Uden (NL) 26.3.1915, +Mechelen 21.1.1976
   x Mechelen 27.11.1935 met
   Felix Samison
   °Mechelen 11.11.1914, +Lier 29.7.1990.
2. **Maria Wilhelmina Van Causbroeck**
   °H. 10.11.1920, +St Jans Molenbeek 28.8.1973
   x Luik op 9.7.1942 met
   Willem Jozef Niemarkt (Nederl.) °27.3.1905
   Zij was schouwburgartieste, vertrokken naar St Jans Molenbeek 18.7.1944.

3. **Clement August Pieter Van Causbroeck**
°Hombeek 19.5.1923, +Mechelen 20.8.1975
Blikslager, ongehuwd.
4. **Jozef Maria Van Causbroeck**
°Hombeek 2.1.1926, +Mechelen 3.7.1980
x Mechelen op 28.8.1852 met
Florentine Van Den Heuvel
°Mechelen 29.8.1924
Houtbewerker, woonde te Mechelen, Schijfstraat 116.

4/7 Antonia Labordery

°Hombeek 9.10.1892, +Mechelen (AZ) 25.3.1980
x Hombeek 5.7.1924 met
Edmondus Lauwers
°Zemst 12.4.1878, +Hombeek 17.1.1953,
zoon van Jan Baptist en Maria Theresia De Roeck.
Was draaier is het arsenaal en woonde in 1924 in het Middeveld bij de weduwe Labordery-Stevens.

Kinderen :
1. **Frans Lauwers**
°Uden (NL) 22.2.1916, +Hombeek 1.2.1986
onwettig kind, erkend bij huwelijk.
x Hombeek op 3.6.1950 met
Anna Christiaens
°Hombeek 1.6.1925, +Hombeek 21.6.1990.
2. **Sidonia Martina Lauwers**
°Hombeek 1.5.1925
x Hombeek op 16.4.1947 met
Ludovicus Josephus Steurs
°Borgerhout 31.10.1922.
Vierden in 1997 hun "Gouden Bruiloft".
3. **Petrus Marcelus Lauwers**
°H. 10.3.1927, +Mech. (AZ) 10.11.1993,
ongehuwd.

4/8 Guilhelmus Labordery

°Hombeek 18.12.1894 , +Mechelen 5.5.1944
x Hombeek 10.9.1921 met
Birgilda Vergote
°Cuerne (W.Vl.) 27.7.1902, +Mechelen 24.4.1988,
dochter van Jules Vergote en Maria Vergote.
Hij was wegwerker en het gezin woonde te Mechelen in de Potterij (1930), in de Tenderstraat 37 (1933), op de Leuvense Steenweg 19 (1946) en op Hanswijck de Bercht (1947).

Kinderen :
1. **Zulma Cornelia** (zie 5/4)
°Mechelen 6.6.1927
2. **Jozef Clement Benoni**
°Mechelen 18.3.1929,
gehuwd te Mechelen 17.8.1959 met
José Hortence Coertjens °Aken 22.9.1925.
Geen kinderen.

4/9 Jozef Lodewijk Labordery

°Hombeek 27.4.1897, +Mechelen 1950
x Mechelen op 25.6.1927 met
Maria Louise Peeters
°Rumst 3.8.1906 en +Mechelen 1980
dochter van Augustin Peeters en Maria Peeters.
Was spoorwegbeambte en woonde achtereenvolgens op de Battelse steenweg en in de Mgr De Schepperstraat te Mechelen.

Kinderen :
1. **Marie José** (zie 5/5)
°Mechelen 2.5.1928 en +Mechelen 18.6.1978
2. **Gilbert Augustin Jan** °Mechelen 5.5.1932
x 1992 met
Thanyarat Choorat °Thailand 14.2.1959
Gepensioneerd beroepsmilitair. Geen kinderen.

4/10 Cornelius Labordery

°Hombeek 15.11.1900, +Wilrijk 30.1.1980
x Antwerpen (St Gregoriuskerk) 5.9.1925 met
Marianne Renders
°Antwerpen 22.10.1888 en +Wilrijk 19.9.1937,
dochter van Franciscus en Rosalie Immegeerts.
Cornelius was paswerker bij de firma Bell te Antwerpen. Bij hun huwelijk woonden zij te Antwerpen maar verhuisden dan naar Wilrijk.

Kinderen :
1. **Mariette**
°Antwerpen 27.12.1925
Ongehuwd en woont nog te Wilrijk.

4/11 Antonius Alphonsus Labordery

°Humbeek 2.11.1891, +Humbeek 28.9.1924
x Frankrijk met
Rosalie Pivert
°Créhin (Fr) 25.4.1892, +Tremelo 14.2.1985.
Antoon was soldaat in de Eerste Wereldoorlog en werd gekwetst aan het Ijzerfront. Hij werd voor herstel overgebracht naar Frankrijk. Tijdens dit herstel leerde hij zijn echtgenote kennen en bracht haar mee naar Humbeek. Hij overleed zeer jong aan de gevolgen van een Duitse gasaanval aan het front.

Kinderen :
1. **Alfons ,** °Dinard St Enogatte (Fr) 1.1.1920,
+Lustin Mont sur Meuse 10.12.1949
2. **Julien** (zie 5/6)
°Humbeek 10.8.1921, +Tisselt 14.12.1983

Gelijk het den Heer behaagd heeft zoo is het geschied : de naam des Heeren zij gezegend. JOB I, 21.

†

BID VOOR DE ZIEL VAN
ZALIGER

Antoon-Alfons Labordery

ECHTGENOOT VAN

Rosalia-Modesta Pivert

Vereerd met de Krijgsmedalie met palm van 2de kl., het Oorlogskruis 1914-1918, de IJzermedalie, de Zege- en de Herinneringsmedalies, en de Erkentenismedalie der stad Luik ;

geboren te Humbeek den 9 November 1891 en aldaar godvruchtig overleden den 28 September 1924, voorzien van de HH. Sacramenten der stervenden.

De plechtige lijkdienst, gevolgd van de begrafenis, heeft plaats gehad in de parochiale kerk van Humbeek, op Dinsdag 30 September, te 9 uur.

Hij is gestorven na als een goed soldaat zijn Vaderland trouw te hebben gediend, en wij tellen hem bij de helden die leden en streden voor de bevrijding van den duurbaren geboortegrond. Talrijke eerekruisen werden hem geschonken door onzen dankbaren Vorst; wij ook zullen den held onze bewondering en erkentelijkheid betuigen en daarom zal dagelijks, voor zijne zielerust, eene bede ten hemel stijgen.

Beminde *Echtgenoote* en *Kinderen*, lieve *Moeder*, *Broeder* en *Bloedverwanten*, weent niet omdat ik u verlaten heb in de lente mijns levens. Onderwerpt u aan den Wil van God, Heer en Meester over leven en dood ; stelt uw betrouwen op Hem al de dagen uws levens, en eens zien wij elkaar weer in het eeuwig Vaderland.

Zoet Hart van Jesus, wees mijne liefde. (300 d. afl.)
Zoet Hart van Maria, wees mijn heil. (300 d. afl.)

Humbeek. — J. De Vreught.

Zacht en schoon was zijn leven.
Hij heeft 't stille werk bemind
En ons allen deze les gegeven :
«Ik werk met moed voor vrouw en kind».

Behulpzaam tot in zijn laatste dagen,
Telde vader steeds menig vriend.
Aan hen allen durven we vragen :
«Bidt voor hem die gij hebt bemind».

†

ZALIG AANDENKEN VAN
MIJNHEER

Juul LABORDERY

Echtgenoot van

Mevrouw Maria Joanna DE BORGER

geboren te Humbeek op 16 juli 1893 en er godvruchtig overleden op 10 oktober 1960, gesterkt door de HH. Sakramenten der stervenden en de Pauselijke Zegen «In articulo mortis».

De plechtige lijkdienst, gevolgd van de begrafenis, heeft plaats gehad in de parochiekerk van de H. Rumoldus te Humbeek op donderdag 13 oktober te 10 uur.

Vader heeft moedig de kruisen van het leven gedragen ; daarom bidden we met vertrouwen vandaag met de H. Kerk : Gelukkig de man die de beproeving heeft doorstaan. Omdat hij beproefd is geworden zal hij de kroon des levens bekomen.

Om zijn liefde tot God, om zijn genegenheid aan zijn duurbaren was hij door ons allen zo innig bemind; maar Gij, goede God, bemint hem nog meer : Gij verleent hem de

†

Herinnering aan het vrome heengaan van

MEVROUW

Maria Joanna DE BORGER

Weduwe van de Heer
Juul LABORDERY

Lid van de Bond der Gepensioneerden en andere Godvruchtige Genootschappen.

Geboren te Kapelle-op-den-Bos op 13 maart 1899, en overleden te Humbeek op 8 mei 1985, gesterkt door de H. Sakramenten der stervenden.

De plechtige eucharistieviering, gevolgd door de begrafenis, heeft plaats gehad in de Sint Rumolduskerk te Humbeek op dinsdag 14 mei 1985 om 10.30 uur.

Danken U voor uw medevoelen,
de families :

DE BORGER, LABORDERY,
VAN DER POEL en VAN MOER.

Druk. ADB, Humbeek - T. 02-269.50.80
Begr. De Hertogh Humbeek T. 269 13 59

4/12 Egidius Emilius Labordery

°Humbeek 16.7.1893, +Humbeek 10.10.1960
x Kapelle o/d Bos op 30.6.1923 met
Maria Joanna De Borger
°K.o/d Bos 13.3.1899 en +Grimbergen 8.5.1985, dochter v. Pieter Jan en M. Josephina Van De Poel. Was fietsenmaker en woonde Hof ter Wilderlaan te Humbeek.

Kinderen :

1. **Josephine Victorine**
   °Humbeek 30.12.1925
   x Humbeek op 15.4.1950 met
   Petrus Augustus
   °Zemst 2.3.1927, +Leuven (UZ) 1.9.1984.
   Was garagist te Humbeek. Geen kinderen.
2. **Joannes Baptist** (zie 5/7)
   °Humbeek 25.11.1927

4/13_Anna Catharina Labordery

°Hombeek 5.12.1881, +Mechelen 19.1.1929
x Mechelen 25.5.1908 met
Frans Schippers
°Mechelen 24.6.1877, +Mechelen 4.9.1945,
zoon van Jan Baptist Schippers en A. Verstraeten.
Hij was metserdiender van beroep en woonde te Mechelen in het Sleutelstraatje 15.

Kinderen :

1. **Celina Ludovica**
   °Hombeek 11.11.1899, +Hombeek 18.11.1899, onwettig.
2. **Paulina**
   °Hombeek 26.1.1901, +Hombeek 31.1.1901, onwettig.
3. **Anna Leontina Schippers**
   °Mechelen 18.5.1902
   Gehuwd te Mechelen op 7.7.1924 met
   Jozef Disideer Croes °Mechelen 26.9.1901
4. **Julia Schippers** °Mechelen 7.12.1904
   Gehuwd te Mechelen 21.3.1925 met
   Renatus Van Overmeire
   °Mechelen 31.8.1901
5. **Paulina Schippers**
   °Mechelen 3.5.1906, +Eppegem 10.11.1967
   Gehuwd te Eppegem 25.4.1926 met
   Jan Baptist Renders
   °Eppegem 30.7.1904, +Eppegem 2.8.1972
6. **Maria Schippers**
   °Mechelen 20.7.1907, +Mechelen 18.9.1985
   Gehuwd te Mechelen 4.11.1929 met
   Raymond Justinus Van den Wijngaert
   °Mechelen 6.5.1907, +Duffel 28.12.1973
7. **Jan Baptist Schippers**
   °Mechelen 2.3.1909, +Mechelen 3.1.1913
8. **Alfons Schippers**
   °Mechelen 3.11.1910, +Duffel 3.1.1976
   Gehuwd te Mechelen op 17.5.1933 met
   Joanna Depotter °
   Mechelen 27.6.1913.
9. **Victor Hendrik Schippers**
   °Mechelen 3.5.1912, +Mechelen 15.4.1992
   Gehuwd te Mechelen op 23.5.1934 met
   Elisabeth Corbeel °Ilkerton (GB) 8.5.1915 en verblijft in het rusthuis Egmont te Mechelen.

4/14 Antonia Helena Labordery

°Hombeek 18.11.1883, +Hombeek 29.4.1960
x Mechelen op 6.11.1922 met
Ferdinand Bosmans
°Booischot 10.10.1875, +Mechelen 26.4.1944, zoon van Ludovicus en Elisabeth Van Der Meiren. Ferdinand was bakker en Antonia was werkster in een oplegfabriek. Zij woonde met haar onwettig kind in de Zeelstraat 4, Mechelen. Daarna woonde het gezin in de Begijnenstraat 34 te Mechelen.

Kinderen :

1. **Alfons Frans Labordery**
   °Mechelen 26.12.1902, +Mechelen 22.9.1903, onwettig.
2. **Frans Bosmans**
   °Mechelen 13.2.1909, +Hombeek 26.10.1983, onwettig erkend bij huwelijk,
   x Hombeek 11.1.1936 met
   Clementine Van Den Brande
   °Hombeek 2.1.1914, +Hombeek 10.6.1974

4/15 Alfons Frans Labordery

°Hombeek 17.12.1885, +Mechelen 16.3.1974
x Mechelen op 1.9.1906 met
Joanna Maria Van Paesschen
°Mechelen 9.5.1888, +Mechelen 11.12.1972
dochter van Pieter Fr. en Maria Carolina Lauwers.
Alfons was een decoratieschilder en zijn vrouw handelaarster in verven. Ze woonden achtereenvolgens in de Korte Heistraat 14, in de Hoogstraat 22 en vanaf 1930 in de Hoogstraat 66 te Mechelen.

Kinderen :
1. **Frans** (zie 5/8)
   °Mechelen 6.1.1907, +Mechelen 2.5.1944
2. **Juliana Catharina Jan** (zie 5/9)
   °Mechelen 11.8.1915

4/16 Paulina Labordery

°Hombeek 23.6.1892, +Mechelen 2.2.1958
x Mechelen op 5.10.1912 met
Jan Alfons Van Maele
°Mechelen 18.4.1892, +Mechelen 13.2.1919 (aan verwondingen opgelopen in WO I) .
Hij was meubelmaker en woonde in 1912 op de Dijle 36 te Mechelen. Paulina huwde een tweede maal te Mechelen op 7.8.1922 met
Ferdinand Sel
°Mechelen 29.9.1893, +Mechelen 16.9.1944 (groot oorlogsinvalide getroffen door gasaanval).
Zoon van Frans Aug. en Anna Clara Verbist.
Hij was schilder en het gezin woonde achtereenvolgens in de Dahliastraat 8 en in de Molenstraat 43 te Mechelen.

Kinderen :
1. **Willem Sel**.
   °Mechelen 15.5.1921, onwettig en erkend.
   Huwde te Mechelen op 2.2.1948 met
   Elza Francisca Joanna Franckx
   °Mechelen 18.11.1924, +Mechelen 14.3.1980.
   Willem Sel, oud koloniaal, werd op 1.6.1941 opgepakt en gedeporteerd naar Duitsland. Hij verbleef daar in verschillende concentratiekampen voornamelijk Dachau. Kwam pas terug op 13.6.1945. Van een groep van 30 waren er slechts 3 teruggekomen.

4/17 Sophia Labordery

°K. o/d Bos 31.10.1873, +K. o/d Bos 13.2.1902
x Kapelle o/d Bos 7.12.1893 met
Henricus Selleslagh
°Kapelle o/d Bos 19.3.1870,
zoon van Dominicus en Joanna Maria De Donder.
Henricus was werkman aan de spoorwegen en Sophia was naaister. Zij stierf elf dagen na de geboorte van haar dochter Aline. Het gezin woonde in Kapelle o/d Bos, Wijk C Mechelbaan 80 en daarna in de Pastoriestraat 7. Henricus verhuist, na de dood van zijn vrouw naar Brussel op 15.3.1905. Hij hertrouwt te Sint Niklaas op 4.11.1904 met **Emmerence Philomene Thierens** en had nog 2 dochters uit dit huwelijk.

Kinderen :
1. **Peter Jan Labordery**
   2. °K.o/d Bos 5.3.1893, +K.o/d Bos 25.8.1893
2. **Maria Hortensia Selleslagh**
   °K.o/d Bos 22.9.1894, +K.o/d Bos 14.12.1897
3. **Joanna Selleslagh**
   Kapelle o/d Bos 12.8.1896
4. **Hendrik Jozef Selleslagh**
   °Kapelle o/d Bos 15.7.1898
5. **Aline Jeanne Selleslagh**
   K.o/d Bos 2.2.1902, + K.o/d Bos 5.8.1902

4/18 Joseph Labordery

°Leest 8.5.1878
x Kapelle o/d Bos op 27.5.1900 met
Coleta Isabella Van Der Linden,
°Kapelle o/d Bos 31.12.1873,
dochter van Antonius en Joanna Catharina Baetens.
Hij was ijzergieter en zij herbergierster. Bij hun huwelijk woonden ze Mechelbaan 148 in Kapelle o/d Bos, in 1901 verhuisden ze naar de Korte Penninckxstraat te Mechelen en op 24.9.1907 verhuisde het gezin naar Schaarbeek.

Kinderen :
1. **Anna Joanna Catharina**
   °Kapelle o/d Bos 22.11.1900
2. **Joanna Carolina**
   °Mechelen 9.12.1901
3. **Frans Clement Paul**
   °Mechelen 6.3.1904
4. **Lodewijk Paul**
   °Mechelen 4.4.1907

4/19 Maria Aloïse Labordery

°Kapelle o/d Bos 3.4.1889
x Vorst 5.5.1909 met
Gustave Oscar Huwel
°Brugge 7.9.1889, zoon van Jules Alexander Huwel en Leontine Françoise Sercu.
Zij vertrokken naar Vilvoorde op 5.2.1910

Kinderen :
1. **Jean Huwel** °Vilvoorde 9.6.1909

5/1 Livina Henriette Françoise Labordery

°Mechelen 5.7.1896, +Mechelen 22.9.1991
x Mechelen 17.4.1920 met
Jan Frans Luypaert
°Mechelen 5.2.1895, +Hemiksem 16.1.1942,
zoon van Edward en Marie Louise Heyvaert.
Hij was postmeester op verschillende plaatsen.
Het gezin woonden in de Stenenmolenstraat 170 te Mechelen. Op 26.5.1937 verhuisden ze naar Kortrijk, Goedendaglaan 96 en kwamen terug in Mechelen, Kerkhoflei 68 op 7.7.1942 (vanuit Hemiksem).

Kinderen :
1. **Edward Hendrik Livinus Luypaert**
   °Mechelen 28.11.1923
   Hij huwde te Mechelen op 25.8.1945 met
   Sophia Josephina Goossens
   °Mechelen 27.10.1921
2. **Marie Louise Hendrika Luypaert**
   °Mechelen 10.11.1926, +Kortrijk 25.1.1938.

5/2 Josephine Françoise Labordery

°Mechelen 19.8.1910
x Mechelen 26.12.1932 (later echtgescheiden) met
Louis Antoine Dept
°Mechelen 9.6.1908, +Mechelen (A.Z.) 1.11.1981,
zoon van Hector Dept en Leonie De Wit.
Handelaar-zaakvoerder van het gekende huis DEVA in de Lange Schipstraat te Mechelen (Alemene electriciteit en apparaten). Bij hun huwelijk woonden ze op de Grote Nieuwedijk 99 te Mechelen en in 1947 op de Leermarkt 48.
Josephine Labordery woont bij haar dochter te Gent.

Kinderen:
1. **Livina Hendrika Leopoldina Maria Dept**
   °Mechelen 20.2.1937

5/3 Pieter Frans Marcel Labordery

°Mechelen 16.5.1908
x Mechelen op 13.4.1931 met
Clementine Alphonsina Naerhuysen
°Mechelen 30.7.1909,
dochter van Felix en Philomena Vranckx.
Hij was stadswerkman en het gezin woonde in 1931 in de Rik Woutersstraat 31, in 1936 op de Antwerpsesteenweg 96, in 1941 Leegheid 28 en nog later Guldendal 37 Mechelen.

Kinderen :
1. **Philomena Marcella**
   °Mechelen 11.6.1932
   gehuwd te Mechelen op 25.8.1955 met
   Albert Van Doren
   °Walem 1.1.1930,
   ouders van Gerda Van Doren (1958).

5/4 Zulma Cornelia Labordery

°Mechelen 6.6.1926
x Mechelen 16.11.1946 met
Frans Selleslagh,°Hever 27.7.1926,
zoon van Jan Selleslagh en Ludovica Maria Godin.
Autogeleider van beroep. Woonden in 1946 op Hanswijck de Bercht 24 te Mechelen en verhuisden naar Hever (Goor 50) op 3.3.1948.

Kinderen :
1. **Johnny August Leon Selleslagh**
   °Mechelen 2.12.1947
2. **Rudy Selleslagh**
   °Mechelen 2.4.1952

5/5 Marie José Labordery
°Mechelen 2.5.1928, +Mechelen 18.6.1978
x Mechelen 1.10.1951 met
Pierre Willems
°Sint Truiden 19.6.1921, +Mechelen 25.1.1980,
zoon van Jozef Willems en Caroline Lindelings.

Kinderen :
1. **Marie José Willems**
   °Mechelen 1.7.1953
   gehuwd te Mechelen op 14.9.1974 met
   Paul Sais ,°Athene 20.6.1945.

5/6 Julien Labordery

°Humbeek 10.8.1921, +Tisselt 14.12.1983
x Halle op 24.5.1947 met
Filomena De Coster ,°Halle 21.2.1929,
dochter van Jean De Coster en Emma Seidentof.
Filomena woont te St. Pieters Leeuw.

Kinderen :
1. **Alfons** ,°Halle 18.5.1948, (zie 6/1)
2. **Geneviève,** °Humb. 29.5.1951 (zie 6/2)
3. **Henri,** °Halle 14.10.1954, +Ukkel 2.1994 (zie 6/3)

5/7 Joannes Baptist Labordery

°Humbeek 25.11.1927
x Meise op 25.10.1952 met
Augusta Leontina Spinnael,
°Nieuwenrode 23.8.1929,
dochter van Joannes en Regina van Hemelrijck.
Landbouwers te Eversem (Meise).

Kinderen :
1. Lena Labordery, °Vilv. 1.5.1954, 13.12.1975
2. Dina Labordery, °Eversem 14.2.1959

5/8 Frans Labordery

°Mech.6.1.1907, +Mechelen 2.5.1944 (bij luchtbombardement), x Mechelen 2.10.1929 met
Rosania Maria Victorina Baestaens
°Mechelen 24.2.1909, +Mechelen 28.7.1980,
dochter van Victor Baestaens en Isabella Mariens.
Schilder van beroep. Ze hadden een handel in verfwaren aan de Hoogstraat te Mechelen. De zaak werd later door de zoon verdergezet.

Kinderen :
1. **Frans,** °Mech. 11.6.1932, +Mechelen (zie 6/4)

5/9 Juliana Catharina Jan Labordery

°Mechelen 11.8.1915
x Mechelen 19.7.1939 met
Camiel Catharina Jozef Victor Verstraeten
°Mechelen 14.2.1914 ,+Mechelen 17.12.1970,
zoon van Jan Frans en Joanna Theresia De Smedt.
Officier bij 18de artillerie. Woonden in 1939 op de Stuivenbergvaart 26 te Mechelen.

Kinderen :
1. **Marina Joanna Frans Verstraeten**
   °Mechelen 4.5.1940
   gehuwd te Mechelen op 5.4.1961 met
   Paul Ardouillie
2. **Pieter Joanna Jozef Verstraeten**
   °Mechelen 25.10.1947
   gehuwd te Mechelen op 17.3.1984 met
   Christiane Bosschaerts °Mechelen 30.12.1954.

6/1 Alfons Labordery

°Halle 18.5.1948
x Halle op 1.6.1973 met
Magda Huygh, °Halle 25.3.1954,
dochter van Hendrik en Maria Van den Borre.

Kinderen :
1. Didier Labordery, °Halle 17.11.1974.

6/2 Geneviève Laborderie

°Humbeek 29.5.1951
x Humbeek 14.11.1970 met
Pierre Huysmans °Tisselt 27.12.1948,
zoon van Frans en Elisabeth Van Epperzeel.
Wonen Zieldonklaan 12 te Tisselt.

Kinderen :
1. **Helga Huysmans**
   °Willebroek 17.6.1971
   gehuwd te Tisselt op 21.12.1990 met
   Ronald Biesemans, °Willebroek 20.8.1962

6/3 Henri Labordery

°Halle 14.10.1954, +Ukkel 2.1994, x St. Pieters Leeuw 19.2.1972 (later gescheiden) met
Marie Therese Vekemans
°Oudergem 3.1.1954, +Jette (A.Z.) 18.12.1995 (na een ongeval in Huizingen),
dochter van Antoine L. en Gilberte Van der Velde.
Op 14.4.1984 hertrouwde M.Th. Vekemans met Jean Losci.

Kinderen :
1. **Marc Labordery,**
   °Halle 27.4.1973, ongehuwd.
2. **Thierry Labordery**
   °Halle 6.2.1974, +Halle 26.10.1976
   (bij brand in woning door verstikking om het leven gekomen).
3. **Dirk Labordery**
   °Halle 11.10.1979, ongehuwd.

6/4 Frans Labordery

°Mechelen 11.6.1932 ,+Mechelen 7.1.1980
x Hombeek op 11.12.1956 met
Anna Van Rompaey, °Hombeek 8.8.1935,
dochter van Jan Van Rompaey en Rosalia Teughels.
Handel in verfwaren in de Hoogstraat te Mechelen.

Kinderen :
1. **Dominique,** °Mechelen 25.1.1962,
   gehuwd te Mechelen op 20.2.1987 met
   Gilbert Van den Eynde °Mechelen 1.1.1954.
2. **Dirk,** °Mechelen 16.2.1965
3. **Ann**, °Mechelen 17.9.1966,
   gehuwd te Mechelen op 30.8.1993 met
   Eric Verlinden °Mechelen 30.1.1965.
   Ouders van Yanni °25.6.1996.
4. **Eric**, °Mechelen 27.1.1968,
   gehuwd te Mechelen 17.5.1997 met
   Anja Verreth °Mechelen 2.8.1972.

Geraadpleegde bronnen :
Rijksarchief Brussel
Gemeentearchief Kapelle o/d Bos
Stadsarchief Mechelen
Rijksarchief Limburg in Maastricht (NL)
Faculteit Letteren K.U.Leuven
Archief Heemkunde Kring Hoembeka
Persoonlijke documentatie van de familie Labordery.

OP HET ALTAAR VAN HET VADERLAND.

Louis BUELENS

Nvdr:
Het is steeds een genoegen de cursiefjes van Louis Buelens, *alias Louis van Meekes,* te lezen. Ze zijn zo bevattelijk in alle eenvoud maar toch met zoveel oog voor pittige details dat tot heden niemand op een betere manier Hombeekse anekdotes beschreven heeft. Bijzonder is ook wel -maar daar kan Louis niet aan verhelpen- dat ze iets vertellen over een periode waarover niet veel meer verteld wordt: het interbellum. Het is ook in deze tijd tussen de twee wereldoorlogen dat Louis opgeroepen werd om naar de keuring te gaan. In onze tijd waar enkel nog een beroepsleger bestaat is *militaire keuring* geen begrip meer. Anderzijds zijn de meeste onder ons die nog van een *keuring* kunnen spreken, opgeroepen geweest op *'t Klein Kasteeltje* om daar hun *drie dagen* te doen. Drie dagen die er meestal maar twee waren en tijdens dewelke de toekomstige miliciens aan de medische en psychologische testen onderworpen werden. Wie deze tekst van Louis leest zal merken dat voor de oorlog deze keuring te Mechelen plaats greep en bijna een folkloristisch karakter had. We wensen u veel leesgenot

Wij beleefden de moeilijke jaren van *noch vis noch vlees;* te groot om kind te zijn en te jong om volwassen genoemd te worden. Het scheermes al in aanslag om de eerste povere pijltjes te lijf te gaan en met en bang hartje de legertijd voelen aankomen. Niet dat we er schrik van hadden of het niet zouden aankunnen, maar wie zit er nu happig te wachten op te vettige soep en waterpatatten?
Met gemengde gevoelens ontvingen we de garde die dat officieel papier kwam aandragen vanwege het Ministerie van Landsverdediging met het verzoek *zich op die bepaalde dag en uur aan te melden op het stadhuis te Mechelen, teneinde het voorgeschreven medisch onderzoek te ondergaan in voorbereiding tot de legerdienst.*

Moeder sloeg de angst om het hart en ze waande haar zoon reeds ernstig bedreigd door allerhande onbekende en dus gevaarlijke vaderlandse plichten. Leven tussen vreemdsoortig en ongemanierd volk, onderworpen worden aan de ruwe willekeur van oversten die niet weten hoe gevoelig ons kind wel is en dan ook nog dat eten, door mannen gereed gemaakt in die grote gore ketels, ge moet niet vragen. Aan dat slecht vrouwvolk dat rond de kazerne zou kunnen fladderen dierf ze zelfs niet denken. Hoe zal ons kind dat allemaal verwerken?

De vaders praatten er lichter overheen. Zij hadden het ook overleefd en waren er toch ook niet slechter van geworden. Onze jongen is groot en slim genoeg om te weten wat hij moet doen en laten. Hij zal er man worden. De blik die hij bij die woorden van vrouwlief te incasseren kreeg, verraadde geen te hoge opvatting over dat *man worden* en *man zijn.*

En het slachtoffer zelf ? Die ervoer de moederlijke bezorgdheid met een zeker welbehagen en waardeerde het vaderlijk vertrouwen als een stevige schouderklop. Nu werd hij *au sérieux* genomen, voor het eerst als man aangesproken, behandeld als een *grote* mens.

De minister stuurde de garde niet de baan op voor prulwerkjes. Wij opgeroepen verdedigers van het vaderland voelden een onderhuidse drang om het grote nieuws zo snelmogelijk aan iedereen te gaan vertellen om van de familie en kennissen al een beetje afscheid te nemen. Zij moesten toch weten waar hij naartoe ging. De kameraden werden opgezocht. Allen die ook dat papier gekregen hadden, besloten in groep naar de stad te gaan. De garde, Jaak Van Den Bossche, had het goed uitgelegd; achter het stadhuis, in de Reuzenstraat, een klein poortje, daar moesten ze om 14 uur op hem wachten. Hij zou er ook zijn en op *den bureau* alles in orde brengen. Alles klonk zo plechtig waardoor de achting voor de garde evenredig was gaan toenemen met de ernst van de zaak. "Naar de keur gaan" werd het nieuw onderwerp van de gesprekken. Moeder vertelde het aan de buurvrouw en aan het volk in de winkel. Vader vertelde het aan de werkmakkers: *"en die van ons heeft er geen schrik van hé, die tracht al naar die dag van morgen".*

De dagen kropen traag voorbij. De week daarop stond op de vastgestelde dag en plaats maar weliswaar een half uur te vroeg, de bloem van de Hombeekse jeugd uit te kijken naar de komst van de garde. *"Die zal dat toch niet vergeten zijn*

zeker?" Dan worden we niet reglementair aangemeld en worden we misschien allemaal afgekeurd? In de ogen van en paar jongens begon al een verraderlijk lichtje te flikkeren maar het doofde onmiddellijk uit zodra onze champetter, met zijn mispelaar gewapend, op het *appèl* verscheen. De 27 harten begonnen iets harder te bonzen. Dicht bijeen gedrumd overbluften ze mekaar met versleten en zoutloze moppen. Ze wisten zeker dat zij goedgekeurd zouden worden, hoe sterk ze wel waren, dat ze een half brood ineens konden opeten dat ze met de fiets in en paar minuten naar huis konden rijden. De fietsen stonden bij *Petit van Arjanes* in het magazijn in de Hoogstraat. Daar stonden ze veilig en Meen hield een oogje in 't zeil dat er niets aan zou miskomen. Ze moesten zelfs nog geen pint drinken. "*Du da straks zoon-eke, as ge terug zijt, want die mannen ginder lachen er nie mee.*"
De garde vulde opeens het hele poortje: "*Allee, geut maa naa bove ze zuelle wel zegge wa dagge mut doen.*" Zijn karwei was achter de rug, de onze kon beginnen.

Even getwijfeld wie er éérst ging en dan drummend het smalle draaitrapje op. Niemand zegde een woord en in complete stilte bewoog de groep opwaarts tot in een stofferig plaatsje. We werden er opgewacht door een paar streng en gewichtig kijkende kanonniers met vreemde zilveren figuren op beide mouwen. De planken vloer kloeg zachtjes onder het gewicht van het toekomstig Belgisch *heir*. Iedereen voelde zich plots loom en misselijk en wachtte met verbleekt gezicht en glanzende ogen de gebeurtenissen verder af. Door de duffe stadhuislucht en door de haastige klimpartij werd de keel toegesnoerd en het gebons van een onstuimig wordende hartslag werd nu voelbaar.

"*Oep ien raa gaan staan en present antwoore.*" De stuur-kijkende man, met een te grote kepie die driekwart van zijn gezicht overschaduwde, riep met bijtende stem de namen af, telkens gevolgd door een ijl klinkend "*present*". Beire Reydams stond gespannen het weefwerk van een grote spin te bestuderen. Het eentonig afroepen van de namen leidde de aandacht van Beire af. Toen "*Reydams*" door de ruimte galmde, riposteerde hij uit volle borst "*ja !*". De kepie wipte met een smak achteruit. Een paar vlammende ogen zochten de onbeschaamde rekel die het aandurfde publiek de wet te overtreden. "*Hewel boerke ge steut hie in gië patatteveld zuelle, hie zijdde soldaat en mutte doen weda kik zeg.*" De Beire was er het hart van in en het was ver van zijn bedoeling nu al vaandelvlucht te plegen of het land te verraden. De majoor of kolonel, we wisten het nog niet juist, richtte zich in volle lengte op, haalde diep adem en brulde; "*Reydams*". De aangesprokene snapte diep naar adem en perste er met moeite en nauwelijks hoorbaar "*present*" uit. Met een blik zo koud als de loop van een kanon liet de dierentemmer zijn goedkeuring blijken, en. . . de spin, die spinde voort.

"*Kliere aan de kapstok, allien de broek aanhave.*"
Weifelend begon de uitkleedpartij. In volgorde postvattend voor de deur, met stevige handen de broekrand omklemd terwijl de bretellen werkloos achteraan bengelden. Eerst werden we gewogen door een kanonnier zonder versierselen op de armen. De hoge piet volgde elke bewerking met argusogen maar liet het gewone werk aan de anderen over. Dan volgde het meten. Op een verhoog werden we met de rug tegen een metalen paal gedrukt waarop een houten blokje de juiste hoogte van de nieuwe soldaat moest aangeven. Een lange magere man bediende het toestel en liet het schuivend hout voorzichtig op de haarbos zakken en drukte goed aan om er de laatste centimeter uit te per-sen. In stilte deed ieder zijn werk en de rij schoof naar zijn einde. Tist *Zwinko* stond op het verhoog en observeerde het houten klompje boven zijn hoofd. Hij was niet van de grootsten en kon niet nalaten even op de tenen te gaan staan om met een grappig grimas dat houtje boven hem te begroeten.

Nu die hier kennelijk het hoogste woord voerde uit zijn krammen. In twee reuzenstappen stond zijn brutaal gezicht voor dat van den Tist; "*Ge zit hie in gien cirque hé meineke, dat es hie serieus hé*". Hij greep het blokje en bonkte het op de schedel van de geschrokken clown. Het was ijzig stil in het lokaal, ieder snakte naar adem. Den Tist loste van het verschieten zijn broeksrand maar kon met een snelle reflex de val van Constantinopel nog tijdig beletten. Dat het hier allemaal serieus was wisten we ondertussen wel. Toen we later hier buiten waren en ver genoeg van het stadhuis verwijderd, vertelde den Tist dat zijn maat vervalst was. Hij was zeker twee centimeter groter dan op zijn papieren vermeld stond. Hij voelde er anderzijds niets voor een klacht in te dienen. Voor we op de Korenmarkt kwamen, was het verschil al opgelopen tot 3 cm.

Van het weegtoestel ging het naar de dokter. Een kalende slanke man met een vriendelijk gezicht en een zalvende stem stelde ons meteen op ons gemak. Bijna smekend vroeg hij om de broek te laten zakken en op de rug van de hand te blazen. Rug en borst werden beluisterd en met een zacht hamertje op de knieschijf geklopt. Hiermee was het technisch onderzoek geëindigd.
- "*Hebt U een ernstige ziekte doorgemaakt ?*"
- "*Nee Meneer den doktoor.*"
- "*In orde, goed voor den dienst.*"

De man achter het tafeltje, die van op afstand de hele tijd naar mogelijke gebreken had zitten te wachten, stak zijn pen diep in de inktpot en kraste wat op papier. Nu was het beslist, het laatste woord was gevallen, elke twijfel voorbij. Daarom waren we toch naar hier gekomen. Dagen had die vraag door mijn hoofd gespookt. "Goed voor den dienst" betekende een jaar ver weg van huis, geen zorgende aanwezigheid van moeder, plooien naar de grillen van vechtjassen over wie zoveel negatiefs verteld werd, vette soep met *kleidders* en de beruchte waterpatatten, misschien in den bak moe-ten slapen of na de klas doen. . .

"Afgekeurd worden" daarentegen was de keerzijde van de medaille. Niet het schoonste vooruitzicht. Een teken dat er iets mankeerde, iets te veel of te weinig, zich bekeken voelen als iemand die met de hoop niet mee kon, de spot verdragen van de kameraden die soms pikant kon zijn. Dan maar liever "goed voor den dienst". De dokter scheen te begrijpen wat er in dat gemartelde hart zoal kon omgaan. Met een zalvend lachje gebaarde hij dat men kon gaan en bijna fluisterend kwam er: "*veel geluk in het leger*".

Blij ons bretellen weer op de schouders te hebben, voelden we ons veiliger binnen de voering van een kostuum. Het was geen gewoonte zijn bloot vel aan Jan en alleman te tonen, dat was goed voor *luteurs*, boksers en ander vies volk. In een groot en luchtig vertrek zaten vijf statige mannen fijn uitgedost met schouderriem en al wat er bij hoorde: "*Naam en adres, welke studies gedaan of er speciale aanspraken konden voorgelegd worden, zoals oorlogswees, steun van bejaarde ouders, lid van een kroostrijk gezin of andere bijzondere toestanden*? Wie tot een groot gezin met zes of meer kinderen behoorde of de enige steun was van een weduwe of van bejaarde ouders, of wie een oorlogswees was, kon vrijgesteld worden van dienst. De goedgekeurde kandidaat mocht drie regimenten kiezen in volgorde van voorkeur. De zonen van een kroostrijk gezin (minstens vier kinderen) waren bijna zeker naar het eerst gekozen regiment te gaan. Voor de anderen zou er *zoveel als mogelijk* met hun wensen rekening gehouden worden. De eerste soldaat van een gezin diende twaalf maanden en de volgende acht. Dragers van een diploma van hoger- of middelbaar onderwijs werden naar de schoolcompagnie of schoolbatterij gestuurd. Ze kregen er opleiding tot onderofficier. Uit deze groep werden dan de reserveofficieren geselecteerd. Met lager- en vakonderwijs kon men hoogstens twee rode wollen strepen op de mouwen verwerven als korporaal of brigadier.

Ik belandde bij een grote, forse man met een ernstig maar rustgevende gezicht. De witte kraagspiegel, met drie gouden sterren en een liggend gouden staafje, deden de frisheid van zijn wezen nog beter uitkomen. Ik mocht de drie regimenten van voorkeur noemen.
-"*Het eerste Lansiers zeker*?" vroeg de vriendelijke man.
-"*Neen meneer, het zevende Linie*".
Het éérste wakje werd ingevuld met het gevraagde.
-"*En dan het éérste Lansiers?*"
- "*Neen, dan het zesde Linie.*"
De pen kraste het tweede vakje vol en dwaalde in de richting van nummer drie.
-"*En dan...*".
Ik liet hem niet de tijd een zwierige "één" neer te pennen en sneed die verwoede Lansier de pas af met gauw "*het vijfde piotten*" uit te roepen. De man bezag me doordringend en ik meende in zijn ogen een droeve glans te ontdekken voor zo weinig medewerking maar ik kon er niet aan doen, ik had over *paardenvolk* één en ander horen vertellen. Naast de gewone opleiding, de stalwachten, verzorging van de dieren, die belangrijker waren dan een soldaat, het kuisen en onderhouden van het getuig; allemaal bijkomende werkjes die het gevaar om straf op te lopen sterk vergrootten. Bovendien dat optreden van die Lancier-menseneter uit het trap-zaaltje met het meettoestel was geen schitterende reclame voor het *paardenvolk*.
-"*Gij zoudt wel ne schone Lansier geweest zijn.*" Ik heb niet wakker gelegen van zijn troost en kon me

met de spotnaam "*vliegende zandspringer*" uiterst tevreden stellen.

Langs een brede trap werden we de Hallestraat ingestuurd en zagen voor het kleine poortje een groep andere jongens hun emotie en ongeduld verbijten. Nieuw voer voor de gestreepte bullebak die zich kennelijk in zijn nopjes voelde tussen die onwetende angstige nieuwelingen. Wij ademden terug de vrije gezonde lucht in. We waren gelukkig dat de éérste statie van de kruisweg achter de rug was. Ieder vertelde zijn verhaal, wat ze gekozen hadden, hoe zwaar en hoog ze waren, wat die officier vroeg en zei. Het was allemaal zo belangrijk dat het dringend van het zwaar beproefde hart moest.

Bij *de Petit* werden we professioneel opgevangen. Meen kende haar vak en had reeds veel mannen *van de keur* over de vloer gekregen.
-"*Hewel joenges hoe est gegaan, goe zeker, och ik hem er al veul zien gaan en der is giene niene doed van truggekomme. Drinkt naa maa een goei groëte pint, dat de stof weggespuld es veu da ge in Hoembeik komt.*"
Als den Tist haar vertelde dat hij bijna gesneuveld was, van dat trapke gestuikt en een dikke *knoebel* had, veranderde haar gezicht en meevoelend zei ze:
- "*Leut es zien zoon-eke, maa dat es oem er iet van over te have.*" Meen trachtte de pijn wat dragelijker te maken met de lotgevallen van andere slachtoffers aan te halen, veegde met haar vinger nu en dan een traan weg en bracht onze tweede grote pint. Toen die half leeg was noemde den Tist haar *Philomène* met een Frans klinkend accent op "*mène*", als dank voor de troost en de hulp aan een invalide.
Maar twee pinten dat is een hele kluts. Dat klotst in de maag en de warme dampen stegen voelbaar op tot vlak onder het haar. De fietsen werden van stal gehaald en de thuisreis aangevangen.

De mensen bekeken ons. We voelden een zekere waardering alsof ze beseften dat wij geroepen waren een zware verantwoordelijkheid op te nemen. Binnen korte tijd zouden we paraat staan om het vaderland te verdedigen met het geweer of misschien zelfs het kanon aan de voet. Hopelijk kwam het nooit zover maar de goede bedoeling was er en ze was nog gemeend ook Aan de tinteling in onze ogen te zien en aan de geanimeerde stemgeluiden te horen is het nu duidelijk dat *we goedgekeurden* zijn. Een paar vrijgestelde vrienden om *speciale toestanden* werden niet als afgekeurd gerekend; het is hun schuld toch niet dat ze thuis met zoveel kinderen zijn.

De volgende dag ondervonden we reeds hoe vergankelijk en kortstondig roem en glorie wel waren. Niemand scheen nog te beseffen wat wij gisteren hadden meegemaakt. We liepen terug verloren in de massa als doodgewone stervelingen. Of hadden die twee *goei grote pinten* er iets mee te maken? Alles was goed afgelopen. Geen afgekeurden en slechts één uitgestelde wegens zijn corpus waaraan te veel vet aan zat. *Wieke Scheiper* woog een eindje over de honderd kilo en daar was het Belgisch leger niet op voorzien. Een buitenmaat in vest en broek laten maken kostte te veel voor de staat. Dan die kloeke jonge man maar voor een jaar terug naar huis zenden en hem een vermageringskuur aan te raden.
"*Elke morgen een paar toertjes lopen en kom binnen een jaar nog eens terug*" zei de vriendelijke dokter. Wieke, een vent met een lichaam als een donderwolk en een hartje van goud, kon die brave arts niet teleurstellen. Hij volgde trouw zijn raad en werd de volgende lichting lichter bevonden en goedgekeurd. Een vriendelijk woord en een paar lachende ogen kunnen soms wonderen doen.

En nu was het wachten op dat gele kaartje dat ons beleefd zou uitnodiging om op die bepaalde dag en uur de eenheid te vervoegen. Zou het Mechelen worden? Dat was het grote vraag. Ik hoopte op een klein wonder en durfde het *Pierke de fakteur* niet vragen of hij soms mijn kaart verloren had maar telde de dagen af als een doorwinterd soldaat de dag van zijn afzwaaien. *Oud-gedienden* overstelpten me met raad en nuttige aanwijzingen om het verblijf in de kazerne zo draaglijk mogelijk te maken. Het was de schoonste tijd van hun leven geweest, maar de zondagen van wacht of de dagen met *koeken* waren er te veel aan. Ondanks de slechten bik uit de grote ketels hadden ze meerdere kilo's bijgewonnen. Alle oversten waren slavendrijvers er enkel op uit om met uw voeten te spelen maar toch werden er weinig straffen uitgedeeld. Alle goede raad ten spijt werd ik er niet wijzer van.

Toen de nieuwsgierigheid langzaam was afgenomen en ik het wachten gewoon geworden was, kwam er plots thuis het bewuste kaartje aan. Het werd "Mechelen" en de rest was bijzaak. De resterende dagen vlogen voorbij. Moeder moest nog een berg zorgen verzetten. De bruine soldatenvalies werd volgestouwd met veel te veel *levensnoodzakelijke* dingen: hij mocht niets te kort komen.

Ik kwam te weten dat het in het 7de Linieregiment vele Hombekenaren zouden gekazerneerd worden maar ik alleen ging naar de 3de compagnie .

SINTE-METTEVIERING

Firmain VERLINDEN

SINTE-METTEVIERING 1997

We gaan hier niet de lovende perswoorden herhalen over de door de heemkring Hoembeka ingerichte Sinte-Metteviering '97 in samenwerking met Chiro Hombeek en met de medewerking van diverse andere verenigingen en de beide Hombeekse schoolnetten.

Hombeek was immers opnieuw een echt "Sinte-Mettedorp". De viering '97 werd een topper van formaat voor gans de Hombeekse gemeenschap. De nieuwe spraakmakende initiatieven lieten de deelnemers, toeschouwers en toehoorders niet onberoerd. Op sommige plaatsen werden de meegaanders zelfs "koud en warm" van het aangeboden schouwspel. Menig moedertraan werd weggepinkt terwijl zoon- of dochterlief voor het eerst hun Sint-Maartenliedje kwamen zingen voor de jury of hun debuut deden voor een "echte" micro. Overal was te Hombeek Sint Maarten gul voor de prachtig uitgedoste zangertjes op hun dag van betovering en kinderdromen. Het was enig.

In hun naam aan allen die van ver of dichtbij bijgedragen hebben tot het gelukken van de viering '97.

Hartelijk dank" niet in het minst aan de voornaamst sponsors:

Zelfbediening De Spar Hombeek
NV DuPont de Nemours Mechelen
Prov. Sportpark De Nekker Mechelen
Zelfbediening Bij Julia Leest
NV Verschueren Sport Hombeek
Kranten L. Van Campenhout Hombeek
NV Danone Brussel
Supermarkt GB Zemst
Mevr. Lauwers-De Rooster Hombeek
NV Mazda Willebroek
Kadulleke Hombeek
Bakkerij Hendrickx
Ijssalon Windsor Hombeek
Drukkerij Plasqui Hombeek
Bacob Hombeek
BBL Hombeek
Dirk Teughels Leest
Mevr. Verlinden-Kerremans Hombeek

Prijswinnaars van de verkleed- en zangwedstrijd voor Sinte-Mettezangertjes 1997:

Pigg Roy (1ste prijs)
Brokken Kevin
Cottyn Bram
Cottyn Sander
Dalcmans Yannick
De Laet Josephien
De Maeyer Caroline
De Schoenmaeker Dorien
De Vleeshouwer Ellen
De Vleeshouwer Joris
De Wachter Anelore
De Wachter Thijs
Diddens Tinne
Van Hemelrijck Niels
Janssens Julie
Janssens Nicolas
Kleisz Karlien
Kleisz Lisa
Petit Jorik
Reyniers Griet
Smets Kevin
Smedts Glenn
Van Cleemput Michiel
Van Cleemput Roeland
Van de Merckt Dirk
Van de Velde Tom
Van Hemelrijck Charlotte
Van Hove Melissa
Van Hove Petra
Van Landeghem Tim
Van Rompaey Andres
Van Steenwinkel Yannick
Van Steenwinkel Joris
Van Steenwinkel Kris
Verbergt Koen
Verlinden Charlotte
Verlinden Melanie
Vertommen Filip
Van Grootven Helene
De Laet Rosanne

Al de prijwinnaars kregen ondertussen reeds hun welverdiende beloning.

FOLKLORE BIJ ONS

Gert Loosen

SAN FIRMIN

Voor één keer ziet onze bijdrage over folklore er anders uit dan u gewend bent. In plaats van aan de specialist ter zake, Firmain Verlinden, geven we het woord aan
juffrouw Isabel Lapieza (°1975).

Deze jongedame van Spaanse origine volgde in 1997 de zomercursus Nederlands voor anderstaligen aan het Instituut voor Levende Talen, als voorbereiding op haar studie aan de K.U. Leuven. In het Nederlands dat ze op drie weken tijd geleerd had, vertelde ze over het feest van ... Sinte Firmain, oftewel San Firmin in Pamplona, waar haar roots liggen.
Dit feest werd uitvoerig beschreven door **Ernest Hemingway** in **Fiesta**. Zoals we Louis Buelens' sappige vertellingen graag onaangeroerd laten, geven we hier Isabels tekst ongewijzigd weer.

G.L.

Ik ga over het feest van "San Fermin" spreken. Het feest van "San Fermin" wordt in Pamplona gevierd.

Pamplona ligt in het noorden van Spanje. De gewone bevolking van Pamplona is honderd duizend man, maar tijdens het feest verhoogd ze tot vijf miljoen gedurende het weekend. Daar kunnen jullie mensen van alle landen vinden. Het feest van "San Fermin" begint de 6de juli om 12 uur 's middags op de plaats van het stadhuis met de chupinazo, dat is een vuurpijl. Dan binden alle mensen hun rode halsdoek om de hals vast. Bovendien zijn ze allen in het wit gekleed en ze dragen ook een rode gordel om de taille.

Na de opening van het feest door de burgemeester opent men zijn champagne fles en drinkt en besproeit iedereen die op de plaats is, zo blijven een duizendtal lege flessen op de grond liggen. Daarna gaan vele mensen naar huis om zich te wassen en andere mensen blijven met de geur van de cham-pagne en beginnen drinken, dansen, springen en als het te warm wordt, dan vragen ze de mensen die thuis zijn water door de ramen te werpen om te verfrissen.

Om 3 uur ongeveer gaat iedereen eten. In de namiddag en in de avond zijn er culturele gebeurtenissen op de straat zoals landelijke sporten, regionale dansen en muziek, mimiek en zo voort. Er is ook een stieren spel op de arena met clownen en dwergen voor kinderen. In de nacht gaan de mensen in vrienden groep samen het avondeten gebruiken en daarna het feest de hele nacht voortzetten in de straten van de oude stad.

Om 8 uur 's morgens begint el encierro, het brengen over straat van de stieren naar de hokken voor het gevecht. In el encierro mensen lopen voor de stieren. Er zijn 6 stieren en 6 belhamellen, dieren met bel die de groep leiden. Sinds el encierro bestaat er waren 13 doden de laatste dood was het vorige jaar. Het meest gevaarlijke is wanneer een stier alleen achter blijft of als hij zich omdraait en terug gaat. In dat geval zullen ze nog koeien loslaten, genaamd bezem, voor de stier naar de arena te brengen.

Het is ook gevaarlijk wanneer mensen in het vernauwen van de straat aan de ingang van de arena vallen en stapels maken, dan de mensen en de stieren die volgen lopen er overheen.

Er zijn sommige regels voor el encierro te lopen :
1. *U mag niet na de stieren lopen*
2. *U mag niet de stier van zijn loop afleiden*
3. *U moet uitgerust zijn en niet gedronken hebben*
4. *als u valt, mag U nooit voor een stier opstaan omdat hij U met de horens opnemen zal.*
5. *als U voor de stieren loopt, moet U hem in het oog houden.*

Als de stieren gelopen hebben en opgesloten zijn, laat men in de arena, die vol is met mensen, jonge koeien met houten balletjes op de horens los voor de mensen lopen en spelen ermee. Er zijn encierros elke dag op 8 uur van de 7de tot de 14de juli. Na el encierro gaan mensen ontbijten. Een typisch ontbijt is chocolade met churros, de churros zijn gefriteerde deegstengellen.
De 7de juli om 12 uur 's middags begint de processie van "San Fermin", daar zijn de burgemeester en gemeentebestuur aanwezig. Er zijn ook de bishop van Navarra en de pastoren van de parochie van "San Fermin" zowel als de mensen die de Sint dragen.

De weg is vol met mensen die springen en zingen met de muziek van het hoempa-orkestje. Ze zingen liedjes voor de Sint, over het feest en om de zegening van de Sint te vragen. Er zijn er zoveel dat de processie bijna niet kan vooruitgaan. Soms kan de processie de weg voorzien niet eindigen wegens de grote toeloop van, de gelovigen en de buitenlanders die de weg versperren. In de namiddag is er een stierengevecht, ik hou niet van dat
maar het is een belangrijk deel in het feest.

Het stierengevecht begint om 6 uur en duurt een anderhalf uur maar om half zes is de arena al vol met kijklustigen. In de schaduwzijde zijn de dure plaatsen en in de zon zitten de jeugd groepen genaamd penas. Als het te warm is door in de zon te zitten, nemen ze grote ketels vol met frisse drank zoals sorbet de champagne en sangria. Ze hebben een hoempa-orkestje mee en maken de stemming in de arena. Ze maken ook soms een golf maar de schaduwzijde doet het alleen de laatste dag of wanneer de stier die gedood is heeft iemand in de morgen gedood.

Er zijn 3 stierenvechters die moeten 6 stieren bevechten, dezelfde die de morgen in de straat gelopen hebben. Tijdens het verschijnen van de vierde stier is het ogenblik aangebroken om te eten. De penas gaan onder de tribunes en eten het gene ze mede gebracht hebben, de andere hebben een broodje mee gebracht. Na het stierengevecht alle de panes gaan samen in stoet naar de oude stad met het hoempa-orkestje en grappige en ironische spandoeken. Deze hoempa-orkestje is door een pena elke dag aangenomen en ze gaan de hele nacht in de straat muziek spelen. Er zijn 7 penas en 8 stierengevechten zo heeft de laatste dag elke pena een hoempa-orkestje mee.

Overdag zijn er spelen voor kinderen op de straat. Er zijn ook in den morgen reuzen en groot hoofden die spelen en de kinderen amuseren. Tijdens de avond en de nacht kunnen jullie de kermiskramen bekijken, naar de barakken gaan, muziek groepen die op de plaatsen spelen bekijken of wel om 11 uur het prachtige vuurwerk bekijken.

De 14de juli, na 9 feestdagen, beëindigt het feest om 12 uur 's nachts op de stadhuis plaats. Dan zegt de burgemeester dat het feest afgelopen is en dat het volgende jaar, de 6de juli, zal het nog eens herbeginnen, terwijl mensen zingen de pobre de mi en dragen witte brandende kaarsen. Om 12 uur hebben ze hun halsdoek afgedaan en om hun rechte arm vastgebonden ten teken van rouw omdat het feest uit is.

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron de Meester de Ravesteyn	erevoorzitter
Fl.Louis LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vicecoorzitter
Wim BAETENS	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archiefbeheerder
Firmain VERLINDEN	folklore & St.Metteviering
Angèle BEHETS-SELLESLAGH	ledenbestand & familiekunde
Marie-Louise LAMMAR-MIES	natuur & uitstappen
Gert LOOSEN	redactie en tekstcorrectie
Thierry LAMMAR	reglementen & jur.advies

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Angèle BEHETS-SELLESLAGH	Hombeek
tandarts Lydia DE BOCK	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravesteyn	Hombeek
René DE MAEYER, erecons.instrumentenmuseum	Heidelberg
advokaten Dirk LAUWERS en Yolande SABLON	Duffel
kinesist Steven DOMS	Hombeek
familie MARIËN	Hombeek
E.H. kanunnik Wim MARIËN	Hombeek
dokter Werner Marinus	Hombeek
Jan MISSINE	Mechelen
Georges NACHTERGAELE, eredocent HOBU	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEL	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
Frans TEUGHELS, journalist	Mechelen
dokter Paul TASSENOY	Hombeek
verpleger Hervé TEUGELS	Hombeek
V. TUYAERTS	Keerbergen
VAN DEN BERGHE – LAUWERS	Waasmunster
Architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokteres Griet VERBERGT	Hombeek
dokter U VAN WALLEGEM	Mechelen

Redactie van 't Ridderke

Eindredactie: Ward DE KEMPENEER

Redactiemedewerkers: Wim BAETENS, Frans BEUKELAERS, Angèle BEHETS-SELLESLAGH, Louis BUELENS Firmain VERLINDEN, Fl.Louis LAUWERS, Henri KEULEERS, Gert LOOSEN, Libert LOOSEN, Gerarda MARIËN, Wim MARIËN, Marie-Louise LAMMAR-MIES, François VAN DER JEUGHT,

Tekstingave: Agnes LAMBRECHTS

Nazicht en correctie: Libert LOOSEN, Agnes LAMBRECHTS

HEEMKUNDE-KRING V. HOMBEEK
HOEMBEKA

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
13de jaargang 1998 * Nr. 2 * Winternummer

SPECIAAL NUMMER

DE BOERENKRIJG

In oktober 1798, 200 jaar geleden, stond onze regio in rep en roer. Een verzetstrijd tegen de Fransen was ontketend doch snel onderdrukt. De wil van de bezetter werd opgelegd en ook in ons dorp werd de vernieuwing een feit; nieuwe meesters, nieuwe gedachten. In 1948 werd dit herdacht met een historische optocht in Mechelen. Op de foto poseren de deelnemers et hun wagen. Men erkent o.m. Fons Teughels (Marolles), Alfons Bertens, Jef Saerens, Edward Saerens, Emiel Geets, Staf Saerens, Frans Huybrechts, Emiel De Hoef, Alfons Teugels, Theo Keuleers, meester Eugeen Goovaerts.

verantwoordelijk uitgever: Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel. 015 / 42.33.26

afgiftekantoor
MECHELEN 1

DE KRINGWERKING

Intussen heeft de kring een goede symbiose gebracht van ontspanning met vermaak maar ook van cultuur met bezinning voor wie de laatste vier activiteiten meemaakte.

Onze **fietstocht** naar Kathelijne was een verrijking aan zuurstof en aan onze appreciatie voor de kant in de Midzeelhoeve. Diane Kockelkoren wist in de open natuur op een even frappante wijze onze aandacht scherp te zetten op de details van het park van Rosendaal als op de kleine zorgen bij de opgravingen van het oude klooster.

Duffel, zo kort bij ons, met zijn verleden waar we maar weinig van afwisten, stelde zich aan ons voor in zijn oude ambachten, zijn mirakels en bedevaartplaats, zijn kasteelheren en slotgracht. Het moderne Duffel toonde ons met terechte trots het verbouwde stadhuis.

Met wat taart en wijn en een tasje koffie achteraf werd het kleingeld dat we niet opkregen tijdens **de reis naar Frankrijk** opgesoupeerd. We herbeleefden de geslaagde cultuurreis naar Picardië in Bourgondische stemming. De toekomst uitdagend werd in kompleet democratische stijl beslist of het in 1999 Holland of terug Frankrijk zou worden. Beide kansen lagen status-quo zodat een tweede maal de briefjes uit de urne (klak) gevist moesten worden. De reis 1999 gaat terug naar het Zuiden, Noordoost van Parijs, en staat in het teken van de Franse Kastelen zoals Chantilly, Ecouen, Vaux-le-Vicomte, Fontainebleau, Pierrefond, e.a. De verkenning kan beginnen.

In Flanders Fields, Diksmuide, Ieper, Koekelare, een poëtische ontboezeming die iedereen niet enkel kon bekoren maar ook tot nadenken gestemd heeft. Proza, poëzie, muziek, grafiek, beeldhouwwerk, film, alles vertellend over een gruwel die gelukkig zo ver af is dat men er met een positief oog kan op terugblikken. Het scenario van Gert voor deze klasse-reis was jong, verrassend en beklijvend. De bloemen op twee graven van Hombeekse gesneuvelden in Westvleteren mogen de afstand tussen daar en hier, tussen hun verplicht ideologisch denken en onze onbezonnen onverschilligheid wat bekorten. Nooit meer oorlog!

ARCHIEF

De bezoekers worden er op attent gemaakt dat de raadplegingen op woensdag avond in de maanden december, januari en februari vervallen. In de plaats daarvan komen in die maanden raadplegingen op de tweede zaterdag van de maand, van 9.30 uur tot 12.00 uur. In deze maanden zijn er dus raadplegingen elke tweede en elke vierde zaterdag.

LESSEN IN OUD SCHRIFT EN BEGRIJPEND LEZEN

10 lessen worden gegeven op initiatief en door Patrick DE GREEF en Jeroen VAN DER AUWERA op 18 en 25 november, op 2, 9, 16, 23 en 30 december en op 6, 13 en 20 januari telkens van 7.30 uur tot 22.00 uur. De klas wordt beperkt tot 15 personen. Er zijn nog 3 plaatsen beschikbaar (200 fr./les). Inschrijven kan bij Agnes Lambrechts, tel 41 74 11

SINTE METTE 1998

Op zondag 8 november om 18 uur zullen lichtende fakkels, bieten en pompoenen weer in grote getale door onze straten trekken. Het aantal deelnemers gaat steeds crescendo. Het vertrek is op de Statieplaats en de toer wordt enigszins aangepast voor de rioleringswerken.
Mensen die langs het parcours wonen vragen we zoveel mogelijk lichtjes te plaatsen !
In de voormiddag worden, na de mis van 10.30 uur, de dieren gezegend aan het kerkplein en vertrekt vandaar de traditionele paardenommegang.

TENTOONSTELLING & INFORMATIEDAGEN

MEULDERMANS/MUYLDERMANS

ZATERDAG 24 EN ZONDAG 25 OKTOBER

cultuurhuis Leliëndaal, telkens van 13 uur tot 19 uur

Gedurende twee dagen zullen de verschillende takken van deze stam in het cultuurhuis te bekijken zijn.
Bij die gelegenheid zal het boek dat over deze stam wordt voorbereid kunnen ingezien worden en contacten gelegd om de gegevens van het boek te verbeteren of te vervolledigen

De werkgroep die deze stam opzoekt en verwerkt in een tekst voor het boek, is twee jaar actief. Dit leidt nu reeds tot het fantastisch resultaat dat er meer dan 3.007 naamgenoten teruggevonden zijn die hun oorprong vinden bij het koppel Joos Moldermans, die men ook Van Arendonck heette, en Gudula Van Eertbroeck, die ca.1580 op Oxdonk woonden, toen onder de parochie Leest.

ren uitgebeeld. In deze tijd dat de Boerenkrijg herdacht wordt, is
dige persoon die over deze strijd veel schreef en bij de hondertste
beek, gelegenheidstoespraken hield. Willem Meuldermans stierf
ermoorde jezuïet in India, verschillende musici, onder wie ook de
en, tekstdichters, foorkramers, en zoveel meer.
ganse land over het Mechelse, het Antwerpse, de streek van Leu-

voorouders hebben om toch een interessante namiddag door te
n aangenaam (heemkundig) gesprek. We verwachten u !

OVEMBER

Vlaamse Tinvereniging en
twerps Provinciaal Sterckxhofmuseum

ANTIEK TIN

istreerd beeld van gebruiksvoorwerpen

ver zuiver **ANTIEKE KUNST of KITSCH** ?
meer. Expertise gebeurt voor de voordracht vanaf 18.30 uur.
r uw schatten.

HUIS LELIËNDAAL om 20.00 uur

Inkom 50 frank (meer informatie tel. 41.53.18)

VRIJDAG 11 DECEMBER
aal van het cultuurhuis Leliëndaal
om 20.00 uur

hriftelijk bezorgd, met mogelijkheid tot inschrijven op dit eerste,
an Hombeek. We herbeleven Hombeeks leven van de geboorte tot
r- en tegenspoed, in wel en wee!
verbonden maar daarover breken de diepe denkers zich nog het
n gemaakt wordt; the bright side of life!

1798 - 1998
Hombeek tijdens de Boerenkrijg

Ward DE KEMPENEER

Inleiding

Bij deze toch uitzonderlijke herdenking van 200 jaar Boerenkrijg kunnen we niet anders dan onze aandacht speciaal richten op wat er in die tijd in Hombeek en in de regio gebeurde. De twee Franse invallen in onze gewesten betekenden het definitieve einde van het Ancien Régime, dat vervangen werd door een nieuwe orde met andere leefgewoontes en een revolutionair denken. De brutale omwenteling is even schokkend als ingrijpend geweest zodat ook de eenvoudige mensen van het kleinste dorp er bij betrokken waren. De Hombekenaar heeft de Revolutie aan den lijve ondervonden, de ene al meer dan de ander. Sommigen hebben zwaar moeten inleveren, anderen hebben zich verrijkt en sloten zich later dankbaar aan bij de liberale gedachte die van dan af ingang vond en tot een politieke stroming evolueerde.

We willen in deze bijdrage niet de bekende grote geschiedenis nog eens uit de doeken doen, maar we beperken ons tot wat deze ommekeer naar een nieuw regime op lokaal vlak betekende. Dit duidelijk voorstellen kan het best in chronologische volgorde. Daarom zijn we toch verplicht geweest historische merkpunten kort te vermelden. Het verloop der feiten belichten we door correspondentie in te lassen van de plaatselijke Franse bewindslieden onderling en van hen met onze vertegenwoordigers; in het bijzonder met onze pastoor die zwaar onder druk gezet werd. We willen het accent vooral leggen op de mensen van bij ons; zowel op hen die het voor het zeggen hadden als op de kleine man die gedwee zijn lot onderging op weg naar een modern staatsburgerschap.

Er zijn nog zeer veel bronnen in diverse archieven die kunnen aangeboord worden. Het zal nog een hele tijd en veel opzoekingwerk vergen vooraleer **de** lokale geschiedenis over deze periode compleet neergezet kan worden. Alhoewel dit relaas niet volledig kan zijn, poogt het toch een realistisch beeld te geven van de feiten die vooral bij herdenkingen overbelicht werden. Bij deze toch uitzonderlijke verjaardag konden we als heemkundekring niet achterblijven. Wat we tot heden reeds opdiepten uit diverse archieven hebben we zo objectief mogelijk trachten te verwerken in deze bijdrage.

EEN OOSTENRIJKS VOORSPEL

In Frankrijk had de koning in de loop der tijden een einde gesteld aan de feodaliteit en aan de macht van hertogen en graven. Zodoende was er een sterk centraal gezag en bij het volk een groter nationaliteitsgevoel.
Bij ons daarentegen had de regerende Oostenrijkse vorst vooral een superviserende macht. Hij stond ver van het volk, ongenaakbaar als een mythisch persoon, een sprookjesvorst. Het directe gezag lag nog bij de feodale heren; zij pasten de plaatselijke wetten toe, inden belastingen en spraken recht in hun kleine heerlijkheden. De macht in het graafschap Ophombeek (Smal Brabant) bleef in handen van de heer Van der Linden d'Hoogvorst op het kasteel Carmosteyn. Zijn vertegenwoordigers, de meier en de griffier maar ook de schepenen van Hombeek hadden de rechtstreekse macht. De belangrijkste notabelen waren de grote pachters. Bij ons vooral families als Horckmans en Ceulemans, beiden huurders van kloosterpachthoven.

De Kerk was zo mogelijk nog gezaghebbender. De pastoor van Hombeek had veel ontzag en zeer grote invloed. Enkel bij hem konden jongelingen terecht om een *geregistreerd* huwelijk aan te gaan dat in de kerk ingezegend werd. Een burgerlijk huwelijk bestond dus niet. De namen van de pasgeborenen noteerde hij in het kerkelijk register bij hun doopsel. De overledenen kregen een uitvaartdienst die paste bij hun godvruchtig vermogen. Hun namen werden door de pastoor ingeschreven in het *registrum defunctorum*. Daarna werden ze ten grave gelegd, de rijksten zelfs in de Kerk, vanwaar de uitdrukking "stinkend rijk" is gekomen. Het

onderwijs was ook een kerkelijke bevoegdheid waarmee onze koster belast werd. De armen waren eveneens aangewezen op de steun en goede zorgen van de kerk. De instelling hiervoor heette de "H. Geesttafel" die zeker zo vermogend was als de kerkfabriek zelf. De beheerders van deze instellingen waren de H.Geestmeesters en de kerkmeesters die veel aanzien genoten. In Hombeek hadden de kerkfabriek, de H. Geesttafel en de kloostergemeenschappen, in het bijzonder Leliëndaal en Kortenberg samen ongeveer de 2/5 van alle gronden[1].

Keizer Jozef II poogde daar verandering in te brengen. Hij wenste het huwelijk te zien als een burgerlijk contract en verbood onze schepenen nog verder recht te spreken. Hij trachtte de uitstraling van de Kerk te ontluisteren door ze haar macht te ontnemen. Hij schafte de kloosters af, stichtte een Seminarie Generaal te Leuven dat op grote tegenstand stuitte van Jan Joseph Vanden Elsken, de president van het college der Drie Talen, onze latere pastoor. Op die manier had de keizer niet enkel de geestelijkheid tegen hem in het harnas gejaagd maar ook de heer van Hombeek en de notabelen.

1789 EEN BELGISCHE REPUBLIEK

Het verzet kon niet uitblijven. De tegenstanders organiseerden zich maar konden geen gemeenschappelijk front vormen omwille van de innerlijke tegenstellingen die ze hadden over het toekomstbeeld van de nieuwe staat. De aanhangers van **Vonck** streefden een regime na dat eerder de macht van het volk wilde herkennen. Ze voerden in hun schild "Pro Aris et Focis" (Voor Outer en Heerd) waardoor ze klaarblijkelijk de kerk en de bevoorrechte gezagdragers respecteerden. Anderzijds namen ze al te graag de leuze van de Fransen in de mond "Liberté, Egalité et Fraternité" ! De aanhangers van **Van Der Noot** daarentegen wensten duidelijk een herstel van de vroegere macht in handen van kerkelijke gezagdragers, adel en notabelen.

Het is moeilijk uit te maken bij welke groep de plaatselijke vooraanstaanden zich toen best thuis gevoeld hebben. De hogere geestelijkheid en de landadel volgden de beweging van Van Der Noot. Daarbij behoorde zeker ook onze graaf Van Den Linden d'Hoogvorst, de familie De Meester en onze pastoor De Backer. Al bij al maakte het niet zoveel uit omdat beide strekkingen één gemeenschappelijk doel hadden; Jozef II en de Oostenrijkers verdrijven. Om dit doel te bereiken bleken De Vonckisten meer geneigd te zijn Franse hulp van de volksrepublikeinse geestesgenoten te aanvaarden.

In de nacht van 13 december 1789 moesten de Oostenrijkse soldaten uit de stad Mechelen vluchten. Ze werden uit het land verdreven. Een nieuwe staatsvorm werd door de Patriotten uitgeroepen; de **Republiek van de Verenigde Belgische Staten"**. De notabelen van Hombeek werden verzocht bij de pastoor plechtig te komen verklaren dat ze de ***Eerwaerdige Heeren Staeten*** onderdanig zouden zijn en geen anderen soeverein wilden erkennen.

1792 DE EERSTE INVAL VAN DE FRANSEN

Een jaar later, in december 1790 namen de Oostenrijkers opnieuw de macht. Niet voor lang want in november 1792 overschreed generaal Dumouriez met een leger Sansculotten onze grenzen en versloeg de Oostenrijkers te Jemappes op 6 november. Voor de Fransen waren de Vonckisten een soort vijfde colonne die hen niet als veroveraars maar als "bevrijders van de Oostenrijkers" begroetten. Er werden nieuwe gemeenteraden samengesteld volgens democratische principes: *l'Assemblée provisoire du première année de la République Belge*. Dit gebeurde op 28 november te Mechelen [2] maar ook wat later in de omliggende gemeentes.

Op de *primaire vergaderinge* die rond Kerstmis 1792 in Hombeek doorging werden de gezagdragers in hun functie bevestigd. Deze plechtigheid greep plaats in onze parochiekerk. De heer DE MEESTER nam plaats achter de communiebank. Zodra alle ***representanten*** achteraan in de kerk verzameld waren, werden de deuren gesloten. Processiegewijs kwamen de vertegenwoordigers van het volk door de middengang naar het altaar. De *borgemeester* las het ***Manifest van den Gereraal Dumourier*** voor. Vervolgens werd lezing gedaan van de eed die verklaard werd. De pastoor verzekerde dat ze den ***Eed in consientie mogten presteren ende niets contrairie aen de Religie behelsde***. Daarop zegden de vertegenwoordigers *met luyder stermme* :
"Ik sweire te mainteneren de Libertijd ende Egalitijd ende dezelve met het perykel van mijn leven te beschermen"

In Leest werd deze plechtigheid nog meer luister bijgezet door de aanwezigheid van een eredetachement van het leger. Dit vernemen we uit volgend bericht: *Il est ordonné au citoyen Guilleman, Maréchal de Logis du 20ieme régiment de cavallerie de se rendre à Leest avec un détachement ou il assistera à l'élection des réprésentants.*[3]

De nu zogenoemde ***representanten van het volk*** werden door den eed bevestigd in hun functie. Men kan deze personen die enkel de wil hadden verder te besturen zonder de Oostenrijkers moeilijk verdenken van collaboratie. Op dat ogenblik was er ook geen directe aanleiding om ze van Jacobijnse principes te verdenken. Geen twee maand later volgden de terechtstelling in Parijs van Lodewijk XVI en van vele andere edelen, bij ons werden baldadigheden gepleegd vooral tegen kerken en erediensten. De ware toedracht van de zaak kwam vlugger dan verwacht aan het licht.

> De meier van Hombeek-Brabant was toen C.J.VAN DEN BOSSCHE. In februari had de graaf VAN DER LINDEN D'HOOGVORST de Mechelse griffier J.F.HENS laten vervangen door Peter Frans DE ROOVER, een notaris van Merchtem. Jan Frans CEULEMANS was de plaatselijke borgemeester met als schepenen Peter Jan CAUWENBERGH en Jacobus HORCKMANS. De smid uit het dorp Philip DE BACKER die met de weduwe van Philip DE KEMPENEER gehuwd was, werd in januari 1792 benoemd als bedesetter[4] .

De ogenschijnlijke goedwilligheid van de Fransen hield geen stand. De revolutionairen in Parijs gingen zich zodanig te buiten aan de bloedige repressie dat hierop internationale weerstand kwam. Met de hulp van de omringende landen die zich "de geallieerden" noemden, werden de Fransen uit onze gebieden verdreven en de Oostenrijkse keizer regeerde hier terug van maart 1793 tot juli 1794.

We zien dat er in juli 1793 ook een machtswissel is in Hombeek. We weten dat de graaf een fervente tegenstander was van de Franse Revolutionairen maar het is moeilijk uit te maken of deze stoelendans waarbij Jan Frans CEULEMANS afgaat, daar iets mee te maken heeft gehad. Philip VAN ASCH, de pachter op den Hogen Moet, werd bij autorisatie van de graaf onze nieuwe *borgemeester* en Jan TEUGHELS werd schepen. Meier P.J.VAN DEN BOSSCH nam de eed af. Opmerkelijk is wel dat er met nadruk werd bijgezegd dat *de sleutels der commune berusten onder de hoede van borgemeester VAN ASCH ende van de schepen TEUGHELS.* Franciscus MICHIELS en Jan SPRUYT legden de eed af als schepenen op 20.7.1793. In december daarop werden Jacobus VAN BEVEREN en Jan Frans TEUGHELS beëdigd als nieuwe bedesetters[5]. Hombeek Brabant had toen nog geen eigen gemeentehuis en vergaderde nog steeds in een herberg aan de kerk waar de schepenkoffer stond waarin de gemeentedocumenten achter slot bewaard werden.

1794 DE TWEEDE FRANSE INVAL EN BEZETTING

De geallieerde legers opereerden sterk individueel. Ze hadden geen opperbevel. Het gebrek aan coördinatie werkte in het voordeel van de Jacobijnen. Deze trommelden alle vechtbare mannen op in een Sansculottenleger dat de geallieerden nog eind 1793 terug over de Franse grenzen dreef. In het voorjaar 1794 rukten ze op naar onze gewesten. Onze bevolking werd door een geweldige paniek gegrepen. De graaf van Hombeek verliet Carmosteyn en nam de vlucht, waarschijnlijk zelfs over onze grenzen (Emmerich). Op 16 juni werd Brussel ingenomen. Op 11 juli strekte het Franse front zich uit ten zuiden van de Zenne en van de Dijle. De Hollandse, Hannoverse, Engelse en Oostenrijkse soldaten trokken zich terug. De prins van Oranje verbleef met zijn staf in de pastorie van Keerbergen.

" Op Zaterdag 12 juli hadden de Fransen een commandopost van officieren opgesteld aan het Waterke. Vandaar staken ze de Zenne over naar Schonenberg richting Mechelen. De klok van de kapel van het Hammeken werd geroofd en de kapel zelf lieten ze achter als een zwijnenstal. Er werd aan de Zenne een front gevormd van Weerde tot Heffen.

> *De Fransschen naederden de stad langs Semps, Hombeek en Heffen; om half vijf uren naermiddag schoten zij eenige ballen in de stad; in de naght tusschen den 13 en 14 deden sij wederom het selve; maer den 15 des morgens begosst men hevig te vueren zoo van wegens de Hessische bezetting binnen en buyten de stad, alss door de Fransche die over de Lovensche vaert door deszzelve lagen, totdat het eyndelijk de Franschen gelukte van omtrent Muysen over de voors. Vaerte te geraeken en de Hessische tot binnen de stad te verdrijven; deze vulden zoo aenstonds alle de stadspoorten vol peerdemest, hetgene zij van den Boer 's avonds hadden verzorgt ....Eyndelijk gelukte het de Fransche jagers om half drij uren naer noen van stormerderhand binnen de stad te komen ...*

De Fransen kwamen door de Muizenstraat in Hofstade en staken daar de Leuvense vaart over. " [6]

"Op 16 juli stonden ze bezuiden de Dijle. Ze sloegen hun kamp op in de beemden tussen Boortmeerbeek, Hever en Muizen. Zij waren zo talrijk dat het, vanuit het dorp gezien, wel een bijenzwerm leek. Met honderden tegelijk trokken de soldaten door het Dijlewater. De meeste deden dat poedelnaakt. Zo liepen ze ook door het dorp en plunderden de pastorie en vele huizen, zowel grote als kleine. Over deze gebeurtenissen schreef de Schriekse pastoor Joannes Franciscus Raeymaeckers :

In die dagen hebben de Fransen veel kwaad berokkend aan de eigendommen van de inwoners waar zij verbleven. Zij plunderden, roofden en stalen alles wat hun aanlokkelijk voorkwam. Nog groter kwaad hebben zij echter aangericht op zedelijk gebied: geen enkele huwbare vrouw kon ongeschonden met dat gemeen ras van mensen omgaan of erbij verblijven, noch binnen- noch buitenshuis. Naakt zoals zij uit de schoot van hun moeder geboren werden, gingen en wandelden zij rond en zij lieten daarbij alle gevoelens van eerbaarheid en schaamte varen. De inwoners van Rijmenam, die van de Franse smeerlapperij getuigen waren, mogen diep bedroefd zijn, want de Fransen hebben daar enkele overblijfselen gelaten die eerst na negen maanden tijdsverloop het daglicht zullen zien" [7].

TERREUR EN "RODE LOOP"

Ook in ons dorp moet de terreur zeer erg geweest zijn. Anders dan in 1792 werden de Fransen nu als landveroveraars en onderdrukkers beschouwd. De profetie van de pastoor van Schriek indachtig zijn we ook eens gaan kijken of "negen maanden later" in Hombeek "overblijfselen" van de Fransen waren nagebleven. We hebben geen noemenswaardige geboortetoename kunnen vaststellen. Anderzijds is een ander effect dat het soldateska naar onze regio had overgebracht wel zeer duidelijk aantoonbaar: de *rode loop*. Deze besmettelijke ziekte, een dodelijke darmontsteking, heeft Hombeek geteisterd gedurende meerdere maanden. Vooral de bevolking in het dorp werd getroffen. Bijna dagelijks was er een dode , soms drie op één dag. Het aantal sterfgevallen dat de pastoor inschreef was zesmaal zo hoog dan normaal. Van augustus tot oktober 1794 is het getal hoger dan 40 tegen zes of zeven in normale omstandigheden. In het begin schreef de pastoor er nog bij dat het overlijden om **een besmetting** ging (*ex sue epidemice*). Deze vermelding komt eerst voor bij Christien De Backer, de 18-jarige dochter van de dorpssmid.

We citeren hier de namen der overledenen van bij de inval tot het einde van dat jaar. Op te merken valt (1) dat vooral dat de zwaksten, kinderen en jongeren tot 18 jaar en zeer oude mensen overleden zijn in die tijd, (2) dat het veelal familieleden zijn van mekaar en leden uit eenzelfde gezin, (3) dat er ook sterfgevallen bij zijn van O.L.V over de Dijle te Mechelen. Deze parochie strekte zich toen nog uit tot tegen onze gemeentegrens.

De overledenen die in die tijd in Hombeek begraven werden en onder wie vele slachtoffers van de *rode loop*.

17. 7.1794 Peter VAN CRAEN, 87 jaar wednr van Anna Maria SMETS
20. 7.1794 Philip DE WIN, 20 jaar, zoon van Hendrik en Joanna Maria DE WIT
22. 7.1794 Maria Th. DE KEYSER, 17 dagen, dochter van Jan Bt. en Anna Catheria CAUWENBERGH (OLV Mechelen)
22. 7.1794 Joanna MEYSMANS, 64 jaar, vrouw van Jacob VERLINDEN
27. 7.1794 Rumoldus GOOSSENS, 55 jaar, man van Elisabeth COREMANS
27. 7.1794 Jan Bt. TEUGHELS, 4 maanden, zoon van Gommaris en Anna Catherina VAN WINGHE
8. 8.1794 Peter Josef GOVAERTS, 1 jaar, zoon van Peter Jan en Maria Catherina MENSCH
8. 8.1794 Joanna VAN BEVEREN, 57 jaar, vrouw van Guilliam VAN DEN BEMPT
10.8.1794 Maria Theresia Christina DE BACKER, 18 jaar ex sue epidemice, dochter Philip en Maria Josefa SMETS
11.8.1794 Frans PREUTENS, 16 jaar ex sue epidemice, zoon van Godfried en Cornelia GOVAERTS
14.8.1794 Joanna Maria VAN DER ELST, 57 jaar, dochter van Hendrik en Clara VERLINDEN
15.8.1794 Jan Bt. KEULEMANS, 7 maand, zoon van Jan Frans en Anna Marie VAN DE SANDE
16.9.1794 Barbara JACOBS, 5 jaar, dochter van Jacob en Maria BOSMANS
17.9.1794 Joanna Catherina CORTENS, 5 maand, dochter van Adriaen en Catherina SCHELKENS
18.8.1794 Rumoldus LAUWERS, 15 jaar, zoon van Jacob LAUWERS en Maria PICCAERTS
22.8.1794 Joanna VAN DEN HEUVEL, 2 jaar, dochter van Frans en Anna Catherina MUYLDERMANS
22.8.1794 Elisabeth STEVENS, 8 jaar, dochter van Jan Bt. en Maria Catherina MOONS
23.8.1794 Jan Bt. DE WIN, 10 maand, zoon van Peter en Maria MOONS
24.8.1794 Catherina BRAT, 82 jaar, weduwe van Adriaen KEULEERS
25.8.1794 Peter VAN BEVEREN, 52 jaar, echtgenoot van Petronella VERBRUGGEN
28.8.1794 Maria HUSEWEELS, 68 jaar, weduwe van Egidius POPLEU (kreeg een armendienst)
29.9.1794 Anna Catherina WILLEMS, 76 jaar, echtgenote van Frans ANGAERS (OLV Mechelen)
2. 9.1794 Peter Jan EMMERECHTS, 6 jaar, zoon van Jan Frans en Catherina VAN DIJCK
3. 9.1794 Jan Bt. VERLINDEN, 4 jaar, zoon van Jan en Anna Maria MEULDERMANS
3. 9.1794 Joanna VERMEIREN, 10 maand, dochter van Jan Bt. En Anna Maria PEETERS
9. 9.1794 Guilliam DE LA HAYE, 5 jaar, zoon van Guilliam en Maria Theresia KEULEERS
9. 9.1794 Clara VERLINDEN, 80 jaar, weduwe van Hendrik VAN DER ELST

9. 9.1794	Anna VAN DER ZEYP, 72 jaar, vrouw van Andreas KEULEERS
10.9.1794	Maria BUELENS, 86 jaar, weduwe van Jacob BUELENS
10.9.1794	Joanna Maria BRUYLANTS, 9 jaar, dochter van Egidius en Anna Maria VAN DEN BROECK
11.9.1794	Jan Frans SIJMONS, 12 jaar, zoon van Jacob en Anna Maria PICCAERTS
21.9.1794	Maria Catherina EMMERECHTS, 1 jaar, dochter van Jan Frans en Catherina VAN DIJCK
21.9.1794	Anna Catherina GEENS, 7 maand, dochter van Peter en Maria Theresia VAN KERCKHOVEN
13.10.1794	Maria Theresia SMETS, 4 jaar, dochter van Jan Bt. En Joanna Maria VERSCHOOR
3.10.1794	Anna Maria SIJMONS, 13 maand, dochter van Jacob en Barbara VAN DIJCK
4.10.1794	Maria Theresia VERLINDEN, 6 maand, dochter van Antoon en Maria Anna SPRUYT
10.10.1794	Engel DE GROEF, 19 jaar, zoon van Gerard en Joenna BOETS
16.10.1794	Jan Bt. HUNNAERTS, 70 jaar, echtgenoot van Maria TROCH
25.10.1794	Joanna Maria VAN DEN BROECK, 2 jaar, dochter van Judocus en Joanna Maria VERBRUGGEN
31.10.1794	Anna Catherina GOOVAERTS, 43 jaar, vrouw van Jacob GEETS
31.10.1794	Hendrik WOUTERS, 68 jaar, man van Petronella VERBRUGGEN
2.11.1794	E.H. Jan Fran VERHOCHT, diaken 23 jaar, fs Hendrik en Anna Maria VAN MEERBEECK, OLV Mechelen
21.11.1794	Jan VAN DEN HEUVEL, 89 jaar, weduwnaar van Joanna VAN DEN BEMPT
25.11.1794	Hendrik SPRUYT, 2 jaar, zoon van Antoon en Joanna Maria VAN DEN BRANDE
12.12.1794	Livinus WOUTERS, 47 jaar, man van Maria DE VIS
14.12.1794	Frans MARCELIS, 66 jaar wedn. van Maria RONDAS (plechtige uitvaart met toestemming van plebaan van St.Rombouts)
16.12.1794	Maria NUYTKENS, 62 jaar, vrouw van Jacob JACOBS
9.2.1795	Nobilis Dominus Carolus Maximilianus Franciscus DU TRIEU, 38 jaar, advokaat bij de Grote Raad, echtgenoot van de edele dame Anna Carolina DE MEESTER. Hij was van de parochte St.Peter en Paulus en kreeg een eerste rangs begrafenis.
20.2.1795	Elisabeth SMETS, 14 jaar, dochter van Egidius en Joanna Maria DE WIT, met eersterangs begrafenis

Een eerste maatregel was de confiscatie van graan en gewassen. Het Franse soldatenvolk was gelegerd op de boerderijen en op de pachthoven. Wie voor hen op de vlucht geslagen was had iets te verbergen. Hij werd gewantrouwd als een vijand die iets te verbergen hadden.. Het kasteel aan de Zenne was verlaten. De graaf was gevlucht en dus "*émigré*" waardoor hij zijn domein verbeurde dat beschouwd werd als staatsdomein. De gerant op het kasteel was de 40-jarige Peter VAN BEVEREN die gehuwd was met Petronella VERBRUGGEN. Ze hadden twee kindjes van 7 en 8 jaar.. We weten niet precies wat er gebeurd is of wat er in zijn hoofd is omgegaan, maar op 25 augustus 1794, een maand na de Franse inval, werd hij opgehangen teruggevonden op het zolderke boven de koestal van het kasteel. Chirurgijn G. VAN BEVEREN deed de vaststelling in aanwezigheid van *meier* VAN DEN BOSSCHE en de schepenen Philip VAN ASCH en Frans USEWEELS[8]. We kunnen vermoeden dat het hier om een moord ging omdat de pastoor dezelfde dag nog een kerkdienst hield, of was het toch een wanhoopsdaad door de druk der omstandigheden? De weduwe van Peter VAN BEVEREN zal later herbergierster zijn in het huis "Hof van Bergen" tegenover de kerk en bouwde de herberg "Het Bergsken".

De ware reden van de gebiedsverovering kwam vlug aan het licht. We dienden als wingewest om goederen, geld en later ook de manschappen te leveren voor de verdere Franse militaire expansiedrang. De Fransen werden nu niet allen gevreesd maar door velen gehaat.

De boeren hadden reeds te lijden gehad onder opeisingen van levensmiddelen en voeder voor de paarden. Aan de burgers werd gevraagd al het goud en zilverwerk in te leveren op het stadhuis te Mechelen volgens een Provincieverordening. J.H. PANSIUS herinnerde de dorpelingen van Leest er aan in een brief van 17 juli 1794 waarin hij schreef dat ze volgens een besluit van de meier en schepenen 's anderendaags voor 8 uur in de morgen het goud en zilverwerk moesten inleveren op het stadhuis en ook de munten die ze hadden in de gemeentekas. Wie er niet of niet tijdig aan voldeed, zou zelf verantwoordelijk zijn voor de kwade gevolgen en straffen die zouden volgen. Twee dagen later bracht pastoor DE HEUCK zilverwerk van de kerk van Leest naar het stadhuis van Mechelen: een zilveren ciborie, een miskelk, twee zilveren kronen voor beelden en *het voorseyde silverwerk, aen den heusel gewogen, bedroeg salvo justo, 12 ponden aan 1 fransche croone per once zijnde 192 fransche croonen, doende 627 – 3 gulden courant*[9].

Op 21 oktober 1794 werd een commissaris uit Brussel naar Hombeek gestuurd om zich van de toestand te vergewissen. De bedoeling was na te gaan hoeveel nog kon opgeëist worden voor de Fransen. Samen met onze meier VAN DEN BOSSCHE, de *borgemeester* Philip VAN ASCH, de schepenen Frans MICHIELS en Jan Bt. SRUYT ging Commissaris VAN DIEST van huis tot huis. De telling leert ons dat er in Hombeek Brabant 105 huizen waren met in totaal 584 bewoners. Iedereen moest opgeven wat hij reeds geleverd had en wat hij nog kon afstaan. Bij de eindconclusie werden onze gezagdragers nog gevraagd hoeveel geld, graan, beesten en voeder door de Hombeekse mensen en door wie dat geleverd werd sinds de laatste *comste* van de Fransen. Hierop kon geen duidelijk antwoord gegeven worden en werd verwezen naar de hoofdmeier DE SWERTE die deze lijsten bezat en verder naar de commissaris ORTS in het magazijn van Perk, die alles noteerde in zijn notitieboek. Op

de vraag hoeveel graan en hooi dit dorp jaarlijks kon opbrengen, konden onze gezagsdragers wijselijk ook niet antwoorden omdat ze beweerden de opbrengst te verschillend was van jaar tot jaar. Tenslotte werd gevraagd of het laatste seizoen goed geweest was en een normale opbrengst gekend had of maar een halve, of een derde of een vierde of een vijfde opbrengst van normaal, antwoordden ze dat dit jaar een derde minder opbrengst was door de grote hitte en droogte. Bovendien stelden ze dat van deze opbrengst nog een derde verloren is gegaan door het kampement van de Franse soldaten in de gemeente[10].

HET EINDE VAN SMAL BRABANT

Einde 1794 was de recent aangestelde griffier van Hombeek Brabant, Frans DE ROOVERE uit Merchtem, overleden. De meier stelde voor in zijn plaats de 34 jarige Jacques HORCKMANS te benoemen. Op 26 januari 1795 legde hij de eed af voor de meier en de schepenen als griffier van het graafschap[11]. Onze meier is er op dat ogenblik niet meer zo gerust in dat deze aanstelling door de gezagdragers van het Oud Regime wel wettelijk is, maar er is nog geen nieuw bestuur aangesteld. Daarom stuurde hij de week daarop, op 3 februari 1795, een brief ter verantwoording van deze benoeming naar het Centrale Bestuur van Brabant. Hij voegde er aan toe dat Jacques HORCKMANS bekwaam was voor deze taak en bovendien stelde hij zeer sluw dat het in het voordeel van de Fransen was omdat er zonder griffier niemand nog hun opeisingen kon registreren.
Het is voor Hombeek de eerste correspondentie met het gebruik van de nieuwe aanspreektittel van *Citoyen*, met de nieuwe jaartelling en met alle geplogenheden van het Nieuw Regime:

Liberté, Fraternité, Egalité

Les Municipeaux de la commune de Op-Hombeeck Brabant, quartier de Capellen op den Bos,
Aux membres de l'Administra de l'Arrondissement de Brabant
Bruxelles 15 Pluviose 3ieme Année de la République

Citoyen,
Par le décès de Francois Pierre DE ROOVERE le Greffe de notre commune est devenu vacant dont la collation du ci devant Barron d'Hoogvorst comme seigneur de lieu. Vu le besoin extraordinair et journalier, tant par rapport aux Requisitions qu'autrement nous avons par provision autorisé le nommé Jacques HORCKMANS notre habitant pour faire et gérer les fonctions de Greffier en attendant que vous confières cette place soit a lui ou'a telle autre que vous trouverez convenir. Nous vous observons néammoins que le susdit Jacques HORCKMANS est d'une très bonne conduite et qu'il a la capacité et les qualités réquises pour désevir avec exactitude notre griffe a quel effet nous espérons que vous le nommerait a cette place.
Salut Fraternité

Signé P.J.VAN DEN BOSSCHE, majeur d'Hombeeck Brabant,
authorisé par le municipalité de la ditecommune [12]

De argumenten van onze meier waren doorslaggevend want in een zitting twee dagen later kwam er al een gunstig arrest van het Arrondissement Brabant dat luidde als volgt:

Extrait du Régistre aux arrêtes de l'Administration de l'Arrondissement du Brabant
l'Administration de l'Arrondissement du Brabant sur la dite pétition de la Municipalité de Ophombeeck demandant un greffier pour remplacer le défunt,
consifderant que le service de la République souffirait si le dite remplacement était différé,
considerant d'ailleur que la dite Municipalité a cru de voir faire remplir provisoirement la fonction de greffier par le citoyen Jacques HORCKMANS, reconnu par eux pour avoir une bonne conduite et la caparité necessaire,
l'agent national Alandin arrête que le dite HORCKMANS exercira provisoirement les fonctions de greffier jusqu'a ce qu'il laisse aux représentant du Peuple d'y statuer.
Fait en séance le 17 Pluviose l'an 3 de la République Francaise (5.2.1795)
Par copie conforme
Signé Jaen Soleyns, greffier

De winter 1794-1795 was streng. Vele mensen leden honger omdat door de schaarste aan voedingsmiddelen een welig terende zwarte markt ontstaan was. De opgeëiste waren werden door de Fransen wel betaald maar in assignaten. Dit papieren geld was voor onze mensen iets nieuws en ze waren er terecht wantrouwig tegenover. De inflatie was niet uit de lucht. Er werden zware straffen vooropgesteld op het weigeren van papieren geld. In november hadden de Fransen de brouwerijen doen stilleggen door te kort aan graan. Het pintje en het jeneverke

lieten onze mensen niet zo maar afpakken en er werd flink clandestien gebrouwen en gestookt. De prijzen voor de geestrijke drank waren dan ook navenant. De grote armoede bracht ook bendevorming mee. Soms trokken groepen van 20 en meer hongerlijdenden door de dorpen en overvielen ze de boerderijen.

In februari 1795 was de Republikeinse jaarkalender ingevoerd. De nieuwe tijdrekening begon met het jaar 1 op 1 Vendémiaire, zijnde de 22 september 1792, de dag dat in Frankrijk de Republiek werd uitgeroepen. Er bleven nog 12 maanden die genoemd werden naar de seizoenen en verdeeld in drie decades van 10 dagen. De week van 7 dagen met de Zondag als rustdag bestond niet meer. Deze kalender is vanaf 1804 terug in onbruik geraakt en de oude Christelijke jaartelling werd heropgenomen.

In de zomer 1795 werden de kerktienden afgeschaft. Deze belasting was de grootste bron van inkomen voor onze parochie en de kloosters. De tienden werden verpacht per gebied. De tiendepachter bewerkte niet alle stukken in dat gebied maar deed aan onderhuur en verdiende er nog een aardige cent op, soms meer dan wat de pastoor of de abdis van het klooster trok. De tiendepachter die de grootste borglener was, werd de ***borgemeester*** genoemd. Eens de kloostergoederen aangeslagen, wilden de Fransen toch maar al te graag dat de oude belasting verder betaald werd. Ze moesten optreden tegen de slimme huurders die weigerden aan de Staat tienden te betalen omdat de feodaliteit toch afgeschaft was door de revolutionairen.

HOMBEEK, EEN NIEUWE 'BRABANTSE' GEMEENTE

Onze gewesten behoorden begin 1795 nog tot het arrondissementeel bestuur van Brabant. In Parijs was men ijverig bezig de Belgische landkaart te herschikken zonder veel kennis of ervaring "op het veld". Dat Hombeek was opgedeeld in twee jurisdicties daar had men blijkbaar geen weet van. Zo kwam het dat bij de eerste herindeling der gemeentes men de inwoners van Hombeek-Mechelen vergat en voor de nieuwe structuur enkel Hombeek-Smal-Brabant in overweging nam. Men telde in Hombeek 680 inwoners daar waar het getal op dat ogenblik bij de 1100 lag. Anderzijds werden voor het eerste Franse bestuur op advies van Mechelen en kosterszoon Willem VEKEMANS een keuze gedaan uit de lijst van de notabelen de twee oude rechtsgebieden. Dubbelzinniger kon het moeilijk.

Op 3 augustus 1795 werd door de Administratie van het Arrondissement Brabant wat volgt geregistreerd: [13]

Exttrait du régistre de l'Administration de l'Arrondissement du Brabant

l'Administration de l'Arrondissement du Brabant qui a vu la liste des candidats préscrites par la Municipalité de Malines pour la réorganisation de la Municipalité de Hombeeck, considerant la service public exige la réorganisation de cette Municipalité, considerant que la population y est de 680 âmes l'Agent National entendu arrête que cette Municipalité sera reorganisé de la manière suivante:

Maire	***Jacques HORCKMANS***
Municipeaux	***Emmanuël CAUWENBERGH***
	Angé VAN DOORSELAER
	Jacques SCHELTIENS
	Jean SPRUYT
	Jacques Pierrre BUELENS
Agent National	***Guillaume VEKEMANS***
Notables	*Jean Francois CEULEMANS*
	Philippe VAN ASCH
	Antoine GOOVAERTS
	Guillaume VAN CAMPENHOUT
	Jean Francois TEUGHELS
	Francois MICHIELS
	Simon BREMS
	Jean SPEULDERS
	Pierre VERLINDEN
	Pierre Jean DE KEYSER
	Philippe VAN ASCH
	Jean Baptiste DE HOEF

Arrête outre que l'Agent National de cette commune sera chargé de son installation et en remettre le proces verbal a cette Administration. Fait en Séance le 16 Thermidor 3ieme Année de la République

Pour copie conforme
Signé A.J.FRISON , vice président, J.SENISSAL, secret. Adjoint

Een paar punten zijn belangrijk:
Hier werd geen democratisch verkozen bestuur geïnstalleerd, maar de vertrouwensmensen kregen de beste functies. Het is zeer moeilijk uit te maken of bij de keuze van de personen Franse voorkeur gespeeld heeft of men een evenwicht heeft gezocht tussen de pro's en de contra's. Het is verwonderlijk dat Jacques Horckmans op de voorgrond trad en Jan Frans Ceulemans naar het groepje notabelen verwezen werd, hij die duidelijker Vonkist geweest was en Fransgezind. Verder zat Jacques Emmanuël Van Cauwenberg bij de raadsleden, een uitgesproken katholieke voorvechter. We durven vermoeden dat bij deze samenstelling de invloed van onze pastoor nog voelbaar geweest is.

Het meest merkwaardig is dat de post van **Nationaal Agent** naar Willem Vekemans ging. Deze ongehuwde 26-jarige en jongste zoon van Philip VEKEMANS, de Hombeekse koster en schoolmeester, woonde op dat ogenblik nog in bij zijn 70-jarige vader in het huis naast de kerk (op de plaats waar nu de hoeve Goossens staat). Hij werd nu de belangrijkste ambtenaar van de Fransen, een soort politiecommissaris die er moest over waken dat de Franse wetten en de decreten hier bekend werden gemaakt en strikt nageleefd. We vermoeden dat hij bij de Fransen gunstig aangeschreven stond die vooral voor de plaats van Nationaal Agent een vertrouwensman kozen. Als zoon van de koster was hij anderzijds misschien wel de geknipte Hombeekse "Talleyrand ". Het is naderhand duidelijk gebleken dat Willem VEKEMANS een ambitieus man is geweest die zaakjes wist te beredderen waaruit hij zijn voordeel haalde. Later verwierf hij zonder veel scrupules het kerkgoed rond de toren en aanpalend aan het oudershuis. De goede gezindheid tussen zijn familie en de pastoor is lange jaren zoek geweest. Deze functie heeft hij maar een paar maand vervuld, tot in het voorjaar van 1796 Hombeek bij Willebroek gevoegd werd. Kort na zijn aanstelling werd hem volgende bevestiging van zijn aanstelling als Nationaal Agent gestuurd [14]

Liberté Egalité

Bruxelles le 19 Thermidor 3ieme Année de a République Francaise
L'Administration Général de l'Arrondissement du Brabant
A l'Agent National de la Commune de Hombeeck

Citoyen Guillaume Vekemans,
Nous vous envoyons ci joint copie de notre suite du 16 Thermidor qui réorganise la Municipalité de votre commune et vous oblige de son installation. Vous voudrez bien le mette a execution en convoquant individuellement les membres y rappelés et nous faire passer en proces verbal de la dite installation.

Salut et Fraternité
(getekend) A.J.FRISON, vice président
Heusal LEVECQUE, Jean SOLVEYNS, A C DE MOOR, GUINARD, A de BROUX

De eerste maatregelen die genomen werden waren vooral uiterlijkheden die meer tot doel hadden het nieuwe regime op te smukken waardoor duidelijk moest zijn dat de oude stijl voorgoed achter de rug was. De reeds geciteerde plichtpleging bij de correspondentie werd algemeen. De aanspreekvorm veranderde van "mijnheer" in "citoyen" ongeacht welke functie of rol men had in de maatschappij. De burgers moesten de Franse kokarde dragen, een symbool dat vrij algemeen gehaat was. Vanaf 26 januari 1796 werd de nieuwe kalender nogmaals opgelegd, de vrijheidsboom diende versierd met de tricolore linten en kokarde en dergelijke meer. Fundamenteler maatregelen vooral tegen de religie en de bedienaars ervan volgden kort hierop.

Een zeer belangrijke opdracht die de bestuursleden kregen was **een eerste algemene telling van de Hombeekse bevolking.** Deze werd afgesloten op 27 januari 1796 (7 Pluviose An 4) en getekend door J Horckmans, J.E. Cauwenbergh, Engel Van Doorselaer , Guillaume Vekemans, August Nation en secretaris Van Bossche. Het is voor de eerste maal dat in Hombeek voor het ganse grondgebied alle inwoners geteld werden. De grenzen van de parochie werden nu ook de grenzen van de gemeente. Hombeek telde 1144 inwoners; 772 volwassenen en 372 kinderen onder de 12 jaar. Huis per huis, straat per straat, werden de bewoners opgetekend, zowel de gezinshoofden als de inwonende familieleden en personeel, met hun leeftijd, beroep, hoe lang ze in de gemeente woonden en hoeveel kinderen beneden de 12 jaar in het gezin waren.

HOMBEEK GEEN ZELFSTANDIGE GEMEENTE MEER

Het eerste Franse bestuur heeft het niet lang voor het zeggen gehad. In Parijs was de Conventie vervangen door het Directoire en bij besluit van 31 augustus 1795 kwam er een nieuwe administratie. België werd ingedeeld in 9 departementen. Het vroegere Brabant werd in twee gedeeld. Mechelen en Hombeek behoorden van dan af tot het Departement der Twee-Nethen met als hoofdplaats Antwerpen (de latere provincie Antwerpen). [15]

Op 1 oktober 1795 waren we nu Fransen, inwoners van de Franse Republiek, "één en onverdeelbaar" zoals het heette. We hadden dezelfde "rechten" maar ook dezelfde plichten en wetten. Of men een inwoner was van Hombeek of van Parijs dat was egaal. Zo klonk het toch. Hombeek en alle andere kleine gemeentes met minder dan 5.000 inwoners werden samengevoegd. Wij maakten van dan af deel uit van de ***Administration municipal du Canton de Willebroek***. Een soort eerste fusie.

Vooraleer de nieuwe administratie op punt stond duurde het nog een poos. Vooral bij de nu samengevoegde gemeentes ontstond er grote verwarring niet het minst om de agenten aan te duiden die de "deelgemeente" bij de kan-tonnale hoofdplaats zouden vertegenwoordigen. Per gemeente waren er twee vertegenwoordigers; ***l'agent municipale*** en ***l'adjoint***.

In het voorjaar 1796 moet de Municipale Raad van Willebroek samengesteld geweest zijn. De vertegenwoordigers van de 8 gemeentes (in juni) waren de volgende :

	Commissaris	SCHEPPERS
	Voorzitter	SPIETTE, chirurgien, gewezen seigneur de Puurs,
	Secretaris	? (later DE AMANDEL)
Hombeek	**Agent**	**Jan Frans CEULEMANS, landbouwer**
	Adjoint	**Frans MICHIELS, landbouwer**
Leest	**Agent**	**E. VAN DER HULST,**
	Adjoint	**M. COCKELBERGH**
Heffen	Agent	K. BUELENS, herbergier
	Adjoint	Jos VERSCHUEREN
Heindonk	Agent	G.J. BUELENS
	Adjoint	COOLS
Tisselt	Agent	Frans HENSEMANS, landbouwer
	Adjoint	P. CEULEMANS, herbergier
Blaasveld	Agent	Jos VAN DEN BOGAERT, mulder
	Adjoint	Frans COOLS, landbouwer
Ruisbroek	Agent	Jan DE AMANDEL, ex proprietaire
	Adjoint	G. DE PAUW, notaris
Willebroek	Agent	VAN NECK, handelaar
	Adjoint	PEETERS, bakker

De ***agents municipeaux*** en de ***adjoints*** moesten in principe wettelijk verkozen zijn. Dit was niet gebeurd. Deze agenten werden aangeduid en van hen mag men aannemen dat ze door de overheid Fransgezind geacht werden. Ze mogen bij hen gerekend worden die vroeger het gedachtegoed van de Vonckisten verdedigden en zich keerden tegen de oude macht van kerk en adel. Hun aanstelling was engagerend maar er stond hen nog een zeer ondankbare taak te wachten.

De *agent* en zijn *adjoint* waren onbezoldigde boodschappers. De vaak repressieve en gehate wetten van de Fransen moest de Agent overbrengen naar de plaatselijke verantwoordelijken. Het volk werd ervan op de hoogte gebracht door de champetter die ze voorlas en aanplakte. De wetten op gebied van belastingen, confiscaties, kerksluitingen, verplichte legerdienst etc. gingen ze zelf meer en meer verfoeien. Buiten de grote morele druk werden ze door hun medeburgers in de gemeente veracht, bedreigd met brandstichting en zelfs met de dood. Ze werden het vlug beu en zegden hun moeilijke job op.

In 1796 begon men in ons land de godsdienstwetten effectief toe te passen. De treiterijen naar de gelovigen en naar de kerkdienaars waren reeds legio maar in de loop der volgende maanden werd de Franse "vrijheid" een echte vervolging. De misvieringen op Zondag konden niet bijgewoond worden omdat door de nieuwe kalender de meeste zondagen nu ook werkdagen geworden waren.

Op 4 maart werden verder alle processies verboden en alle uiterlijk vertoon zoals bedevaarten of de berechting van zieken en stervenden. In april ging het nog een stap verder en alle uiterlijke tekens van godsdienst mochten niet meer. Het luiden der klokken mocht enkel nog op Franse burgerlijke feesten. De pastoor moest er uit zien als een gelijke "*citoyen*" en werd verplicht gewone burgerkleding te dragen. De armenzorg mocht niet langer een kerkelijke zorg zijn maar moest bij de gemeenteambtenaren komen. Het onderwijs moest nu door de gemeente ingericht worden. In juni verschenen de wetten op de Burgerlijke Stand. De pastoors moesten hun boeken met doopsels, huwelijken en overlijdens inleveren en de *agent municipalt* of zijn *adjoint* werden nu de verantwoordelijke ambtenaren voor deze registraties. In september werden de kloostergoederen in beslag genomen voor openbare verkoop.

Dat dit alles op verzet stuitte hoeft geen betoog. De wetten werden slecht nageleefd en vertraagd door allerlei obstructies en manoeuvres. Onze pastoor leverde de boeken pas in de week voor Kerstmis 1798. De tegenwerking zette nog meer kwaad bloed bij de Fransen die rabiater reageerden.

In April 1797 werden de seculiere geestelijken verplicht de eed van trouw aan de Republiek af te leggen. In Willebroek werd het plakkaat uitgehangen op 30 april. In september daarop werd aan deze eed nog de fameuze formule van haat aan het koningdom toegevoegd.

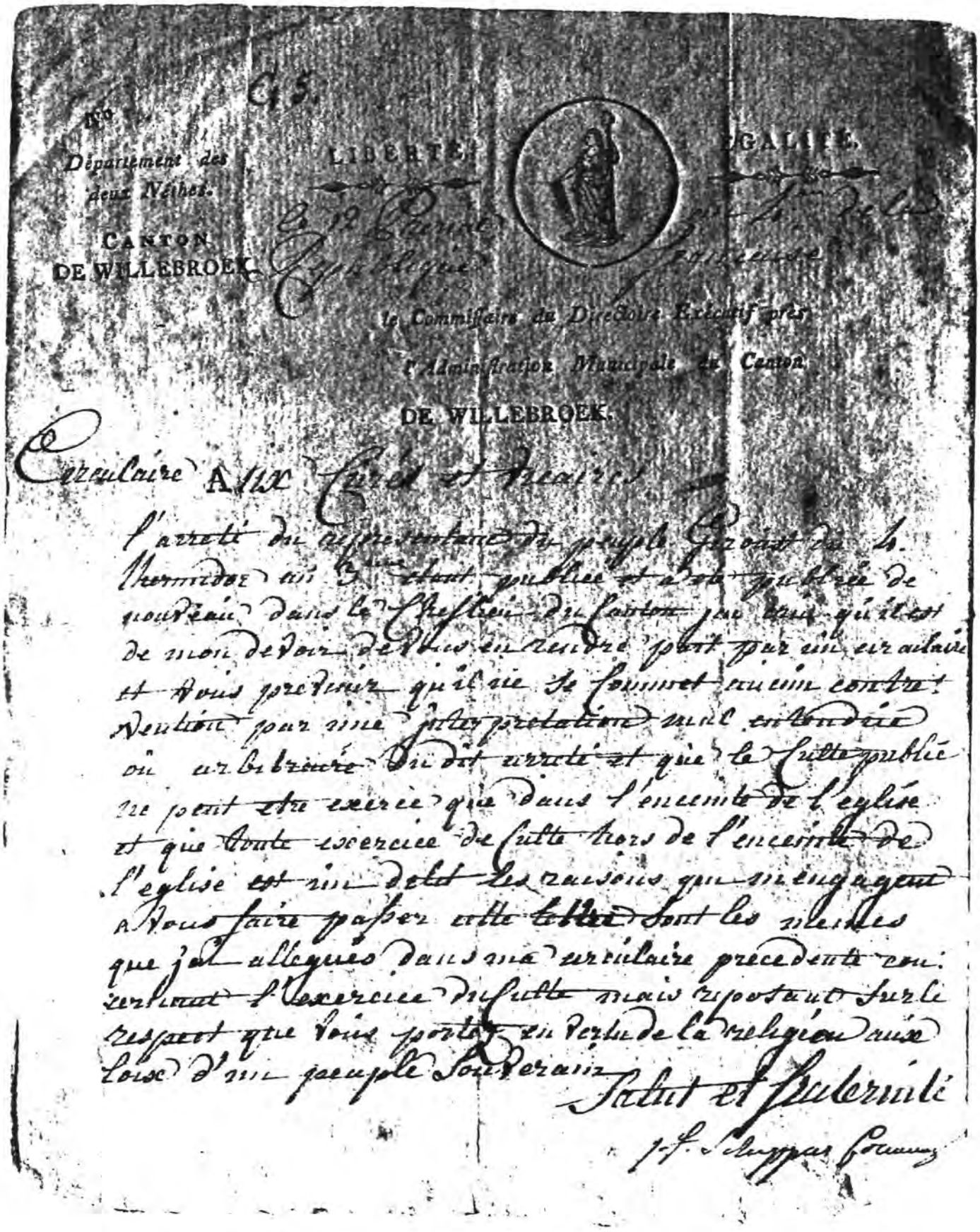
Citoyen Léveque, de commissaris van het *Directoire Exécutif* van Antwerpen, was een fervente Jacobijn. Hij liep niet zo hoog op met zijn commissaris Scheppers van Willebroek. Deze letterkundige was in zijn ogen zeker wel *civique* en had wel de nodige talenten, maar omdat zijn gezondheid te wensen over liet, beschikte hij niet over de nodige ijver en werklust waardoor zijn prestaties ondermaats waren. We weten niet of de wankele gezondheid de ware reden was van het humaner optreden van SCHEPPERS. We merken duidelijk aan sommige brieven die hij stuurde naar onze pastoor dat ze met tegenzin geschreven werden. Als hij later de pastoors moet aanduiden om verbannen te worden voegde hij in voetnota een rechtzetting bij zijn brief. De priesters waren rechtvaardige en oprechte personen zei hij, maar spijtig genoeg deden ze hun plicht niet.

Uit angst dat er op Sacramentsdag weer een massa volk in processie door de straten van Hombeek zou trekken, schreef hij op 1 mei 1796 het volgende aan onze pastoor DE BACKER [16] (vrij vertaald):

> *"Bezield door gerechtigheid en welvaart voor het volk, stel ik u het arrest voor van onze volksvertegenwoordiger (LÉVEQUE) van 8 Thermidor 4de jaar voor (26.7.1796) dat geen ander doel heeft dan wanordelijkheden te voorkomen die kunnen ontstaan uit het conflict door het meningverschil over de godsdienst.*
> *Ik moet u eraan te herinneren dat u door de wet gehouden bent* ***geen publieke processies te houden op de gebedsdagen****. Zodoende zal u de wetten genegen zijn niet enkel om uw (priesterlijke) staat maar omdat ge een roeping hebt (te gehoorzamen) door de Heiligheid van het "Ministère" (taak) dat u is opgelegd door de Goddelijke voorzienigheid (Divinité) zelf.*
> *Gezien meerdere overtredingen gepleegd werden door enkele (priesters) onder u, ben ik verplicht uw gedrag in dat verband te laten* ***volgen door de bereden politie van het kanton****. Mijn plicht is dezelfde als van elk eerlijk mens om accuraat en waakzaam elk onheil te voorkomen. Door u tijdig attent te maken op de rampspoedige gevolgen die uw ongehoorzaamheid zou hebben, zal ik mezelf geen te verwijt moeten maken nalatig geweest te zijn. Uit dit vertrouwelijk schrijven kan u beter in broederlijkheid de nodige lessen trekken dan de massa nog verder aan te sporen tot misdaden (exés). Ik reken op uw voorzichtigheid."*

Op 31 mei 1796 richtte Scheppers zich nogmaals schriftelijk tot alle pastoors en onderpastoors [17] om hen te herinneren aan het arrest van 22 juli 1795 (*4 Thermidor 3ieme Année),* dat alle diensten buiten het kerkgebouw verbood. Hij drukte er nogmaals op dat ze uit respect voor de godsdienst deugdzaam en de wetten van het volk te gehoorzamen hadden. (zie kopie van deze brief op volgende bladzijde)

Op kerstdag 1796 [18] moest hij onze pastoor er nogmaals op wijzen dat hij niet buiten de kerk in ceremoniegewaad mocht verschijnen. Hij wilde hem nogmaals enkel maar hoeden voor de funeste gevolgen van geldboetes die konden oplopen tot twee jaar gevangenisstraf en bij herhaling tot 10 jaar zelfs.

De circulaire van commissaris Scheppers van Willebroek van 12 Prairial An 4, gericht aan de pastoors en onderpastoors van de *municipalité* om hen er op te wijzen enkel binnen de kerk nog aan godsdienst te doen.

DIEVENBENDES IN ONS DORP

Het algemene misnoegen en de verwarring waren groot. Daarenboven leefde men in een atmosfeer van aanvaarde onwettelijkheid. De bevolking verarmde door gebrek aan werk en zware inleveringen. Door de honger gedreven vormden zich bendes die de ganse omgeving onveilig maakten. Ook verzetsmensen gingen zich groeperen maar ze misten steun en middelen. Anders dan bij de Brabantse Omwenteling boden zich nu geen vooraanstaande figuren aan die het verzet wilden leiden. De edelen waren ofwel het land uit ofwel vleugellam van de angst. De pachters keken de kat uit de boom of het tij niet in hun voordeel zou keren.

Ook in Hombeek zijn er dieverijen geweest en werden personen bedreigd. Deze van 22 mei 1796 is toch wel de moeite waard om vermeld te worden. Op de Leestsesteenweg stond de windmolen van de graaf, die reeds jaren gehuurd werd door de familie VERLINDEN. De bewoners werden op middernacht door een bende van ongeveer 25 inbrekers brutaal overvallen. Ze roofden echter geen eetwaar maar hadden het gemunt op het geld en de juwelen. De molenaar Antoon VERLINDEN was met zijn zoon Antoon in de kelder gevlucht. De vrouw werd dodelijk verwond en met een strop om de hals bedreigd met ophanging tot ze verklaarde waar het geld zich bevond.

Op 31 mei werd volgend verslag opgemaakt door onze *agent municipal* Jan Frans CEULEMANS en de *adjoint* Frans MICHIELS. [19] Ze brachten schriftelijk verslag uit bij de commissaris Scheppers van het kanton Willebroek. *Copie par translat* – vertaling van het proces verbaal opgemaakt door J.F. CEULEMANS

Op heden 23 mey 1796 is gecompareert voor ons agent en adjoint rakende de Municipaliteyt van Hombeeck, Canton van Willebroek, Departement der Twee Nethen
Antoon VERLINDEN moldere dezer gemeynte en heeft gedeclareert alsdat op den 22 mei 's nachts ten twelf uren forselijk ingenomen is zijn huys door een bende wel van vijf a zesentwintig persoonen en hebben de palomme uyt de vensters genomen, den zoon met den vader in de kelder gevloten en de vrouw twee doodelijke slagen gegeven op haer hooft ende willen met een strop ophangen ende alsdan met het allergrootste gewelt haer doen aenwijsen de volgende stukken,

vooreerst in geldt de somme van	*800 guldens*
ten 2de gouden hoorringen	*5 gulden*
ten 3de gouden trouwrink	*5 gulden*
ten 4de silveren zakhureloge	*40 gulden*
ten 5de 5 paer silveren gespen	*60 gulden*
ten 6de silveren snuyfdoos met een Hollandsche dukaat daerin 20 gulden	*20 gulden*
ten 7de klederen en lijnwaeten	*150 gulden*
ten 8ste uyt een kist genomen	*10 gulden*
ten 9de zijn geweer	*10 gulden*
ten 10de uyt de kisst van de knecht	*4 gulden 10 stuyver*
makende tesamen een somme van	*1.104,10 gulden.*

De ondergetekende Anthonis VERLINDEN, vader, en Anthonis VERLINDEN, sone, Maria Theresia DE ROECK, moeder, Peeter SELLESLAGH, knecht, bekennen dit de rechte waerheyt te sijn en hetzelve bij eed te bevestigen in cas van noode. Hun gevraagd sijnde of sij iemandt kende van dese bende, hebben geantwoordt van neen, maer hebben geseydt dat sij geloofden alsdat het Mechelaeren waren en sijn met het gestolen goedt naer het dorp van Leest gegaen waermede sij hun declaratie eyndigen en ondertekenden voor ons agen (agent) en adioent (adjoint) van de gemeynte Hombeeck.
Getekend : Anthonis VERLINDEN, vader, Anthonis VERLINDEN, zoon, Maria Theresia DE ROECK c'est la marc (X) de Pierre SELLESLAGH, pour ne savoir écrire, J.F.CEULEMANS, agent municipal, Frans MACHIELS, adjoint.

DE GODSDIENSTVERVOLGING

Personen die zich bij ons fervent antiklerikaal hebben opgesteld waren de reeds genoemde Léveque, de eerste commissaris van het *Département des Deux Nèthes* (provincie Antwerpen) en Alexandre Auger, commissaris *du Directoire exécutif près de la municipalité de Malines* die in 1799 commissaire du Directoire Exécutif te Antwerpen zou worden. In Willebroek was reeds genoemde Scheppers commissaris, minder gevaarlijk dan Spiette die hem in 1798 opvolgde.

Drie aspecten belichten we speciaal
(1) **het verplicht inleveren van de parochieboeken** waarin de huwelijken, geboortes en overlijdens in opgeschreven werden,
(2) **de confiscatie van de eigendommen van de kloosters en van de kerk** en
(3) de verplichting door de Fransen om de priesters **de eed van haat aan het koningschap** te doen zweren.

Deze laatste maatregel werd een principkwestie. De geestelijke overheid beschouwde "haten" tegen de Christelijke moraal. De kardinaal en de meeste parochiepriesters bleven ondanks herhaald aandringen weigeren. Dat leidde tot steeds meer sancties en antigodsdienstige maatregelen zoals het uitoefenen van hun functie, de verbanning, de sluiting der kerken, de verbeurd verklaring van kerkeigendommen zoals het kerkgebouw zelf en de pastorie. De meeste priesters moesten onderduiken. Ze werden *émigrés* die alle rechten op persoonlijk bezit verbeurden. Dit was het begin van de besloten tijd, zonder kerken of diensten.

Toen de wet op de *conscits* er nog bovenop kwam en de eerste lichtingen in 1798 opgeroepen werden was de maat overvol. De collectieve ongehoorzaamheid was een opstand geworden van getergde mensen. Ze misten de algemene steun, ze misten een goede centrale leiding, ze hadden gebrek aan wapens. De Fransen noemden hen schurken of struikrovers, ***brigands***. Onze geschiedenis pleegt hen **boerenkrijgers** te noemen. Er waren boeren bij, dat kon moeilijk anders in de landbouwmaatschappij, maar de grote boeren waren de grote afwezigen. De kleine boer, de boerenknecht, de landarbeider en de ambachtsman was er zeker bij.

(1) Het inleveren van de boeken

Op 17 juni 1796 verschenen de wetten op de Burgerlijke Stand. Deze documenten waren voor de Fransen van primair belang bij de registraties, in de eerste plaats van de burgerlijke huwelijken. Van een leien dakje liep het niet. Na wat beraad hadden de pastoors besloten alle gegevens eigenhandig over te schrijven zodat de kerkelijke registraties zonder onderbreking verdergezet konden worden. Sommige pastoors, onder wie pastoor De Heuck van Leest, vorderden snel met dit monnikenwerk. Bij onze oude pastoor De Backer duurde dat langer. In feite geraakte hij er niet. Enkel de laatste bladzijden werden overgeschreven en ingelegerd. De originele bladzijden bewaarde hij.

Agent Municipal Van Der Hulst van Leest kwam op 4 augustus 1796 bij zijn pastoor met de volgende brief[20] die hij van de greffier van het Canton Willebroek meegekregen had:

Aan borger Van Der Hulst.

Gij zult zo haest doenelijck u begeven bij uwe pastoor en hem in naem van de weth aansoecken alle register van doopsels, houwelijken en sterfdagen die bij hem berusten, af te leveren. Gij sult met deselve u ten huyse bewegen en mij daervan seffens kenisse geven opdat ick een behoorlijken inventaris aen den Heere can afleveren. Indien gij weygering ontmoet, moet gij mij daervan onderrichten

17 Thermidor, jaar 4 (getekend: De Amandel, greffier)

Was de pastoor van Leest toen al klaar met zijn handgeschreven duplicaat? In alle geval maakte hij een begeleidende brief op 31 augustus 1796, waarin hij verklaarde dat Angelus Van Der Hulst deze boeken meegekregen had en noemde in een begeleidende inventaris ieder boek met de begin- en eindtekst en het aantal registraties. Zo telde hij 4 boeken met doopsels 1599 tot augustus 1796 (boek 1: 667 doopsels, boek 2: 1214 doopsels, boek 3: 1349 doopsels, boek 4:723 doopsels). Drie registers met huwelijken (boek 1: 445 huwelijken, boek 2: 331 huwelijken, boek 3: 267 huwelijken. Drie registers met overlijdens. (den eerste bij boek 2 der huwelijken: 812 doden, den tweede: ?, den derden boek: 537 doden)
De handgeschreven akten van Pastoor De Heuck worden nu nog op de pastorie van Leest bewaard.

In september 1796 vroeg commissaris SCHEPPERS nog eens naar de geboorte- en overlijdensaktes van Hombeek.[21] Hij bevestigde dat de registers nog steeds niet ingeleverd waren.

Wij zijn belast vanwegen de Centrale administratie van op het spoedigste over te leveren:
primo het getal van deghene van het mannelijk geslacht die geboren zijn en gestorven in het verloop van het 4de jaar der Franse Republiek beginnende met de 22 september 1795 tot 22 september 1796 inclus.
Item het getal der vrouwelijken binnen het verloop van voorseyde tijd.
Doordien wij tot hiertoe de registers der Doopsels, Huwelijken en Lijken niet hebben, soo versoecken wij onmiddellijk van ons den inhoud deser op het spoedigste te behandigen door de garde champêtre van de gemijnte.

In dezelfde brief vroeg hij of er in de parochie broederschappen waren en eindigde zijn brief met de woorden *"Heil en Broederschap"*. In een PS voegde hij er nog aan toe dat de brieven naar de municipaliteit vrij van port waren.

Toch had zijn aandringen geen effect. Op 15 november 1797 richtte hij zich ten einde raad nog eens tot alle kerkmeester, kosters, pastoors, enz. van het kanton [22] Hij deed het in het Nederlands in de hoop dat zijn boodschap wellicht beter gehoord zou worden.

Borgers,

De Municipaliteyt is belast uyt krachte van het besluit der Centrale Administratie van 14 Brumairre ll. van binnen 10 dagen van den ontfanck van het voorseyde besluyt, eenen duydelycken staet over te geven vervattende de kerckepriesters, huysen en kerkgoederen gespecifieerd in het besluyt van het uytvoerende Directoie van 5 Brumaire.

Dus aensoeck ik u borgers om op u verantwoordelijkheid ter griffie der Municipaliteyt in te brengen binnen de 24 ueren naer het ontfangen dezer bij order van inventaris alle de registers, rekeningen, papieren, archieven, documenten en alle andere stukken betrekkelijk tot de kercken, kerckgoederen en generalijck alles wat eenige betrekkelijkheid heeft tot de goederen en tot de administratie der kercken.

Degenen welcke niet zullen voldaan hebben binnen de 24 ueren aen de tegenwoordigen aenzoekbrief, zullen overgedragen worden aen de openbaren beschuldenaer om vervolgd te worden met de gestrengheyd der wetten

Heyl en Broederschap
Ondertekent J. Scheppers, commissaire
Voor Coppeye P.L. Driessens, greffier

Hierop antwoordde onze pastoor in de geijkte stijl maar niet zonder emoties de volgende brief. [23]
(zie kopie van de brief op volgende bladzijde)
Ook de kladbrief ter voorbereiding van zijn antwoord is nog bewaard. Daarop werden woorden doorgehaald en zinsneden herwerkt waaruit duidelijk blijkt dat de 71-jarige man zwaar onder druk heeft gestaan. In zijn brief vroeg hij meer tijd. Waarschijnlijk was zijn overschrijfwerk van de registers nog niet klaar.

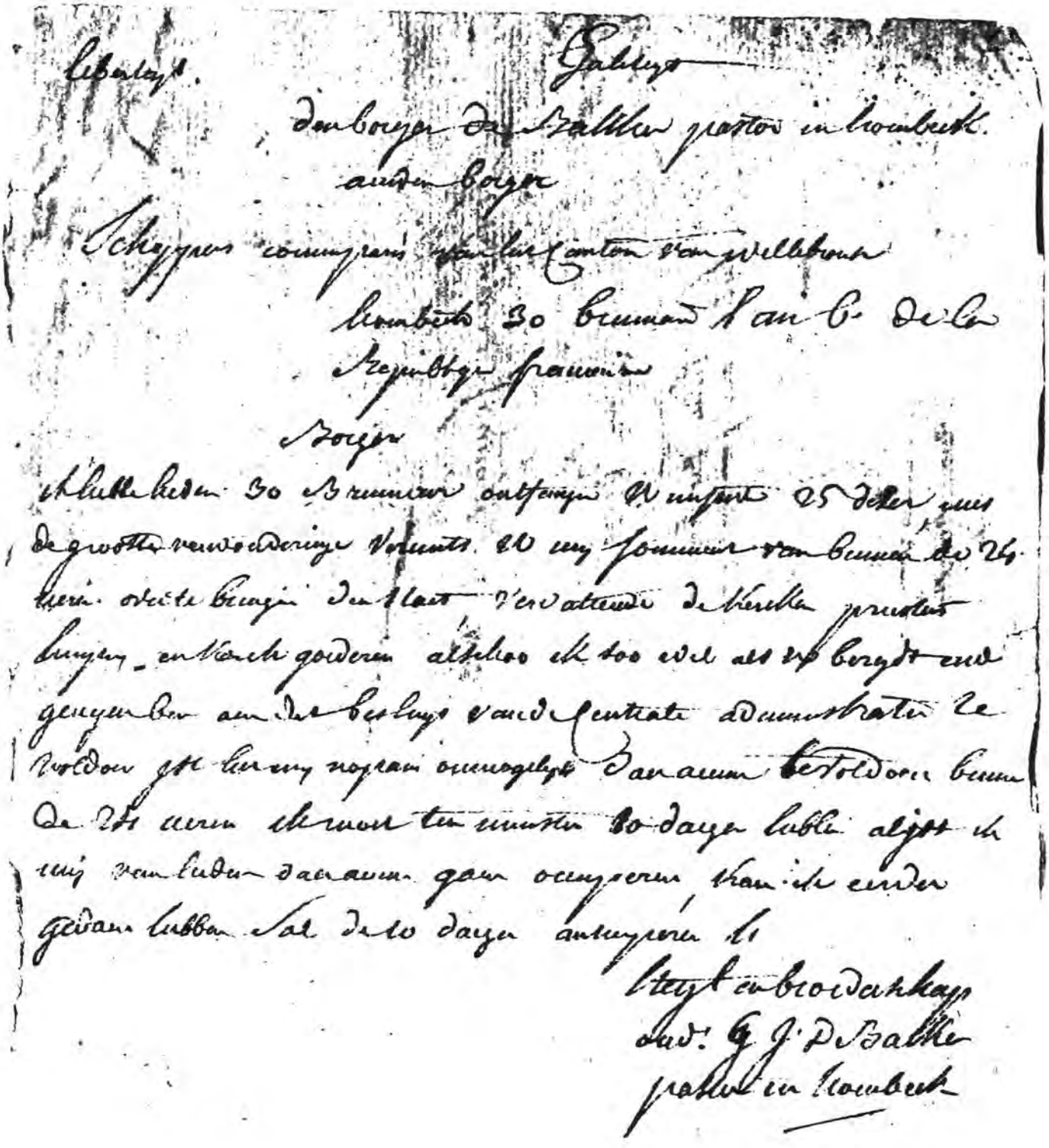
Liberteyt Egaliteyt

Den borger de Backer, pastor in Hombeeck.
Aan den borger Scheppers, commissaris van het Canton van Willebroek,
Hombeek 30 Brumaire l'An 6 de la Republique Française

Borger,
Ik hebbe heden 30 Brumaire ontvangen Uw missive 25 dezer met de grootte verwondering vermits U mij sommeert van binnen de 24 ueren over te brengen den staet vervattende de kercken, priestershuysen en kerckgoederen. Alschoo(n) ik soo wil als U bereidt ende genegen ben aen dit besluyt van de centrale administratie te voldoen ist voor mij nogtans onmogelijk daeraen te voldoen binnen de 24 ueren. Ik moet ten minste 10 dagen hebben alist ik mij van heden daeraen gaen occuperen. Kan ik eerder gedaen hebben sal (ik) de 10 dagen anticiperen,
U heil en broederschap, ond. **G.J.De Backer, pastor in Hombeeck**

Op 30 juli 1797 [24] schreef de ontvanger der registraties nog een beleefde brief naar pastoor DE BACKER om van hem de overlijdensregister te bekomen:

Monsieur,
Etant obligé par l'execution de l'Arrête 12 de la Loi du 19 xber 1790 de faire faire a differents epoques le relevé des sepultures dans chaque commune de mon arrondissement, je ne puis m'adresser plus utillement qu'a vous en ce que vous êtes en possesion des registres a ce

Kopie van het dubbel van de brief die onze pastoor De Backer schreef naar commissarie Scheppers om 10 dagen uitstel te vragen om de registers in te leveren. Hij was zeer waarschijnlijk nog niet klaar met het kopieren der boeken. Dit document werd door pastoor De Ridder aan het Rijksarchief ter bewaring gegeven.

Je vous invite donc de vouloir bien au reçu de la préssente remplir l'état a 9 couleurs que je vous adresse ci joint. Vous devez trouver sur vos registres les détails propres a remplir exactement les 6 premieres colonnes quant au 7ieme, 8ieme, 9ieme si vous ne possèdes pas par vous même les renseignements y necessaires, je vous prie de communiquer la présente soit a l'agent municipal de votre commune, ou au collecteurs des impositions et de vous concerter avec eux pour les faire avec le plus d'exactitude qu'il vous sera possible. J'espère de votre zèle et de votre complaisance que vous voudriez bien deferer a ma demande qui interesse le bien public

Salut et consideration
Le receveur des enregistrements du bureau de Malines
Lavargny

Pastoor DE BACKER schreef in augustus 1797 het laatste huwelijk in van de tante van Jacob HORCKMANS, de weduwe DE KEYSER, wonend op de hoeve "Oud Leliëndaal" die hertrouwde met de buur, de pachter Frans SMETS van de hoeve Carmosteyn.
Werden de boeken toen afgegeven? Aan wie? Aan de *agent municipal* CEULEMANS die niet meer in functie was of in bewaring aan iemand anders? Waren ze verborgen? In Willebroek waren ze alleszins niet.

In een décadair rapport van 18 februari 1798 schreef men van uit Willebroek dat er op 21 januari 1798 twee gendarmen gezonden werden naar de municipale agenten om de registers neer te leggen op de griffie van de municipaliteit. Enkel die van Willebroek waren er al. De registers zouden zich sinds de kerksluitingen bij de agenten bevinden. Deze hadden bevel gekregen ze in Willebroek neer te leggen doch hadden dit niet gedaan. De wet op de Burgerlijke Stand werd dus in het kanton niet toegepast omdat geen enkel agent in staat was een akte in het Frans op te stellen.

Men legde de schuld nu bij de agenten. In feite was voorzien dat in Willebroek zelf zou ingeschreven worden in aanwezigheid van de agent. Dat gebeurde niet wat duidt op een algemene burgerlijke ongehoorzaamheid. De eerste registratie van een huwelijk van Leest of Hombeek gebeurde op 29 september 1798. (zie verder).

Op 1 november 1798 (Allerheiligen en volop in de opstand) werd een buitengewone zitting gehouden van de Willebroekse raad [25] waarin de volgende personen zetelden (zonder een Hombekenaar):

le citoyen J. PEETERS président, J. DE PAUW, J.F.COOLS, J.F.BULENS, P.J.MAES, E.SPIETTE, C.BULENS, J.COOLS, agens, J.HUYSMANS, Elige VAN DER HULST, E.J. VAN DE VOORDE, J. VAN GROOTVENT, P.J. DE BOELPAEP, Francois DE LAET, adjoints, J.SPIETTE, commissaire du Directoire exécutif, O.J.DRIESSENS, secrétaire adjoint

Pour découvrir les régistres de l'Etat Civil. Ceux de Willebroek ont (été) enlèvés de force au nombre d'environ 25 par le citoyen Jean Francois PEERSMAN habitant de Willebroek,
Celles de la commune de Ruysbroeck au nombre de 4 ont été pris par le citoyen Corneille ANDRIES par ordre de l'Agent Municipal de la ditte commune,
Celles de la commune de Leest au nombre de 7 ont été pris à la Municipalité par le citoyen C. VAN ASSCHE d'après les ordres des bourgois armés,
Celles de la commune de Heffen et Heyndonck ont été pris par le nommé Pierre PEETERS et Jean VAN DEN BROECK en présence de l'agent municipale de la ditte commune,
Ensuite de l'agent municipale de la commune de Heyndonck s'est posté a la municipalité pour rechercher les susdits régistres accompagné d'une bande de Brigands armés de toutes pieces à la tête de laquelle se trouvait Gille Joseph BULENS, fermier de la ditte commune de Heyndonck dont le dit agent dit d'avoir été forcé.

Over een roof van de boeken van Hombeek werd niet gesproken. Toch vermoeden we dat de boeken van Hombeek sinds einde 1798 reeds op zijn minst bekend waren aan de Willebroekse agenten omdat de eerste huwelijken die daar dan door Hombekenaren zijn aangegaan reeds melding maken van gedateerde persoonlijke gegevens van de echtparen en hun ouders. Ofwel werden ze uit de kerkregisters gehaald, ofwel werden ze door de familieleden uit eigen beweging medegedeeld.

Officieel zijn ze er pas gekomen op 16 december 1799. Aldus tekenden op 25 Frimair jaar 8 volgende personen voor ontvangst der boeken; de voorzitter Peeters, de agenten Bulens, P.Maes, Van Roy, F.Cools, F.Cools, G. De Pauw en de *adjoint* Jacq. Van Grootven met de griffier Peeters. Ook hier weer geen Hombekenaar die mee ondertekende.
Korte tijd nadien zou onze gemeente terug zijn zelfstandigheid krijgen als la commune d'Hombeeck.

De Burgerlijke Stand

We hebben gezocht naar Hombeekse koppels die in die periode een burgerlijk huwelijk sloten. Dat moet niet zo gewoon geweest zijn. Tot dan trouwde men enkel voor de pastoor en in de kerk. Nu moest men naar Willebroek gaan om een eenvoudige verklaring af te leggen in het stadhuis. De trouwdagen werden gereserveerd op de 10de, 20ste en 30ste van de maand, de nieuwe rust- of zondagen dus. Er kunnen in Willebroek wel aktes verloren gegaan zijn, maar die we terugvonden waren zeer gering. In deze periode ***besloten tijd*** dat de kerken gesloten waren en er clandestien getrouwd moest worden (1798-1800), vonden we slechts 6 trouwers uit Hombeek en 5 uit Leest. Dit betekent nog niet dat al deze personen een burgerlijk huwelijk boven een kerkelijk verkozen. Van de 6 echtparen uit Hombeek waren er 4 reeds daarvoor clandestien kerkelijk getrouwd, van de 5 uit Leest waren er 3 echtparen die zich al kerkelijk verbonden hadden. Waarschijnlijk wensten ze zich wettelijk in orde te stellen. Diegenen die enkel burgerlijk trouwden, daar heeft men het raden naar. Waren het mensen die de kerk de rug toekeerden en de nieuwe filosofie aankleefden? Van diegenen die weigerden voor de wet te trouwen mag men aannemen dat ze tegen de Revolutie waren.
De overlijdens die we in die periode terugvonden in de *geheime* boeken van de pastoor vermelden geen begrafenisdiensten meer. Geboortes en overlijdens werden in deze jaren nog niet verwerkt in de Burgerlijke Stand.

De personen die een clandestien kerkelijk huwelijk sloten buiten de parochiekerk waren;

Datum	**echtpaar**	**getuigen**
9.4.1798	Jan VERHELPEN en Maria Theresia MAES	P.J. CAUWENBERGH, Jan Frans MILIS
24.4.1798	Mathias VAN DEN BEMPT en Petronella CNOPS	Jacob DE GRONCKEL, Jan Frans MILIS
4.5.1798	Peter Jan VAN SAN en Catherina VAN RIET	Jacob DE GRONCKEL, Jan Frans MILIS
20.5.1798	Peter Jozef VAN DER ZEYP en Joanna DE LA HAY	Jacob DE GRONCKEL, Jan Frans MILIS

Dit waren de laatste huwelijken die pastoor DE BACKER inzegende voor hij onderdook, daarna nam onderpastoor MILIS die mee getuige was geweest bij de vorige, zijn taak over. Eerst tekende hij met de vermelding ***de commissione pastoris***. Deze vermelding "in opdracht van de pastoor" schreef hij erbij tot 22 november 1798. Merkwaardig is dat er dan vier maand geen koppels meer trouwen. De Boerenkrijg in onze regio is net gestreden. In april 1799 hernam de onderpastoor zijn taak en schreef dan de trouwers in als **desevitor in Hombeek**, plaatsvervangende pastoor dus in Hombeek. Pastoor DE BACKER was toen overleden.

16.8.1798	Jan DE WIN en Theresia ANDRIES	P.J. CAUWENBERGH, Jacob DE GRONCKEL
7.9.1798	Gommarus LEEMANS en Joanna VAN HASENDONCK	P.J. CAUWENBERGH, Jacob DE GRONCKEL
14.9.1798	Martinus VAN WINGHE en Anna Maria GOOVAERTS	Jan SPRUYT, Jacob DE GRONCKEL
13.101798	Frans VAN DE SANDE, Elisabeth VERSCHOOR	Paulo PH.MEYNSKENS, Jacob DE GRONCKEL
11.11.1798	Peter DOMS en Barbara DE BACKER	Gerard VAN AUDENRODE, Egied MICHIELS
22.11.1798	Jan Bt. GOOSSENS en Maria Th. LAUWERS	Gerard V. AUDENRODE, Jacob DE GRONCKEL
1.4.1799	Hendrik MOENS en Joanna M. HOLBERECHTS	Jacob DE GRONCKEL Egied MICHIELS
31.5.1799	Corneel SEMPELS en Petronella BULENS	Jacob DE GRONCKEL Egied MICHIELS
24.6.1799	Philip GOOVAERTS en Elisabeth DE WIN	Jacob DE GRONCKEL Egied MICHIELS
11.8.1799	Joseph CRAECKMANS en Joanna M. FEREMANS	Jacob DE GRONCKEL Egied MICHIELS
18.8.1799	Jan Fr. SPOELDERS en Lucia VERLINDEN	Jacob E. CAUWENBERGH, Jacob DE GRONCKEL
4.9.1799	Jan Fr. STEEMANS en Petronella ANDRIES	Adriaen STEEMANS, Jacob DE GRONCKEL
11.9.1799	Jacob SWERTS en Anna Cath DE BOECK	Engelb.V. DOORSELAER, Jacob DE GRONCKEL
18.9.1799	Judocus WOLLFS en Maria Tha. DE ROECK	Jacob E. CAUWENBERGH, Jacob DE GRONCKEL
18.9.1799	Peter VAN DE POEL en Anna LAURENS	Jacob E. CAUWENBERGH, Jacob DE GRONCKEL
1.10.1799	Jan Fr. SOMERS en Anna Catherina HUYSMANS	Jacob DE GRONCKEL Egied MICHIELS
6.11.1799	Jozef Th. GERSEMEUTER en Joanna CXHRISTIAENS	Jacob DE GRONCKEL Egied MICHIELS
11.11.1799	Rumoldus ANDRIES en Joanna Chat. BOETS	Jacob DE GRONCKEL Egied MICHIELS

In het jaar 1800 werden nog 8 huwelijken door onderpastoor MILIS ingezegend. Midden 1800 was er een ontspanning. We zien dat Jacob DE GRONCKEL nog een enkele keer getuige was doch de vaders van bruid en bruidegom gingen terug mee naar de inzegening (wellicht terug in de kerk) en traden op als getuigen.

Burgerlijke huwelijken afgesloten te Willebroek

We vermelden hier de 11 enige huwelijken die we (tot nog toe) hebben kunnen terugvinden in de eerste boeken van Willebroek ten tijde dat de burgers van de "deelgemeentes" verplicht waren zich met hun *agent municipal* of met de *adjoint* naar de hoofdplaats te begeven om zich daar als gehuwden te laten registreren.

Matheus DE WIN, 23 jaar en **Anne Marie MIES**, 25 jaar
Huwelijk op 10 Vendémiaire An 7 *en la maison communale* (29.9.1798)
Hij is pachter te Leest, zoon van Rombout DE WINen Marian DE LAET, pachters Hombeek
Zij is pachteres te Leest, dochter van Philip MIES en Mariam VAN DEN HEUVEL, pachters te Leest
Getuigen; *Jean PEETERS, Présidant 27 ans, Corneille VAN DEN BROECK, agent Municipal de Willebroek, 32 ans, Pascalis DRIESSENS, sécretaire adjoint Willebroek, 44 ans, Francois DE PAUW, commissaire 21 jaar de Ruisbroek*
Een kerkelijk huwelijk is op 2 oktober ingezegend in een kapel te Leest door onderpastoor Milis van Hombeek.

Christian DE ROECK, 35 ans, et **Anne Monica SELLESLAGH**, 28 ans
Huwelijk op 20 Vendémiaire, An 7 om 8 uur 's morgens, (11.10.1798)
Hij is herbergier, zoon van Antoine DE ROECK en Jeanne Catherine ENGELS, pachters te Hombeek
Zij is de dochter van Gille SELLESLAGH en Anne WILLEMS, pachters te Leest
Getuigen: *Jean Bt. SELLESLAGH, 33 ans, cultivateur Leest, frère, Jean WOUTERS, 22 ans, ouvrier Malines, ami et de Gille DE BOECK, 54 ans aubergiste Willebroek, Pascal DRIESSENS, 44 ans, fonctionaire*
Van hen werd geen kerkelijk huwelijk teruggevonden, noch in Hombeek, noch in Leest

Francois VAN SAN, 53 jaar (°Heffen 22.2.1745), en **Elisabeth VERSCHOOR**, pachteres, 42 jaar.
Huwelijk op 30 Vendémiaire An 7 (21.10.1798)
Dagwerker van Willebroek, zoon van wijlen Henry VAN SAN en Jeanne DE BACKER, dagloners Willebroek
Zij is dochter van wijlen Michel VERSCHOOR et Marie SCHEURWEUCKX,pachters Hombeeck
Getuigen: *Jacques VAN BEVEREN, fermier 44 jaar, beau frère Hombeek, Pierre Jean VAN SAN, journalier 43 ans, frère du futur époux Tisselt, Pierre VAN SAN, journalier 55 ans, Tisselt, frère Francois VAN SAN, fermier 33 ans Willebroek, cousin* (hij tekent VAN DEN SANDE)
Ze waren reeds kerkelijk getrouwd op 13 oktober door onderpastoor Milis. Elisabeth woonde op "Geskenshof" in de Kattestraat. Haar vader was kerkmeester van Hombeek geweest. Haar moeder was hertrouwd met Jan Van De Zande (oom van Francois, haar echtgenoot).

Jean Francois TERSAGO, 28 jaar en **Catherine DE ROECK** 26 ans
Huwelijk op 10 Nivose An 7, *12 heures du midi*, (30.12.1798)
Hij is pachter te Hombeek, zoon van Philippe TERSAGO et Petronelle LAUWERSvan Zemst
Zij is pachteres, dochter van Antoin DE ROECK et Therèse JACOBS, pachters te Hombeek
Getuigen: *Philipp TERSAGO, fermier 31 ans frère Semst, Antoine DE ROECK, fermier 48 ans père Hombeek, **Gilles SPIETTE, agé 28 ans, agent municipale de la Commune de Hombeeck, domicilié a Hombeeck**, et P.C.DRIESSENS, secr.adjoint*
Van hen is geen kerkelijk huwelijk bekend.

Corneille SEMPELS, 27 jaar en de weduwe **Petronelle BUELENS**, 42 jaar
Huwelijk op 30 Prairal An 7 *a dix heures du matin* ***au temple de la Loi*** (18.6.1799)
Hij is wagenmaker, de zoon van Jean Bt. SEMPELS en Anne Marie DE SWERT, olieslager van Veerle (Mol)
Zij is weduwe van wagenmaker P. J. TEUGELS en dochter van Jacques BUELENS en Marie BUELENS
Getuigen: *Pierre BULENS, cultivateur, frère de la futur épouse, Jean Bt. TEUGELS, cultivateur, Jacques POPLEU, garde champêtre d'Hombeeck, Jacques PEETERS, sécretaire de cette Municipalité.*
Ze sloten reeds een kerkelijk huwelijk op 31 mei 1799. Petronella BUELENS verloor haar eerste man bij de opstand der brigands te Mechelen. Hij werd gefusilleerd De jongere Corneel Sempels was de knecht wagenmaker.

Charles COECKELBERGH, 32 jaar en **Anne Catherine VERBRUGGEN**, 21 jaar,
Huwelijk op 30 Prairial An 7 (18.6.1799)
Hij is landbouwer, zoon van Charles COECKELBERGH et Anne Marie VAN ASSCHE, landbouwers te Leest
Zij is dochter van wijlen Jean Bt. VERBRUGGEN en Anne VAN DEN BRANDE, landbouwers te Leest
Getuigen: *Martin COECKELBERGGH, 44 ans, frère, Joachim PEETERS, Leest Francois HANNAERTS, employé et Jacques PEETERS, secretaire.*
Ze waren reeds kerkelijk getrouwd op 6 juni 1799 te Leest door onderpastoor Milis van Hombeek.

Judocus WOLFS agé de 30 ans, tourneur Malines, fils **Marie Therese DE ROECK**, agée de 32 ans,
Huwelijk op10 Brumaire An 8, ***fait au temple de le Loi*** (1.10.1799)
Hij is de zoon van wijlen Jean Francois WOLFS en Jeanne Catherine VAN HORICK, Mechelen,
Zij is de dochter van Antoine DE ROECK en wijlen Anne Catherina ENGELS, pachter Hombeek,

Getuigen: *Pierre Jean MERTENS, agé 30 ans cabaretier, Jean Francois VAN DER KENDEREN, agé de 34 ans, domestique boulanger, Pierre Jean SCHILDERS agé de 30 ans, garde Champêtre Willebroek, Jacq. PEETERS, secretaire.*
Op 18 september zegende onderpastoor Milis in Hombeek hun huwelijk in.

Jean Theodor GESSEMEUTER, 33 jaar (°Mechelen 28.3.1766) en **Jeanne Marie CHRISTIAENS**, 20 jaar (°Hombeek 16.12.1780),
Huwelijk op dix Frimaire An 8, 10 heures du matin, (1.11.1799)
Hij is de onwettige zoon van Francois GESSEMEUTER en Jeanne VAN LOOCK, Mechelen,
Zij is dagloonster en de dochter van Jacques CHRISTIAENS en Elisabethg CRAESENS, Hombeek
Een kerkelijk huwelijk werd op 6.11.1799 ingezegend.

Jean Francois SOMERS, 34 jaar (°Hombeek 9.10.1764) en **Anne Catherine HUYSMANS**, 17 jaar (°Kampenhout 16.11.1781)
Huwelijk op 30 Frimaiure An 8 ***au Temple de la Loi*** (21.12.1799)
Hij is landbouwer, zoon van Jean et de Petronelle MOENS, Hombeek
Zij is werksters en de minderjarige dochter van wijlen Jean Baptiste HUYSMANS en Elisabeth DE PRINS, landbouwers te Kampenhout
Getuigen: *Pierre Jean SCHILDERS, garde champêtre, 30 ans, Jean Charles VAN DE WALLE, 32 ans, greffier de la justice de paix Willebroek, Francois HANNAERTS, employé 23 ans, Pierre Jean MERTENS, cabaretier 32 ans Willebroek.*
Op 1 oktober 1799 werd hun huwelijk ingezegend door onderpastoor Milis.

Guillaume PEETERS, 35 jaar, et de **Jeanne ELIAS**, agée de 26 ans,
Huwelijk op 10 Prairal An 8 (30.5.1800) *fait **a la Salle** de cette Administration Municipale*
Hij is landbouwer, zoon van Adrien PEETERS EN Jeanne VAN CAMP
Zij is dagloonster, dochter van Pierre ELIAS en Antoine VAN DE VOORDE, dagwerkers te Leest
Er werd geen kerkelijk huwelijk teruggevonden.

Jean Francois LEEMANS, journallier 28 ans, **et Marie PEETERS**,
Huwelijk op 10 Prairal An 8 ***a la Salle*** (30.5.1800)
Hij is de zoon van Jean LEEMANS en Jacquelinne BERNAERTS
Zij is de dochter van Adrien PETERS en Jeanne VAN CAMP, dagloners te Leest
Er werd geen kerkelijk huwelijk teruggevonden.

De burgerlijke registratie van huwelijken werd na 1800 legio. Een kerkelijke trouw volgde kort daarop en werd eveneens geregistreerd. Dit bleef tot heden zo voor de personen die ook kerkelijk wensen te trouwen.

Onderpastoor Jan Frans MILIS moet een zeer moedig man geweest zijn. Hij trotseerde het gevaar om zijn gelovigen bij te staan niet enkel te Hombeek maar ook te Leest waar pastoor DE HEUCK ook verdwenen was. Huwelijken van Leest werden ook door MILIS ingezegend maar waarschijnlijk te Hombeek. Hoe het er juist is aan toegegaan is niet te achterhalen. Waarschijnlijk kwamen ze samen in een hoeve. Het gebeurde in het donker en zonder enige ceremonie, zonder verwanten of familieleden als getuigen.

Volgens pastoor De Ridder [26] zou hem uit overlevering bekend geweest zijn dat Frans MILIS zich had schuil gehouden op de hoeve "Oud Leliëndaal" aan de Zenne. Daar woonde toen Maria Catherina HORCKMANS, de weduwe van Peter Jan DE KEYSER maar ook de tante van Jacques HORCKMANS. Dit is mogelijk. Anderzijds is het zeer opvallend dat Jacob DE GRONCKEL bij alle inzegeningen als getuige optrad. Hij kwam van Zemst, had familie in Kapelle-op-den-Bos en was verwant aan de families Cauwenberg en De Keyser. Egied MACHIELS die ook vaak getuigde was knecht bij J.E. Cauwenbergh. Bij de eerste huwelijken, tot november 1798 en dus voor de Boerenkrijg, Is Peter Jan CAUWENBERGH drie maal mee getuige geweest. Na de Boerenkrijg is Jacob Emmanuel drie maal getuige geweest. Op de hoeve "De Boerkens" die gestaan heeft op de plaats waar nu de pastorie is, woonde toen de 42-jarige Peter Jan CAUWENBERGH en Barbara DE KEYSER met vier jonge kinderen. Op de hoeve "Ter Most" van de zusters van Leliëndaal, gelegen op de Kapellebaan woonde Jacob Emmanuël CAUWENBERGH, een broer van Jan en gehuwd met Lucia DE KEYSER. Hieruit zou men kunnen afleiden dat beide hoeves een schuiloord geweest zijn voor pastoor MILIS. De eerste voor en de tweede na de troebelen.
De permanente aanwezigheid van Jacob DE GRONCKEL in de omgeving van de pastoor is zo opvallend dat men zou kunnen gaan vermoeden dat hij de rechter hand geweest is van de pastoor, een soort koster. Van koster VEKEMANS is nergens een spoor te vinden. Hij werd waarschijnlijk minder vertrouwd.

(2) De confiscatie van de eigendommen van de kerk en de kloosters

Op 1 september werd de wet op de afschaffing der kloostergoederen gedecreteerd en 10 dagen later volgden de uitvoeringsbesluiten. Jan Frans CEULEMANS die zelf huurder was van "Het Hof Ter Heyde", het kloostergoed van Kortenberg, stond voor een moeilijke taak. Als *Agent Municipal* moest hij nu handelen in naam van Fransen tegen zijn contractant. Geheel belangloos was zijn functie nu niet meer. Hij moest voor hemzelf en voor zijn vrienden, pachters van kloosterhoeven en gronden, de belangen verdedigen bij het afsluiten van een geldende huurovereenkomst met de Franse Staat als nieuwe eigenaar. Dit scheen vlot te zijn verlopen en alle huurders kregen een verlenging van de overeenkomst tot 1808. Heel wat moeilijker werd het toen hij verplicht werd met de Franse schatters te velde alle goederen te gaan inspecteren en de waarde te bepalen. Toch deed hij het.

Het zogenaamde *Zwart Goed* was een koopje voor wie geen scrupules had zich te verrijken aan aangeslagen kerkgoed. De hoedenfabrikant VAN DEN NIEUWENHUYSEN uit Mechelen liet zich bij het Hombeeks kerkgoed niet onbetuigd. Hij kocht het meeste en het is niet te verwonderen dat hij nadien bij de drie rijkste burgers van het kanton Mechelen mocht gerekend worden. Er was een enorme inflatie op immobilia door overaanbod zodat alle goederen onder de waarde verkocht werden. De opbrengstwaarde van sommige goederen en gronden bedroeg 25 %. Dit speelde later in het voordeel van de pachters die zeer goedkoop de hoeven in tweede hand kochten.

De publieke verkopen hadden plaats tussen februari 1797 en maart 1800. De belangrijkste kloostergoederen kwamen eerst aan de beurt en naderhand de eigendommen van de parochie. Waarschijnlijk gebeurde dit pas nadat de met verbanning veroordeelde pastoor DE BACKER ondergedoken was en als "*émigré*" zijn aanspraak verloor op enig bezit. De aanplakbrieven (affiches) van deze verkopen, bewaard op het Rijksarchief van Antwerpen, werden nog niet grondig doorgenomen. [27]

Wel is het zo bij deze confiscatie dat het klooster Leliëndaal weer eens als eerste in de prijzen viel (als bij de godsdienstoorlog en bij de sluiting door Jozef II). We lezen in de aanhef van deze verkoop op 14 februari 1797:

Département des Deux Nèthes
Canton de Willebroek
Commune de Hombeeck

Vente des domaines nationaux selon la Loi du 16 Brumaire Année 5 (6 november 1796).
Jean Francois CEULEMANS, agent municipal de la commune d'Hombeeck a visité avec nous le bien national appelé TER MOST a Hombeeck du couvent supprimé de Leliendael, 17 bonniers 300 verges de terres et de prés,
Affermé par bail passé le 30 novembre 1796 devant le receveur des domaines nationaux à Malines pour 12 ans expirant le 30 novembre 1808 au citoyen HORCKMANS. etc.

In maart 1797 werd deze hoeve "Ter Most" op het Heike (eigenlijk Ter Schommen) met de gronden verkocht aan Van Den Nieuwenhuysen voor 40.200 *livres*. Nog dezelfde maand volgen vele gronden van de kloosters onder de hamer maar ook de hoeve "Oud-Leliëndael" waar de weduwe DE KEYSER woonde en de hoeve "Scheurcapruyn" van Leliëndael (eigenlijk Ter Most) waar Jacques Emmanuël CAUWENBERG woonde. In juni volgde dan het "Hof Ter Heyde", de hoeve die onze agent zelf pachtte.

Frans CEULEMANS heeft er na enkele maanden ook de brui aan gegeven om nog verder in Franse dienst te werken. Was het uit overtuiging of uit morele of fisieke druk? Hombeek bleef een tijd zonder agent tot in 1799 het zoontje van de nieuwe commissaris SPIETTTE van Willebroek bij ons de nieuwe orde ging handhaven. Hij trok mee op pad om de verkoop van de pastorie en de parochiegronden te regelen. In leest heeft citoyen Francois BUELENS langere tijd dan CEULEMANS dit klusje geklaard.

(3) De eed van haat

De seculiere geestelijken moesten van eind april 1797 de eed van trouw aan de Republiek afleggen. Op 3 april hing het plakkaat te Willebroek uit. In mei werd het klokkenluiden verboden. Léveque deed te Mechelen reeds kerken sluiten doch ze werden begin mei door het volk terug opengebroken en op 4 juni werd Sinksen plechtig gevierd.

In september daarop volgde de nog stengere eed. In de formule werd "haat aan het koningschap" ingelast. Onze pastoor en onderpastoor gaf er geen gevolg aan. Het bleef niet bij dreigementen. De weigering zou dan de kerksluiting en de veroordeling tot verbanning van onze pastoor en onderpastoor tot gevolg hebben. De pastorie en andere eigendommen en gronden van de kerk zouden worden aangeslagen.

Op 13 september 1797 bezorgde commissaris Scheppers van Willebroek een brief [28]aan onze Agent Municipal om hem te overhandigen aan de pastoor. Uit veiligheid stuurde hij een bode met een zelfde schrijven aan de pastoors en onderpastoors van alle gemeentes. Hij legde er de nadruk op dat ze nog steeds niet in orde waren met de wet die hen verplichtte *de prêter le serment de haine à la Royauté et de la fidélité à la République et la Constitution de l'an 3.* De weerspannige priesters zouden verbannen worden van het grondgebied van de Republiek en riskeerden bovendien twee jaar opsluiting.

In Willebroek hing toen de proclamatie uit dat ook alle tekens van godsdienst, kruisen, heiligenbeelden, kapelletjes van de openbare weg moesten verdwijnen. De wet van haat werd aan de vrijheidsboom opgehangen.

EED.

Ik Zweere haet aen het Koningdom
en aen de regeerings-loosheyd,
aengekleeftheyd ende Getrouwigheyd
aen de Republiekende aen de Constitutie
van het Jaer Dry

Op 19 september verklaarde kardinaal Frankenberg publiek de eed uit gewetensbezwaar niet te kunnen afleggen. Strooibriefjes met dit bericht brachten grote beroering onder het volk. De dag nadien werd hij verplicht door commissaris Auger van Mechelen dit toch te doen. Op zijn weigering werd hij het land uitgezet over de Duitse grens. Hij ging naar Emmerich.
(Drie jaar later, op 20 september 1801 nam de kardinaal ontslag en werd opgevolgd door Armand De Roquelaure, een ouderling van 81 jaar. Zijn vicarissen generaal Huleu en Forgeur die de eed van haat wel hadden afgelegd omringden zich met kanunnikken en landsdekens die hetzelfde deden. In Hombeek werd Van Den Elsken, die ook de eed had afgelegd, de nieuwe pastoor).

Op 27 september werd commissaris Scheppers van Willebroek door Léveque zwaar onder druk gezet en hij schreef dat hij niet langer zou dulden dat zijn dekreten dode letter bleven. Scheppers haastte zich om onze pastoor te dwingen de eed af te leggen [29] die in feite al tien dagen na de publikatie van de wet moest afgelegd zijn. Hij voegde er nog aan toe:

Ik verwittige U voor de laetste reyse dat ik niet en sal naelaeten mijne plicht te quyten welke mijn ampt mij oplegt van in rechte te vervolgen degene die tegen de twee voorseyde wetten zoude komen te contravenieren.

Er kwam nog geen reactie. De commissaris van Willebroek begon er nu aan te tweifelen of zijn brieven wel tot bij de pasoor van Hombeek of bij de andere pastoors geraakt waren. Frans Ceulemans, de *agent municipal* van Hombeek had al eerder verstek gegeven. Hij besloot nu de brieven op een andere wijze tot bij de poastoor te brengen. In het Décadair verslag van 9 oktober lezen we:

Het grootste deel van de leden heeft onder loze voorwendsels ontslag genomen om de wetten van de 19de Fructidor en van de 7de Vendémiaire niet te moeten uitvoeren. Ze waren bevreesd dat zij zelf of hun bezit ten prooi zou vallen aan fanatieke waanzin als ze aan bleven.
Ik ben verplicht geweest persoonlijk brieven te schrijven aan de geestelijken van het kanton. Het fanatisme gaat nu zover dat zelfs de boden die ze moeten brengen bedreigd worden en ik verplicht ben ze door militairen te laten begeleiden. Er blijft me niets anders over.
De leden die nog zetelen in de municipaliteit zijn: de president en de agent van de kantonhoofdplaats, twee goede Republikeinen, verder nog die van Ruisbroek en van Heindonk. Sinds 13 september lijken onze zittingen meer op bijeenkomsten van misnoegden. Ze zitten er met tegenzin en schudden de verantwoordelijkheid van zich af in plaats van efficient te vergaderen. Ik zal plaatsvervangers moeten aanduiden voor de weigeraars en als ze blijven weigeren zal ik het laten weten.

Op 17 oktober 1797 meldde Scheppers aan Léveque dat in het kanton bijna iedereen fanatiek is. Hij moest mensen uit Mechelen laten komen om de kruisen af te nemen onder bescherming van het leger. Hij vreesde dat de nieuwe agenten die hij aanduidde ter vervanging van de *incivieken* zouden afhaken als de kerken moesten verzegeld worden.

Parijs was ondertussen ook ongeduldig geworden waardoor Léveque in Antwerpen nog meer onder druk kwam. Hij dwong onze commissaris van Willebroek nog krachtiger uit de hoek moest komen. [30]
Op 9 november 1797 schreef een blijkbaar bijna radeloos geworden Scheppers onderstaande (vrij vertaalde) brief naar onze pastoor waarin hij naar de oorzaak peilde waarom hij de eed bleef weigeren. Hij begon met te dreigen dat een blijkbaar algemene weigering zou aanzien worden als een samenzwering tegen de Republiek. Daardoor riskeerde hij de verbanning. Hij zelf had alles gedaan om hem te overtuigen. Het gewetensprobleem tegen de eed van haat was een sofisme tegen de republikeinse moraal en wetgeving gericht.
In hun eigen belang moesten de priesters maar eens ophouden koppig verknocht te blijven aan het Ancien Régime. Ze handelden onder druk van hun oversten die ze wijzer achtten, meer verlicht en deugdzamer dan zichzelf. Daardoor dachten ze zelf niet meer na maar werden ze in slaap gedaan door hun leiders die de eed van haat weigerden uit even grote haat tegen het Republikeins Gouvernement. Zij handelden egoïstisch, uit blinde liefde voor de tirannie die hun gediend had in hun ondeugden en passies. Enkelen weigerden de eed omdat ze laf waren, uit schrik vervolgd te worden door hun medebroeders. In dat geval waren veel priesters van Mechelen die het hem zelf verteld hadden.
De weigeraars werden meer en meer met een kwaad oog bekeken door de ruim denkenden. Eens zonder ambt of woning zouden de pastoors van geen tel meer zijn en alle krediet verloren hebben. Zonder hen zouden er evenveel priesters zijn voor het volk en daarom niet minder katholiek dan zij zelf.

We geven de originele tekst:

Pensez y meurement si vous restez dans votre opiniâtreté encore quelques jours et vous allez être banniser de vos domiciles et peut-être du sol de la République, car il est très probable qu'un désobéissance si unanime à la loi de la part du clergé de ce Département, est gardée par le Gouvernement comme l'effet d'un conspiration générale.
J'ai fait tout les efforts immaginables afin de m'informer si le clergé pourrait bien avoir une raison quelconque qui pourrait opposer la concience, même la plus crupuleuse à l'obéissance de la loi qui exige la prestation de serment de haie a la Royauté et je n'en peu découvrir autre chose que du pitoyable sophisme établis sur une ignorance complète des principes de la morale républicain et des Loix qui en sont le résultal;

Sur l'interet particulier sur l'entêtement et le caprice sur un attachement intense à l'ancien régime et ses usages et surtout a la force de l'autorité et de l'exemple qui font que le grand nombre d'entre vous n'ose faire usage de sa propre raison et s'endort paissiblement sur la conduite de ceux qu'on juge plus sage, plus éclairé, plus vertueux que tous les autres et qui peut être n'ont d'autre motif de réfuser de faire la déclaration de haine a la Royauté qu'une même insurmontable contre le gouvernement Républicain et qu'un amour aveugle de la tyrannie toujours favorable a leur passions, leurs interêts et leur vices. Particulier quelqueses se réfusent de faire le serment de haine a la Royauté par respect purement mal conu et creinte d'être persecuté par leurs confrères, tel sont plusieurs éclesiastiques habitants de Malines qui ont déclaré ce que je viens de dire.
Déjà la plus part de ceux qui sont moins bornés que la masse du peuple, commencent a regarder d'un mauvais oeil votre conduite insensiblement. Vous allez perdre tout crédit quand vous serez dépouillé de vos curés, quand vous ne serz plus rien. Vous vous trouverez accables de la haute et de repentir de votre aveuglement.
Et le peuple n'en aura pas moins des prêtres qui ne soient catholique.

Commissaris SCHEPPERS voegde bij deze brief nog een vertaalde versie [31] van het dreigement van het Uitvoerend Directorium van 5 Brumaire, jaar 6 (25.10.1797) te Parijs uitgevaardigd:

Het uytvoerend Directorium op het rapport van den minister der financieën besluyt dat de goederen, priestershuysen ende kercken onderhoorigh aen de pastorie en welcke bedient zijn in de negen verenigde departementen ende degene in welcke den dienst soude geoeffend worden door geestelijken welcke niet souden gedaen hebben den eed door de wet geeyscht, sullen gesequestreerd zijn gestelt onder de handen der Natie om bestiert en bedient te worden gelijck de andere materieele goederen zo dat er anders zal geordonneert worden.
De minister der Finantien is belast met de uytvoeringe

Den president van het uytvoerend Directorium, etc.
Voor gelijkvormige copye bij translaet, getekend J.F.Scheppers, commissaris

Op 19 november gaf Scheppers toe dat het onmogelijk geworden was nog te corresponderen met de municipale agenten, met de pastoors, met de kerkbeheerders of met andere burgers. Niemand wilde nog berichten dragen. Het volk gromde omdat de kerk van Willebroek gesloten was en er elders kerken open bleven. President Peeters had reeds schriftelijke bedreigingen gekregen dat zijn huis in brand gestoken zou worden.

Op 22 november werden de priesters ontboden op de griffie van het kanton met al hun persoonlijke gegevens. Commissaris Scheppers stelde het erg eenvoudig voor maar daar zat meer achter.[32] Zijn brief was toch nog bij onze pastoor in Hombeek terechtgekomen [33] maar hoe weten we niet.

Citoyen , je vous invite a faire parvenir au greffe de la Municipalité en deant des trois jours après la reception de la présente un état indicatif de votre noms, prenom, age, demeure et qualité. Ceux qui restront en rétard de satisfaire a la teneur de la présente, seront dénoncés à l'accusateur publique comme coupable de désobéissance de la loi.

Salut et Fraternité
J.F.Scheppers, Commissaire

De kerken in het kanton werden blijkbaar intussen gesloten zoals blijkt uit een brief van 25 november 1797 van Scheppers. Daarin verklaarde hij dat hij militairen gestuurd had naar Blaasveld om de opengebroken kerkdeur te herstellen en daarna waren ze naar **Leest** gegaan. Daar was de kerkdeur ook opengebroken en waren kerkmeubelen gestolen. Op zijn brief antwoordde Léveque dat hij de militairen in Antwerpen niet te lang kon missen en dat Scheppers van hen gebruik moest maken om de kruisen van de daken te laten halen. Blijkbaar is dat niet gelukt want in Hombeek werden ze pas midden 1798 afgenomen toen ook de klokken uit de toren gehaald werden.

In die dagen hield onze oude pastoor zich op de achtergrond. Hij sliep niet meer in de pastorie. Een paar maand later zou hij vluchten. Onderpastoor Milis daarentegen is steeds op post gebleven maar dook onder bij de boeren. Volgens de overlevering werden er geheime missen gedaan op de hoeve van Leliëndaal en ergens op het Heike. (zie hiervoor)

Op 11 december werd de lijst van de weerspannige priesters naar Léveque in Antwerpen gestuurd:

Nr.	Naam	
669	**J. Bt. DE CLERCK, pastoor van Willebroek**	**44 jaar**
370	**Walter Bernard LOOSEN, onderpastoor Willebroek**	**27 jaar**
671	**Jacques SNAGELS, pastoor van Blaasveld**	**50 jaar**
672	**Mathieu HENDRICKX, onderpastoor Tisselt**	**59 jaar**
673	**Adrien CEUPPENS, pastoor Heffen en Heyndonck**	**60 jaar**
674	**Jab Bt. VAN LIERDE, coadjutor van Heffen**	**40 jaar**
675	**Simon DE HEUCK, pastoor van Leest**	**62 jaar**
676	**Gisbert J. DE BACKER, pastoor van Hombeek**	**73 jaar**
677	**Jan Frans MILIS, coadjutor te Hombeek**	**30 jaar**
678	**Frans VAN MERCKEN, pastoor van Ruisbroek**	**60 jaar**
679	**Jan Bt. ARENTS, oud ordeling te Ruisbroek**	**44 jaar**

Onze pastoor was de oudste. Geen enkel agent had hieronder zijn handteken willen zetten. Commissaris Scheppers, een intellectueel en kunstminnaar nam er ook geen vrede mee. Hij vergoelijkte dat met er aan toe te voegen dat ze ***vergeten*** waren te ondertekenen. Hij heeft blijkbaar ook wroeging gehad deze mensen over te leveren aan een wilde willekeur voor de lieve "vrijheid". Hij voegde volgende nota toe aan zijn brief die hier op neerkwam (vrij vertaald):

Indien men een goed mens kan zijn en toch een slechte burger dan zijn de pastoors van ons kanton daar een bewijs van. Het zijn de eerlijkste mensen van de wereld, ze hebben nooit tegen de Republiek gepredikt of zich nooit verrijkt door druk uit te oefenen op het geweten. Deden ze geen kwaad dan schoten ze wel te kort in het goede te doen. Ze predikten nooit ten voordele van de Republiek, de rechten van de mens of de plichten van de burger. Door hun grote invloed op het volk hadden ze van alle burgers goede republikeinen kunnen maken maar daar hadden de aristocraten-priesters geen baat bij. Liever hadden ze Christen slaven dan vrije burgers. Gelijkheid onder de mensen zou hun schijnbare grootheid helemaal ten gronde richten. De priesters zijn geen Royalisten maar ze leggen de eed van haat niet af uit schrik vervolgd te worden.

De muren van onze kerk hingen toen vol met de affiches van de openbare verkoop der kerkgoederen In Willebroek werd de gesloten kerk in 1799 *Le Temple de la Loi* waar de officiële plechtigheden als huwelijken moesten plaats vinden. Op die manier wilde men het ritueel vertoon van de kerkelijke symboliek vervangen of nabootsen. Een paar maand later ging men terug naar een zaal in het gemeentehuis.

Het rampjaar 1798

Met de pastoors in de parochiekerken is begin januari ook commissaris Scheppers uit de kantonale gemeente Willebroek verdwenen. Peeters was er voorzitter maar de belangrijkste pion was intussen Spiette geworden, een chirurgien met drie zonen. Hij zelf was secretaris van de Municipaliteit. Eén van zijn zonen was notaris en werd later commissaris, een andere is een tijd de Hombeekse *agent municipal* geweest zijn. Hij zou te Hombeek zelfs gewoond hebben. Van zodra Hombeek terug een onafhankelijke gemeente geworden was na 1800 verdween onze *agent municipal* in de mist.

In de municipale raad van Willebroek krijgt Spiette het steeds moeilijker omdat duidelijk is dat in andere kantonale gemeenten de kerken nog open zijn. Bovendien waren er bijna geen agenten meer die hun gemeente nog wilden vertegenwoordigen. Volgens het verslag van 19 februari1798 had Hombeek geen *agent* of geen *adjoint* meer en in Tisselt, Heffen, Blaasveld en Ruisbroek ontbraken de *adjoints*.

Men stelde volgende personen voor:

Hombeek :	**Jaak Horckmans, pachter, als *agent en Jan Bt. Spruyt, brouwer, als adjoint***
Blaasveld :	Andre Verschueren, hoefsmid, als *adjoint*
Tisselt :	André Boelpaep als *adjoint*
Heffen :	Jaak Nagels als *adjoint*
Ruisbroek :	Cornelis Addiers, bierhandelaar als *adjoint*

Of ze aanvaard hebben is de vraag. In Hombeek is het zo goed als zeker dat ze geweigerd hebben omdat kort daarop het zoontje van de secretaris Spiette onze *agent municipal* geweest is.

Op 3 maart 1798 proclameert het Directoire plechtig het einde van de Kerk, het Pausdom en het geloof.

Einde maart moest in Willebroek gestemd worden voor de nieuwe Raad. Er zijn slechts 21 *citoyens* op *de civieke* lijst. Er komt meer en meer verzet bij het volk over de sluiting der kerken. Op 8 mei schreef de nieuwe commissaris Spiette naar Antwerpen dat hij niets kon doen tegen godsdienstplechtigheden in privé huizen. Gendarmen sturen en de huisbaas bedreigen was mogelijk maar ze aanhouden was te gewaagd. Maar Léveque beet terug dat hij zelf en niet met de hulp van gendarmen de wet moest toepassen. In het verslag van einde mei werd gezegd dat het fanatisme op onverklaarbare wijze de toestand overheerste. De registraties van de Burgerlijke Stand begonnen vrij goed te lopen voor de huwelijken vooral. De agenten hadden hulp nodig bij het schrijven. Op 7 juni, Sacramentsdag, troepten de mensen samen op het kerkhof. In Willebroek werden ze verdreven door bereden gendarmes. Er werd met stenen geworpen en er vielen gewonden. De gendarmen hadden daarop geweerschoten gelost.

Spiette besloot een bericht uit te hangen om de burgers te waarschuwen en verder onheil te voorkomen. Hij liet de municipale agenten ondertekenen. Toen ze echter de inhoud vernamen was er geweldig kabaal in de raadsvergadering. Spiette was zo sluw geweest om in het bericht te benadrukken dat de priesters de schuld waren van de oproer onder voorwendsel van een godsdienstige bijeenkomst. Daarom moesten volgens hem alle weerspannige priesters van het kanton binnen de 24 uur verbannen worden.

Dit bericht was in de kaarten spelen van Léveque die onmiddellijk een lijstje met de onderstaande namen naar Parijs stuurde met het verzoek een deportatiebevel tegen hen uit te vaardigen omdat ze de oorzaak waren van de relletjes. Dit deed hij spijts de brief die de agenten hem stuurden waarin ze de beschuldigingen aan de priesters tegenspraken.

De lijst van commissaris Léveque met de namen van de te verbannen priesters;

Nr.	Naam	
676	**Gisbert J. DE BACKER, pastoor van Hombeek**	**73 jaar**
677	**Jan Frans MILIS, coadjutor te Hombeek**	**30 jaar**
675	**Simon DE HEUCK, pastoor van Leest**	**62 jaar**
672	**Mathieu HENDRICKX, onderpastoor Tisselt**	**59 jaar**
673	**Adrien CEUPPENS, pastoor Heffen**	**60 jaar**
671	**Jacques SNAEGELS, pastoor van Blaasveld**	**50 jaar**
678	**Frans VERMEERSCHEN, pastoor van Ruisbroek**	**60 jaar**
679	**Jan Bt. ARENTS, oud ordeling te Ruisbroek**	**44 jaar**
466	**Guillaume LUYTENS, recollet vanMechelen**	**49 jaar**
494	**CLAES, capucien Ruysbroek**	**60 of 68 jaar**

Spiette bleef maar doordraven over des ***rassemblements fanatiques*** waarop rozenkransen gelezen werden wat volgens hem crimineel was. Op 11 juni zette hij zich in de kijker bij Léveque en meldde dat hij bezig was overal de kruisen af te doen.

Toen verscheen bij ons de Mechelse dakwerker en schaliedekker Martinus Noëz die de kruisen van de kerk afnam. De Hombeekse schrijnwerker, later molenbouwer, Jan Frans Spoelders uit het Klein Gent moest twee klokken uit de toren halen. De kosten hiervoor werden betaald door de kerk volgens de rekening van kerkmeester BULENS. [34] Dit was gebeurd volgens twee ordonnantiën van de *agent municipal* (waarschijnlijk was het toen al Gilles Spiette) en kostte respectievelijk 30-17 gulden en 13 gulden. Opmerkelijk is wel dat in dezelfde rekening de cijnzen en renten naar oude gewoonte verder betaald werden.

Op 20 juli verscheen het dekreet waardoor de verbanning werd uitgesproken op de tien voornoemde priesters. Hiermee was het lot beslist van onze twee parochiepriesters en van deze van Leest. Sinds mei waren ze reeds ondergedoken. Vijf dagen later werden de pastorie en van de municipaliteit doorzocht

Intussen werd de wet op de *conscrits*, de verplichte legerdienst, van kracht en begon men met de oproeping van de eerste klassen. Dit was de druppel die de emmer deed overlopen. Vanaf oktober rees daartegen verzet in vele delen van het Vlaamse land. In Klein Brabant en elders gingen de opstandelingen zich nu verenigen in het *maquis* en vormden groepen van honderde strijdlustigen. Dat had ook weerklank tot bij ons.

OPGERUKT NAAR MECHELEN

Zat men aan de grenzen van de stad reeds klaar of was het eerder toevallig dat Mechelen "ingenomen" werd? Het feit is dat in de morgen van 22 oktober vrij algemeen en van uit alle richtingen opstandelingen Mechelen binnenstroomden langs de onbewaakte poorten. Het Frans garnizoen met generaal Béguinot had de stad net verlaten. Bij deze oprukkende brigands sloten zich ook Hombekenaren aan. Het staat ook vast dat ze heel wat vernielden en verwoestten op het gemeentehuis en de gevangenisdeuren open zetten.

Over deze operatie van het verzet verscheen reeds een bijdrage in dit blad. [35] Over de ware toedracht bestaan meerdere versies. De Fransen hebben alleszins weinig moeite gehad om de opstand te onderdrukken. Zodra het bericht van de inname Béguinot aan de horen kwam, keerde hij op zijn stappen terug. Dezelfde avond nog was de rust weergekeerd. Er werden 42 gijzelaars gevat. De dag daarna werd Mechelen nog omsingeld door brigands die de gevangen kameraden wilden bevrijden maar ze kregen een snelproces en werden ter dood veroordeeld. Nog dezelfde avond werden ze listig en brutaal terechtgesteld op het kerkhof van de kathedraal en daarin in een massagraf begraven.

Ofschoon beweerd wordt dat de gesneuvelde Hombekenaren toevallig te Mechelen waren, toch is het evenzeer aan te nemen dat ze in overmoed meestroomden met de oprukkende strijders. Het waren Pieter TEUGHELS, de 46-jarige karrenmaker uit het dorp, Willem MEULDERMANS, de 39-jarige boerenzoon uit de Bankstraat, Jan Bt. SELLESLAGH, een 23-jarige boerenknecht wiens vader Livinus op de Kapellebaan woonde en wiens moeder in 1793 overleden was, en Marc VAN DER ZIJPEN, de 38-jarige oudste zoon uit het gezin van Jan en Petronella VERBRUGGEN, die eigenlijk toen in Hever woonde.

Was deze opstand vlug onderdrukt, toch was de Mechelse commissaris Auger er zeer van onder de indruk. Zijn aandacht was verscherpt en uit wat hij de volgende dagen berichtte aan commissaris Léveque in Antwerpen kunnen we uitmaken dat de week daarop en vooral begin november de streek van Hombeek nog onveilig was. In Kapelle-op-den-Bos en vooral in Tisselt ging het er erg aan toe. (zie hierover de bijdrage in dit nummer van Fançois Van Der Jeught)

Op 1 november 1798 schreef Auger [36] dat er in Hombeek nog samenscholingen waren en gewapende brigands konden waargenomen worden van op de (St.Rombouts)-toren.

> *Des rassemblements ont toujours lieux dans nos environs, hier et toute la nuit. Aussi au moment que je vous écris,* ***ils sont très nombreux du côté de Hombeek****, Heffen et Leest. Du haut de la tour on voit bien l'avant-garde armé de fusile au nombre de trente environs.*

Verder schreef hij nog dat vijftig infanteriesoldaten die vorige nacht van Brussel naar Mechelen kwamen en ze op hun weg vier gedoofde vuren met nog gloeiende as ontdekten wat er op wees dat brigands net daarvoor op de vlucht geslagen waren. In Mechelen was het nu wel rustig maar terreur stak de kop op. Hij kon er niet genoeg op drukken dat er een sterkere troepenmacht in de stad nodig was om vooral tijdens de feesten op te treden tegen de heetgebakerde volksmenners. De priesters waren de ophitsers. En verder schreef hij:

> *C'est aujourd'hui une fête de l'ancien calendrier, la Toussaine. Les cabarets seront remplis ce soir et je crois que si l'on ne veillait pas exactement la malveillance pourrait tenter quelque chose.*

Hij bleef waakzaam omdat er nog veel partizanen waren al bleek het niet zo. Maar hij rekende toch op de moed van de legerbroeders. De plaatscommandant had voorgesteld een burgerwacht van 200 personen te vormen van wie elke dag 50 uitgezonden zouden worden om de posten te versterken. Er is een inschrijvingsregister geopend en deze avond nog zouden de eerste vijftig hun taak beginnen ***si en effet on les trouve*** voegde hij er aan toe.

's Anderendaags 2 november ontving commissaris Auger van Mechelen een brief van Léveque [37] waarin hij schreef dat de brigands, die de stad kortstondig in een trieste ontreddering stortten, nu door het triomferend Republikeins leger uit de streek verwijderd waren.
Omdat alle ordemaatregelen nu getroffen waren door de militairen onder wie de politie nu ook ressorteerde, was het tijd geworden dat de administratie normaliseerde. De nodige maatregelen moesten genomen worden om op alle Bureaus een inventaris te maken van de schade die de brigands aangericht hadden zowel aan verloren of beschadigd documenten als aan vernietigde meubelen. Dat was nodig om een juist beeld te hebben van de toestand van het stadhuis.

Malines le 12 brumaire
an 7 de la Rep: franc

N° 235

INSURRECTION DE L AN VII

Citoyen

C'est avec une confiance entière dans Votre equité, dans Votre impartialité, que
Vous voirés ce petit de lignes, au Sujet des troubles arrivés dans cette commune, en voici
le recit tout Simple: Le 30 Vendem. on avoit ici les nouvelles de l'insurrection et des
de quelques brigands en Flandre, on debitoit meme que l'orage approchoit de nos côtés, e
qu'il y avoit des rassemblem: dans nos environs; on se tranquilisoit cependant se confiant
dans notre garnison (grande ou petite peu importe) lorsque le lendemain 1 brum: d
grand matin la garnison quitta Ville en laissant les portes ouvertes. les brigands entre
a huit heures et vers les 9 heures et demie les troupes ne reparoissoit et les etrangers de
Ville; vers le soir le General beguinot par sa proclamation, declare la Ville en etat
Siege; à la verité il ne imputoit pas aux citoyens de s'etre joints aux brigands, le contrair
etoit trop evident, mais que les eaux s'etoient commis Sous leurs yeux, en insinuant q
les auroient du empecher, mais cela fut il possible? le paisible citoyen en la cachet
le 30 Vendem: pouvoit il savoir le lendemain à son lever que les troupes avoient quit
la Ville, en laissant les portes ouvertes? la presque totalité des citoyens quand la bagarr
fut appaisée, ne savoit pas, que la Ville pendant cet intervalle avoit été sans garnison
ni en fait il pas conclure, que le militaire pour couvrir sa grosse negligence en p
l'etat civil? d'ailleurs pendant le court intervalle d'une grande heure que le tout a dure
citoyen avoit il le tems a se reconnoitre? à s'assembler? des individus Separés qui l'aur
bousardés, Si Seroient exposés à etre massacrés ou par les brigands, ou par le militair
qui auroit cru qu'ils S'y etoient joints. ajoutez que depuis quelques années les citoyens
ete plusieurs fois desarmés tant par les troupes de la Republique que par les autorités
S'en trouve peu qui sont pourvus d'armes, cependant Cet Comm^e la Ville etant toujo
en etat de Siege devra payer les frais enormes qui S'y font journellement, elle Vi
de payer relativement deux années des contributions ceci Sa y ajoutez une troisieme
qui l'ecrasera entierement Si elle doit rester encore quelque tems en cet etat. Comme
la patrie m'engage donc d'implorer Votre protection, sure des verités que j'avance je
crois pas hesité de soussigner mon nom, mais je ne Sai Si dans ces mouvements la plainte
est permise.

Salut et respect un
Vrai patriote de
Commune de Malines

De brief die "een echte Mechelse patriot" schreef naar Léveque in Antwerpen en waarin hij de aanklacht tegen de burgers verwerpt dat zij de schuld zouden zijn van de verovering van Mechelen door de brigands.

Blijkbaar had men de schuld van de inname van Mechelen door de brigands in de schoenen van de burgers willen schuiven. Zij hadden maar moeten beletten dat de schurken zo lelijk huis hielden in de stad. Een anonieme briefschrijver, die zich een echte patriot van de stad noemde, schreef een striemende brief waarin hij het opnam voor zijn stadsgenoten. [38] (We geven hiernaast een kopie van de opmerkelijke brief)
Hij stelde dat:
(1) het oprukken van brigands vanuit Oost-Vlaanderen en de samenscholingen hier algemeen bekend waren,
(2) het legergarnizoen Mechelen verlaten had in de vroege morgen op 22 oktober en de poorten liet openstaan,
(3) om 9.30 de brigands zich van de stad meester maakten en 's avonds de staat van beleg werd uitgeroepen,
(4) de burgers verweten werden geen verzet geboden te hebben. Zij konden toch niet vooraf weten dat de legerleiding een stommiteit ging doen Ze werden eerder ontwapend door Oostenrijkers en Fransen. Ze zouden hun leven geriskeerd hebben in een strijd tegen brigands. Bovendien zou het Frans leger geen onderscheid kunnen maken tussen vechtenden en allen, ook de goede burgers, zouden als brigands beschouwd en gearresteerd.
(5) de burgers van deze belegerde stad twee jaar belasting in een keer betaald hadden,
Om niet kompleet versmacht te worden en uit liefde voor het vaderland vroeg de briefschrijver hulp en omdat hij de waarheid zei en niet wist of dat in deze omstandigheden dit wel geoorloofd was had hij niet ondertekend.

Malines 12 Brumaire An 7 (2.11.1798)

Au citoyen L'éveque
commissaire du pouvoir exécutif
a la place de Meir, Anvers

Citoyen,
C'est avec un confiance entière dans votre équité, dans votre impartialité que je vous écris ce peu de lignes au sujet des troubles arrivés dans cette commune en voici le recit tout simple: decadi 3 Vendémiaire on avait ici les nouvelles de l'insurrection et des exces de quelques brigans en Flandre. On debitait même que l'orage approchait de nos côté's et qu'il y avait des rassemblements. Dans nos environs on se tranquilisait cependant se confiant dans notre garnisons, grands ou petites peu importe. Lorsque le lendemain 1 Brumaire de grand matin le garnison quitte la ville en laissant les portes ouvertes, les brigands entrèrent a huit et vers 9 heures et demie les troupes occurent et les chassent de la ville. Vers le soir le général Béguinot par sa proclamation déclare la ville en état de siège. A la vértié il n'impute pas aux citoyens de s'être joints aux brigands, le contraire était trop évident mais que les exes s'étaient commis sous leurs yeux en insinuant qu'ils les auraient du empecher, mais cela fût il possible ? Le paissible citoyen en couchant le 30 Vendémiaire pourrait-il savoir le lendemain a son lever que les troupes avaient quittés la ville en laissant les portes ouvertes ? La presque totalité des citoyens quand la bagarre fût appaissi nesavait pas que la ville pendant cette intervalle avait été sans garnison. N'en faut il pas conclure que le militaire pour couvrir sa propre négligence en punit l'état civil d'ailleurs pendant le court intervall d'une grande heure que le tout a duré. Le citoyen avait il le temps a se reconaître, a se rassembler ? des individus séparés qui l'auseraient ... se seraient exposés a être massacrés, ou par les brigands ou par le militaire qui aurait cru qu'ils s'y étaient joints. Outre que depuis quelques années les citoyens ont été plusieurs fois désarmés tant par les troupes de la Rèpublique que par let Autrichiens. Il s'en trouve peu qui sont pourvus d'armes. Cependant comme la ville étant toujours en état de siège devrait payer les frais enormes qui s'y font journellement, elle vient de payer recemment deux années de contributions. Ceci va y ajouter une troisième qui l'écrassera entierement. Si elle doit rester encore quelque tems en cette état l'amour de la Patrie m'engage donc d'implorer votre protection Vue desvérités que j'avance, je n'aurais pas hésitéde souscrire mon nom, mais je ne sai si dans les momens la pleinte ne me est permise

Salut et respect
Un vrai patriote de la commune de Malines.

Later, in een brief van 6 november [39] bevestigde Auger wel dat da poorten open waren zonder te gewagen van wie ze openliet. Hij beschuldigde nogmaals de burgers geen weerstand geboden te hebben:

Relatif aux evenements qui ont eu lieu a Malines par les Brigands qui certes, je le répète, n'auraient point entré à Malines si les portes en avaient fermés et si les habitans au lieu de rentrer chez eux s'étaient remis sur place et les avaient chargés dans la rue même par laquelle ils sont entrés...

Maar ook in november nog hebben de brigands in Hombeek gepatrouilleerd en werd er de brug kapot gemaakt volgens een brief van 3 november van Auger [40] aan Leveque in Antwerpen. Verder schreef hij:

INSURRECTION DE L AN VII

DÉPARTEMENT DES DEUX NÈTHES. Canton de Malines. N°. 1967.

LIBERTÉ. ÉGALITÉ.

Malines le 14 Brumaire an VII de la République française, une & indivisible.

Le Commissaire du Directoire exécutif près l'Administration municipale de Malines

Au Citoyen Verlaque Commissaire Directoire Exécutif près L'administration Centrale du Départ. des Deux Nèthes

Citoyen Commissaire

Même tranquillité dans cette Ville, cette nuit depuis deux heures du matin on a beaucoup tiré de coups dans les Communes de Hombeek, Leest, et Beffen, le Canon s'est fait entendre plusieurs fois ainsi que la mousquetterie, tout fait présumer que ce sont nos Colonnes mobiles qui commencent à travailler, la Ville de Waelem est également tenu toute la troupe depuis ce matin a été ici sous les armes par mesure de prudence et au bruit de la Générale tous les fonctionnaires publics se sont rendu sur la place d'armes.

Salut et Fraternité

Verlaque

l'adm.on a reçu ce matin la proclamation du Dépt qui accorde l'amnistie aux révoltés

elle a été publiée et affichée

Velen hebben in diverse rapporten meegedeeld dat op dit ogenblik brigands zich ophouden in de streek van Hombeek, Leest, Heffen en Willebroek. Ze zijn het onderling oneens over de betaling van hun soldij en bedreigen de rijke pachters hun hoeven in brand te steken als ze niet vergoed worden. **De bruggen over de Zenne in Hombeek en Leest hebben ze afgebroken**. Patrouilles en wachtposten van de boeren zijn nu op geen tien minuten van de stad verwijderd. Het is nu de hoogste tijd dat een afdoende troepenmacht daarnaar oprukt om deze omgeving schoon te borstelen. Hoe meer tijd er verloren gaat hoe gevaarlijker het wordt omdat ze dan de tijd krijgen om zich beter te organiseren, de dorpen te verwoesten en zich aan te passen aan de vermoeienis van de strijd. ....

De dag daarna op 4 november meldde hij [41] aan de commissaris in Antwerpen (zie brief hiernaast)

In de stad is het even rustig gebleven als gisteren. Van twee uur deze morgen heeft de noodklok veel geluid zowel in Hombeek, Leest als in Heffen. Er is anderzijds veel geschut gehoord van kanonnen en van musketten. Dat geeft ons de indruk dat onze mobiele colonnes aan 't werk geschoten zijn. De post in Walem is kalm gebleven.

Die dagen opereerden de brigands in Bornem en Willebroek. De Fransen rukten in de vroege morgen met hun kanonnen van uit Mechelen op maar werden te Heffeen aan de Zennebrug opgewacht door de voorposten van Rollier. Na wat geschut brak de weerstand. De plaatselijke smid werd verplicht de ketens te breken en de ophaalbrug werd neergelaten. De legertrein met kanonnen en munitiewagens kon nu verder om de dorpen Tisselt, Blaasveld, Willebroek, Bornem en St.-Amands te zuiveren. Daar werd twee dagen zwaar gevochten.

Op 6 november schreef Auger dat zijn torenwacht meldde dat brand in Bornem kon waarnemen en de gloed duidelijk zichtbaar was.

Na de "Boerenkrijg"

Eind 1799 kwam Napoleon aan het bewind. Het **Directoire** werd vervangen door het Consulaat met Napoleon Bonaparte als 1ste Consul. Stilaan kwamen de gevangen priesters weer vrij. Hombeek zat zonder pastoor maar de onderpastoor Milis verving hem als *deservitor* tot hij in april 1801 vervangen werd door de nieuwe pastoor Jan Joseph Van Den Elsken. We weten niet zeker maar vermoeden dat de pastorie teruggeschonken werd aan de beoefenaar van de eredienst, zoals elders gebeurde.

De "fusies" van kantonale gemeenten werden afgeschaft bij grondwet van het jaar 8. Het oude gemeentelijk systeem werd dus door Napoleon hersteld. Hombeek werd nu een zelfstandige gemeente met als grenzen deze van de vroegere parochie. Er kwam een *maire* en tien raadsleden. Ze werden benoemd door de Prefect der Twee Nethen op advies van de onderprefect van Mechelen (later Gouverneur en Arrondissementscommissaris). De *maire* zetelde voor 5 jaar, de raadsleden voor 20 jaar maar elke 10 jaar werd de helft vervangen.

De eerste *maire* van Hombeek was Jan Frans CEULEMANS (nog niet absoluut zeker gesteld). De eerste raadsleden zullen wel de klassieke notabelen geweest zijn van het eerste Frans bestuur.

In een arrest [42] van het arrondissement Mechelen werden de nieuwe leden van het *Bureau de Bienfaissance* van Hombeek benoemd. Deze burgerlijke instelling verving nu de vroegere kerkelijke H.Geesttafel. De rijzende ster in Hombeek was wel Jacques HORCKMANS. We lezen:

Considerant que dans presque la totalité des communes de l'Arrondissement les bureaux de Bienfaissance, chargés d' administrer les biens et revenus des pauvres et faire la distribution du secours a domicile, sont désorganisés. Vu la loy du ... etc.... sont nommés membres du Bureau de Bienfaissance de la commune de Hombeeck les dits citoyens
Jacques HORCKMANS, Francois SMETS, Philippe VAN ASCH, E. Jacqus CAUWENBERGH, et Jean SPRUYT.
Le maire est chargé d'installer les membrres nouvellement élus Les membres nommeront dans leur prémier séance un président et un receveur dans leur sein. Le président sera chargé de faire la recette de revenus et les distributions qui seront ordonnées par leur Bureau.

Dan volgde een functiebeschrijving voor de leden en het Bureau zelf. Interessant zijn de twee volgende paragrafen. In de eerste verplichtte men de pastoor en vroegere armenmeesters hun boeken nu binnen te brengen wat dus nog niet gebeurd was. Ze waren nodig om de schuldenaars te kennen en de opbrengsten van de armengoederen te innen. In de tweede paragraaf klaagden ze de belastingontduikers aan die weigerden cijns te betalen. Deze steunden hun verzet op een Franse wet die de oude gebruiken van het Ancien Régime had afgeschaft. Dat was ook zo. Maar nu waren de rollen omgekeerd en was men niet vies meer van de cijnzen die geld in de Franse lade moesten brengen

Les administrateurs de Bureau de Bienfaissance et autres sous la dénomination d'aumoniers ou maitres de pauvres qui n'ont point encore rendu leurs comptes, les rendront de suite au bureau actuel en presence du maire qui les soumettra a la sanction du sous-prefect.
Considerant que plusieurs personnes refusent de payer les ***cens fonciers*** *dont ils sont redevables sous pretexte qu'ils sont* ***abdis par les decretes sur la suppression de la féodalité****, que ces cens fonciers et hypothèques ne tiennent en rien a la féodalité, le sous prefect engage les membres du Bureau a persuader ceux qui ne se liberaient point de cette dette sacrée, en cosequence ils soumettront a son approbation les arrêtes qu'ils prendront pour poursuivre ces debiteurs en justice reglée.*
getekend (22.3.1801): VAN DEN BRANDEN

Het Concordaat legde de kerkbedienaars weer de eed van trouw op zij het een afgezwakte eed. Vicaris Generaal Huleu was de celebrant in de St.-Romboutskathedraal en de notabelen van de *Sous Préfecture* van Mechelen waren aanwezig. Ze zaten in het koor. Onderprefect Wargny ging bij het evangelie voor het altaar staan. Hij was de eerste die de eed uitsprak. De tekst in het Frans of in het Latijn lag op een stoel met een kussen naast het evangelieboek. Ook de pastoors van het arrondissement Mechelen onder wie Philippe Joseph LIBOTTON, pastoor van Hombeek, Simon DE HEUCK van Leest legden gezamenlijk de eed af. Dit gebeurde op 3 mei 1803.
De Nederlandse vertaling uit die tijd luidde:

Ik sweere en belove aen Godt, op de heylige evangelie, van gehoorzarmheyd en getrouwigheyd aen het gouvernement te houden, opgeregt goor de constitutie der fransche republiek. Ik belove ook van geene onderhandeling, van aen geene raed mede te helpen van eene saemensweiring 't sij binnen, 't sij buytenlands, die aen de publike gerustheyd tegenstrevig zijn en indien in mijn bisdom of elders ik verneme dat er eenige saemensweering geschiedt tot nadeel van den staedt, zal ick het gouvernement daer van in kennis geven".

Nog datzelfde jaar 1803 kregen we nieuwe klokken. Ze werden plechtig ingewijd en van de twee grootste waren familieleden VAN DER LINDEN D'HOOGVORST peter en meter. Het was de laatste maal dat de vroegere heer van Hombeek officieel optrad in de gemeente. Jacques Emmanuël CAUWENBERGH werd peter van de derde klok, de enige Hombekenaar. Hij werd aanzien als voorvechter van het geloof die zijn sporen verviend had in de moeilijke jaren van verdrukking.

Al ging men noodgedwongen vrede nemen met de nieuwe toestand, toch waren alle emoties nog niet voorbij. De verplichte legerdienst en de opeisingen van jongens om mee te gaan vechten met Napoleon waren voor velen onaanvaardbaar. Ze doken onder en ook in Hombeek werden hun vader of moeder opgepakt tot de verstekeling zich aanbood. Anderzijds trachten anderen, pachterszonen vooral, carrière te maken in het leger van de keizer. Stilaan paste men zich aan als nieuwe burgers in een nog vreemde staat. Er was veel veranderd, zowel op materieel als op geestelijk vlak.

Nabeschouwing

De Fransen hebben bij ons de kaarten lelijk dooreen geschud.
Bij het verzet, de zogenaamde Boerenkrijg, zijn onze mensen in Hombeek weinig betrokken geweest. Er waren geen leiders. De notabelen van Hombeek waren, zoals de Fransen, hervormingsgezind. De meeste grote pachters konden hun macht en invloed maar vergroten ten koste van hun heer en van de eigenaars van hun hoeves en landerijen; de kloosters. Toch waren ze diep gelovig en hadden een beste relatie met de dorpspastoor maar keken de kat uit de boom.

Er was passief verzet door de wetten niet of vertraagd toe te passen. De processies en bidtochten bleven doorgaan. Men plantte geen vrijheidsboom die en droeg geen tricolore kokarde. De volksvertegenwoordiger

van ons dorp, eerst Jan Frans Ceulemans en later Jacques Horckmans, bedankten vlug voor de eer. Ze collaboreerden niet. Vooral dat de Franse godsdiensthaat die ontaarde in een ware vervolging zat iedereen dwars. Pastoor Gisbert De Backer bestierf het. Onderpastoor Frans Milis stelde zich moedig op en bleef in de parochie. Hij werd hierbij geholpen door de twee pachters Cauwenbergh en door een zekere Jacob De Gronckel, geen Hombekenaar maar verwant met Cauwenbergh (een kloosterling?). De rol die de Hombeekse koster Philip Vekemans of zijn zoon Willem speelde is onduidelijk.

De kadasterkaart van Hombeek werd door de Fransen totaal anders ingekleurd. Er waren nieuwe grote grondbezitters gekomen in de plaats van de kloosters en de kerk. Het "zwart goed" werd opgekocht door speculanten die zich enorm verrijkten. Hun erfgenamen verkochten het aan onze pachters of ze trouwden met kinderen van rijke lui, de adel en de hogere burgerij. Zodoende werd de "égalité" nu een gelijkmatiger verdeling tussen de rijksten van het gestolen goed. De gewone burger werd er niet beter van. De invloed van de pachters kwam hierdoor op een hoogtepunt. Ze beseften dat ze hun macht en rijkdom te danken hadden aan het liberale gedachtegoed. Deze stroming met antiklerikale kiemen zou later uitgroeien tot een hard verzet tegen de katholieken en zo ontstonden twee politieke partijen. Ook dat heeft lokaal nagewerkt en de progressiefste families van toen werden Liberaal, zelfs antiklerikaal, de conservatieve families bleven katholiek.

De teloorgang van het kasteel Carmosteyn, van de oude historische hoeven "Oud Leliëndaal", "Ter Most" en "Ter Schommen" hebben we te "danken" aan de nieuwe orde van de Fransen.

Eindnoten:

[1] SAM: Kaartboek van 1712 van VAN ACOLEYEN. Op een totaal van 511 ha voor het ganse oppervlak van het Mechels-Hombeek waren 180 ha in handen van geestelijke instellingen of 35%.
[2] Heidi DE NIJN / Mechelen tijdens de Franse en Nederlandse overheersing in H.K.K.O.L.K. van Mechelen , jg 1989, p 288
[3] Roger VAN DE KERCKHOVEN; "Kroniek van Zemst" (persoonlijke handgeschreven nota's)
[4] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 98
[5] SAM: Hombeek, oud archief, bundel 98.
[6] Roger VAN DE KERCKHOVEN, "Kroniek van Zemst" (persoonlijke handgeschreven nota's). De "verovering van Mechelen" komt uit het Algemeen Rijksarchief van Bruusel, bundel niet bekend.
[7] Dr.jur. Jozef GEENS, Rijmenam onder de Brabantse Omwenteling en de Franse Revolutie (1790-1815) 1991, Heemkring "Het Hoefijzer", Rijmenam (vertaling uit het latijn).
[8] SAM, Hombeek, oud archief, bundel 90, 25.8.1794
[9] Jaak MUYLDERMANS: Nota's nopens Leest
[10] Stadsarchief Brussel; Inventaris Pergameni (blz.287) volledige tekst zie "'t Ridderke – 1989" blz 42-50
[11] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 98
[12] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 98
[13] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 98, akte van 3.8.1795
[14] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 98, akte van 6.8.1795
[15] Grondwet te Parijs gedecreteerd op 1 Vendémiaire An 4, (23.9.1795).
[16] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 57, akte 12 Floreal IV (1.5.1796)
[17] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 57, brief 12 Prairal 4 Année (31.5.1796)
[18] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 57, brief van 5 Nivose An 5 (25.12.1796)
[19] Rijksarchief Antwerpen, bundel A137 nr.25
[20] Archief Hoembeka, Parochieregisters van Leest (in kopie), eigenhandig ingeschreven door pastoor De Heuck.
[21] SAM, Hombeek, oud archief, bundel 57
[22] SAM, Hombeek, oud archief, bundel 57, brief van 25 Brumaire An 6 (15.11.1796)
[23] SAM, Hombeek, oud archief, bundel 57, brief van 30 Brumaire An 6, (20.11.1796)
[24] SAM, Hombeek, oud archief, bundel 57, (brief 30.7.1797)
[25] Rijksarchief, Antwerpen. A141/262
[26] Frans DE RIDDER, De geschiedenis van de parochie Hombeek, blz.44.
[27] Alg. Rijksarchief Antwerpen, schattingen bundels B 536 tot B 541, verkopen bundels B 542 tot B 552, affiches bundels 553 A tot 557 A.
[28] SAM, Hombeek, oud archirf, bundel 57, brief 27 Fructidor An 4 (13.9.1796)
[29] SAM, Hombeek, oud archief, bundel 57, brief van 7 Vendémiaire An 9 (27.9.1797)
[30] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 57, brief 19 Brumaire An 6 (9.11.1797)
[31] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 57 (brief 26.10.1797)
[32] SAM. Hombeek, oud archief, bundel 57, brief van 2 Frimaire An 6, (22.11.1797)
[33] Deze brief, in het oud gemeentearchief berustend, werd door pastoor De Ridder daar gedeponeerd.
[34] SAM, Hombeek, oud archief, Bundel 59, rekening H.Geestmeesters 1797-1798
[35] Stan BEHETS: *De Boerenkrijg* in 't Ridderke 1989, blz.60-91.
[36] Rijksarchief, Antwerpen, bundel A140/230
[37] Rijksarchief, Antwerpen, bundel A140/232
[38] Rijksarchief, Antwerpen, bundel A140/235
[39] Rijksarchief, Antwerpen, bundel A140/244
[40] Rijksarchief, Antwerpen, bundel A140/243
[41] Rijksarchief, Antwerpen, bundel A140/246
[42] SAM, Hombeek, oud archief, Bundel 57, arrest van 22.3.1801

Beide foto's werden genomen tijdens de Boerenkrijgstoet van september 1948 te Mechelen.

Boven: Aan St.-Romboutstoren. Men herkent Edward Saerens, Jef Saerens, Staf Saerens, Urbain Van Craen, vooraan Emiel De Hoef en te paard en op de wagen Fons Teughels en Leonard De Mesmaecker.

Onder: Op de grote markt. Men herkent Edward Saerens, Emiel Geets, Remi Bertens en Fons Teughels.

1948
De herdenking van de Boerenkrijg

Edward SAERENS

Wat gaat de tijd toch vlug voorbij. Op 19 september van dit jaar 1998 was het juist een halve eeuw geleden dat ik samen met een groep Hombekenaren deelnam aan een historische stoet. Deze was ingericht door het Davidsfonds, bij gelegenheid van de 150ste verjaring van de Boerenkrijg. Hij trok hij toen door de bijzonderste straten van Mechelen. Taferelen uit de wanhopige strijd van Vlaamse volksjongens tegen de gedrilde troepen van de gehate Franse bezetter, werden erin uitgebeeld.

Ook in België behoorden dan de naweeën van de tweede wereldoorlog nog niet helemaal tot het verleden. Ons leger was nog steeds op oorlogsvoet. Op 24 juni van datzelfde jaar dreigde er, ingevolge de blokkade van Berlijn door de Sovjetunie, een nieuwe internationale crisis. Ook was het pas in december dat de laatste rantsoeneringstabel gepubliceerd werd.

Ons optreden had zeker indruk gemaakt op de vele toeschouwers, die langs de straten waar wij voorbij trokken, evenals op de grote markt, opgesteld stonden.

De volgende dag, tijdens de nieuwsuitzendingen van de Nationale Radio-omroep, noemde de reporter onze uitbeelding van "De koehoorn trompt" een pakkend tafereeltje. Er werd zelfs een klankbeeld van ingelast. Achteraf kregen wij van het Davidsfonds bericht dat wij aangeduid werden als de best acterende groep.

De foto's van deze gebeurtenis komen uit mijn archief.

Zij kampten koen als leeuwen,
En, werden ze overmand,
Hun namen staan voor eeuwen
In 't hart van 't volk gebrand !

J. Simons.

De Boerenkrijg te Kapelle-op-den-Bos

François VAN DER JEUGHT

De Boerenkrijg te Kapelle-op-den-Bos werd reeds ter gelegenheid van de herdenking van 1898 en kort nadien tot in de kleinste details opgezocht en uitvoerig beschreven.

Die herdenking stond o.a. in het licht van de toenmalige politieke strijd tussen Katholieken en Liberalen. De Brigands, de boeren, die streden voor "Outer en Heerd" werden in een pathetische stijl "...ridders met ploeg en riek..." genoemd, "...helden die konnen strijden en lijden..."[1].
Bij de herdenkingen van 150 en 175 jaar Boerenkrijg nuanceerden de auteurs reeds één en ander. Maar toch werden grote gedeelten van de vroegste publicaties letterlijk, maar soms foutief, afgeschreven en herschreven, meer niet. Alles was blijkbaar toen al opgezocht en gevonden[2].

Vandaag, 200 jaar later, is de kijk op die korte, turbulente periode in de geschiedenis van onze gewesten beduidend anders: afstandelijker, nuchterder, onmiskenbaar omdat de herdenking niet meer hoeft te passen in een politiek of ideologisch kader en geschiedenis niet langer een literair, dus beschrijvend vak is, maar een wetenschap.

Deze bijdrage is dus niet de zoveelste herhaling van het relaas over de Boerenkrijg te Kapelle-op-den-Bos (met de fusiegementen Nieuwenrode en Ramsdonk), maar in de eerste plaats een zakelijke schets op basis van en mét archiefmateriaal.

Het accent in deze bijdrage ligt vooral op wie betrokken was in de Boerenkrijg. Om de mensen gaat het dus, waarbij getracht werd te achterhalen uit welke gezinnen deze personen kwamen, waar ze woonden, wat ze deden, kortom van zoveel als mogelijk biografische gegevens te verzamelen. De Boerenkrijg te Kapelle-op-den-Bos, als u wil, vooral uit genealogisch oogpunt bekeken tegen de achtergrond van de zeer dramatische gebeurtenissen die gewapende conflicten hoe dan ook altijd zijn. Een bijdrage over de Boerenkrijg in deze gemeente dus, zoals die totnutoe nog niet werd beschreven.

1. Inleiding

In de buitenmuur van de Sint-Niklaaskerk van Kapelle-op-den-Bos, zijde van de Mechelseweg, bevindt zich de verweerde gedenksteen met de vijf namen van omgekomen Kapellenaren tijdens de Boerenkrijg. Op zondag, 4 december 1898 werd ter gelegenheid van de herdenking van 100 jaar Boerenkrijg een eredienst gehouden in aanwezigheid van kanunnik Jaak Muyldermans, die de kanselrede uitsprak, waarna deze gedenksteen plechtig werd onthuld.

Een tweede remeniscentie sinds 1966 aan de Boerenkrijg te Kapelle-op-den-Bos is de Brigandstraat, die de verbinding vormt tussen de Diepestraat en de Evert Larockstraat. In de onmiddellijke buurt stond langs het kanaal het voormalig Brughuis, waar tijdens de nacht van 3 op 4 november 1798 de gevechten plaatsvonden tussen een Franse eenheid en Brigands.
De gemeenteraad motiveerde in het elfde punt van haar zitting op 11 maart 1966[3] de benaming Brigandstraat als volgt:

> *Gezien het bijzonder plan van aanleg "Leibaan, Larock- en Diepestraat", goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 17 april 1962, hetwelk een nieuwe straat voorziet tussen de Larock- en de Diepestraat.*
> *Overwegende dat uit het boek "Geschiedenis van Kapelle-op-den-Bos" door Constant Theys blijkt dat in de omgeving van een der te trekken nieuwe straten, bij de gebeurtenissen in verband de Boerenkrijg en meer bepaald op 3 november 1798, hevige gevechten hebben plaats gehad tussen de brigands en de Franse overheersers, 57 verzetslieden of brigands waaronder verschillende Kapelse jongelingen, gesneuveld zijn of levend verbrand werden, feit dat bevestigd wordt door de herdenkingsplaat geplaatst in een der muren van de parochiekerk, waarop de namen van de gesneuvelde Kapellenaren voorkomen,*

Besluit: ...Ter herinnering aan de Kapellenaren die in de strijd tegen de Franse overheersing, beter gekend onder de naam van Boerenkrijg, een heldendood stierven, zal de nieuwe straat tussen de Larock- en de Diepestraat, ***Brigandstraat*** *genoemd worden.*

Er blijkt hier dus wel één en ander in die periode gebeurd te zijn. Minder turbulent of schokkend was het in Ramsdonk en Nieuwenrode, de fusiemeenten van Kapelle-op-den-Bos.

2. DE FEITEN TE KAPELLE-OP-DEN-BOS.

De periode van 3 tot 6 november 1798. Het gevecht aan het Brughuis.

Een Franse troepenmacht van ca. 4000 man met ruiterij en geschut staat in Brussel klaar om Klein-Brabant binnen te rukken. Brigade-overste Meinsveig voert het bevel over een detachement van ca. 100 man van de *51ste demi-brigade* en 15 gendarmen die de avond van 3 november 1798 omstreeks 09.00 uur te Brussel vertrekt. Op 4 november omstreeks 03.00 uur is er een vuurgevecht in en rondom het Brughuis tussen deze eenheid en Brigands. Er komen drie Kapellenaren om: Antonius TROCH, Joannes VAN ROIJ en Petrus Joannes GOOSSENS. De legereenheid botst nadien op grote weerstand te Willebroek en trekt zich terug naar Brussel.

De drie namen staan vermeld op de gedenksteen in de buitenmuur van de Sint-Niklaaskerk. Ook Philippus VAN DOORSLAER en Guillielmus OLBRECHTS staan hierop; zij kwamen om te Londerzeel tijdens een gevecht met Franse troepen op 3 november 1798[4].
Agent P. PEETERS, de ambtenaar van de burgerlijke stand, vermeldde in het over-lijdensregister (BS Kapelle-op-den-Bos, + Jaar V-X):

Op 13 Brumaire 7e Jaer is gestorven Philippus van Doorslaer
13 d(it)o Guillielmus Olberchts
14 d(it)o sijn gestorven Jan Van Roij Anthoon Troch ende Petrus Joannes Goossens

In het parochieregister van Kapelle-op-den-Bos noteerde pastoor Antoon (VAN) CRAEN het volgende:

3 9bris 1798 obiit ex occisione in Londerzeel tempore belli interut occatione conscriptores militaris per republicam gallicam, Philippus van Doorslaer, filius Henrici aetatis 25 annorum circitur, natus et habitans hic sed sepultus in Londerzeel.
3 9bris 1798 eodem mortem oppetiit Guilielmus Olbrechts in Londerzeel, ibique sepultus, natus et habitans in Cappelle, 25 etiam annorum.
4 9bris 1798 hic obiit hora 3tia noctis interfectus Antonius Troch, maritus Maria Quackels, eatatis 58 annorum, hic sepultus.
4 9bris 1798 hora circitur 3tia noctis obiit hic de militibus galleis interfectus Joannes van Roij bis viduus, aetatis 65 circiter annorum hic sepultus postridie.
Eode mane eodem tempore obiit hic confossus et combustus Petrus Joannes Goossens juvenis 25 annorum sepultus hic postridie.

De vrije vertaling luidt als volgt:

Op 3 november 1798 werd in Londerzeel Philippus VAN DOORSLAER gedood tijdens een gewapend treffen tussen de lotelingen en Franse republikeinse troepen, zoon van Henricus, ongeveer 25 jaar oud, geboren en wonende te Kapelle-op-den-Bos en begraven te Londerzeel.
Op 3 november 1798 overleed Guillielmus OLBRECHTS in dezelfde omstandigheden te Londerzeel en werd daar begraven, ongeveer 25 jaar oud, geboren en wonende te Kapelle-op-den-Bos.
(De gevechten te Londerzeel vonden plaats op 3 november 1798 ca. 6 uur, zowel buiten als in het dorp zelf. Beiden kwamen om tijdens de gevechten in het dorp Londerzeel).
Op 4 november 1798 om 3 uur 's nachts werd Antonius TROCH vermoord, echtgenoot van Maria QUACKELS, oud 58 jaar, hij werd hier (te Kapelle-op-den-Bos) begraven.
Op 4 november 1798 omstreeks 3 uur 's nachts werd Joannes VAN ROIJ vermoord door de Franse troepen, twee maal weduwnaar, oud ongeveer 65 jaar; hij werd de volgende dag hier begraven.
Dezelfde dag, op hetzelfde tijdstip overleed hier Petrus Joannes GOOSSENS, die was doorstoken (of met een schot doorboord?) en verbrand, jongeman, 25 jaar; hij werd de volgende dag hier begraven.
Tot daar de gegevens uit het register van de burgerlijke stand en het parochieregister van de begrafenissen.

De overlevering wil dat aan het Brughuis J.B. VAN LIER en P.J. PEETERS ook gedood werden. 25 Brigands ontkwamen. Frans VERHOEVEN, korporaal van de Burgerwacht, kreeg een steekwonde en overleed; Judocus SELLESLAGH en Antonius PEETERS raakten er gewond en herstelden later. In de herberg Den Hoorn trokken Franse soldaten Maria Anna VAN ASSCHE in de schouw op; zij kreeg brandletsels en een schotwonde. Zij genas. Negen huizen en het Brughuis waarin de Brigands zich verschanst hadden, staken de Fransen in brand[5].

Pastoor Antoon (VAN) CRAEN was opgenomen in de lijst van veroordeelde geestelijken die bij besluit van de 4e november 1798 moesten gedeporteerd worden. De overlevering wil dat hij onderdook op het toenmalige pachthof van TALBOOM bij Conincxsteen op Oxdonk[6].

P.F. GEBRUERS vermeldde in zijn uitgave over de Boerenkrijg dat een Franse vrijwilliger een naamrol van Brigands vond in de zak van een omgebrachte Brigand, namenlijst die op 5 november 1798 aan het Directorium was overgemaakt. Het bewaarde dossier bevatte ook een staat van uitbetalingen aan de Brigands waaruit blijkt dat de meesten 4 gulden aan soldij hadden ontvangen. Remigius BLOMMAERTS en Antoon TROCH ontvingen respectievelijk 13 gulden 4 stuiver 3 oort en 10 gulden 12 stuiver[7].

Het arrest van 26 november 1798 en het uitvoeringsbevel voor de aanhouding en de deportatie van inwoners van Kapelle-op-den-Bos, Ramsdonk en Tisselt.

Bij arrest van de 6de frimaire van het jaar VII (26 november 1798)[8] genomen te Parijs door het *Directoire exécutif* van het *Ministère de la Police générale de la République*, werd bevolen om de personen op te sporen die deel hadden genomen aan de gewapende samenscholingen te Tisselt, Kapelle-op-den-Bos en Ramsdonk, met de opdracht hen voor dit *Directoire* te leiden. De lijst omvatte 85 namen, waarvan een aantal enkele malen voorkwamen. Het arrest was ondertekend door de voorzitter van de *Directoire* TREILHARD, de secretaris-generaal LAGARDE en DURAS, de minister van de *Police Générale*. De beschuldiging luidde als volgt:

> *Tous ayant fait partie du rassemblement armés dans la commune de Capelle et Ramsdonck, Dép(*artemen*)t. de la Dijle, et de Tisselt, canton de Willebroeck, Dép(*artemen*)t des Deux Nethes, pour être entendu sur les inculpations dont ils sont prévenus, d' avoir excité et dirigé la révolte qui a éclaté dans les dép(*artemen*)ts réunis.*
> Ook bepaalde het arrest de uitvoeringsmodaliteiten:
> *Envertu des art(*icle*)s 2e , 108, 125 ensuivant du code des délicts et des peines, il sera fait chez les individus, cidesus désignés, des visites domiciliaires, à l' effet de rechercher et mettre pour les sceller les papiers, armes et munitions de guerre, qui pourroient s' y trouver, pour tout cequi paraître meriter attention en être extrait en envoyé, duement clos et cacheté, au Directoire Exécutif. Il est enjoint à tout dépositaire de la force publique, de prêter main forte, en cas de necessité, pour l' exécution du présent mandat.*

Huiszoekingen werden dus bevolen om documenten, wapens en munitie te vinden. Bij de uitvoering van het arrest mocht dwang gebruikt worden.
Een kopie van dit arrest richtte DURAS aan de *Commissaire du Directoire Exécutif près le Département des Deux Nèthes à Anvers*, samen met zijn opdracht tot uitvoering ervan met dezelfde datum. Zijn brief luidde als volgt:

> *Je vous transmettre, ci joint, Citoyen, copie conforme d' un mandat d' amener décerné par le D(*irectoi*)re Ex(*écutif*), le 6 decemois, contre divers individus qui ont fais partie des rassemblements armés dans la commune de Tisselt, canton de Willebroek et dans les communes de Capelle et Ramsdonck dép(*artemen*)t de la Dyle.*
> *J' attends de votre zèle, Citoyen, que vous employerer les mesures les plus prompte et les plus (?) pour faire arrêter ceux qui ont fait partie des rassemblement de la commune de Tisselt et que vous veillerer à ce qu'ils soient amené en cette ville sous bonne et sûre escorte.*
> *Vous ferer également faire de visiter domiciliaires..... à l'effet de rechercher et mettre sous scellé les papiers, armes et munitions de guerrre qui pourroient s' y trouver...*
> *J' envoye par ce courrier à votre collègue du dép(*artemen*)t de la Dyle, même copie de mandat pour le faire exécuter, à l' égard des individus qui ont fais partie des rassemblements armés dans les communes de Capelle et Ramsdonck.*
> *Vous voudriez bien, Citoyen, employer tous les moyens qui sont en vous, pour assurez le succès des mesures dont vous êtes chargé, j' attends au plutôt que vous m' informier de leus résultat. Salut et Fraternité*
> Was ondertekend: DURAS.

De aanhouding en deportatie.

Op 6 december 1798 houdt een colonne van ongeveer 300 Franse militairen een razzia te Kapelle-op-den-Bos waarbij een honderdtal inwoners in de kerk worden opgesloten. Uiteindelijk blijven 21 Kapellenaren aangehouden omdat de Fransen hen als bijzonderste aanhangers en oversten van het oproer aanzien. De gevangenen deporteert men naar Brussel waar ze opgesloten worden in de Hallepoort.
Op 14 december 1798 brengt men 11 onder hen vanuit de Hallepoort naar Valenciennes over en van daar naar Parijs, waar zij meer dan 9 maanden opgesloten blijven. Zij komen uiteindelijk vrij. Anderen werden reeds in vrijheid gesteld op 26 december 1798; één onder hen pas op 15 september 1799[9].

3. DE PERIODE VAN DE BOERENKRIJG TE RAMSDONK

P.F. GEBRUERS noteerde in zijn werk over de Besloten Tijd dat *Pieter Jan Trogh van Ramsdonck* in juli 1798 te Londerzeel, samen met Frans en Jozef WILLEMS en Jan Frans SERIEN, alle drie van Londerzeel, er de vrijheidsboom *aanrandden* en *zich stoutmoedig tegen de ambtenaars der Republiek verzetten.*[10]

Filip DE BONT, pachter te Ramsdonk, oud 45 jaar, maakte deel uit van de compagnie Brigands van Londerzeel. Hij werd door de Fransen aangehouden en kwam op 25 juli 1799 vrij.[11]
Tijdens de Besloten Tijd was de pastorie van Ramsdonk bewoond door de commissaris van de Franse Republiek. Pastoor Nicolaes Joseph MÉAN verbleef volgens Bernard DE MEESTER meestal op het kasteel van Houtem te Ramsdonk en was door het decreet van 4 november 1798, net als pastoor Antoon (VAN) CRAEN, veroordeeld tot deportatie.

Pastoor MÉAN bleef kinderen dopen waarbij zijn onderpastoor Petrus Joseph DE GRAEVE en zijn dienstmeid Theresia VAN HUYGELEN als peter en meter optraden. Wij gingen niet na over hoeveel of welke kinderen het ging. 's Avonds deed hij begrafenissen en huwelijken.

Bernard DE MEESTER vermeldde dat pastoor MÉAN een dagboek hield waarin hij noteerde dat Frans DE KEERSMAECKER, 25 jaar, te Ramsdonk werd gedood op 23 oktober 1798 in een gevecht met de Fransen. De auteur bracht dit gegeven in verband met de Boerenkrijg in Klein-Brabant[12]. De auteur vermeldde dat het dagboek *later in het register afgeschreven werd*; of hij hiermee het parochieregister bedoelde is niet duidelijk. Feit is dat Bernard DE MEESTER hierover geen bronvermelding of bijkomende inlichting noteerde. De auteur heeft blijkbaar dit dagboek of register gezien.

Uit de brief van DURAS aan de *Commissaire du Directoire Exécutif près le Département des Deux Nèthes* dd. 6 frimaire jaar VII (26.11.1798), blijkt dat te Ramsdonk zeker een gewapende samenscholing van Brigands is geweest, de reden trouwens waarom ook een aantal inwoners ervan werden vervolgd en opgespoord.

4. DE PERIODE VAN DE BOERENKRIJG TE NIEUWENRODE

Blijkbaar is de Boerenkrijg in alle stilte aan Nieuwenrode voorbijgegaan. De heer August DELESTRÉ deelde mee dat volgens de overlevering, hem verteld door wijlen zijn vader Jan René Antoon DELESTRÉ[13], twee inwoners van Nieuwenrode bij de Boerenkrijg betrokken zouden geweest zijn. Hun namen bleven onbekend.

NAMENLIJST MET GENEALOGISCHE EN BIOGRAFISCHE NOTITIES

De alfabetische namenlijst bevat alle personen die in de geraadpleegde literatuur in verband worden gebracht met of betrokken waren bij de Boerenkrijg te Kapelle-op-den-Bos en Ramsdonk.

De bronvermeldingen werden voor de eenvoud afgekort als volgt :
BDM (B. DE MEESTER), **DM** (DI MARTINELLI) , **CT** (C. THEYS), **G** (P.F. GEBRUERS) , **JML** (J. MUYLDERMANS) (Lofrede), **JMB** (J. MUYLDERMANS)(Sansculot en Brigand), **VD** (VAN DOREN), gevolgd door het paginanummer.

De gezinnen werden samengesteld aan de hand van:

- Toegangen genealogie. Reeks I. Indices van parochieregisters Kapelle-op-den-Bos. Algemeen Rijksarchief, Brussel, 1988 (PR).

- Toegangen genealogie. Reeks I. Indices van parochieregisters Ramsdonk. Algemeen Rijksarchief, Brussel, 1993.
- Toegangen Genealogie en Demografie.Reeks II: Bevolkingstelling jaar IV (1796). Kanton Londerzeel - Kapelle-op-den-Bos. Algemeen Rijksarchief, Brussel, 1988 (VT).

Er werd eveneens geput uit de registers van de burgerlijke stand van Kapelle-op-den-Bos en Ramsdonk (BS) en uit de volkstelling van 1828 (VT) (*Leest der inwoonders van Capellen – 1828*, recent ingebonden en op de kaft foutief als *Index 1828* aanzien), registers die worden bewaard op het gemeentehuis van Kapelle-op-den-Bos.

1. BLOMMAERTS Jan (DM; JML11)
Jan BLOMMAERTS stond vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest 26 november 1798. Zeer waarschijnlijk was deze Jan de jongste zoon van Remy (Remigius) BLOMMAERTS en Anna Catharina VAN DE VELDE (zie nr. 2).

2) BLOMMAERTS Remy (DM; JML11;G228,490,493)
Remy BLOMMAERTS stond vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij werd op 6 december naar Brussel gevoerd en opgesloten in de Hallepoort. Van daar deporteerde men hem op 14 december naar Valenciennes. De *municipaliteit* van Londerzeel ondernam op 10 januari 1799 pogingen bij het Franse bestuur om hem vrij te krijgen. PF. GEBRUERS noteerde dat hij geboortig was van Kapelle-op-den-Bos maar in de parochieregisters van deze gemeente komt deze naam niet voor, wel in de parochieregisters van Ramsdonk.

Het oudste register met de geboortakten van de burgerlijke stand van Ramsdonk gaat van 1796 tot 1802. De eerste akte hierin is gedateerd 26 vendémiaire van het jaar V (17.10.1796) en werd opgesteld door Remigius BLOMMAERS, zoals hij schreef: *agent der gemeynte van Ramsdonk canton van Londerzeel*, dus ambtenaar van de burgelijke stand. Hij akteerde in deze functie de volgende geboorteakten tot en met de akte van 22 ventôse van datzelfde jaar (12.3.1797). De volgende werden opgesteld door P. MERTENS die zich *adjoint der gemeente van Ramsdonk* noemde; vanaf de akte van 1 vendémaire van het jaar VI (22.9.1797) was *agent* Livinius VERASSELT de opsteller.

Zeer waarschijnlijk is Remy BLOMMAERTS, die in 1798 opgezocht, aangehouden en gedeporteerd werd, de voormalige ambtenaar van Ramsdonk.
(Fransiscus) Remigius BLOMMAERTS, ° te Londerzeel ca. 1745, was gehuwd met Anna Catharina VAN DE VELDE (°Londerzeel).
Zij hadden volgende kinderen te Ramsdonk:

1. Joanna Catharina, ° 8.3.1774
2. Joanna Catharina, ° 14.1.1776
3. Fransiscus, ° 1.2.1778(?), + Ramsdonk 14.7.1821 op 43-jarige leeftijd, landbouwer, weduwnaar van Joanna Catharina RONGÉ.
4. Joannes ° 16.5.1784

3) BRION Cornelius (DM; VD18; CT246 ; JML11; VTnr.187;G227)
Cornelius BRION werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 16 november 1773 als zoon van Philippus BRION (BRIOEN) (zie nr. 4) en Joanna Maria LAUWERS.
Hij werd vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Cornelius BRION was pachter-landbouwer en woonde in de wijk B, nr. 20 (VT1828), Mechelbaan, te Kapelle-op-den-Bos.
Hij bleef ongehuwd en overleed thuis op 9 december 1842. Carolus Ludovicus VERHULST, rentenier, zijn neef en veldwachter Petrus Joannes DE KEYSER deden de aangifte.

4) BRION Filippe (G489,491,696 ; JMB156)
Philippus (Filippe) BRION (BRIOEN) werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 19 maart 1739 als oudste zoon van Ambrosius BRIOEN x Elisabeth LETTENS.
Hun kinderen waren:

1. **Philippus** ° 19.3.1739
2. Marie Theresia ° 22.3.1741
3. Jan ° 30.6.1742
4. Jan Baptist ° 27.2.1744
5. Joanna Maria °4.9.1745

6. Cornelius ° 9.4.1747
7. Barbara ° 9.11.1750

Philippus BRION huwde te Kapelle-op-den-Bos op 26 juli 1768 met Joanna Maria LAUWERS (° Kapelle-op-den-Bos 4.9.1739, dochter van Willem LAUWERS en Joanna VERBEECK).
Zij hadden hier volgende kinderen:

1. Petrus ° 26.9.1769
2. Maria Theresia ° 15.12.1771
3. **Cornelius** ° 16.11.1773 (zie nr. 3)
4. Jacoba ° 9.6.1777 x Antoon BUELENS (°Oxdonk 25.5.1779, +22/1/1821)
5. Joanna Maria ° 5.3.1780
6. Antoon ° 3.12.1782

Joanna Maria LAUWERS was de oudere zuster van Jan en Michiel LAUWERS (zie nr. 24), die beiden, net als Philippus BRION, o.a. gezocht werden door de Franse overheid.
Philippus BRION was in 1783 (CT196) en in 1788 schepen van Kapelle-op-den-Bos samen met Frans TALBOOM (zie nr. 47), Jan VERBRUGGEN en Jan VAN ASCH (CT124). Hij was samen met zijn zoon Cornelius betrokken bij de Boerenkrijg en werd aangehouden, naar Brussel overgebracht en in de Hallepoort opgesloten. Philippus BRION verkreeg na korte tijd een gunstige verklaring van de commissaris en de vrederechter van Londerzeel. Als gevolg daarvan werd hij op bevel van generaal BÉGUINOT vrijgelaten op 26 december 1798. De overlevering wil dat hij voor zijn vrijheid 1500 gulden betaalde.

Philippus BRION was landbouwer en overleed te Kapelle-op-den-Bos op 23 februari 1819. Zijn zoon Cornelius, pachter, op dat ogenblik 43 jaar en Charles CLAES, veldwachter, 33 jaar, deden de aangifte van zijn overlijden. Beiden ondertekenden de akte. Twee dagen voordien, op 21 februari 1819 overleed zijn echtgenote Joanna Maria LAUWERS. Ook hier deed Cornelius de aangifte.

Bij nazicht van de lijst van de inwoners van 1828 blijkt dat het gezin BRION zeker geen kleine landbouwers waren maar pachters, mét inwonend personeel.
Cornelius BRION had twee inwonende knechten en vier meiden: Pieter Jan VERBRUGGEN, 24 jaar, °Kapelle-op-den-Bos ; Guilliam VERBELEN, 36 jaar, °Wolvertem ; Theresia DE MAEYER, 26 jaar, °Leest ; Johanna VAN DEN HEUVEL, 23 jaar, °Blaasveld ; Elisabeth VEKEMANS, 34 jaar, °Kapelle-op-den-Bos en Fransisca LAUWERS, 31 jaar, °Grimbergen.

Zijn jongere zuster Jacoba BRION, wonende wijk C nr. 23 (VT1828), op dat ogenblik weduwe van pachter Antoon BUELENS (zn. Van Balthazar BUELENS en Catharina DE PRINS), woonde op haar boerderij met haar beide kinderen Philip, dan 17 jaar en Anne Catherine, 11 jaar oud. Zij had drie inwonende knechten en twee meiden namelijk : Jan Baptist GEDAEN, 35 jaar, °Beigem ; Jan COSET, 24 jaar, °Mechelen ; Petrus Joannes VAN OPHEM, 22 jaar, °Antwerpen ; Elisabeth DE VALCK, 28 jaar, °Humbeek en Lucia DE BONT, 19 jaar, °Wolvertem.

Jacoba BRION rentenierde en overleed op 18 februari 1839. Haar dochter Anna Catharine was reeds bij haar huwelijk rentenierster! Zij trouwde op 21 oktober 1840 met Carolus Ludovicus VERHULST (°Ramsdonk 11/2/1819), op dat ogenblik eveneens rentenier. Hun dochter Pauline Joephine was toen zij huwde met rijksdierenarts Joannes Carolus LAROCK ook rentenierster! Dezen waren de ouders van de bekende kunstschilder Evert LAROCK. De straat die de verbinding vormt tussen de Mechelseweg en de Leiweg te Kapelle-op-den-Bos is naar hem genoemd. Hiermee wordt geïllustreerd dat generatie na generatie, deze familie vrij gegoed was.

5) BULENS Jan Baptist (VD18; G490)
Jan Baptist BULENS was volgens P.F. GEBRUERS vader van Ferdinand BULENS. Ten onrechte werd in zijn plaats Balthazar BULENS (zie nr. 7) aangehouden op 6 december 1798.

6) BULENS Ferdinand (DM; VD18; G226,228,490; JML11; CT246)
Ferdinand BULENS stond tweemaal vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij behoorde na de aanhouding op 6 december 1798, de deportatie en opsluiting van de 21 verdachten in de Hallepoort te Brussel, nog tot de Brigands.

VAN DOREN noteerde dat hij geboortig was van Kapelle-op-den-Bos. In de lijst van de inwoners van Kapelle-op-den-Bos van 1828 komt de naam Ferdinand BUELENS voor die landbouwer was, op dat ogenblik 46 jaar,

geboortig van Leest en weduwnaar van Dorothea DIETENS, wonend wijk B, Steenweg, nr.2. Zeer waarschijnlijk gaat het om dezelfde Ferdinand BULENS als vermeld in de lijst van het arrest.

Ferdinand BUELENS (° Leest ca. 1775, zoon van Petrus Joannes BUELENS en Anna Maria BUELENS) en Dorothea DIETENS (° Leest, dochter van Jan DIETENS en Elisabeth VAN GAESEL) hadden te Kapelle-op-den-Bos volgende kinderen :

1. Jan Baptist Sacharie ° 23.6.1813 [ss. Jean François DE AMANDEL (D' AMANDEL), notaris en François POLSPOEL, 50 jaar, *charron*].
2. Joannes Melchior ° 18.1.1816 [ss. François DE AMANDEL (D'AMANDEL), notaris en Laureys JENNÉ].
3. Peeter Jan ° 2.10.1817 (ss. François DE AMANDEL, notaris en Charles CLAES, veldwachter).
4. Jan Frans ° 15.2.1820 (ss. François DE AMANDEL en Charles CLAES).
5. Peeter ° 14.5.1823 (ss. Fransiscus BRUYLANTS, 29 jaar, kleermaker en Fransiscus DE RAEDEMAEKER, 38 jaar, landbouwer).

Dorothea DIETENS overleed op 26 april 1825 ; Ferdinand BUELENS overleed op 72-jarige leeftijd op 11 september 1847. Zijn zoon Jan Baptist, landbouwer, deed deze aangifte.

7) BULENS Balthazar (G489,490)
Balthazar BULENS werd op 6 december 1798 aangehouden en naar Brussel gevoerd waar hij in de Hallepoort werd opgesloten. Volgens een verslag van commissaris Josse van Londerzeel werd hij ten onrechte aangehouden in plaats van Jan Baptist BULENS, wiens zoon Ferdinand op dat ogenblik nog bij de Brigands was (zie nr. 5). Balthazar BULENS kwam op 11 december 1798 vrij. Hij kon niet nader vereenzelvigd worden.

8) COECKELBERGHS Henri (VD18; DM; CT246; JML11;G226)
Henri COECKELBERGHS (KOEKELBERG) stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
VAN DOREN noteerde dat hij van Kapelle-op-den-Bos geboortig was. Zeer waarschijnlijk ging het om Henri KOEKELBERG, zoon van Jan KOEKELBERG en Maria DE BOECK, overleden te Kapelle-op-den-Bos op 21 september 1822 ten huize van zijn zwager Peeter Jan VAN DEN BRANDE. Henri KOEKELBERG was ongehuwd en *daghuer man*, dus dagloner, van beroep.

9) COLLIER Andries [DM; VD18; CT246; JML11; G226 (VD en CT noteerden Antoon COLLIER)]
Andries COLLIER stond vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. VAN DOREN noteerde dat hij van Kapelle-op-den-Bos geboortig was. In de lijst van de inwoners van Kapelle-op-den-Bos van 1828 staat Andreas COLLIER vermeld, wonende wijk C, 17. Zeer waarschijnlijk is hij dezelfde als Andries, vermeld in het arrest.

Andreas COLLIER ° Sint-Amands ca. 1779, zoon van Romanus Dominicus COLLIER en Theresia DE BIT, was landbouwer te Kapelle-op-den-Bos. Hij was ongehuwd en had voor zijn bedrijf in 1828 inwonende knechten en meiden, namelijk : Elisabeth VAN AKEN, 29 jaar, °Ramsdonk ; Henderick ROSIERS, 29 jaar °Kapelle-op-den-Bos ; Jan Baptist BUELENS, 28 jaar, °Zemst en Theresia VAN EECKHOUDT, 26 jaar, °Wolvertem.

Hij overleed te Kapelle-op-den-Bos op 66-jarige leeftijd op 15 februari 1843. Zijn broer Joannes Philibertus COLLIER, dan 60 jaar, die hier ook woonde, deed de aangifte.

10) DE BONT Filip (G460)
Philippe (Filip) DE BONT (DE BONDT) werd gedoopt te Ramsdonk op 4 maart 1765 als zoon van Joannes DE BONDT en Anna VAN LIER.
Zij hadden hier volgende kinderen :

1. Jan Baptist ° 22.9.1751
2. Egidius ° 12.11.1752
3. Catharina ° 1.2.1754
4. Henricus ° 30.9.1756
5. Jan Baptist ° 30.9.1759
6. Maria ° 19.8.1762
7. **Philippe** ° 4.3.1765
8. Arnoldus ° 10.6.1768
9. Anna Maria ° 10.5.1771

Zijn vader Joannes DE BONDT overleed te Ramsdonk op 24 februari 1793 ; zijn moeder enkele weken later, op 14 maart dat jaar.
Philippe DE BONDT, die dagloner was, pachter (G460), landbouwer (cit. 1806) en later wever (cit. 1812, 1814), huwde met Anna Catharina VAN BUGGENHOUT (° Wolvertem), landbouwster.
Zij hadden volgende kinderen :

1. Egidius ° 29.8.1791
2. Elisabeth ° 2.7.1793
3. Egidius ° 21.12.1795
4. Pierre Jean ° 13 brumaire van het jaar VI (3.11.1797), (ss. Jean Baptist DE BORGER, 40 jaar, landbouwer en Jacques KERREMANS, 38 jaar, landbouwer).
5. Jeanne Marie ° 22 prairial van het jaar VIII (11.6.1800), (ss. Cornelius ROCHTUS).
6. Marie Therese ° 6 pluviôse van het jaar XI (26.1.1803), (ss. Jean Baptist DE BOECK, 52 jaar, landbouwer en François DE AMANDEL, schrijver).
7. Guillaume ° *2ième du mois complémentaire an XIII* (19.9.1805), (ss. Dominique LAUWERS, 37 jaar, *marchal* en Henri VERBESSELT, 38 jaar, landbouwer), + 30.1.1806. De akte vermeldt dat het kind vier maanden oud was.
8. Guillaume ° 25.5.1807 (ss. Jean Baptist DE BOECK, landbouwer en Gilles COOL, 28 jaar, wever).
9. Claire ° 21.8.1812 (ss. Philips DE VLEESHOUWER, 60 jaar, brouwer en Jean Baptist VAN DEN BOSSCHE, 33 jaar, inwonende knecht), + 23.8.1812. Jean Baptist DE BONDT, 47 jaar, landbouwer - oom van het kind- en de vader deden de aangifte.
10. Monique ° 8.5.1810 (ss. Pierre GOOSSENS, 50 jaar, landbouwer en Jean Baptist VERHULPEN, 31 jaar, wever).

Filippe DE BONDT behoorde bij de compagnie Brigands van Londerzeel. Na zijn aanhouding kwam hij op 25 juli 1799 vrij.

11) DE KEERSMAECKER Frans (BDM150)
Frans DE KEERSMAECKER was 25 jaar toen hij werd gedood te Ramsdonk op 23 oktober 1798. Hij staat niet vermeld in de parochieregisters van Ramsdonk terwijl de overlijdensregisters van de burgerlijke stand van Ramsdonk bewaard zijn vanaf 1802.

12) DE MAEYER Hendrik (DM; VD; G226,227,490,493; JML11)
Hendrik DE MAEYER was tot viermaal toe opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij werd op 6 december naar Brussel gevoerd waar hij ook opgesloten werd in de Hallepoort. Op 14 december deporteerde men hem naar Valenciennes. De *municipaliteit* van Londerzeel ondernam op 10 januari 1799 pogingen bij het Frans bestuur om hem vrij te krijgen.
VAN DOREN en P.F. GEBRUERS noteerden dat Hendrik DE MAEYER van Kapelle-op-den-Bos geboortig was; aan de hand van de parochieregisters is hij niet éénduidig te identificeren.

13) DENS Willem (G226,227; JML11)
Willem DENS of DONS, die tweemaal wordt vermeld in de lijst van de aan te houden personen van 26 november 1798, is niet te identificeren. P.F. GEBRUERS stelde dat het mogelijk om Willem MOENS ging (zie nr. 30).

14) DE RUYSSCHER Jacob (G490,491)
Jacob (Jaak) DE RUYSSCHER, ° ca. 1740, was de zoon van Augustijn DE RUYSSCHER (overleden op 83-jarige leeftijd) en Anne Marie VERBRUGGEN (overleden op 88-jarige leeftijd), beiden landbouwers te Kapelle-op-den-Bos. Hun 50ste huwelijksverjaardag werd op dinsdag 13 juli 1773 gevierd samen met die van drie andere echtparen, feit dat aangekondigd stond in het *Wekelijks Bericht voor de Stadt ende Provincie van Mechelen*, nr. 25 van 4 juli 1773 (CT227).
Jacob DE RUYSSCHER huwde Elisabeth COECKELBERGH (° Kontich, dochter van Livinius COECKELBERGH en Maria Clara PUTTEMANS).
Zij hadden te Kapelle-op-den-Bos volgende kinderen:

1. Maria Clara ° 18.4.1769
2. Joanna Maria ° 8.10.1770
3. **Petrus** ° 18.10.1772 (zie nr. 15)
4. Jan Frans ° 10.10.1775
5. Petronella ° 8.8.1778, x Pieter Jan VERBRUGGEN (zie nr. 73).
6. Jan Baptist ° 6.12.1781

Jaak DE RUYSCHER werd op 6 december 1798 aangehouden en weggevoerd naar Brussel waar hij in de Hallepoort werd opgesloten. Hij verkreeg korte daarop een gunstige verklaring van de commissaris en de vrederechter van Londerzeel met als gevolg dat hij op bevel van generaal BEGUINOT vrij kwam op 26 december 1798.
Jaak DE RUYSSCHER was landbouwer en overleed op 10 fructidor XIII (28.8.1805); zijn weduwe, eveneens landbouwster deed de aangifte. Zij overleed ook te Kapelle-op-den-Bos op 18 december 1828.

15) DE RUYSSCHER Pieter (DM; VD18; CT246; JML11; G219,226,227)
Pieter DE RUYSSCHER werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 18 oktober 1772 als oudste zoon van Jacob DE RUYSSCHER en Elisabeth COECKELBERGH.
Hij werd tweemaal in de lijst opgenomen van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Pieter DE RUYSSCHER was luitenant van de compagnie Brigands van Kapelle-op-den-Bos en ondertekende (samen met Pieter Jan GOOSSENS) een brief aan ROLLIER, die als volgt luidde (P.F. GEBRUERS – zie eindnoot 7) :

> *Vrijheid, Broederlijkheid, Van onze Jonkheid. Ik ben ten uiterste verwonderd u dit bevel (ordonannce) te zien uitvaardigen, zonder er eenigszins op te kennen te geven, dat gij bekleed zijt met het gezag van Bevelhebber.*
> *Voor alle verzekering dan vraag ik, dat uw bevel worde weergezonden, opdat gij er uwe hoedanigheid uitdrukkelijk zoudt op te kennen geven.*
> *Mijnheer Rollier, Wij vragen UE, een middel om de onwillige Jongens te dwingen van naar het leger te komen. Wij durven hopen dat gij ons het middel zult kunnen aanwijzen. Pieter Jan Goossen foerier; Pieter De Ruysscher luitenant.*

Pieter DE RUYSSCHER overleed te Hoogstraten op 1 mei 1851 in het *Bedelaarswerkhuis*; Ludovicus BAUSART, directeur van de instelling en Arnoldus DUYS, de eerste beambte, deden de aangifte. Pieter DE RUYSSCHER was dagloner en ongehuwd gebleven. De akte werd in de registers van de burgerlijke stand van Kapelle-op-den-Bos overgeschreven.

16) DE WIT Filip (DM; G227,489,490; JML11)
Filip DE WIT is zeer waarschijnlijk te identificeren als Philippus DE WIT gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 18 mei 1769 als zoon van Hubertus DE WIT en Anna SCHAERLAECKEN. Het echtpaar had nog een zoon: Matheus ° 27 maart 1764.
In de periode van de Boerenkrijg waren zijn ouders reeds overleden: Hubertus DE WIT op 9 maart 1783; Anna SCHAERLAECKEN op 23 september 1790.
Philippus DE WIT was opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798 ; hij werd ook op 6 december 1798 naar Brussel overgebracht en opgesloten in de Hallepoort en vervolgens gedeporteerd op 14 december 1798 naar Valenciennes.

17) GOOSSENS Pieter Jan
[DM; G219,226,227,484,695 (vermeldde: G.J. GOOSSENS); CT246, VD18; JML5,10; JMB149 (vermeldde G.J. GOOSSENS); JML11]
Pieter Jan GOOSSENS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 4 januari 1777 als jongste zoon van Petrus GOOSSENS (x Kapelle-op-den-Bos 16.8.1772) en Maria VAN DEN BROECK.
Het echtpaar had volgende kinderen te Kapelle-op-den-Bos:

1. **Willem** ° 17.6.1773 (zie nr. 18)
2. Jan ° 28.5.1774
3. Petrus Jozef ° 17.10.1775, + 25.10.1775
4. **Petrus Jan** ° 4.1.1777
5. Maria Cornelia ° 3.5.1779

Petrus GOOSSENS overleed 20 juni 1780. In de Boerenkrijg was Pieter Jan GOOSSENS fourier van de compagnie Brigands van Kapelle-op-den-Bos. Hij overleed in het gevecht aan het Brughuis tijdens de nacht van 3 op 4 november 1798 en werd begraven op het kerkhof van Kapelle-op-den-Bos op 4 november. Hij was tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Pieter Jan GOOSSENS staat vermeld op de gedenksteen in de zijmuur van de Sint-Niklaaskerk.

18) GOOSSENS Willem (DM; G226,228; JML11)
Willem GOOSSENS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 17 juni 1773 als oudste zoon van Petrus GOOSSENS en Maria VAN DEN BROECK (zie bij nr. 17).
Ook hij stond tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Willem GOOSSENS overleed te Kapelle-op-den-Bos op 25 juni 1816, volgens de akte op 45-jarige leeftijd, ten huize van Fransicus RONGÉ. Jan VAN ASCH en François DE AMANDEL, notaris te Humbeek deden de aangifte. Willem was *daghuerman*. De akte vermeldt niet of hij al dan niet gehuwd was.

19) HEIRENS Willem (G490,491,492)
Willem HEIRENS werd op 6 december 1798 overgebracht naar Brussel en eveneens in de Hallepoort opgesloten.
P.F. GEBRUERS schreef dat hij kon niet achterhalen welk zijn lot was. De auteur noteerde dat in het register van de gevangenis van Gent onder het nr. 1378 een zekere Sebastiaan VAN VOST van Capellen bevond, die zichzelf Willem HAMSAERT noemde. Hij was 19 jaar oud en werd op 15 augustus 1799 in de Force opgesloten. Voordien was hij bij verstek ter dood veroordeeld maar werd op 15 september 1799 door de kapitein-verslaggever in vrijheid gesteld. P. F GEBRUERS vereenzelvigde HAMSAERT met HEIRENS en stelde dat hij van Kapelle-op-den-Bos geboortig was. Geen van beide namen komt voor in de parochieregisters.

20) HUYSMANS Gillis DM; VD18; CT246; G227,228; JML11.
Egidius HUYSMANS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 20 september 1774 als oudste zoon van Petrus HUYSMANS (x Kapelle-op-den-Bos 6.7.1773) en Jacoba VERBRUGGEN.
Petrus HUYSMANS was landbouwer en overleed op 23 augustus 1808. Zijn zoon Jacob, landbouwer, dan 25 jaar oud, deed de aangifte en ondertekende de akte.
Petrus HUYSMANS en Jacoba VERBRUGGEN (Jacqueline VER BRUGGEN) hadden volgende kinderen :

1. **Egidius** (Gillis) ° 20.9.1774 (zijn x-akte vermeldt : 28.3.1774).
2. Anna Catharina ° 1.5.1779
3. Jacob ° 9.1.1783
4. Petrus Jan ° 8.9.1777

Gillis HUYSMANS was tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij was landbouwer en huwde te Kapelle-op-den-Bos op 11 fructidor van het jaar X (29.8.1802) met Joanna BUELENS (°Leest op 20.5.1775, dochter van Petrus Joannes BUELENS en Anna Catharina PEETERS).
Zij hadden volgende kinderen:

1. Petrus Joannes ° 25 vendémiaire van het jaar XI (17.10.1802) (ss. Pierre HUYSMANS, 68 jaar, landbouwer, de grootvader van het kind en François VAN DER LINDEN, 21 jaar, *marchal*) ; + 13 april 1807.
2. Jacqueline ° 5 frimaire van het jaar XII (27.11.1803) (ss. Henri François VAN DEN BOSSCHE, bakker).
3. Henri ° 30 germinal van het jaar XIII (20.4.1805) (ss. Pierre VAN LIERDE, 35 jaar, kleermaker, en Joseph François VAN DEN BOSSCHE, bakker).
4. Jacques ° 1.9.1806 (ss. Henri François VAN DEN BOSSCHE en Jean VERBRUGGEN, 32 jaar, landbouwer).
5. Anne Catherine ° 9.4.1808 (ss. Henri François VAN DEN BOSSCHE en Joseph François VAN DEN BOSSCHE, bakkers).
6. Jacques Jean ° 4.3.1810 [ss. Pierre Jean VAN DE REYK, 32 jaar, wever (de broer van Alexander VAN DE REYCK- zie nr. 55), en Jean LEMMENS, landbouwer].
7. Laurent, ° 14.9.1812 (ss. Antoine BUELENS, 32 jaar, fermier en Livine LEMMENS, 22 jaar, monnik).
8. Emmanuel Jean ° 15.4.1813 (ss. Jean Dominique VAN DEN BOSCH, 26 jaar, bakker en Egide MUYLDERMANS, 29 jaar, landbouwer).
9. Joanna Catharina ° 28.8.1815 (ss. François DE AMANDEL, notaris en Jan DE MAEYER, landman).

Gillis HUYSMANS overleed op 4 april 1857. Hij woonde op Oxdonk, wijk B, nr. 52 (VT1828). Zijn zoon Laurentius, landbouwer, deed de aangifte. Het volgende jaar, op 18 juli 1858 overleed Joanna BUELENS.

21) JENNÉ Jaak (DM; VD18; G227,489,490)

Joannes (Jacques, Jaak) JENNÉ werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 6 mei 1772 als zoon van GENNEÉ Philippus (x Kapelle-op-den-Bos 6.10.1761) en Catharina STEPS (+ Kapelle-op-den-Bos 21.12.1780).
Het echtpaar had hier volgende kinderen :

1. Anna ° 5.7.1763
2. Laurentius ° 24.1.1766, + 29.6.1827, schipper, x met Catharina VAN INGELGEM
3. Jan ° 19.5.1768
4. Maria ° 27.2.1770
5. **Joannes** ° 6.5.1772
6. Joanna ° 21.8.1773, + 1.10.1813, x Jan BUELENS
7. Petrus ° 3.1.1776

Catharina STEPS overleed op 21 december 1780; op 67-jarige leeftijd hertrouwde Philippus JENNÉ met Joanna BAL, (°Leest, dochter van Mathias BAL en Catharina SMEDTS), *jongedochter* van 50 jaar.
Jaak JENNÉ was opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij werd ook op 6 december overgebracht naar Brussel waar hij in de Hallepoort werd opgesloten. Op 14 december 1798 deporteerde men hem naar Valenciennes.

22) KOEKELBERG Jan (G490,491)
Jan KOEKELBERG werd op 6 december 1798 gedeporteerd naar Brussel en opgesloten in de Hallepoort. Hij verkreeg na korte tijd een gunstige verklaring van de commissaris en de vrederechter van Londerzeel. Als gevolg daarvan werd hij op bevel generaal BÉGUINOT vrijgelaten op 26 december 1798. P.F. GEBRUERS noteerde dat hij geboortig was van Kapelle-op-den-Bos. Hij kon niet verder geïdentificeerd worden.

23) LAUWERS Jan (DM; VD18; CT246; G226,227,JML11)
Jan LAUWERS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 20 augustus 1745 als zoon van Willem LAUWERS (LAUWENS) (x Kapelle-op-den-Bos 31.7.1733) en Joanna VERBEECK (° Kapelle-op-den-Bos 13.3.1718 dochter van Nicolaus VERBEECK en Joanna OLBRECHTS).
Het echtpaar had volgende kinderen :

1. David ° 7.12.1734, + 24.1.1739
2. Catharina ° 11.1.1737
3. Joanna Maria ° 4.9.1739
4. Antoon ° 10.5.1742
5. **Jan** ° 20.8.1745
6. Jacob ° 19.8.1748
7. **Michaël** ° 26.3.1752 (zie nr. 24).

Willem LAUWERS, gedoopt te Kapelle-op-den-Bos dd. 25.8.1719, zoon van Gerardus LAUWERS en Joanna PEETERS, overleed er op 7 januari 1763.
Jan LAUWERS werd tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

24) LAUWERS Michiel (G489,490,493)
Michaël LAUWERS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 26 maart 1752 als jongste zoon van Willem LAUWERS (LAUWENS) en Joanna VERBEECK (zie bij nr. 23).
Hij werd op 6 december 1798 opgesloten in de Hallepoort te Brussel en op 14 december 1798 gedeporteerd naar Valenciennes. Op 10 januari 1799 ondernam de *municipaliteit* van Londerzeel pogingen bij het Franse bestuur om hem vrij te krijgen.

Michiel LAUWERS was gehuwd (niet in PR van Kapelle-op-den-Bos vermeld) met Petronella DE GRONCKEL (°Kapelle-op-den-Bos, dochter van Angelus DE GRONCKEL en Theresia DE KEYSER) en overleed als rentenier op 19 juli 1826. Hij woonde wijk D, nr. 38 (VT1828). Zijn weduwe was dan 73 jaar. Blijkbaar bleef hun huwelijk kinderloos vermits in de parochieregisters van Kapelle-op-den-Bos van hen geen enkel kind vermeld staat. Petronella DE GRONCKEL overleed als rentenierster op 1 januari 1832.

Dat Michiel LAUWERS en Petronella DE GRONCKEL konden rentenieren, kan verklaard worden door het feit haar vader Angelus uitbater was van de best bekende herberg van Kapelle-op-den-Bos, gelegen aan de brug (cit. 1762 inventaris en verkoop inboedel) (CT215). Hij overleed op 1 april 1761 ; zijn weduwe Theresia DE KEYSER huwde op 18 juli 1762 Jan (Joannes) VAN ROY (zie nr. 69) schepen van Kapelle-op-den-Bos (cit.

1775)(CT124) en *hostelier in de 3 peerdekens recht over de vaert* werd, waar bijvoorbeeld in 1783 achtentwintig toneelvoorstellingen werden gegeven (CT196,216). Dit huwelijk bleef kinderloos. Theresia DE KEYSER overleed op 21 februari 1776. Deze familie behoorde in die periode ongetwijfeld tot de meest gegoede van Kapelle-op-den-Bos.

25) MOENS Cornelis (DM; G227; JML11)
Corneille MOENS was opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

26) MOENS Jaak (DM; VD18; G226; JML11)
Jacobus (Jaak) MOENS (MONS) werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 25 juni 1773 als jongste zoon van Judocus MOENS (x Kapelle-op-den-Bos 21.2.1762) en van Marie GEERTS (GIERTS, GEETS).
Het echtpaar had volgende kinderen :

1. Petronella ° 30.12.1762
2. Jan Baptist ° 11.3.1767
3. Anne Maria ° 29.11.1769
4. **Jacob** ° 25.6.1773

Judocus MOENS overleed te Kapelle-op-den-Bos op 24 februari 1776.
Jacobus MOENS was opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Hij bleef ongehuwd en overleed te Kapelle-op-den-Bos op 16 november 1855 ten huize van Paschasius CLOOTS, 44 jaar en hoefsmid, zijn aangetrouwde neef, wonend wijk C, Vaart.

27) MOENS Karel (DM; G227; JML11)
Karel (Charles, Carolus) MOENS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 20 april 1777 als oudste zoon van Michaël MOENS (MONS) (x Kapelle-op-den-Bos 16.4.1776) en Joanna Maria VERSCHUEREN. Michael MOENS was geboortig van Ramsdonk en was landbouwer. Hij overleed te Kapelle-op-den-Bos op 21 oktober 1813. Charles MOENS deed deze aangifte en ondertekende de akte. Het echtpaar had nog een zoon: Jozef ° 20.9.1778.

Charles MOENS werd opgenomen in de lijst van aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Hij was landbouwer en huwde de eerste maal met Maria Anna VAN ASSCHE (zie nr. 52). Zij woonden te Kapelle-op-den-Bos, Wijk D, Steenweg, 4 (wijk D, nr. 47 – VT1828).
Zij hadden volgende kinderen :

1. Jeanne Catherine, ° 25.11.1810 (ss. François DE AMANDEL en Henderic KERREMANS, beiden notaris).
2. Josepha ° 4.6.1812 (ss. Jean SYMONS, 35 jaar, landbouwer en Jean Baptist PUBLIE, 25 jaar, beenhouwer). Het gezin woonde dan op Oxdonk. Charles ondertekende de akte.

Na het overlijden van zijn echtgenote op 14 februari 1818, hetrouwde Charles MOENS met Anna Catharina VAN DEN HEUVEL, († Tisselt, dochter van Joannes Baptista VAN DEN HEUVEL en Joanna KERREMANS).
Charles MOENS overleed thuis op 6 juni 1842; Joannes Baptista MUYLDERMANS, landbouwer, 29 jaar, zijn schoonzoon en veldwachter Petrus Joannes DE KEYSER deden deze aangifte.

Anna Catharina VAN DEN HEUVEL overleed op 8 april 1863 te Kapelle-op-den-Bos ten huize van Jan Baptist MUYLDERMANS, 50 jaar, landbouwer aan de Steenweg, wijk D, nr. 290.

28) MOENS Michiel (DM; G227; JML11)
Michaël MOENS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 9 mei 1771 als oudste zoon van Petrus MOENS en Barbara LAMBERTS, geboortig van Ramsdonk en beiden landbouwers.
Het echtpaar had volgende kinderen:

1. **Michaël** ° 9.5.1771
2. Cornelia ° 5.12.1772, +10.6.1836, ongehuwd.
3. **Philippus** ° 14.5.1774 (zie nr. 29)
4. **Willem** ° 12.10.1775 (zie nr. 30)
5. Gerardus ° 30.4.1777
6. Nicolaus ° 9.11.1779
7. Maria Theresia ° 12.10.1781
8. Joanna Catharina ° 8.4.1783
9. Maria Anna ° 26.1.1785

Hij werd (tweemaal) opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Michiel MOENS was eveneens landbouwer en huwde Rose Christine COOLS (° Willebroek 6.4.1779, dochter van Petrus Joannes COOLS, ° Puurs en Anna Catharina VAN ACHTER, ° Tisselt). Zij hadden volgende kinderen :

1. Pierre ° 3 floréal van het jaar XI (23.4.1803) (ss. Jean ROSIERS, 30 jaar, landbouwer en Henri François VAN DEN BOSSCHE, 28 jaar, bakker).
2. Marie Therese ° 23 fructidor van het jaar XII (11.9.1804) (ss. Pierre BOGAERTS, landbouwer en Jerome François VAN DOORSLAER, dit is Hieronymus VAN DOORSLAER - zie nr. 56).
3. Marie Françoise ° 5.2.1806. De aangifte gebeurde door Philippus MOENS (zie nr.29) aangezien op dat ogenblik zijn broer Michiel was overleden. [ss. Ferdinand SELLESLAGH, 29 jaar, landbouwer (de broer van Judocus SELLESLAGH – zie nr.44) en Jean Baptist VAN DER VELDE].

Michiel MOENS overleed te Kapelle-op-den-Bos op 19 brumaire van het jaar XIV (10.11.1805); zijn weduwe deed hiervan de aangifte en ondertekende de akte.
Rose Christine COOLS hertrouwde in 1813 met haar schoonbroer Philippus MOENS op 18 september 1813 (zie nr. 29).

29) MOENS Philippus (DM; G227,228; JML11)
Philippus MOENS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 14 mei 1774 als tweede zoon van Petrus MOENS en Barbara LAMBERTS.
Hij werd tweemaal vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Philippus MOENS deed de aangifte van het overlijden van zijn zuster Cornelia op 10 juni 1836, samen met veldwachter Petrus Joannes DE KEYSER.
Hij was eveneens landbouwer en huwde op 18 september 1813 zijn schoonzuster Rose Christine (Rosaline) COOLS; zij hadden volgende kinderen:

1. Antoon ° 2.3.1811 (zoon van Philippus en Rosaline COOLS), (ss. Laurent SELLESLAGH, 46 jaar, landbouwer en Jean VERSCHAEREN, 26 jaar, *marchal*).
2. Jan Francis ° 19.1.1815 (ss. Jan Joseph DE RUYSSCHER, 27 jaar en Alexander VAN DE REYCK, 35 jaar, wever – zie nr.55).
3. Maria Theresia ° 5.12.1818 (ss. Jacobus DE MAEYER, 31 jaar, dienstbode en Egidius STEENACKERS, 51 jaar, metser – zie nr.45).
4. Maria Sophia ° 9.4.1822 (ss. François DE AMANDEL en Jan DE DONDER, 70 jaar, landbouwer).

In 1828 woonde hij met zijn gezin Wijk D nr. 54; zijn ongehuwde, oudste zuster Cornelia (°5.12.1772) woonde bij hem in.
Philippus MOENS overleed op 24 oktober 1838 ten huize van Petrus MOENS, zijn stiefzoon. Hij deed samen met veldwachter Petrus Joannes DE KEYSER de aangifte en ondertekende mee de akte. Rose Christine COOLS overleed op 3 februari 1852 ; haar zoon Petrus MOENS, die landbouwer was deed hier ook de aangifte.

30) MOENS Willem (DM; G227,228; JML11)
Willem MOENS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 12 oktober 1775 als derde zoon van Petrus MOENS en Barbara LAMBERTS.
Hij werd onder de naam Guillaume MOENS tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

31) MOORTGAT Pieter Jan (DM; G226,227,228; JML11)
Pieter Jan MOORTGAT werd geboren te Kapelle-op-den-Bos op 22 november 1776 en de volgende dag gedoopt als zoon van Antoon MOORTGAT en Elisabeth VAN DEN BERGH (°Malderen).
Het echtpaar had hier volgende kinderen :

1. Jan Baptist ° 13.1.1768, + 14.1.1768
2. Anna Catharina ° 7.3.1769
3. Jan Baptist ° 26.12.1771
4. Jan Frans ° 30.8.1774
5. **Pieter Jan** ° 23.11.1776 (doop), ° 22.11.1776 (vermeld in xBS).
6. Jan Frans ° 30.6.1779
7. Gerardus ° 22.2.1782
8. Anna Maria ° 24.2.1785

Antoon MOORTGAT was landbouwer en overleed als weduwnaar op 22 maart 1808. Zijn oudste dochter Anna Catharina MOORTGAT, dan 39 jaar, deed de aangifte.
Pieter Jan MOORGAT werd tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. In de lijst staat onder zijn naam ook Jean MOORTGAT (en verder in de lijst een tweede maal); mogelijk gaat het om één van zijn broers.
Pieter Jan MOORTGAT was landbouwer en dagloner en huwde te Kapelle-op-den-Bos op 3 september 1807 met Louise FALON (FOLON, FOULON), (°Gent 18.11.1779, dochter van Joseph Felix FALON, 50 jaar, °Cambrai, militair en Christine MARLENE, ° Cambrai, + Brussel, 47 jaar). Zij hadden volgende kinderen :

1. Bernard ° 6 prairial van het jaar XIII (26.5.1805) (ss. Joseph François VAN DEN BOSSCHE en Guillaume VAN DEN BRANDE, landbouwer).
2. Marie Anne ° 31.1.1807 (ss. Pierre OLBRECHTS, 78 jaar, landbouwer en Joseph LAUWERS, 25 jaar, schoenmaker).
3. Jean François ° 28.10.1808 (ss. Geraert VAN INGELGEM, 44 jaar, landbouwer en François Pierre DE AMANDEL, notaris).

32) MUYLDERMANS Joannes Baptista (DM; VD18; CT246; G226; JML11)

Joannes Baptista MUYLDERMANS werd gedoopt te Leest op 25 januari 1778 als zoon van Jacobus MUYLDERMANS (Leest 1735 - Leest 1787) en Joanna VAN DEN HEUVEL.
Hij stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Hij was landbouwer en huwde te Kapelle-op-den-Bos op 7 mei 1816 met Joanna TALBOOM (°Leest 7.2.1785, + Kapelle-op-den-Bos 2.10.1860).
Hun zoon: Fransiscus Joannes MUYLDERMANS, ° Kapelle-op-den-Bos 25.1.1817, was o.a. de vader van de latere kanunnik, opperaalmoezenier, schoolopziener en auteur Jacobus (Jaak) MUYLDERMANS. (zie voor details de genealogie van de familie MUYLDERMANS die binnen korte termijn gepubliceerd zal worden door Hoembeka).
Joannes Baptista MUYLDERMANS overleed te Kapelle-op-den-Bos op 16 oktober 1849.

33) OLBRECHTS Guillaume [
DM (noteert: Willem ALBRECHT); VD18; CT246; G226,228,452, ML5,10,11 (AL-BRECHT)]
Guillaume (Willem) OLBRECHTS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 10 januari 1777 als zoon van Antoon OLBRECHTS (x Kapelle-op-den-Bos 28.11.1775) en Jacoba VAN CAUSBROECK.
Het echtpaar had volgende kinderen:

1. Jan Baptist ° 12.1.1776
2. **Willem** ° 10.1.1777
3. Anna Catharina °11.2.1779, x Hendrik VAN LINT (zie nr. 67).
4. Hendrik °9.10.1780
5. Elisabeth °4.10.1781
6. Joachim ° 12.7.1783

Antoon OLBRECHTS overleed te Kapelle-op-den-Bos op 20 juli 1783; zijn weduwe hetrouwde te Kapelle-op-den-Bos op 5 juni1787 met Frans SELLESLAGH (zie nr. 43).

Willem OLBRECHTS overleed in de strijd tussen de Brigands en de Franse troepen te Londerzeel op 3 november 1798. Zijn naam (als Guillaume ALBRECHT) is tweemaal vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Zijn naam staat vermeld op de gedenksteen in de zijmuur van de Sint-Niklaaskerk van Kapelle-op-den-Bos.

34) PEETERS Antoon (DM; G226,227,484,695; JMB149; JML11)
Antoon (Antonius) PEETERS behoorde bij de compagnie Brigands van Kapelle-op-den-Bos. Tijdens het gevecht aan het Brughuis tijdens de nacht van 3 op 4 november 1798 werd hij, net als Judo SELLESLAGH en J.B. VAN LEER zwaar gewond maar genas.

Hij stond tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
In de lijst van de inwoners van 1828 van Kapelle-op-den-Bos komt een Antoon PEETERS voor, °Kapelle-op-den-Bos 25 september 1776, landbouwer en pachter, zoon van Peeter PEETERS (°Leest – andere bron : °Kapelle-op-den-Bos, + Londerzeel) en Maria Theresia DE PRINS (+Kapelle-op-den-Bos) en gehuwd met Anna Catharina BUELENS, °Kapelle-op-den-Bos op 15 oktober 1783, dochter van Balthazar BUELENS (°Kapelle-

op-den-Bos, + Meise) en Catharina GOOSSENS (+Meise). Zeer waarschijnlijk is het deze Antoon PEETERS die in de lijst van het arrest was opgenomen.

Zij huwden op 5 nivôse van het jaar XII (27.12.1804). Het echtpaar woonde op Oxdonk, Wijk B nr.47 en had hier volgende kinderen :

1. Pierre Jean, ° 8 germinal van het jaar XII (29.3.1804), (ss. Joseph François VAN DEN BOSSCHE, 21 jaar, bakker en Henri François VAN DEN BOSSCHE, 28 Jaar, landbouwer).
2. Charles Antoine ° 20 fructidor van het jaar XIII (7.9.1805), (ss. François DE WIN, 27 jaar, landbouwer en Joseph François VAN DEN BOSSCHE, bakker).
3. Jeanne Françoise ° 28.1.1807 (ss. Henri François VAN DEN BOSSCHE, bakker en Jean Baptist VAN DE VELDE, 22 jaar, landbouwer).
4. Leo ° 9.11.1808 (ss. Guilliam KERREMANS, 25 jaar, dagloner en Joseph SILLIS, 35 jaar, dagloner).
5. Ivo Pierre ° 13.8.1811 (ss. François DE AMANDEL en Jean Dominique VAN DEN BOSSCHE).
6. Jacques Joseph ° 13.10.1813 (ss. François DE AMANDEL, notaris en Pierre jean VAN ROY, landbouwer).
7. Philippina Henrica ° 10.4.1815 (ss. François DE AMANDEL, notaris en Francis VER HEYEN, 27 jaar, schoenmaker).
8. Philippus ° 1.3.1817 (ss. François DE AMANDEL en Charles CLAES, veldwachter).
9. Maria Catharina ° 1.11.1818 (ss. Jan VAN DEN BOSSCHE, 32 jaar, bakker en Jaak HUYSMANS, 36 jaar, pachter).
10. Josephina ° 30.5.1821 (ss. François DE AMANDEL en Carolus CLAES, veldwachter).
11. Jean François ° 14.2.1825 (ss. Jean François VAN DER LINDEN, 34 jaar, schepen van Kapelle-op-den-Bos en Philippus LEMMENS, 23 jaar).

Antoon PEETERS overleed op 1 december 1837 ; zijn zoon Petrus Joannes PEETERS, 33 jaar, landbouwer, deed de aangifte. De jongere zoon Leo PEETERS, 40 jaar, landbouwer, deed de aangifte van het overlijden van Anna Catharina BUELENS, die overleed op 24 november 1849.

35) PEETERS Cornelis (VD18; DM; CT246; G226,489,490; JML11)

Cornelius (Cornelis) PEETERS werd dezelfde dag als hij geboren werd, gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 3 januari 1771 als oudste zoon van Jan PEETERS, landbouwer (x Kapelle-op-den-Bos 11.4.1769) en Elisabeth ROBIJN.

Het echtpaar had volgende kinderen :

1. Anna Catharina ° 22.9.1769
2. **Cornelius** ° 3.1.1771
3. **Egidius** ° 2.11.1772 (zie nr. 36)
4. Jan Frans ° 1.1.1774
5. Petrus ° 16.12.1775

Hun vader Jan PEETERS overleed te Kapelle-op-den-Bos op 30 juni 1778.

Cornelius PEETERS stond vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798 en werd op 6 december 1798 overgebracht naar Brussel waar hij werd opgesloten in de Hallepoort. Op 14 december dat jaar deporteerde men hem naar Valenciennes.

Hij was dagloner en huwde te Kapelle-op-den-Bos op 3 juni 1807 met Anna Maria VAN DEN BRANDE (°Leest 20.11.1784, dochter van Petrus VAN DEN BRANDE, landbouwer, °Kapelle-op-den-Bos en Joanna Maria DIETENS, °Leest). Hierdoor werd hij de schoonbroer van Karel ROBYN (zie nr. 41).

Het echtpaar had volgende kinderen :

1. Guillaume ° 22.9.1807 (ss. Henri François VAN DEN BOSSCHE en Pierre VAN LIERDE, 37 jaar, kleermaker).
2. Pierre ° 8.2.1809 (ss. Gillis PEETERS, 46 jaar, landbouwer - oom van het kind - , zie nr. 36, en Jean Baptist MAES, 31 jaar, landbouwer).
3. Jean François ° 13.12.1810 (ss. Charles MOENS, 33 jaar, landbouwer en Laurent JENNÉ, 48 jaar, schipper – zie bij Jaak JENNÉ).
4. Marie Therese ° 21.10.1812 (ss. Emmanuel LAROCK, 30 jaar, landbouwer en Charles ROBEYN, 36 jaar, landbouwer – zie nr. 41).
5. Laurentius ° 10.8.1815 (ss. Guilliam VAN DEN BRANDE, 55 jaar, landbouwer en Peeter Jan ROSIERS, 50 jaar, wever).

6. Joanna Maria °21.2.1819 (ss. Cornelis VERHOEVEN, 58 jaar, pachter en Charles CLAES, veldwachter).
7. Sophia ° 7.12.1821 (ss. Francis VAN HERP, 30 jaar, dagloner en François DE AMANDEL).
8. Joanna Fransisca ° 17.3.1825 (ss. Philips LEMMENS, 23 jaar en Carolus CLAES, veldwachter).

Cornelius overleed te Kapelle-op-den-Bos, thuis, wijk B, Bredestraat, 75 (wijk B nr. 38 – VT1828) op 29 januari 1843. Zijn weduwe was dan 60 jaar. Zij overleed thuis op 16 januari 1862.

36) PEETERS Gilles G226,489,490,491,493,696; DM; CT246; JMB157; JML11.
Egidius PEETERS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 2 november 1772 als tweede zoon van Jan PEETERS en Elisabeth ROBIJN (zie bij nr. 35).

Hij werd eveneens vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798 en op 6 december overgebracht naar Brussel. Hij werd ook opgesloten in de Hallepoort en op 14 december 1798 gedeporteerd naar Valenciennes. Op 10 januari 1799 ondernam de *municipaliteit* van Londerzeel pogingen bij het Franse bestuur om hem vrij te krijgen.

P.F. GEBRUERS citeerde TAMBUYSER, die de overlevering noteerde dat van degenen die aanvankelijk naar Brussel waren overgebracht er veertien naar Parijs werden gezonden om gevonnist te worden. Hij schreef :

> *Na 9 maenden in echtenis gezeten te hebben, werden zy naer het geregt gebragt. Zy waeren byna alle betigt, als overste gediend te hebben in de benden, die zich gevormd hadden in de gemeentens. Uit deze verhooring bleek, dat zy alle onschuldig aengeklaegd waren, want zekere Gilles PEETERS, als colonel der oproermakers beschuldigd, bevolen wordende, zynen naem te schryven, antwoorde niet te kunnen schryven. Vervolgens deed men hem met de pen een kruis maken, waerop hy de pen verkeerd in de hand nemende, al lagchende zegde ; welaen, mynheeren, dit is de eerste mael, dat ik zulk werktuig in de hand neem. Vervolgens stak hy de pen zoover mogelyk in den inkt en eene groote klad op het papier doende vallen, schreef hy een zoodanig mismaekt kruis, dat de rechters al lachende hun alle de vryheid schonken. 8 dagen nadien ontvingen zy hun paspoort en keerden met vreugde in de schoot van hunnen familiën terug.*

37) PEETERS P. J. (G484, 695; JMB149)
De overlevering wil dat P.J. (Petrus Joannes ?) PEETERS behoorde tot de compagnie Brigands van Kapelle-op-den-Bos en overleed volgens de overlevering in het gevecht aan het Brughuis tijdens de nacht van 3 op 4 november 1798. Hiervan is in de parochieregisters niets terug te vinden.

38) PEETERS Jaak (DM; G227,228; JML11)
Jacques PEETERS werd tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

39) PEETERS Philippe (DM; G227; JML11)
Philippe PEETERS stond vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

40) ROBYN Jean Baptist (DM; VD18; G227; JML11)
Jean Baptist ROBYN (ROBIN) stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. VAN DOREN noteerde dat hij geboortig was van Kapelle-op-den-Bos.

In de lijst van de inwoners van Kapelle-op-den-Bos van 1828 is Anna VAN ROY opgenomen, dan 52 jaar, landbouwster, weduwe van Jan Baptist ROBYN. Zij woonde Wijk C, nr 28, waar ook Peeter Jan ROBYN, haar schoonbroer, dan 47 jaar, inwoonde. Er is geen vermelding van kinderen.
Deze Jan Baptist ROBYN is zeer waarschijnlijk dezelfde die in de lijst van het arrest stond. Hij werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 1 april 1774 als zoon van Jacob ROBYN (x Kapelle-op-den-Bos 26.10.1769) en Cornelia WAUTERS.
Dit echtpaar had volgende kinderen :

1. Gerardus ° 4.8.1770
2. Anna Catharina ° 16.6.1772
3. **Jan Baptist** ° 1.4.1774
4. Anna Maria ° 16.2.1776
5. Barbara ° 22.12.1777
6. Maria Anna ° 27.12.1779

7. Petrus Jan ° 1.1.1781
8. Jozef ° 5.1.1785
9. Petrus ° 5.1.1787

Jacob ROBYN overleed op 30 januari 1787 ; WOUTERS Cornelia overleed op 2 januari 1789.

41) ROBYN Karel (DM; G227; JML11)
Carolus (Karel, Charles) ROBYN (ROBIN) werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 7 oktober 1774 als enige zoon onder de zeven kinderen van Jan ROBYN en SCHUTTERS Catharina (+ Kapelle-op-den-Bos 12.10.1793). Het echtpaar had hier volgende kinderen:

1. Joanna Maria ° 30.12.1767
2. Elisabeth ° 12.6.1770
3. Cornelia ° 27.8.1772
4. **Carolus** ° 7.10.1774
5. Barbara ° 9.1.1777
6. Maria Anna ° 10.3.1778
7. Maria Theresia ° 11.11.1780

Carolus ROBYN werd vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij huwde op 15 floréal van het jaar XIII (5.5.1805) met Elisabeth VAN DEN BRANDE (°Leest 10.2.1775, dochter van Petrus VAN DEN BRANDE en Joanna Maria DIETENS).
Hun kind was :

1. Fransiscus Josephus ° 10.1.1815 (ss. Livinius Ludovicus LEMMENS en Fransiscus DE AMANDEL, notaris).

42) ROSIERS Antoon (G226; JML11)
Antoon (Antoine) ROSIERS (ROGIERS) werd geboren te Kapelle-op-den-Bos op 9 januari 1779 en twee dagen later gedoopt als zoon van Petrus Jan ROSIERS (x Kapelle-op-den-Bos 4.11.1775) en Joanna EECKELAERS (HEECKELAERS).
Het echtpaar had volgende kinderen :

1. Maria Theresia ° 13.1.1776
2. Maria Anna ° 22.3.1777
3. **Antoon** ° 9.1.1779 (BS), ° 11.1.1779 (PR)
4. Willem ° 3.10.1781, + 4.7.1784
5. Regina Elisabeth ° 11.10.1784, + 27.4.1787
6. Joanna Maria ° 30.1.1787, + 2.2.1787
7. Joanna Maria ° 9.7.1788
8. Jacob ° 4.8.1791
9. Anna Catharina ° 26.3.1795

Antoon ROSIERS werd vermeld op de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij was wever en huwde op 17 pluviôse van het jaar XII (7.2.1804) met Joanna Maria STEENACKERS (° Kapelle-op-den-Bos 29.9.1778, dochter van Willem STEENACKERS en Barbara DIETENS).

De ambtenaar van de burgerlijke stand vermeldde foutief zijn geboortejaar als 1779, terwijl voor de geboortedatum van Joanna Maria STEENACKERS eerst 1777 stond, nadien gewijzigd in 1778. Door dit huwelijk werd Antoon ROSIERS de schoonbroer van Gillis STEENACKERS (zie nr. 45), 29 jaar, landbouwer. Deze was trouwens getuige bij dit huwelijk, alsook Pierre VAN LIERDE, landbouwer, 35 jaar (zie nr. 66).
Het echtpaar woonde in het *Schuttershofstraatje*, wijk D, nr. 45 (VT1828) en had volgende kinderen :

1. Jeanne Catherine ° 15 frimaire van het jaar XIII (6.12.1804), (ss. Jean VAN ASCH, 53 jaar, landbouwer en Ferdinand SELLESLAGH, 28 jaar, landbouwer). Van wie :
   a. Antonius ROSIERS °1827 (VT1828).
2. Guilliam ° ca.1806 (VT1828) (akte niet in BS te vinden).
3. Joanna Maria ° 20.10.1807 (ss. Pierre BOGAERTS, 35 jaar, landbouwer en François VERBRUGGEN, 33 jaar, landbouwer).
4. Charles Joseph ° 8.4.1810 (ss. Jean BUELENS, 30 jaar, dagloner en Jean François DE AMANDEL, notaris).
5. Colette, ° 9.2.1812 (ss. Guillaume ROSIERS, 30 jaar, wever en Emmanuel LAROCK, 30 jaar, landbouwer).

6. Petronella, ° 20.1.1815 (ss. Fransiscus VAN DE POEL, 27 jaar, landbouwer en Guilliam KERREMANS, 50 jaar).
7. Engelbertus ° 8.3.1817 (ss. Charles CLAES, veldwachter en Guuilliam KERREMANS).

Antoon ROSIERS overleed thuis op 18 maart 1852; Joanna Maria STEENACKERS overleed ten huize van haar zoon Josephus Carolus ROSIERS, 45 jaar, houtzager, in de Schuttershofstraat, op 12 maart 1856.

43) SELLESLAG Frans (DM; G227,489,491; JLM11)
Frans (François) SELLESLAGH stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij werd op 6 december 1798 aangehouden, naar Brussel overgebracht en in de Hallepoort opgesloten. Hij verkreeg na korte tijd een gunstige verklaring van de commissaris en de vrederechter van Londerzeel; als gevolg daaraan werd hij op bevel generaal BÉGUINOT vrijgelaten op 26 december 1798.

P.F. GEBRUERS noteerde dat hij geboortig was van Kapelle-op-den-Bos. Zeer waarschijnlijk was deze Frans SELLESLAGH de tweede echtgenoot van Jacoba VAN CAUSBROECK, de weduwe van Antoon OLBRECHTS (zie bij nr. 33).
Het echtpaar, gehuwd op 5 juni 1787 te Kapelle-op-den-Bos, had volgende kinderen :

1. Jan Frans °13.5.1788
2. Joanna Maria °14.7.1790
3. Theresia °23.4.1792
4. Maria Theresia °1.1.1794
5. Anna Fransisca °19.4.1796
6. N.N. + 29 prairial van het jaar VI (17.6.1798) (aangifte door Jan Baptist OLBRECHTS, zoon van Jacoba VAN CAUSBROECK).

44) SELLESLAGH Judocus (VD18; G219,484,695; JML11; JMB149; JML11; CT246)
VAN DOREN schreef dat Joris SELLESLAGH geboortig was van Kapelle-op-den-Bos. In de lijst van de inwoners van 1828 komen twee personen met deze naam voor: Judocus, dan 55 jaar, landbouwer en gehuwd met Petronella HUYSMANS en Judocus, 58 jaar, dagloner, gehuwd met Maria Theresia LAUWERS.

Uit opzoekingen blijkt dat laatstgenoemde, in tegenstelling tot wat in het register van 1828 staat, geboortig is van Leest. Vandaar dat het zeer waarschijnlijk Judocus (Joris) SELLESLAGH (SELSLACH) was, gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 22 december 1773 als zoon van Willem SELSLACH (°Meise) en Joanna (Anne) Maria VAN DYCK (°Kapelle-op-den-Bos) die in 1798 behoorde bij de compagnie van Brigands van Kapelle-op-den-Bos. Willem SELLESLAGH had hier volgende kinderen :

1. Laurentius ° 21.11.1765
2. Clara ° 23.5.1770
3. **Judocus** ° 22.12.1773
4. Ferdinand ° 13.10.1776
5. Anna Catharina ° 28.4.1781
6. Maria Theresia ° 30.5.1783
7. Anna Catharina ° 10.6.1787

De overlevering wil dat Joris SELLESLAGH tijdens de gevechten aan het Brughuis te Kapelle-op-den-Bos tijdens de nacht van 3 op 4 november 1798 net als Antonius PEETERS en J.B. VAN LEER zwaar werd gewond maar genas.

Joris SELLESLAGH was landbouwer en huwde te Kapelle-op-den-Bos op 6 fructidor van het jaar VI (23.8.1798) met Petronella HUYSMANS (° Kapelle-op-den-Bos 11.8.1767, dochter van Egidius HUYSMANS en Elisabeth SELLESLAGH). Hun kinderen :

1. Anna Maria °ca. 1799 (VT1828).
2. Maria Catharina °ca. 1801 (VT1828).
3. Marie Cristine °12 floréal van het jaar XII (2.5.1804) (ss. Jacques SOMERS, *barbier* en Henri VAN HUMBEECK, landbouwer).
4. Jacobus ° 23.3.1808 (ss. Antoon PEETERS, 31 jaar, landbouwer en Henri François VAN DEN BOSSCHE, 31 jaar, bakker).

Joris SELLESLAGH ondertekende de akte. Hij deed samen met de veldwachter Petrus Joannes DE KEYSER de aangifte van het overlijden van zijn echtgenote Petronella HUYSMANS, die overleed op 18 januari 1832. Joris SELLESLAGH overleed op 24 juli 1855 in de leeftijd van 81 jaar en 7 maanden (gespecificeerd in de +-akte) ten

huize van zijn schoonzoon Egidius BRAT, landbouwer, dan 59 jaar, die ook de aangifte deed samen met Philippus Jacobus SELLESLAGH, 45 jaar, neef van de overledene.

45) STEENACKERS Gillis (DM; VD18; CT246; G227,228; VTnr. 463; JML11)
Gillis (Egidius) STEENACKERS werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 11 juni 1776 als tweede zoon van Willem STEENACKERS en Barbara DIETENS.
Het echtpaar had volgende kinderen:

1. Jacoba ° 4.2.1772
2. Petronella Theresia ° 6.5.1773
3. Willem ° 9.10.1774
4. **Egidius** ° 11.1.1776
5. Joanna Maria ° 29.9.1777
6. Anna Catharina ° 19.8.1779
7. Frans ° 20.2.1782, + 30.9.1782
8. Anna Maria ° 10.8.1783
9. Judocus ° 1.7.1786
10. Antoon ° 8.4.1789

Willem STEENACKERS was meester metser. In 1780 legde hij de *decksteenen op de kerckmuren*, en gebruikte 30 pond lood. Toen *de blauwe steen* (arduin) werd overgebracht werd 7 gulden 13 stuiver *drinckbier* verbruikt (CT78).
Gillis STEENACKERS stond tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Hij was landbouwer (cit. 1803), later metselaar en huwde (niet vermeld in PR van Kapelle-op-den-Bos) Joanna (Catharina) VERBRUGGEN (° Kapelle-op-den-Bos 14.9.1778, dochter van Peeter Jan VERBRUGGEN en Anna Maria VAN HUMBEECK).
Zij hadden volgende kinderen :

1. Anne Catherine ° 2 nivôse van het jaar X (23.12.1801) (ss. Henri VAN HUMBEECK, 40 jaar, landbouwer en François VAN DER LINDEN, 22 jaar).
2. Colette ° 6 vendémiaire van het jaar XIII (28.9.1804) (ss. Jacques VERHOLEN, landbouwer en Pierre Jean DE MUYER, landbouwer)
3. Elisabeth ° 2.3.1807 (ss. Henri VAN HUMBEECK en Pierre VAN LIERDE, 37 jaar, landbouwer – zie nr. 66).
4. Rosalie Christine ° 22.2.1810 (ss. Jean Baptist LEMMENS, 52 jaar, landbouwer en Pierre Jean BUELENS, 30 jaar, dagloner).
5. Louis Bartolomé ° 24.8.1812 (ss. Antoine ROSIERS, 33 jaar, kleermaker - zie nr. 42- en Jean Joseph DE MAEYER, 25 jaar, landbouwer).
6. Dorothea ° 17.5.1815 (ss. Livinius Ludovicus LEMMENS, 25 jaar en Guilliam KERREMANS, landbouwer).
7. Henderick ° 6.12.1818 (ss. Charles CLAES, veldwachter en Philippus MOYNS, 50 jaar, landbouwer).
8. Vitalis ° 28.5.1821 (ss. Charles CLAES, veldwachter en Franciscus BRUYLANTS, 30 jaar, dienstbode).

Gillis STEENACKERS deed de aangifte van het overlijden van zijn echtgenote, die overleed op 7 september 1846 en ondertekende de akte. Hij overleed op 8 december 1855 en woonde toen in de Schuttershofstraat, wijk D nr. 41 (VT1828). Zijn zoon Vitalis STEENACKERS, 34 jaar, eveneens metselaar, deed deze aangifte.

46) STOCK Jan (DM; G227; JML11)
P.F. GEBRUERS vereenzelvigde Jan STOCK met Jan HECK. De namen Jean STOCK en Jean HECK stonden opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

47) TALBOOM Frans (DM; G490,491)
Frans TALBOOM komt niet in de lijst van het arrest van 26 november 1798 voor, maar wèl en tot tweemaal toe, de naam Jacques TALBOOM (zie nr. 48).
P.F. GEBRUERS vermeldde dat Frans TALBOOM op 6 december 1798 werd gedeporteerd naar Brussel en opgesloten in de Hallepoort. Hij verkreeg na korte tijd een gunstige verklaring van de commissaris en de vrederechter van Londerzeel. Als gevolg daaraan kwam hij vrij op bevel generaal BÉGUINOT op 26 december 1798.

De auteur noteerde dat Frans TALBOOM geboortig was van Kapelle-op-den-Bos. Zeer waarschijnlijk ging het om: Frans TALBOOM (TAELBOOM), gedoopt op 4 februari 1743 als zoon van Peeter TALBOOM (x Kapelle-op-den-Bos 9.1.1742) en Barbara DILLENS.
Het echtpaar had hier volgende kinderen :

1. Frans ° 13.10.1742
2. **Frans** ° 4.2.1744
3. Antoon ° 19.10.1746

Frans TALBOOM was landbouwer en huwde Catharina VERHOEVEN (huwelijksdatum noch kinden vermeld in PR van Kapelle-op-den-Bos).

Hij was *bedezetter* (cit. 1783) (CT196). Samen met Filip BRION, Jan VERBRUGGEN en Jan VAN ASCH was Frans TALBOOM schepen van Kapelle-op-den-Bos (cit. 1788) (CT124).
Hij overleed op 11 december 1822. De aangifte gebeurde door zijn zoon Hendrik TALBOOM, landbouwer, 48 jaar en veldwachter Charles CLAES.

48) TALBOOM Jacques (G226,227; JML11)

De naam Jacques (Jaak) TALBOOM komt voor in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Zeer waarschijnlijk gaat het om dezelfde persoon als Frans TALBOOM: bij de aangifte van de geboorte van Jeanne Dorothé DE GOEYSE – akte van 5 brumaire van het jaar XIV, dit is 27 oktober 1805 – waren de getuigen Pierre Jean GOOSSENS, 57 jaar, kleermaker en - zoals de ambtenaar van de burgerlijke stand akteerde- Jacques TALBOOM, 65 jaar, landbouwer. Deze getuige ondertekende echter, in mooi geschrift met: *Frans TALBOOM.*

49) TROCH Antoon

(G228,484, 695; VD18; JML5,10,11; JMB149 (vermeldde de naam J. TROCH), VTnrs.334-338)
Antonius TROCH, °ca. 1740, huwde te Leest op 15 mei 1764 (tt. Joannes VERBRUGGHEN en Guilielmo VAN DER LINDER) met Anna Maria QUACKELS (QUACKELEERS, QUACKELAER), (° Leest 21.9.1739, ss. Henricus VAN BOOM en Anna FEREMANS), dochter van Christianus QUACKELS en DE WEERDT Petronilla.

VAN DOREN noteerde dat Antoon TROCH geboortig was van Kapelle-op-den-Bos, maar hij is niet terug te vinden in de parochieregisters.
Het echtpaar had te Kapelle-op-den-Bos volgende kinderen :

1. Christiaan, ° 11.11.1764, + 13.9.1775
2. Joanna, ° 24.12.1766
3. Petronella, ° 10.2.1770
4. Anna Catharina, ° 19.6.1773
5. Barbara, ° 27.11.1777 (+ voor 1780 – niet in PR vermeld).
6. Barbara, ° 10.12.1780

Antoon TROCH was landbouwer en woonde met zijn gezin aan het Kanaal.
Hij overleed op 58-jarige leeftijd tijdens het gevecht aan het Brughuis tijdens de nacht van 3 op 4 november 1798 en werd begraven op het kerkhof van Kapelle-op-den-Bos. Hij stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

Zijn weduwe overleed te Kapele-op-den-Bos op 1 thermidor van het jaar IX (20.7.1801); zij was landbouwster.
Antoon TROCH staat vermeld in de gedenksteen in de buitenmuur van de Sint-Niklaaskerk van Kapelle-op-den-Bos.

50) TROGH Pieter Jan (DM; G226,227,456,457; JML11)

Pierre Jean TROCH (TROGH) werd gedoopt te Ramsdonk op 5 september 1776 als zoon van Joannes TROCH (x Ramsdonk 23.8.1773) en Marie SERIEN (SERIN).
Zij hadden volgende kinderen :

1. **Pieter Jan** ° 5.9.1776
2. Maria Catharina ° 18.11.1778
3. Maria Theresia ° 1.3.1780

Pieter Jan TROCH stond tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. In juli 1798 had hij samen met enkele Londerzelenaars de vrijheidsboom vernield of beschadigd (P.F. GEBRUERS noteerde *aangerand*) en had zich met hen verzet tegen de ambtenaren van de Republiek.

51) VAN ACHTER Philippe (DM; G226,228; JML11)
Philippe VAN ACHTER stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

52) VAN ASSCHE Maria Anna (JMB149; G484,696)
De overlevering wil dat Maria (Anna) VAN ASSCHE tijdens of na de gevechten rond het Brughuis door de Franse soldaten in de herberg Den Hoorn in de schouw werd opgetrokken, brandletsels en een schotwonde kreeg.
Kanunik Jaak MUYLDERMANS schreef hierover:

> *...Jedere maal dat ik voorbij zekere woning van mijn geboortedorp ga, schiet mij eene overlevering uit de Sansculottentijd te binnen. In dat huis, zoo heeft men mij verteld, wierd eene weerlooze en onschuldige moeder in de schouw opgetrokken en door de Franschen verbrand. Is het feit waar ofte niet, ik zie er niettemin het echte kenteeken van de Fransche Republiek in: Lafheid en wreedheid!...*

Alleen VAN DOREN en THEYS vermeldden dat de feiten zich in de herberg Den Hoorn voordeden. Maria (Anna) VAN ASSCHE werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 25 juli 1770 als dochter van Michaël VAN ASSCHE en Anna Catharina DE BOECK (DE BOCK).
Zij hadden volgende kinderen :

1. Maria Jacoba ° 19.12.1765
2. Frans ° 6.2.1768, + 14.2.1768
3. Anna Catharina ° 12.1.1769
4. **Maria Anna** ° 25.7.1770
5. Jacob ° 27.1.1772, + 29.9.1772
6. Jan Baptist ° 5.11.1773, + 8.11.1773
7. Petronella ° 3.2.1775
8. Balthazar ° 2.11.1778
9. Joanna Maria ° 9.1.1781

Maria Anna VAN ASSCHE huwde Charles MOENS (zie nr. 27). Zij overleed te Kapelle-op-den-Bos op 14 februari 1818 ; haar echtgenoot, dan 40 jaar, deed samen met de koster Goddefridus VAN DER LINDEN, 36 jaar, de aangifte.

53) VAN DEN BOSCH C.J. (VD18; CT246; G219,228,633)
C.J. VAN DEN BOSCH was kapitein van de compagnie Brigands van Kapelle-op-den-Bos en volgens VAN DOREN geboortig van Kapelle-op-den-Bos; hij kon niet nader geïdentificeerd worden.
P.J. GEBRUERS (zie eindnoot 7) citeert een brief die aan C.J. VAN DEN BOSCH was gericht, maar blijkbaar bestemd voor Pieter VAN DEN BOSCH (zie nr. 54). De tekst luidde:

> (opschrift) *Te bestellen te Capelle aan den kapitein P. Vandenbosch.*
> *Aan C.J. Vandenbosch, kapitein te Capelle. Ik verzoek UE van ons seffens 20 mannen te sturen om alhier tegenwoordig te zijn te 10 uren of voormiddag, voor den ongeteekenden kapitein B. Van Hoymissen. Het is op vraag van den opperbevelhebber Rollier.P.S. Ik verzoek u ook van naar Ramsdonk te gaan en er 15 mannen te vragen.*

54) VAN DEN BOSCH Pieter (DM; VD18; CT246; G219,228; JML11)
Pieter VAN DEN BOSCH (VANDENBOCH) stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Hij was eveneens kapitein van de Brigands en volgens VAN DOREN eveneens geboortig van Kapelle-op-den-Bos; ook hij kon niet nader vereenzelvigd worden.

55) VAN DE RYCK Alexander (DM; G227,228,489,490; JML11)
Alexander VAN DE RIJCK (VAN DE REYCK) werd geboren te Kapelle-op-den-Bos op 6 september 1779 (vermeld in zijn x-akte BS) als zoon van Guillielmus (Willem) VAN DE REIJCK, (° Kapelle-op-den-Bos), wever en Elisabeth VAN BENEDEN (° Humbeek).

Zij hadden volgende kinderen :

1. Petrus Jan ° 9.5.1778
2. **Alexander** ° 6.9.1779 (op dezelfde datum staat als doopnaam *Anna* vermeld in het PR; de naam Alexander komt niet voor).
3. Jan Frans ° 17.3.1781
4. Ferdinand ° 10.2.1783
5. Jan ° 7.9.1785
6. Joanna Maria ° 23.3.1788
7. Joanna Maria ° 22.1.1790

Alexander VAN DE RIJCK was opgenomen (onder de namen Alexandre DE RICK en Alexandre DE RIJCK) in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij werd op 6 december 1798 gedeporteerd naar Brussel en opgesloten in de Hallepoort. Men voerde hem ook op 14 december 1798 naar Valenciennes.

Net als zijn vader was Alexander VAN DE RIJCK wever, meer bepaald lijnwaadwever; hij huwde te Kapelle-op-den-Bos op 23 december 1812 met Jacoba (Jacqueline) VERBRUGGEN (° Kapelle-op-den-Bos 20.5.1789, dochter van Christiaan VERBRUGGEN, ° Kapelle-op-den-Bos, landbouwer en Anne Catherine VAN DIJCK).
Zij hadden volgende kinderen :

1. Anne Catherine ° 28.2.1813 (ss. Guillaume FONTEYN, 61 jaar, schoenmaker en François DE AMANDEL, notaris).
2. Joanna Maria ° 11.1.1815 (ss. François DE AMANDEL, notaris en Philippus MOENS, 42 jaar – zie nr. 29).
3. Joannes ° 7.1.1818 (ss. Charles CLAES, veldwachter en Jacobus DE MAEYER, dienstbode).
4. Joanna Catharina ° 25.6.1820 (ss. Charles CLAES, veldwachter en Guilliam KERREMANS, landbouwer).
5. Jan Baptist ° 11.1.1823 (ss. Francis VERHOEVEN, 50 jaar, wagenmaker en Cornelis BOGAERTS, 36 jaar, dagloner).

Alexander VAN DE RIJCK ondertekende de geboorteakten. Hij overleed op 16 april 1847, zijn echtgenote op 26 april 1851. In beide gevallen deed Joannes VAN DE RIJCK, dagloner, de aangifte en ondertekende mee de akte.

56) VAN DOORSLAER Hieronymus (DM; G226,490,493; JML11)
Hieronymus (Jeroom François) VAN DOORSLAER (DORSSELAER, DORSLAER) werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 25 maart 1774 als zoon van Jan VAN DOORSLAER (x Kapelle-op-den-Bos 2.12.1755) en Maria Anna PEETERS.
Zij hadden volgende kinderen:

1. Maria ° 8.7.1755
2. Elisabeth ° 8.7.1756
3. Barbara ° 24.5.1758
4. Anna Catharina ° 3.9.1759
5. Joanna Maria ° 27.8.1760
6. Andreas ° 4.2.1762
7. Anna Catharina ° 23.7.1766
8. Jan Frans ° 23.1.1769
9. Jacob ° 18.2.1772
10. **Hieronymus** ° 25.3.1774 (in de akten van de BS : Jeroom François)

Zijn moeder Maria Anna PEETERS was herbergierster die overleed te Kapelle-op-den-Bos op 2 maart 1787. Zijn vader Jan VAN DOORSLAER was brouwer te Kapelle-op-den-Bos overleed op 11 brumaire van het jaar X (2.12.1801).
Hieronymus VAN DOORSLAER (onder de naam Jerome VAN DORSSELAER) stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij werd op 6 december 1798 overgebracht naar Brussel en opgesloten in de Hallepoort. Op 14 december 1798 deporteerde men hem naar Valenciennes. De *municipaliteit* van Londerzeel ondernam op 10 januari 1799 pogingen bij het Frans bestuur om hem vrij te krijgen.

Hij was net als zijn vader brouwer te Kapelle-op-den-Bos en had de brouwerij De Zwaan die hij samen met Filip Jozef Lodewijk VAN BUGGENHOUT uitbaatte. Jeroom VAN DOORSLAER huwde Anna Marie BOELPAEP [°Heffen of Heindonk 20.12.1769, dochter van Andreas BOELPAEP en Barbara HELMANS (+Heindonk)].

Zij hadden volgende kinderen :

1. Anne Catherine ° 2 brumaire van het jaar XI (24.10.1802) (ss. Henri François VAN DEN BOSSCHE, bakker en Mathei RAMPELENBERGH, 26 jaar, wonende te Tisselt, Beekstraat, landbouwer)
2. Jean Joseph ° 30 floréal van het jaar XII (20.5.1804) (ss. François DE AMANDEL, schrijver te Londerzeel en Henri VAN DEN BOSSCHE, bakker).
3. Pierre Jean ° 1 brumaire van het jaar XIV (23.10.1805) (ss. Joseph François VAN DEN BOSSCHE, bakker, en Michel VAN DER VREKEN, herbergier). Het kind, oud 21 maanden, overleed op 21 augustus 1807. Jeroom VAN DOORSLAER die alle geboorteakten ondertekende, deed samen met veldwachter Jacques ROSIERS, 33 jaar, deze aangifte.

Jeroom François VAN DOORSLAER overleed op 2 mei 1806. Joseph François VAN DEN BOSSCHE, 23 jaar, en Henri François VAN DEN BOSSCHE, 30 jaar, beiden bakker, deden de aangifte; Joseph François VAN DEN BOSSCHE en de weduwe Anne Maria BOELPAEP ondertekenden de akte.

Zij hertrouwde te Kapelle-op-den-Bos op 9 december 1807 met hogervermelde Filip Joseph VAN BUGGENHOUT (° Wolvertem 9.3.1775). Uit de lijst van de inwoners van Kapelle-op-den-Bos van 1828 blijkt dat Anna Maria BOELPAEP buurvrouw was van Petronella DE GRONCKEL, weduwe van Michaël LAUWERS (zie nr. 24).

Zij woonde wijk D nr. 39 samen met haar zoon Joseph VAN BUGGENHOUT, dan 20 jaar, zijn echtgenote Theresia VERHULST, 22 jaar, geboortig van Ramsdonk en hun kind Egidius Fransiscus, 1 jaar oud. Anna Maria BOELPAEP had inwonende meiden en knechten : Elisabeth OLBRECHTS, 40 jaar, °Meise ; Joanna VAN DER GOTEN, 28 jaar, °Kapelle-op-den-Bos ; François PEETERS, 28 jaar, ° Meise ; Joannes VAN DEN BRANDEN, 28 jaar, °Meise en Joannes SCHEERS, 32 jaar, °Wolvertem. Anna Maria BOELPAEP overleed te Kapelle-op-den-Bos op 28.4.1841.

57) VAN DOORSLAER Philip (JML5,10,11; VTnrs.360-365; DM; VD18; CT246; G228,452)
Philip VAN DOORSLAER (DORSSELAER) werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 18 juli 1772 als oudste zoon van Hendrik VAN DOORSLAER en Joanna (Anna) Catharina SIJEN (VAN EY; VAN NEYEN).
Zij hadden volgende kinderen:

1. Joanna Maria ° 17.6.1762
2. Isabella ° 23.5.1766
3. Anna Catharina ° 23.5.1766
4. Maria Cornelia ° 25.1.1768
5. Maria Anna ° 9.8.1770
6. **Philippus** °18.7.1772
7. **Petrus** ° 21.7.1774 (zie nr. 58)
8. Jacoba °24.5.1776
9. Isabella ° 28.5.1778

Hendrik VAN DOORSLAER was brouwer te Kapelle-op-den-Bos en woonde met zijn gezin aan het Kanaal. Hij overleed op 3 januari 1799.
Philippus VAN DOORSLAER kwam om tijdens het gevecht tussen de Brigands en de Franse troepen te Londerzeel op 3 november 1798 en werd begraven op het kerkhof van Londerzeel. Hij stond tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

Philippus VAN DOORSLAER staat vermeld op de gedenksteen in de buitenmuur van de Sint-Niklaaskerk van Kapelle-op-den-Bos.

58) VAN DOORSELAER Pieter (DM; G226,228; JML11)
Pieter VAN DOORSELAER (DORSSELAER) werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 21 juli 1774 als tweede zoon van Hendrik VAN DOORSLAER en Anna Catharina SEYEN (zie bij nr. 57). Hij stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

59) VAN DYCK Jan Baptist (DM; G226; JML11)
Jan Baptist VAN DYCK stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij is niet nader te identificeren.

60) VAN GINTERTAELEN Jan (G489,491)
Jan (Baptist) VAN GINDERTAELEN (VAN GEENDERTAEL) werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 2 januari 1761 als zoon van Jan VAN GINDERTAELEN, (°Haren), landbouwer (x Kapelle-op-den-Bos 22.11.1757) en Maria Anna PEETERS, landbouwster. Jan VAN GINDERTAELEN overleed op 25 messidor van het jaar IX (14.7.1801); zijn echtgenote op 18 augustus 1807.
Zij hadden volgende kinderen :

1. Petrus ° 20.10.1759
2. **Jan** (Baptist) ° 2.1.1761
3. Petrus (Jan) ° 28.8.1763, + 24.4.1840 ten huize van Petrus Joannes VERBRUGGEN, 66 jaar, landbouwer. Petrus Joannes was ongehuwd, wonend wijk D, Dijk.
4. Joachim ° 19.11.1765
5. Hubertus ° 14.4.1767
6. **Jan Cornelius** ° 26.3.1772 (zie nr. 61)
7. Joanna Maria ° 9.6.1775

Jan (Baptist) VAN GINDERTAELEN werd op 6 december 1798 overgebracht naar Brussel en opgesloten in de Hallepoort. Hij verkreeg na korte tijd een gunstige verklaring van de commissaris en de vrederechter van Londerzeel met als gevolg dat hij op bevel van generaal BÉGUINOT op 26 december 1798 werd vrijgelaten.

Jan (Baptist) VAN GINDERTAELEN was *daghuerman* en overleed op 20 februari 1821. Zijn broer Peeter Jan VAN GINDERTAELEN, 55 jaar, *daghuerman* en Fransiscus Petrus DE AMANDEL, secretaris van de meierij van Kapelle-op-den-Bos deden de aangifte. Er staat niet vermeld of hij al dan niet gehuwd was.

61) VAN GINTERTAELEN Cornelius (DM; G226; JML11)
Zeer waarschijnlijk is Cornelius VAN GINDERTAELEN (VAN GEENDERTAEL), te vereenzelvigen met Jan Cornelius gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 26 maart 1772, de broer van Jan en zoon van Jan VAN GINDERTAELEN en Maria Anna PEETERS (zie bij nr. 60). Cornelius VAN GINDERTAELEN stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

Hij woonde wijk B nr. 59 (VT 1828), was gareelmaker en bleef ongehuwd. Hij overleed op 30 januari 1838. Zijn broer Petrus Joannes VAN GINDERTAELEN, 75 jaar en veldwachter Petrus Joannes DE KEYSER deden deze aangifte.

62) VAN HOEYMISSEN Bernard (DM; VD18; CT246; G.219,228,633,634; JML11; VTnrs. 549-553)
Bernardus VAN HOEYMISSEN (VAN HOYMISSEN) werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 20 februari 1747 als zoon van Petrus VAN HOEYMISSEN (+ Kapelle-op-den-Bos 25.4.1770) en Elisabeth VERDICKT (+ Kapelle-op-den-Bos 19.1.1778). Dit echtpaar had nog een zoon: Nicolaus gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 1 januari 1749.

Bernardus huwde (niet te Kapelle-op-den-Bos) Barbara (DE) VLEESCHOUWER (°te Londerzeel, dochter van Philippus DE VLEESCHOUWER) en had te Kapelle-op-den-Bos volgende kinderen :

1. Hyacinthus Philippus ° 3.9.1779
2. Philippus ° 23.11.1780
3. Joanna ° 26.11.1782
4. Jan Baptist ° 4.11.1784
5. Carolina Francisca ° 10.10.1786
6. Carolus Jozef ° 31.3.1789
7. Jan Jozef ° 16.7.1792
8. Jan Cornelius ° 8.2.1796

Bernardus VAN HOEYMISSEN was opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij was kapitein van een compagnie Brigands, volgens P.F. GEBRUERS, waarschijnlijk deze van Londerzeel.

Hij was molenaar te Kapelle-op-den-Bos (CT164), kerkmeester (cit.1755) (CT62) en schepen (cit.1750) (CT124). Hij was ook azijnbrouwer en brouwer (cit. 1795) (CT166).
Bernardus VAN HOEYMISSEN overleed op 19 brumaire van het jaar XIII (11.11.1804). Zijn weduwe deed de aangifte samen met Joachim VAN KEER, brouwer en vriend van de overledene. Joachim VAN KEER was de vader van Frans VAN KEER (zie nr. 63) die eveneens in de Boerenkrijg was betrokken.

Uit de lijst van de inwoners van Kapelle-op-den-Bos van 1828 blijkt dat Barbara DE VLEESCHOUWER woonde in de wijk C, nr. 102, samen met haar zoon Joannes VAN HOEYMISSEN, dan 36 jaar en het inwonend dienstpersoneel : Lupius KORDEMANS, 18 jaar, °Erps en Catharina ROBBERECHTS, 44 jaar, °Londerzeel.

Barbara DE VLEESCHOUWER, landbouwster, overleed op 17 september 1828. Haar zoon Cornelis VAN HOEYMISSEN, 33 jaar, maalder, deed de aangifte en ondertekende de akte.

63) VAN KEER Frans (DM; VD18; CT246 ; G227,228; JML11)
Frans (François) VAN KEER was tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Hij was de zoon van Joachim VAN KEER, brouwer te Kapelle-op-den-Bos die werkte bij Bernard VAN HOEYMISSEN (CT166), geboortig van Lippelo (x Kapelle-op-den-Bos 16.1.1772) en Barbara VERLINDEN (VAN DER LINDEN). In de parochieregisters van Kapelle-op-den-Bos zijn van hen geen kinderen vermeld.
Joachim VAN KEER overleed te Kapelle-op-den-Bos op 23 oktober 1810; François VAN KEER deed de aangifte van het overlijden van zijn vader en ondertekende de akte.

François VAN KEER, ° ca. 1776, was kuiper en overleed te Kapelle-op-den-Bos op 19 november 1821 ten huize van zijn broer Antoon , 39 jaar en brouwer, die samen met Fransiscus Petrus DE AMANDEL, secretaris van de meierij van Kapelle-op-den-Bos de aangifte deed. De akte vermeldt niet of François VAN KEER al dan niet gehuwd was.

64) VAN LIER(DE) Hendrik (DM; VD18; CT246; G226,228; JML11)
Hendrik VAN LIER werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos dd. 15 februari 1774 als zoon van Gerardus VAN LIER (VAN LIERDE) (°Londerzeel) (x Kapelle-op-den-Bos 19.5.1762) en Joanna Maria VAN DEN BRANDE (°Kapelle-op-den-Bos). Het echtpaar had hier volgende kinderen :

1. Gerardus ° 4.2.1767
2. **Petrus** ° 12.3.1769 (nr. 66)
3. Andreas ° 10.12.1770
4. Antoine ° 3.1.1773
5. **Hendrik** ° 15.2.1774
6. Willem ° 19.1.1777

Hij stond tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
Hendrik VAN LIERDE was landbouwer en huwde te Kapelle-op-den-Bos op 17 floréal van het jaar XII (7.5.1804) met (Maria) Theresia GOOVAERTS (°Kapelle-op-den-Bos 8.8.1778, dochter van Joannes GOOVAERTS, °Zemst en Catharina WALSCHAP, °Londerzeel), eveneens landbouwster.
Hun kinderen :

1. Jan Baptist ° 6 ventôse van het jaar XIII (25.2.1805) (ss. Joseph François VAN DEN BOSSCHE, bakker en Pierre VAN LIERDE, 35 jaar, *tailleur*, de oom van het kind), + 2.3.1818.
2. Peeter Jan ° 17.6.1806 (ss. Joseph François VAN DEN BOSSCHE en Pierre VAN LIERDE, 37 jaar, landbouwer, de oom van het kind), + 1.4.1818.
3. Anne Catherine ° 29.3.1808 (ss. Jean DE PRINS, 50 jaar, landbouwer en Guillaume HUYSMANS, ° Ramsdonk, 58 jaar, landbouwer).
4. Anne Françoise ° 9.3.1810 (ss. Jean Antoine VAN KEER, 31 jaar, brouwer en Jean LEMMENS, 52 jaar, landbouwer).
5. Franciscus Thomas °19.12.1812 (ss. Jean VERHOEVEN, 31 jaar, *marchal* en François GELABEL, 31 jaar, kleermaker).
6. Ivo Petrus ° 7.4.1819 (ss. François DE AMANDEL, notaris en Henricus DE MAEYER, 35 jaar, landbouwer).

Hendrik VAN LIERDE ondertekende de geboorteakten. Theresia GOOVAERTS overleed op 17 januari 1836 ; haar zoon Fransiscus Thomas VAN LIERDE, landbouwer, 23 jaar en veldwachter Petrus Joannes DE KEYSER deden de aangifte en ondertekenden de akte.

Hendrik VAN LIERDE woonde in 1828 met zijn gezin in de wijk C nr. 101 (VT1828) en overleed op 27 oktober 1845 ten huize van zijn schoonzoon Abraham VERHOEVEN, landbouwer, 37 jaar, wonende Steenweg, wijk C.

65) VAN LIER J.B. (G219,484,695; JML11; JMB149; VD; CT246; JML11)
VAN DOREN noteerde dat J.B. (Jan Baptist?) VAN LIER geboortig was van Kapelle-op-den-Bos en dat hij behoorde tot de compagnie Brigands van Kapelle-op-den-Bos.

De overlevering wil dat hij overleed in het gevecht aan het Brughuis tijdens de nacht van 3 op 4 november 1798. Anderzijds vindt men terug dat de genaamde J.B. VAN LEER (dezelfde ?) (samen met Judo SELLESLAGH en Antoon PEETERS) toen zwaar gewond werd, doch genas.
J.B. VAN LIER is niet te identificeren terwijl de naam VAN LEER hier helemaal niet in de parochieregisters voorkomt.

66) VAN LIERDE Pieter (G490,491)
Pieter (Petrus, Pierre) VAN LIERDE (VAN LIER) werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 12 maart 1769 als zoon van Gerardus VAN LIERDE (VAN LIER) en Joanna Maria VAN DEN BRANDE (zie bij nr. 64).
Hij werd op 6 december 1798 naar Brussel weggevoerd en opgesloten in de Hallepoort. Hij verkreeg na korte tijd een gunstige verklaring van de commissaris en de vrederechter van Londerzeel met als gevolg dat hij op bevel van generaal BÉGUINOT op 26 december 1798 vrij kwam.

Pieter VAN LIER was landbouwer (cit. 1803, 1804) en kleermaker (cit. 1805) en huwde te Kapelle-op-den-Bos op 20 frimaire van het jaar VIII (11.12.1799) met Anna Catharina SPOELDERS (SPULDERS) (° Hombeek, 29.8.1773, dochter van Andreas SPOELDERS en Petronella DE MUYER, beiden overleden te Hombeek).
Hun kind was :

1. André, ° 11 brumaire van het jaar IX (2.12.1800) (ss. Pierre VERBRUGGEN, 39 jaar, landbouwer en Guillaume VAN DEN BRANDE, 60 jaar). Pieter ondertekende de akte.

Pieter VAN LIERDE overleed op 10 juli 1831; Jan Fransiscus VAN DER LINDEN, 50 jaar, hoefsmid en veldwachter Petrus Joannes DE KEYSER deden deze aangifte. Twintig jaar later, op 17 maart 1851 overleed Anna Catharina SPOELDERS te Kapelle-op-den-Bos ten woonhuize van Jan Baptist MOONS, winkelier.

67) VAN LINT Hendrik (G226,228; DM; JML11)
P.F. GEBRUERS stelde dat Hendrik VAN LIER misschien dezelfde persoon was als Hendrik VAN LINT. DI MARTINELLI vermeldde beide namen: inderdaad komt ook de naam *Henry VAN LINT* voor in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.

Aangezien in de parochieregisters van Kapelle-op-den-Bos er slechts één gezin VAN LIN(D)T vermeld staat, gaat het zeer waarschijnlijk om:
Hendrik VAN LINT (LINDT) geboren en gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 2 maart 1772, de oudste zoon van Paulus VAN LINT (x Kapelle-op-den-Bos 23.5.1771) en Elisabeth VAN MOER. Paulus VAN LINT overleed te Kapelle-op-den-Bos op 31 januari 1796.
Het echtpaar had hier volgende kinderen :

1. **Hendrik** ° 2.3.1772
2. Carolina ° 14.5.1774
3. Egidius ° 13.6.1776
4. Joanna Maria ° 5.7.1778

Hendrik VAN LINT was landbouwer en huwde met Anna Catharina OLBRECHTS (dr. van Antoon OLBRECHTS en Jacoba VAN CAUSBROECK). Haar broer Willem OLBRECHTS was omgekomen tijdens de gevechten aan het Brughuis tijdens de nacht van 3 op 4 november 1798 (zie nr. 33).
Het echtpaar had volgende kinderen :

1. Jan Baptist ° ca. 1800 (VT1828).
2. Guillaume ° 2 brumaire van het jaar XI (24.10.1802) (ss. Henri François VAN DEN BOSSCHE, bakker en François Pierre DE AMANDEL).
3. Jeanne François ° 16 nivôse van het jaar XIII (6.1.1805) (ss. Michel MOORTGAT, 28 jaar, wever en Pierre Jean OLBRECHTS, 48 jaar, landbouwer)
4. Arnoldus ° 1.10.1806 (ss. Michiel VAN DER VREKEN, 37 jaar, herbergier en Pierre VAN LIERDE, 38 jaar, landbouwer – zie nr. 66).
5. Jean François ° 19.7.1808 (ss. Jean LE BRASSEUR, 30 jaar, wijnhandelaar en François Pierre DE AMANDEL).
6. Jean Joseph ° 18.10.1810 (ss. Jacques VERHEYEN, 35 jaar, landbouwer en François DE AMANDEL, notaris).
7. François Jean ° 4.12.1812 (ss. François DE AMANDEL en Jean Baptist PUBLIE, 25 jaar, beenhouwer).
8. Louis ° 13.3.1814 (ss. François DE AMANDEL en Jean Baptist VERHULPEN).
9. Nicolaus ° 23.11.1815 (ss. Ferdinand BUELENS, 37 jaar, landbouwer en Francis COOLS, 41 jaar, herbergier).

Anna Catharina OLBRECHTS overleed te Kapelle-op-den-Bos op 13 september 1819. Hendrik VAN LINT ondertekende de geboorteakten en deed de aangifte van het overlijden van zijn echtgenote, akte die hij ook ondertekende.

Hij hertrouwde te Kapelle-op-den-Bos op 31 juli 1822 met Monica SILLIS (° Leest 13.1.1788, dochter van Machiel SILLIS + 25.4.1806 en Lucia VAN DIJCK), die (zijn ?) dienstmeid was. Het echtpaar woonde in wijk C nr. 33, Dijk (VT1828).
Henri VAN LINT overleed op 30 maart 1845 ; zijn jongste zoon Nicolaus, landbouwer, deed de aangifte.

68) VAN ROEY Jan (G489)
Jan VAN ROY (VAN ROEY) is zeer waarschijnlijk te identificeren als de jongste zoon van Jan VAN ROY (zie nr. 69) en Anna Catharina VAN DEN BRANDE. Hij werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 20 oktober 1786. Hij werd op 6 december 1798 naar Brussel weggevoerd en opgesloten in de Hallepoort. Hij verkreeg spoedig nadien een gunstige verklaring van de commissaris en de vrederechter van Londerzeel met als gevolg dat hij op bevel van generaal BÉGUINOT op 26 december 1798 vrij kwam.

69) VAN ROY Joannes (G484, 695; JML5,10; JMB149)
Jan (Baptist) (Joannes) VAN ROY huwde te Kapelle-op-den-Bos op 18 juli 1762 met Theresia DE KEYSER, huwelijk dat kinderloos bleef. Zij overleed te Kapelle-op-den-Bos op 21 februari 1776.
Jan hetrouwde te Kapelle-op-den-Bos op 9 september 1777 met Anna Catharina VAN DEN BRANDE.
Zij hadden hier volgende kinderen:

1. **Petrus Jan Jozef** ° 10.10.1778 (zie nr. 70)
2. Elisabeth Theresia ° 13.5.1781
3. Jan Ferdinand ° 4.4.1784, + 9.2.1786
4. **Jan** ° 20.10.1786 (zie nr. 68)

Zijn tweede echtgenote Anna Catharina VAN DEN BRANDE overleed te Kapelle-op-den-Bos op 20 maart 1788.
Jan VAN ROY was schepen van Kapelle-op-den-Bos (cit. 1775) (CT124) en *hostelier in de 3 peerdekens recht over de vaert*, waar bijvoorbeeld in 1783 achtentwintig toneelvoostellingen werden gegeven (CT196,216). Hij overleed op 65-jarige leeftijd in het gevecht aan het Brughuis tijdens de nacht van 3 op 4 november 1798 en werd op 4 november op het kerkhof van Kapelle-op-den-Bos begraven. Zijn naam staat vermeld op de gedenksteen in de buitenmuur van de Sint-Niklaaskerk.

70) VAN ROY Pieter Jan (DM; VD18; CT246; G226,228,491; JML11)
Pieter Jan VAN ROY werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 10 oktober 1778 als oudste kind van Jan VAN ROY (zie nr. 69) en Anna Catharina VAN DEN BRANDE.
Hij werd opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1789. Waarschijnlijk staat hij in deze lijst een tweede maal onder de naam Pierre VAN ROY vermeld.

71) VERBRUGGEN Jan Baptist (DM; VD18; CT246; G227,489; JML11)
Jan Baptist VERBRUGGEN werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 28 januari 1770 als zoon van Petrus VERBRUGGEN (x Kapelle-op-den-Bos 5.9.1756) en Anna (Catharina) DE KEYSER.
Het echtpaar had volgende kinderen :

1. Catharina ° 1.6.1757
2. Jacoba ° 16.6.1758
3. **Jan Frans** ° 9.6.1760 (zie nr. 72)
4. Petrus ° 23.1.1762
5. Jan ° 16.2.1764
6. Philomena ° 15.2.1766
7. Joanna Maria ° 7.2.1768
8. **Jan Baptist** ° 28.1.1770
9. Maria Anna ° 26.2.1772
10. **Petrus Jan** ° 3.2.1774 (in x-BS: 3.2.1775; in het PR: 3.2.1774), (zie nr. 73).
11. Anna Catharina ° 1.2.1776
12. Anna Maria ° 13.7.1778

Petrus VERBRUGGEN was meier van Kapelle-op-den-Bos (cit. 1790). In de tweede helft van de 18de eeuw werd de Sint-Niklaaskerk aanzienlijk vergroot en werden ter gelegenheid van deze ingrijpende

verbouwingswerken, drie gedenkstenen in het koor aangebracht waarvan één vermeldt: *Desen steen stelt den eersaemen Petrus Verbrugghen, borgemeester – den 24 Augustus 1790* (CT78,120,196).

Zijn zoon Jan Baptist VERBRUGGEN stond tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Hij werd op 6 december 1798 naar Brussel overgebracht en opgesloten in de Hallepoort.

72) VERBRUGGEN Jan Frans (G489,490,493)
Jan Frans VERBRUGGEN werd gedoopt te Kapelle-op-den-Bos op 9 juni 1760 als oudste zoon van Petrus VERBRUGGEN en Anna (Catharina) DE KEYSER (zie bij nr. 71).

Hij werd op 6 december 1798 weggevoerd naar Brussel en opgesloten in de Hallepoort. Op 14 december 1798 deporteerde men hem naar Valenciennes. De *municipaliteit* van Londerzeel ondernam op 10 januari 1799 pogingen bij het Frans bestuur om hem vrij te krijgen.

Jan Frans VERBRUGGEN was landbouwer en huwde Elisabeth VERLINDEN (°Leest, dochter van Joannes Michaël VERLINDEN en Maria JACOBS, beiden overleden te Leest), eveneens landbouwster. Jan Baptist VERBRUGGEN overleed te Kapelle-op-den-Bos, thuis, wijk A nr. 19, op 18 november 1825. Elisabeth VERLINDEN overleed op te Kapelle-op-den-Bos op 26 mei 1837.

73) VERBRUGGEN Pieter Jan (DM; G227,490493, JML11)
Pieter Jan VERBRUGGEN werd geboren te Kapelle-op-den-Bos op 2 februari 1774 en de volgende dag gedoopt als jongste zoon van Petrus VERBRUGGEN en Anna DE KEYSER (zie bij nr. 71).

Hij stond opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798 en werd op 6 december 1798 weggevoerd naar Brussel waar ook hij werd opgesloten in de Hallepoort. Op 14 december 1798 deporteerde men hem naar Valenciennes. De *municipaliteit* van Londerzeel ondernam op 10 januari 1799 pogingen bij het Frans bestuur om hem vrij te krijgen.

Pieter Jan VERBRUGGEN was landbouwer en huwde te Kapelle-op-den-Bos op 28 messidor van het jaar XIII (17 juli 1805) Petronella DE RUYSSCHER, dochter van Jacques (Jacob) DE RUYSSCHER en Elisabeth COECKELBERGH (zie bij nr. 14). Pieter Jan VERBRUGGEN en Pieter DE RUYSSCHER, die luitenant van de compagnie Brigands was in 1798, werden door dit huwelijk schoonbroers.

Pieter Jan VERBRUGGEN overleed op 27 september 1843 ; zijn neef Jan Baptist SELLESLAGH, 49 jaar, landbouwer en veldwachter Petrus Joannes DE KEYSER deden de aangifte. Petronella DE RUYSSCHER overleed als rentenierster op 21 oktober 1844. Uit de lijst van de inwoners van Kapelle-op-den-Bos van 1828 blijkt dat zij in de Wijk B nr. 57 woonde. Er zijn geen kinderen vermeld.

74) VERHOEVEN Frans (DM; VD17; CT245; JMB147; JML11; G227,483)
Frans VERHOEVEN was korporaal van de Burgerwacht. Volgens de overlevering werd hij aan het Brughuis te Kapelle-op-den-Bos tijdens de gevechten van 3 op 4 november 1798 doorstoken. P.F. GEBRUERS citeert TAMBUYSER en noteert dat hij het leven verloor *doorschoten door de aanrukkende Republikeinen...*
François VERHOEVEN werd vermeld in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798. Noch in de parochieregisters, noch in de registers van de burgerlijke stand is zijn naam vermeld.

75) WILLEMS Filip (G226,228; JML11; VD18 ; CT246)
Philippe WILLEMS (WILEMS, WILMS) werd tweemaal opgenomen in de lijst van de aan te houden personen in het arrest van 26 november 1798.
VAN DOREN vermeldde dat Filip WILLEMS geboortig was van Kapelle-op-den-Bos; hij is evenwel niet in de parochieregisters terug te vinden.

DM (vermeldde ook nog de naam *Phil. WELLENS*; vermoedelijk gaat het om dezelfde persoon als Philippe WILLEMS).

Nawoord en enkele duidingen

Op 20 juli 1798 werd bij de *Directoire* het wetsvoorstel ingediend om door conscriptie (dienstplicht) nieuwe manschappen onder de wapens te brengen, voorstel dat op 24 september van kracht werd. Deze wet waarbij onmiddellijk 200.000 mannen zouden worden opgeroepen voor het leger, werd reeds op 28 september datzelfde jaar te Brussel afgekondigd. Alle ongehuwde Fransen (waaronder dus ook de inwoners van de geannexeerde gebieden) van 20 tot 25 jaar werden ingedeeld in vijf klassen: tot de eerste lichting behoorden de jongeren die op 22 september 1798 twintig jaar zouden worden; de tweede lichting waren de jongeren van 21 tot 22 jaar enz. Zeer spoedig stelden de municipale agenten de conscriptielijsten op onder toezicht van kantonnale commissarissen.

In vredestijd duurde de dienstplicht vijf jaar, in oorlogstijd een onbepaalde termijn en in 1798 was Frankrijk in staat van oorlog. De consequenties waren dus duidelijk.

Afgezien van de toenmalige zeer bedenkelijke socio-economische levensomstandigheden van de overgrote meerderheid van onze voorouders, was deze wet op de verplichte legerdienst onmiskenbaar de doorslaggevende factor die leidde tot de opstand, tot de Boerenkrijg. De conscriptie waardoor jonge mannen voor jaren uit hun gezinnen en het arbeidsproces dreigden te worden gehaald en uiteindelijk gehaald werden, werkte ontwrichtend. Ieder van hen was in de kroostrijke gezinnen een belangrijke werkkracht en kostwinner, zeker in die toenmalige nog sterk agrarische maatschappij[14].

Wij slaagden erin van uit de 75 namen van inwoners van Kapelle-op-en-Bos en Ramsdonk, betrokken in de Boerenkrijg, 55 personen te identificeren waaronder enkelen toch met vrij grote zekerheid.

Het gaat inderdaad om een zeer kleine groep personen, een aantal dat te gering is om stevige besluiten te formuleren. Maar bij het overlopen van deze lijst krijgt men toch een beeld van die gezinnen dat volkomen past in wat bekend is over die periode, ook wat betreft hun levensomstandigheden. In die zin is het resultaat van onze opzoekingen hiervan uiteraard een bevestiging en meteen een illustratie.

Opvallend is dat van de 52 mannen, waarvan de leeftijd teruggevonden kon worden, de helft (25) tussen de 20 en de 25 jaar oud was in het jaar van de Boerenkrijg, precies die groep die zich zeker bedreigd voelde. Bekijkt men de leeftijdscategorie tussen de 20 en 30 jaar, dan ging het om 36 mannen, hetzij 70 %.

In vier gezinnen vonden wij dat vader en zoon of zonen (BLOMMAERS, BRION, DE RUYSSCHER, VAN ROY) en in negen gezinnen twee en zelfs drie broers bekend stonden bij de Franse overheid voor hun betrokkenheid in het gewapend verzet te Kapelle-op-den-Bos, Ramsdonk en Tisselt (Pieter, Jan en Willem GOOSSENS, Jan en Michiel LAUWERS, Michaël, Philippus en Willem MOENS, Cornelis en Gilles PEETERS, Petrus en Philippus VAN DOORSLAER, Jan Baptist en Jan Cornelius VAN GINDERTAELEN, Hendrik en Petrus VAN LIERDE, Jan en Pieter Jan VAN ROY en tenslotte Jan Baptist, Jan Frans en Pieter Jan VERBRUGGEN).

Van 36 mannen kon het beroep teruggevonden worden: hiervan waren 21 landbouwer, 5 dagloner, 2 wever.

Opvallend is dat van de 53 geïdentificeerde mannen er 13 ongehuwd waren. Het is bekend dat in slechte socio-economische tijden, de leeftijd waarop men huwt verhoogt of dat men helemaal niet huwt. Ook dit wordt hiermee goed geïllustreerd.

Dat aan de Boerenkrijg, die een volksopstand was, niet alleen boeren maar ook gegoede burgers deelnamen, komt ook naar voor: toen Michiel LAUWERS en zijn echtgenote overleden, rentenierden zij, zo ook Petronella DE RUYSSCHER, de weduwe van Pieter Jan VERBRUGGEN. De gezinnen VAN DOORSLAER (Jan VAN DOORSLAER en zijn zoon Jeroom, Hendrik VAN DOORSLAER en vermoedelijk ook diens zonen Philippus en Pieter) en Frans VAN KEER waren brouwer. Bernard VAN HOEYMISSEN was molenaar, brouwer en azijnbrouwer. Een molenaar was « iemand » in de gemeente. Het is dan ook niet te verwonderen dat hij schepen en kerkmeester was en hij kapitein werd van een compagnie Brigands tijdens de Boerenkrijg. De toenmalige bestuurders tijdens het Ancien Régime voelden zich ook in hun positie bedreigd, omdat ze op ieder ogenblik konden vervangen worden door overheidsgetrouwe ambtenaren of inderdaad werden vervangen. Remigius BLOMMAERTS, ambtenaar van de burgelijke stand van Ramsdonk, kan hiervan een voorbeeld zijn. Dat de bestuurders hun positie en (politiek) gezag teloor zagen gaan kan een belangrijke factor geweest zijn voor hun verzet tegen de Franse bezetter. Deze had inderdaad in het arrest van 26 november 1798 naast de bijzonderste aanhangers van het gewapend verzet, ook de oversten opgenomen. Dat de schepenen Filip BRION, Frans

TALBOOM, Jan VAN ROY en de zonen van meier of burgemeester Petrus VERBRUGGEN werden vervolgd, opgezocht en aangehouden, was geen toeval.

De biografische en genealogische gegevens in deze lijst zijn uiteraard niet volledig. Ongetwijfeld kan nog heel wat toegevoegd worden.

Met deze bijdrage heb ik gepoogd een beeld te schetsen van de mensen, in 1798 door de Fransen Brigands genoemd, om hen, op mijn manier, ter gelegenheid van 200 jaar Boerenkrijg te Kapelle-op-den-Bos onder de aandacht te brengen, te herdenken.

Moge tenslotte deze bijdrage bij u, geachte lezer, de interesse gewekt hebben om over hen -waaronder wellicht één van uw voorouders- verdere opzoekingen aan te vatten.

Eindnoten:

[1] Over de Boerenkrijg te Kapelle-op-den-Bos:
J. MUYLDERMANS, Sansculot en Brigand of Beul en Slachtoffer. Eene bladzijde uit de geschiedenis der verleden eeuw, Roeselare, 1897, 2de ed., p. 147-157, 177.
F. DI MARTINELLI, 800 Namen uit den Boerenkrijg, Gent, 1898, p. 27.
J. MUYLDERMANS, Helden en Martelaars! Lofrede den 4 december 1898 in de kerk van Kapellen-op-den-Bosch uitgesproken ter gelegenheid van het eeuwfeest van den Boerenkrijg, Mechelen, 1899, 27 p.
P.F. GEBRUERS, Eenige aanteekeningen over den Besloten Tijd en den Boerenkrijg in de Kempen, Geel, 1900, 2de dl., p. 225-229, 444-495, 632-635, 695-696.
Archief Aartsbisdom Mechelen, Handschriften (HS), pastoor Filip Leonard VAN DOREN, beknopte geschiedenis van Kapelle-op-den-Bos, Kapelle-op-den-Bos dd. 29.4.1901, 18 p.
K. VAN CAENEGHEM, Onze Boeren verheerlijkt, Gedenkboek der Eeuwfeesten van den Boerenkrijg 1798-1898, Ieper, 1904, p. 284-285.
J. MUYLDERMANS, Eenige Nota's nopens Capellen-op-den-Bosch, in: Eigen Schoon en de Brabander (ESB), 12de jg. 1929-1930, p. 243-245.
B. DE MEESTER, Geschiedenis van de Parochie Ramsdonck, in: ESB, 13de jaargang, nr. 6, 1930, p. 149-150.
A. SUYKENS, Franse revolutie en boerenkrijg in Klein-Brabant, in: Geschied- en oudheidkundig genootschap van Vlaams-Brabant, Brussel, 1948, p. 159, 201.
D.J. DELESTRÉ, Aantekeningen over de Boerenkrijg te Grimbergen en omstreken, in ESB, nov.-dec. 1956, p. 371-375.

[2] C. THEYS, Geschiedenis van Kapelle-op-den-Bos, in Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant, Brussel, 1953, p. 243-248.
H. VAN DE VEN, Letterkundige Kan. Dr. Jaak Muyldermans, Zemst, s.d., p. 68-75.
H. VAN DE VEN, Kapelle-op-den-Bos vroeger en nu, Zemst, 1973, 3de ed. p. 109-113.
H. VAN DE VEN, Kapelle-op-den-Bos en de Boerenkrijg, in: 't Vaartland, driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring van het Vaartland, 1973, nr. 4, (Boerenkrijgnummer), p. 57-58.
M. DILLEN, De Boerenkrijg, in: Erf en Heem Sint-Katelijne-Waver, Sint-Katelijne-Waver, 1974, p. 45, 46.
H. SPINNAEL, Nieuwenrode. Parochie 1140-1975. Gemeente 1875-1975., Leuven, 1974, p. 57, 58.
H. VAN DE VEN, Ramsdonk in verleden en heden, Zemst, 1976, p. 65-66.
H. VAN DE VEN, Kapelle-op-den-Bos vroeger en nu, o.c., p. 111.
H. VAN DE VEN, Kapelle-op-den-Bos en de Boerenkrijg, o.c., p. 57.
De laatst geciteerde auteur vermeldde foutief dat 5 personen in en om het Brughuis omkwamen: Philippus VAN DOORSLAER en Guilielmus OLBRECHTS overleden te Londerzeel op 3 november 1798. Hij noteerde dat de slachtoffers *jongelingen* waren, maar Antonius TROCH en Joannes VAN ROIJ waren respectievelijk 58 en 65 jaar oud! Ook foutief waren zijn vermeldingen dat de Franse legereenheid op 13 november 1798 vanuit Brussel vertrok, dat op 14 november 1798 in en rond het Brughuis tussen Brigands en Sansculotten werd gevochten. In plaats van Judocus of Joris Selleslagh noteerde hij Ludo Selleslagh enz.

[3] Gemeentelijk archief Kapelle-op-den-Bos (GAK), Notulen gemeenteraad, reg. jaar 1966, f°81-83, zitting dd. 11.3.1966.
De tekst van C. THEYS (o.c. p. 246) over de gebeurtenissen op 3 en 4 november 1798 werd foutief geïnterpreteerd: te Kapelle-op-den-Bos kwamen drie personen om, niet 57!

[4] P.F. GEBRUERS, o.c., p. 452.

[5] J. MUYLDERMANS, Sanculot en Brigand..., o.c., p. 147, 177.
P.F. GEBRUERS, o.c., p. 695-696.
C. THEYS, o.c. p. 245.
C. THEYS, o.c., p. 70, 71.
Deze gegevens komen uit het handschrift (van TAMBUYSER) waarvan kanunnik Jaak MUYLDERMANS schreef: *Men late mij in het voorbijgaan eenige bijzonderheden inlasschen, welke ik nog nievers geboekt vond en in een handschrift ter geboorteplaatse, te Kapelle-op-den-Bosch, aantrof. In zake van geschiedenis vooral helpen alle baten. Dit handschrift vermeldt...*
De tekst wordt later door verschillende auteurs geciteerd en soms geïnterpreteerd. Constant THEYS, P.F. GEBRUERS en pastoor Filip Leonard VAN DOREN vermeldden dat dit handschrift van pastoor Lodewijk Jan TAMBUYSER was. P.F. GEBRUERS verduidelijkte dat pastoor VAN DOREN van 1842 tot 1843 bij pastoor PRIERS woonde, die pastoor van Kapelle-op-den-Bos was van 1809 tot 1843 en dat deze ongetwijfeld enkele plaatselijke gebeurtenissen over de Boerenkrijg had vernomen, feiten die tenslotte een tiental jaar voor zijn aanstelling hadden plaatsgevonden. Pastoor TAMBUYSER tekende ze op.

P.F. GEBRUERS stelde reeds dat het handschrift *fel onvolledig is en den stempel draagt van oude overleveringen*; hij gaf een uittreksel van de tekst als bijlage aan zijn werk omdat *het min of meer grond bezit en eenige goede bijzonderheden bevat* (p. 695-696).
Jozef Jan PRIERS (°Mechelen 10.9.1777- + Kapelle-op-den-Bos 20.10.1843) was pastoor van Kapelle-op-den-Bos van 25.10.1808 tot aan zijn overlijden.
Lodewijk Jan TAMBUYSER (°Brussel 5.7.1808 - + Kapelle-op-den-Bos 22.12.1869) was pastoor te Kapelle-op-den-Bos van 27.6.1859 tot aan zijn overlijden.
Filip Leonard VAN DOREN (°Diegem 18.2.1850 - + 1922), pastoor te Kapelle-op-den-Bos van 9.1.1893 tot 14.3.1914.

[6] J. MUYLDERMANS, Eenige Nota's nopens Capellen-op-den-Bosch, o.c, p. 54-60; 242-245, handelt vrijwel volledig over Antoon (VAN) CRAEN [°Sint-Katelijne-Waver 12.6.1753, + Kapelle-op-den-Bos op 6 messidor van het jaar X (25 juni 1802)], pastoor te Kapelle-op-den-Bos van 1789 tot aan zijn overlijden.
De auteur noteerde op p. 243:
Waar zat hij verstoken? Waar las hij misse in 't genip? Hoe stond hij zijn parochianen bij? Is er de traditie van uitgestorven? Wel hoorde ik, vóór jaren en jaren, het pachthof van Talboom nabij Koniksteen, in Oxdonk, opgegeven als schuiloord, doch bevesting hiervan ontbreekt me.
H. VAN DE VEN, Kapelle-op-den-Bos en de Boerenkrijg, o.c. p. 57 nam deze overlevering voor werkelijkheid; hij stelde: *Hij hield zich schuil op een pachthof, dat toebehoorde aan de familie Talboom... In een geheim vertrek, opgetrokken in de schuur, droeg hij elke avond het H. Misoffer op en diende dan de sacramenten toe...*
M. SACRÉ, Het heldhaftig gedrag der Priesters in de kantons Assche, Londerzeel en Merchtem, ten jare 1798, ESB, III, 61-66.

[7] P.F. GEBRUERS, o.c., p 225-228.
C. THEYS, o.c. p. 246 citeert VAN DOREN, o.c. p. 18. Zij stelden foutief dat in de zak van de Brigand twee brieven staken gericht aan ROLLIER. P.F. GEBRUERS geeft de teksten: de eerste was gericht aan C. J. VAN DEN BOSCH, kapitein te Kapelle-op-den-Bos op vraag van ROLLIER; de tweede brief is inderdaad aan ROLLIER gericht.

[8] Rijksarchief Antwerpen (RAA), Volksopstand van het jaar VII (Insurrection de l' an VII),
- nr. A141.309a: 6 frimaire jaar VII: *Bevel van aanhouding van personen die deel hadden genomen aan samenscholingen in de gemeenten Cappellen en Raemsdonck 'Dijle) en Thisselt van het kanton Willebroek.*
- nr. A 141.312: 6 frimaire jaar VII: *Bevel van aanhouding van verschillende personen verdacht deel genomen te hebben aan gewapende samenscholingen te Capellen, Thisselt en Raemsdonck departement der Dijle.*

[9] P.F. GEBRUERS, o.c., p. 489-493, 696 (Hs pastoor TAMBUYSER): De overlevering wil dat 14 personen naar Parijs werden overgebracht.

[10] P.F. GEBRUERS, o.c., p. 456, 457.

[11] P.F. GEBRUERS, o.c., p. 460.

[12] B. DE MEESTER, Geschiedenis van de Parochie Ramsdonck, o.c. , p. 149,150.
M. SACRÉ, Het heldhaftig gedrag der Priesters in de kantons Assche, Londerzeel en Merchtem, ten jare 1798, o.c, p. 61-66.

[13] Mededeling op 8.8.1998.
Jan René Antoon DELESTRÉ °Nieuwenrode 20.11.1889, + Wolvertem 8.3.1947. Vanaf 1931 tot aan zijn overlijden was hij gemeentesecretaris van Nieuwenrode. Jarenlang hield hij zeer minutieus dagboeken bij. Ter voorbereiding van de herdenking van 150 jaar Boerenkrijg, deed hij opzoekingen. In zijn dagboeken is geen vermelding over de twee inwoners van Nieuwenrode genoteerd.

[14] C. VANDENBROEKE e.a.: Scharniereeuw 1750-1850, in: Geschiedenis van de kleine man, 3de uitgave, Brussel 1983, p. 97-123.